

ลิเกปา: กรณีศึกษาคณะลิเกปาพันปี ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
LIKAYPHA: A CASE STUDY OF LIKAYPHA PANPEE GROUP, LILET SUBDISTRICT,
PHUNPHIN DISTRICT, SURATTHANI PROVINCE.

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
มกราคม 2554

ลิเกปา : กรณีศึกษาคณะลิเกปาพันปี ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
LIKAYPHA: A CASE STUDY OF LIKAYPHA PANPEE GROUP, LILET SUBDISTRICT,
PHUNPHIN DISTRICT, SURATTHANI PROVINCE.

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

มกราคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ลิเกปา: กรณีศึกษาคณะลิเกปาพันปี ตำบลสีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
มกราคม 2554

เบญจมาศ ศรีมันตะ. (2554). *ลิเกป่า: กรณีศึกษาคณะลิเกป่าพันปี ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ปริญญาโท ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุณานนท์, รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์.

การศึกษาลิเกป่า: กรณีศึกษาคณะลิเกป่าพันปี ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของคณะลิเกป่าพันปีที่มีต่อชุมชน องค์ประกอบของการแสดงและขนบนิยมในการแสดง ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมและอนุรักษ์ต่อไปโดยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์และถ่ายภาพประกอบแล้วเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียงและสรุปเป็นรายงานการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า

บทบาทของคณะลิเกป่าพันปีที่มีต่อชุมชน ได้แก่ บทบาทในการสร้างความบันเทิง บทบาทในการสร้างอาชีพ บทบาทด้านพิธีกรรม บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม และบทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น บทบาทที่มีผลเด่นชัดต่อชุมชนลิเล็ดมากที่สุดคือบทบาทด้านการสร้างความบันเทิงและบทบาทด้านพิธีกรรมสำหรับบทบาทด้านการสร้างความบันเทิงนั้น ลิเกป่าจัดเป็นการแสดงที่สร้างความสนุกสนานให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นการแสดงที่เรียบง่ายและเข้าถึงชาวบ้านได้โดยง่ายทั้งในเรื่องดนตรี เนื้อเรื่อง ภาษา และเนื้อร้อง แม้ในปัจจุบันสื่อและสิ่งบันเทิงต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทมากมายในชีวิตประจำวันของชาวบ้านลิเล็ด แต่ชาวบ้านลิเล็ดยังคงยึดถือวิถีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายที่เคยเป็นมาแต่ดั้งเดิม ส่วนบทบาทด้านพิธีกรรมเป็นบทบาทที่มีความสำคัญมากต่อชุมชนชาวบ้านลิเล็ดและมีความสัมพันธ์กันมาอย่างช้านาน นั่นคือบทบาทในการแก้บนและบทบาทในการครอบเครื่อง ทั้งนี้เนื่องจากสังคมชนบทยังมีความเชื่อในเรื่องที่เร้นลับเหนือธรรมชาติอย่างเต็มเปี่ยม บทบาทด้านพิธีกรรมจึงเป็นสาระสำคัญที่เชื่อมโยงความเชื่อของชาวบ้านมาโดยตลอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนบทบาทในด้านอื่นๆ มีสาระสำคัญน้อยลงไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

สำหรับองค์ประกอบในการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี ประกอบด้วยสมาชิกในคณะทั้งหมด 10 คน เป็นกลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 9 – 16 ปี และกลุ่มคนชรา ซึ่งมีอายุระหว่าง 66 – 93 ปี สำหรับโรงลิเกป่าเป็นลักษณะเวทีการแสดงแบบง่ายๆ ปูเสื่อกับพื้น กั้นม่านเป็นฉาก แบ่งเวทีเป็นสองส่วน ส่วนหน้าสำหรับการแสดงและส่วนหลังสำหรับการแต่งกาย เก็บของและพักผ่อนหรือบางครั้งอาจยกพื้นขึ้นมาตามโอกาสและงานที่ไปแสดงมีเครื่องดนตรีประกอบด้วย รำมะนา 2 ลูก โหม่ง และฉิ่ง การแต่งกายสำหรับตอนออกแขกนั้นยังคงแต่งกายที่ยึดถือแบบดั้งเดิมที่เคยสืบทอดกันมา ยกเว้นตัวเสนาที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสมัยนิยมเพื่อเพิ่มความเพลิดเพลินให้กับคนดู ส่วนตอนแสดงนักแสดงก็แต่งกายกันตามท้องเรื่องและลูกคู่ก็แต่งกายแบบชาวบ้านธรรมดา เรื่องที่ใช้ในการแสดงของลิเกป่าพันปีเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาเองเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ เรื่องจำรัสศรีมณีนียอดฟ้า นายช่วง ชุมณี บุตรตาขามและดอกไม้กลางดง โอกาสในการแสดงนั้นสามารถแสดงในงานต่างๆ ได้

ทุกงานทั้งงานรื่นเริงทั่วไปและการแสดงสาธิตตามสถานศึกษาต่างๆ ในด้านขนบนิยมพบว่าคณะลิเก
เป่าพันปีมีขนบนิยมในการแสดงที่คลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเล็กน้อย ซึ่งมีลำดับการแสดงดังนี้
คือ การเบิกโรง การลงโรง การไหว้ครู การออกแขก การบอกเรื่อง การเล่นเรื่องและการลาโรง
สำหรับการว่าดอกลและการบอกชุด ได้ถูกตัดออกไปและบางครั้งการเล่นเรื่องราวของแขกแดงก็ถูก
ตัดออกไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำหนดเวลาของการแสดงด้วย อีกอย่างผู้ชมในปัจจุบันนิยมการรับชม
ในขั้นตอนของการแสดงเรื่องราวมากกว่า

การแสดงของคณะลิเกเป่าพันปีในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงและคลี่คลายไปจากเดิม แต่
อย่างไรก็ตามคนกลุ่มหนึ่งก็ยังตระหนักและเห็นความสำคัญของลิเกเป่า อีกทั้งยังมีแนวคิดและ
แนวทางที่จะช่วยกันดูแลอนุรักษ์การแสดงลิเกเป่าซึ่งเป็นศิลปะอันล้ำค่าประจำท้องถิ่นตำบลลิเล็ดให้
ดำรงอยู่สืบไป

LIKAYPHA: A CASE STUDY OF LIKAYPHA PANPEE GROUP, LILET SUBDISTRICT,
PHUNPHIN DISTRICT, SURATTHANI PROVINCE.

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine and Applied Art Degree in Ethnomusicology
at Srinakarinwirot University

January 2011

Benchamas Srimanta. (2011). *Likaypha : A case Study of Likaypha Panpee Group, Lilet Subdistrict, Phunphin District, Suratthani Province*. Master thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr.Kanchana intarasunanon, Assoc. Prof. Dr. Manop Wisuttiaphat.

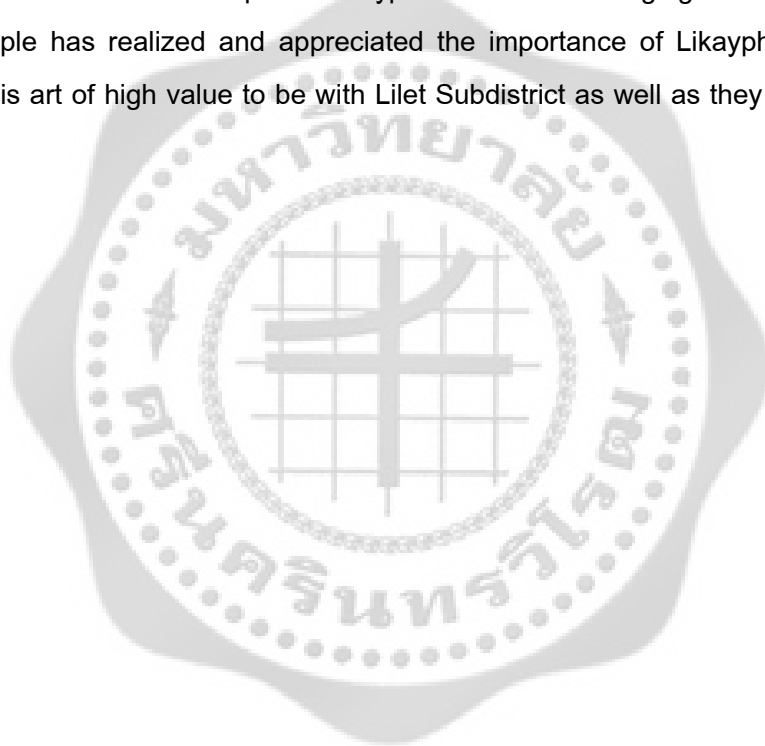
A Case Study of Likaypha Panpee Group, Lilet Subdistrict, Phunphin District, Suratthani Province, aimed to investigate the roles of Panpee's Likaypha in the community of Lilet, the components and traditions of the performance as a data based for further development, promotion and conservation of the Likaypha. The research was carried out by means of observation, interview and taking photographs and reported in descriptive analysis.

The findings of the study are as follows: The roles of Panpee's Likaypha in the community of Lilet Subdistrict involve in entertainment, profession providing, ritual ceremony, socialization, inheritance and transmittance of folk performance. The distinguished roles are in entertainment and rituals. In entertainment, the Likaypha is popular among the people of Lilet community because of its simplicity in music, story, words and lyric. In spite of the influences of modern mass media and entertainments of nowadays, people of Lilet still lead their simple life as they used to do in the past. In rituals, the Likaypha has its long relationship and importance in the life of folks in Lilet community as a mean of offering scarification and paying homage to supernatural spirits which are the heart and soul of the community. The ritual role, therefore, maintains the essence of sustaining beliefs of the community up to now. For other roles, the Likaypha in the changing world has lesser and lesser influence in the community.

For the components of the Panpee's Likaypha: The Panpee's Likaypha has 10 performers including young people at the age of 9-16 years old and senior people at the age of 66-93 years old senior people. The performance is held on earth floor or simply arranged stage with matted floor and curtains. The stage is divided into 2 sections, the front section for the performance and the back section for dressing and making up as well as being a storage and rest area. The music instruments are 2 *rammanas*, *mong* and a pair of cymbals (*ching*). For the costumes, the dancers and announcer dress in traditional costume, the *sena* (servant) might dresses in a fanciful costume to entertain the audiences, actors and actresses dress suitable to the story, the musicians dress in ordinary dresses. The stories are normally composed by the Panpee's Likaypha compersers, for instance, *Jamrat-*

rasamee-manee-yodpha, *Nai Choung Choomanee*, *A Son of Ta Cham* and *Dorg Mai Klang Dong* (Flower in the Wild) and etc. The performance can be held in general occasions either in festival or demonstration in schools. The performing tradition of Panpee's Likaypha has somehow changed a little. The sequences of the performing starts with ritual ceremony, music prologue, paying homage to teachers, greeting dance, story announcing, story playing and taking leave. Some traditions such as digression with lyric on flowers and detail briefings are omitted and sometimes the performing of *Khaek Daeng* story is also cut off depending on the available of time. Nowadays, the adienees pay more attention to the story to be performed than other aequeenees.

The performance of Panpee's Likaypha has been changing with times, however a group of people has realized and appreciated the importance of Likaypha and thought of conserving this art of high value to be with Lilet Subdistrict as well as they can.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ลิเกป่า: กรณีศึกษาคณะลิเกป่าพันปี ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ของ

เบญจมาศ ศรีมันตะ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธานประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์)(ดร.ชนิดา ตั้งเดชะศิริ)

.....กรรมการกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์) (รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ดร.ชนิดา ตั้งเดชะศิริชัยและรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และช่วยทำให้ปริญญานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยในชุมชน และรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยให้การทำงานในด้านการพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณค่ามากขึ้น ตลอดจนอาจารย์ในสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณนายจรัส กลั้วแดง หัวหน้าคณะลิเกป่าพันปี ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณในน้ำใจไมตรีชาวสมาชิกคณะลิเกป่าพันปีและนายประเสริฐ ชัญจุกรณ์ กำนันตำบลลีเล็ด รวมถึงสมาชิกกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญยิ่งแก่ผู้วิจัยจนบังเกิดเป็นปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมาได้

ขอขอบคุณศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจริญ ศรีประดิษฐ์ อาจารย์พงศ์ชาติ อินทะชุม อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สดใส ขันติวรพงศ์ อาจารย์พิเศษประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี นางสาวนิทศ ไหมจ้อย เจ้าหน้าที่สำนักศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และ อาจารย์วิมล ตาบประสิทธิ์ที่ให้ความช่วยเหลือทุกๆด้าน รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยาทุกๆ คนที่ได้ให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุพการี ขอมอบเพื่อระลึกและตอบแทนพระคุณคุณพ่อบุญเหลือ ศรีมันตะและคุณแม่แม่มลิลิน ศรีมันตะ ที่รักเคารพเหนือสิ่งอื่นใด ทำให้ผู้วิจัยเกิดสติปัญญาจนประสบความสำเร็จในครั้งนี้

เบญจมาศ ศรีมันตะ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิด	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้	15
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลิเกป่า	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลิเกป่า	21
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	25
ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล	25
ขั้นศึกษาข้อมูล	26
ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	26
4 การนำเสนอผลการวิจัย	28
บทบาทของคณะลิเกป่าพันปีที่มีต่อชุมชน	31
บทบาทในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง	31
บทบาทในการสร้างอาชีพ	33
บทบาทด้านพิธีกรรม	34
บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม	35
บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น	35
องค์ประกอบของการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพันปี	36
สมาชิกคณะลิเกป่าพันปี	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
โรงลิเกป่า.....	48
เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง.....	52
การแต่งกาย.....	73
เรื่องที่ใช้แสดง.....	77
โอกาสในการแสดง.....	78
ขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพันปี.....	79
การเบิกโรง.....	79
การลงโรง.....	80
การไหว้ครู.....	81
การออกแขก.....	83
การบอกเรื่อง.....	85
การเล่นเรื่อง.....	85
การลาโรง.....	90
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	92
สรุป.....	95
อภิปราย.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	105
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก ทำเนียบสมาชิกคณะลิเกป่าพันปี.....	113
ภาคผนวก ข ภาพการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี.....	124
ภาคผนวก ค ชุมชนลีเล็ดกับภาพบรรยากาศทั่วไปของการเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	136
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเนื้อร้องประกอบการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี.....	155
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	170

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 คุณตาฟ่วง ศรีเพชรพูล ผู้ก่อตั้งคณะลิเกป่าพันปี.....	29
2 คุณตาจรัสหัวหน้าคณะลิเกป่าพันปีคนปัจจุบัน.....	37
3 คุณยายเนียม ตัวชูโรงของคณะ วัย 93 ปี.....	38
4 คุณยายลั่น พระเอกของคณะลิเกป่าพันปี.....	40
5 คุณยายเพียร ผู้รับบทเป็นตัวพระรองของคณะ.....	41
6 คุณตาเอียด คนตีรำมะนา.....	42
7 คุณยายปราณี ผู้แสดงเป็นแม่ของตัวนาง.....	43
8 คุณยายผาด คนตีโหม่ง(ฆ้องคู่)ในคณะลิเกป่าพันปี.....	44
9 เด็กชายพงศ์พัฒนารับบทเสนาและคนตีรำมะนา.....	45
10 นายวรวิทย์คนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดที่จะรวบรวมบทร้องลิเกป่าของคณะ.....	47
11 เด็กหญิงอรรณนางเอกของคณะและเป็นสมาชิกที่อายุน้อยที่สุดในคณะ.....	48
12 ลักษณะโรงลิเกป่าแบบไม่ยกพื้น.....	49
13 ลักษณะการแบ่งส่วนโรงลิเกและแสดงส่วนหลังสำหรับเก็บอุปกรณ์.....	49
14 ลักษณะโรงลิเกแบบยกพื้น.....	50
15 ลักษณะของโรงลิเกป่าขนาดใหญ่ 9 เสา โดยการเพิ่มเสากลาง.....	50
16 ลักษณะโรงลิเกป่าในปัจจุบันแบบเรียบง่าย	51
17 เปรียบเทียบด้านหน้ากับด้านหลังโรงลิเกป่า.....	52
18 เครื่องดนตรีประกอบการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี.....	53
19 การแต่งกายของแขกแดงของคณะลิเกป่าพันปี.....	74
20 การแต่งกายของพระบิดาและเสนา.....	75
21 ลักษณะการแต่งกายของตัวพระ	76
22 การแต่งกายของตัวนาง.....	76
23 การแต่งกายของลูกคู่.....	77
24 การทำพิธีเบิกโรงซึ่งเป็นพิธีกรรมก่อนเริ่มการแสดง.....	80
25 การลงโรงหรือการโหมโรง.....	81
26 การแสดงการออกแขกแดงและการบอกเรื่อง.....	84
27 ตัวอย่างตอนที่นางเอกออกมาลาแม่ชีเพื่อไปเก็บดอกไม้ในป่า.....	87
28 การทำพิธีเบิกโรงเพื่อขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์และของสำหรับเบิกโรง.....	125
29 การไหว้เครื่องและเตรียมเครื่องดนตรีก่อนส่งมอบให้นักดนตรีลงโรง.....	125
30 คุณยายเนียมผู้แสดงตัวเสนาวัย 93 ปี.....	126

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
31 ผ้าที่กั้นเป็นฉากแบ่งส่วนของด้านหน้าและด้านหลังเวที.....	126
32 บรรยากาศหลังโรงลิเกขณะที่นักแสดงกำลังเตรียมตัวแสดง.....	127
33 นักแสดงกำลังเตรียมตัวหลังโรงลิเกเพื่อแสดงในฉากต่อไป.....	127
34 คุณตาจ๋ารัสกำลังขับบทเพื่อลงโรง(โหมโรง).....	128
35 บรรยากาศหน้าโรงลิเก ขณะที่แสดงการออกแขกบอกเรื่อง.....	128
36 พระบิดา พระเอกและเสนา ขณะเล่นเรื่องดอกไม้กลางดง.....	129
37 การแสดงบทแม่ชีของคุณตาจ๋ารัส หัวหน้าคณะ.....	129
38 คุณตาจ๋ารัสใบบทยาทตาเจ้า(ฤาษี).....	130
39 ลักษณะการจัดเวทีการแสดงที่เรียบง่ายอีกแบบหนึ่ง.....	130
40 คุณยายเนียมวัย 93 ปีกับบทนางเมือง.....	131
41 คุณยายเพียรกับบทพระรอง.....	131
42 การแสดงในฉากลาตาเจ้า(ฤาษี)ของพระรองกับเสนา.....	132
43 นักท่องเที่ยวที่มาชมการแสดงกำลังสัมภาษณ์คณะลิเกป่าพันปี.....	132
44 ถังสำหรับเก็บอุปกรณ์การแสดง.....	133
45 คุณตาจ๋ารัสกำลังแต่งตัวเพื่อเข้าฉากการออกแขกแดง.....	133
46 ชุดลูกปัดสำหรับสวมทับเสื้อขณะแสดง.....	134
47 ที่ครอบศีรษะของตาเจ้า(ฤาษี).....	134
48 หมวกแขกใช้ในการแสดงการออกแขกแดงและแขกบอกเรื่อง.....	135
49 คุณตาจ๋ารัสกำลังสาธิตการแต่งกายในชุดแขกแดง.....	135
50 แผนที่ตำบลลีเล็ด.....	137
51 เส้นทางของการเดินทางไปเก็บข้อมูล.....	137
52 บรรยากาศการเก็บข้อมูลท่ามกลางสายฝนที่โปรยปราย.....	138
53 ความรุ่มร้อนของสองข้างทางที่เต็มไปด้วยสวนมะพร้าวและสวนปาล์ม.....	138
54 การจับสัตว์น้ำเป็นอาชีพหนึ่งของชาวลีเล็ด.....	139
55 การตัดใบจาก หนึ่งในกลุ่มอาชีพของชาวบ้านตำบลลีเล็ด.....	139
56 การอนุรักษ์ปลูกป่าชายเลนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดให้สำหรับนักท่องเที่ยว.....	140
57 การจัดเรือบริการนักท่องเที่ยวเพื่อไปปลูกป่าชายเลนและชมหิ่งห้อย.....	140
58 กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนของกลุ่มนักท่องเที่ยว.....	141
59 การทำขนมจากสำหรับนักท่องเที่ยวรับประทานขณะชมลิเกป่า.....	141
60 โฮมสเตย์ที่จัดไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว.....	142

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
61 ภายในห้องนอนของบ้านพัก.....	142
62 ที่ทำการของกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์.....	143
63 สถานที่จัดประชุมภายในที่ทำการกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยว.....	143
64 ป่าจากในท้องน้ำรอบๆที่ทำการกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยว.....	144
65 สัมภาษณ์นางสาวทิพวรรณนักศึกษาฝึกงานและผู้รับชมการแสดงลิเกป่า.....	144
66 สัมภาษณ์นายสุริยนต์นักศึกษาฝึกงานและผู้รับชมการแสดงลิเกป่า.....	145
67 สัมภาษณ์คุณตาจรัสและสมาชิกในคณะลิเกป่าพันปี.....	145
68 สัมภาษณ์คุณยายลั่น แซ่ลี.....	146
69 สัมภาษณ์คุณยายเนียม ชำนาญ.....	146
70 บ้านคุณยายผาด หนึ่งในบ้านพักโฮมสเตย์.....	147
71 นื่องเหมน คนตีรำมะนาและรับบทเสนา.....	147
72 การสาธิตการบรรเลงดนตรีและร้องบทออกแขก.....	148
73 บรรยากาศทั่วไปของการรับชมการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี.....	148
74 นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจการแสดงลิเกป่า.....	149
75 กำหนดประเพณี กำหนดตำบลลีเล็ดหนึ่งในสมาชิกกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยว.....	149
76 คุณทัศนีย์ สมาชิกอบต.และสมาชิกกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยว.....	150
77 คุณตาจรัสกับวันว่างที่พักผ่อนอยู่กับบ้าน.....	150
78 หลานๆคุณตาจรัส อนาคตของลิเกป่าพันปี.....	151
79 คุณยายเพียรกับลูกสาว.....	151
80 พระพุทธรูปประจำวัดไตรธาราราม ตำบลลีเล็ด.....	152
81 คุณตาเอียดและคุณยายปราณีกับหลานๆ.....	152
82 ไฟไล่ พาหนะคู่ใจสำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งหมด.....	153
83 ผู้วิจัยกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	153
84 อ.พงศ์ชาติ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.....	154
85 ผศ.เจริญ อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.....	154

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นผู้ที่มีความคิดที่ไม่หยุดนิ่งมักริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านการคิดประดิษฐ์และคิดค้นสิ่งต่างๆทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เป็นรูปแบบเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะเผ่าพันธุ์ สภาพแวดล้อม อิทธิพลของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และความเชื่อ มีการแสดงออกด้านวิถีชีวิต มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและมีการแสดงออกในลักษณะที่ดีงามและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม สิ่งเหล่านี้เรียกว่า "วัฒนธรรม" ซึ่งจะมีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งว่า ผู้คนในแต่ละท้องถิ่นนั้น ต่างพยายามคิดสร้างสรรค์ สังสม เลือกรสรและปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนการอนุรักษ์ สืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดสายจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา ความบันเทิง และการเสริมสร้างความสามัคคีของคนในสังคม ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของท้องถิ่นของตนเอง

ดนตรีกลุ่มคน (Ethnic music) ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งเป็นศิลปะที่เป็นมรดก มีความงามภายในตัวของตัวเองในแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆเช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่นๆ ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวนี้มีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะต่างๆของท้องถิ่นนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นวิถีความเป็นอยู่ ความเชื่อหรือแม้แต่อิทธิพลของกลุ่มชนที่แวดล้อมอยู่ก็ตาม

ภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทย เป็นดินแดนที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เป็นแหล่งที่มีวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรือง เป็นแหล่งสังสมมรดกวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาไม่ขาดสาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นเอกลักษณ์ของชาวใต้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในด้านศิลปะการแสดงของภาคใต้เป็นการแสดงที่มีลักษณะโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ไม่ซ้ำแบบกับภูมิภาคอื่นๆในประเทศไทย โดยมีวัฒนธรรมต่างๆ 3 วัฒนธรรมใหญ่ๆด้วยกัน คือ วัฒนธรรมไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยจีน ซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องลักษณะการดำรงชีวิต คติความเชื่อและการถ่ายทอดออกมาในลักษณะการดำเนินชีวิต พิธีกรรม การละเล่น และศิลปะการแสดง

สภาพภูมิศาสตร์ของภาคใต้ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรอากาศจึงร้อนจัด แต่อยู่ระหว่างคาบสมุทรจึงมีลมมรสุมพัดแรง ความผันผวนของดินฟ้าอากาศเกิดขึ้นได้รวดเร็ว ลักษณะของชาวภาคใต้จึงแข็งแรง บึกบึน ตัดสินใจฉับไว เด็ดขาด สีสาดดนตรีของภาคใต้ก็มีลักษณะเช่นนั้น กล่าวคือ มีลักษณะกระชั้น หนักแน่น เจียบขาด ฉับพลัน มีความอึกทึกร่าเริงมากกว่าอ่อนหวาน การแสดงออกทางอารมณ์ศิลปะของชาวใต้ก็เป็นแบบง่ายๆมีสัจจะมากกว่าความฝัน การสื่อสารทางอารมณ์จึงเน้นถ้อยคำวาจาและท่าทางแห่งกายมากกว่าการใช้สัญลักษณ์ที่ซับซ้อนซ่อนความฝัน

การดนตรีจึงมีบทบาทเพียงช่วยเสริมถ้อยคำและท่าทางบ่งบอกความร่าเริง ครั้นเครื่อง เครื่องดนตรีของภาคใต้ส่วนใหญ่จึงเป็นเครื่องตีให้จังหวะประกอบคำขับร้องและท่าทางการเต้นรำมากกว่าจะใช้ทำนองเพื่อสื่ออารมณ์ (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์. 2524: 2-3)

ศิลปะการแสดงและการละเล่นในภาคใต้มีหลากหลาย สำหรับภาคใต้ตอนล่างของไทยชาวบ้านมีความนิยมและผูกพันกับ กรือโต๊ะ มะโย่ง ซี่ละ ร้องเง็ง และลิเกฮูลู ส่วนภาคใต้ตอนบนนั้นหนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก กาหลอ ลิเกป่า มีบทบาทและได้รับความนิยมจากชาวบ้านอยู่โดยตลอด โดยเฉพาะมโนราห์และหนังตะลุงเป็นที่รู้จักและมีให้เห็นกันมากกว่าศิลปะการแสดงอื่นๆ

ลิเกป่า เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ฝั่งตะวันตก แถบจังหวัดตรัง กระบี่และพังงาและยังแพร่หลายในบางพื้นที่ของภาคใต้ตอนบน แถบจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช สงขลา และสุราษฎร์ธานี ในอดีตการละเล่นพื้นเมืองชนิดนี้ถือว่าเป็นสัญลักษณ์เด่นทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของภูมิภาคฝั่งทะเลอันดามัน เป็นศิลปะการแสดงที่มีมาช้านาน คณะกรรมการฝ่ายเอกสารและจดหมายเหตุนครศรีธรรมราช ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงลิเกป่านั้น น่าจะได้แบบอย่างมาจากมลายู เพราะมลายูมีกลองชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ระบানা ซึ่งมีสำเนียงคล้ายกับรำมะนาของไทย หรืออาจจะรับเข้ามาโดยตรงจากอินเดียได้ผ่านลังกามาสู่นครศรีธรรมราชโดยผ่านทางเรือกันตังในอดีต รวพ.ศ.1709 - 1793 สมัยเดียวกับการอัญเชิญพระพุทธรูปศิหิงค์เข้ามามาก หรืออาจจะเข้ามาสู่รัฐไทรบุรีสมัยที่ไทรบุรีหรือกัวหะเป็นเมืองท่าที่สำคัญของศรีวิชัย ในฝั่งทะเลตะวันตก การละเล่นจึงเป็นภาษามลายูตลอดเวลา เพราะแขกแดงจะเป็นแขกต่างเมืองในขณะที่ยาหียเป็นแขกพื้นเมืองมลายูแขกแดงจึงพยายามพูดภาษามลายูแทนภาษาอินเดียเพื่อเอาใจยาหีย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุนครศรีธรรมราช. 2542: 160) และสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ กล่าวไว้ว่า ลิเกป่า ลิเกบก ลิเกรำมะนา แขกแดง ก็ว่า เป็นการละเล่นพื้นเมือง ที่นิยมกันแพร่หลายในหมู่คนไทยทางฝั่งตะวันตกโดยเฉพาะจังหวัดตรัง กระบี่และพังงา การละเล่นชนิดนี้มีมานานเท่าไรไม่ปรากฏ แต่ส่วนใหญ่เชื่อว่าเริ่มมีขึ้นที่จังหวัดตรัง แต่บางกระแสว่าเริ่มขึ้นที่เกาะศรีพญา จังหวัดกระบี่ อย่างไรก็ตามทั้ง 2 จุดนี้ ไม่มีหลักฐานใดยืนยันเด่นชัด ลิเกป่า กับลิเกภาคกลางคงมีต้นเค้าร่วมกัน "ออกแขก" แต่ในระยะพัฒนาการได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมต่างกันจึงทำให้ผิดแผกกันไป กล่าวเฉพาะลิเกป่า ได้รับอิทธิพลบางส่วนในด้านดนตรี และการแต่งกายจากมลายู รับอิทธิพลด้านทำนองเพลงร้องบางส่วนจากเพลงไทยเดิมและรับอิทธิพลจากการร่ายรำจากโนรา ท่วงท่าการแสดงออกของลิเกป่าจึงเป็นแบบประสมประสาน(สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14. 2542: 6861)

องค์ประกอบของการแสดงลิเกป่า มีลักษณะคล้ายกับหนังตะลุงและโนรา ซึ่งประกอบด้วยสถานที่แสดง ผู้แสดงและลูกคู่ เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย บทเพลงบทร้องและเนื้อเรื่องที่ทำการแสดง ลิเกป้ามักจะทำการแสดงในงานรื่นเริงและช่วงเทศกาลต่างๆของทางใต้และจัดทำการแสดงในเวลากลางคืน ส่วนที่น่าสนใจนอกเหนือไปจากนั้นก็คือ ลักษณะดนตรี ภาษาคำร้อง บทเพลงที่เป็นภาษาถิ่นเฉพาะและทำรำที่แปลกไปจากทำรำทั่วไป ลิเกป่าคณะหนึ่งใช้คนราว 14 - 15 คนมีหัวหน้าคณะหรือนายโรง 1 คน ทำหน้าที่ควบคุมกิจการทั้งปวงของคณะ และเป็นผู้แสดงที่สำคัญใน

คณะด้วย นอกจากนั้นก็มีผู้ตีรำมะนา 2 คน ตีฉิ่ง 1 คน ตีโหม่ง 1 คน เป่าปี่อีก 1 คน ลิเกป่าบางโรงที่มีดนตรีเพิ่มขึ้น เช่น กลองตุ๊ก และซอด้วง ก็จะต้องมีผู้บรรเลงดนตรีเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น ส่วนคนอื่นๆ ในคณะที่เหลือ เป็นผู้แสดงทั้งสิ้น การแต่งกายของผู้แสดงส่วนใหญ่แต่งแบบตามมีตามเกิด แต่แขกแดง แขกขาว และพระเอกมักแต่งกายงามพิเศษ คือ นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อแขนยาว ทองกร สวมสายสร้อย สักวาล ทับทรวงและชฎา ส่วนนางเอกจะนุ่งผ้าจีบ ใส่เสื้อแขนสั้น กำไลเท้า มีผ้าหมวกคลุมห้อยพาดหลัง อาจจะสวมใส่ชฎาหรือกระบังหน้าหรือไม่ใส่ก็ได้ เครื่องประดับอื่นๆ มีสร้อยลูกปัด ถ้าเป็นตัวตลกแต่งกายแบบง่าย ๆ ไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าถุง แต่งแต้มหน้าตาให้ดูขบขัน (ชวน เพชรแก้วและสบาย ไสยรินทร์. 2535: 88)

การแสดงลิเกป่ามีรูปแบบที่เป็นของชาวบ้านอย่างแท้จริง ภาษาที่ใช้เจรจา หรือ ร้อง ผู้แสดงมักใช้ภาษาพื้นเมืองที่ตนถนัดเป็นส่วนใหญ่ แต่บางทีตัวเอกโดยเฉพาะพระเอก นางเอกและผู้ร้ายอาจจะพูดภาษากลางซึ่งสำเนียงพูดมักแปร่งผิดๆ ถูกๆ ที่เรียกว่า "ภาษาทองแดง" (ชวน เพชรแก้ว. 2538: 114)

โรงสำหรับการแสดงคล้ายกับโนรา คือ เป็นโรงรูปสี่เหลี่ยม มีหลังคา ยกพื้นหรือไม่ยกก็ได้ ใช้เสื่อปู หน้าโรงโปร่งทั้งสามด้าน ตรงกลางมีฉากหรือม่านกัน ส่วนหลังโรงเป็นที่แต่งตัวและเก็บเครื่องใช้ไม้สอย ตะเกียงใช้ตะเกียงเจ้าพายุ

การแสดงลิเกป่ามีทั้งบทพากษ์และบทเจรจาเริ่มต้นด้วยการเบิกโรงซึ่งเป็นการบรรเลงดนตรีล้วนๆ เพื่อเรียกคนดู ต่อจากนั้นจะเป็นการผลัดกันร้องคลอดนตรีที่เรียกว่า "การเกริ่นวง" และหลังจากนั้นจะมีแขกแดงและแขกขาวออกมาเต้นและร้องประกอบซึ่งจะมีลูกคู่รับร้องไปด้วยแล้วจึงเริ่มการแสดงเรื่อง และ เรื่องที่นิยมแสดง คือ เรื่อง โคบุตร ลักษณะวงศ์ และสุวรรณหงส์ (ชวน เพชรแก้วและสบาย ไสยรินทร์. 2535: 89)

ในอดีตเมื่อประมาณ 80 -90 ปีที่ผ่านมา ลิเกป่าได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเกือบทั่วภาคใต้ แต่ในปัจจุบันได้เสื่อมความนิยมลงมาก จนแทบจะหาชมไม่ได้เลยในแถบภาคใต้ฝั่งตะวันออก ส่วนทางฝั่งตะวันตกแม้ยังมีอยู่บ้างก็นับว่าน้อยเต็มที

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตภาคใต้ตอนบนฝั่งตะวันออก และเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม ลิเกป่า ถือเป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่มีมานานในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งหากมองย้อนไปในอดีตจากคำบอกเล่าของคณะลิเกป่า ช.เสริมจิต สุวรรณศิลป์ อำเภอยะยา กล่าวว่าในอดีตนั้นโดยเฉพาะอำเภอยะยาจะมีถึง 10 คณะด้วยกัน และค่อยลดเหลือน้อยลง ในปัจจุบันที่รับงานแสดงอยู่มีเพียง 1 คณะเท่านั้น สำหรับในอำเภอยะยา ซึ่งในขณะนี้ถือว่ามียุคคณะลิเกป่ามากที่สุด คือ มีถึง 4 คณะด้วยกันคือ ลิเกป่าคณะพันปี ตำบลลิเล็ด ลิเกป่าคณะสะพรั่งน้อย สงวนศิลป์ ตำบลมะลวน ลิเกป่าคณะสนิท ทิพย์บรรพต ตำบลเขาศรีวิชัย และลิเกป่าคณะในพัง ตำบลท่าข้าม ความน่าสนใจของการแสดงลิเกป่านั้นนอกจากจะแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวใต้แล้วยังให้ความสนุกสนานเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการแสดงที่ผสมผสานเรื่องของทำราและบทร้องได้อย่างลงตัวอีกด้วย สำหรับบทร้องซึ่งก่อนหน้า

นี้เป็นภาษามลายู แต่ในปัจจุบันก็เป็นภาษาถิ่นได้ทั่วไปที่มีการดัดสำเนียงให้เป็นแขก ทั้งนี้อาจปรับคำร้องและสำเนียงเสียงเพื่อให้คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ได้ฟังเข้าใจก็เป็นได้

นับวันความนิยมในการชมการแสดงลิเกป่านั้นได้เปลี่ยนแปลงและลดลงไปตามยุคสมัย ความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมหายไป คนรุ่นใหม่จำนวนมากไม่ทราบว่า ลิเกป่า คืออะไร หรือบางคนอาจเคยได้ยิน แต่ไม่เคยรับชมการแสดงชนิดนี้และอาจต้องสูญสิ้นไปจากดินแดนด้านขวานของไทยก็เป็นได้ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัย ตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปะการแสดงลิเกป่าและสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบต่างๆและขนบนิยมของการแสดงลิเกป่ารวมไปถึงบทบาทของลิเกป่าที่มีต่อชุมชนด้วย และเชื่อว่าผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการศึกษาดนตรีพื้นบ้านซึ่งเป็นพื้นฐานในการศึกษาด้านมานุษยวิทยาต่อไป ทั้งยังก่อให้เกิดความภูมิใจในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาวใต้ส่วนดังกล่าวนี้ให้คงอยู่สืบไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทของคณะลิเกป่าพื้นที่ที่มีต่อชุมชน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการแสดงลิเกป่าคณะลิเกป่าพื้นที่
3. เพื่อศึกษาขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าคณะลิเกป่าพื้นที่

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงบทบาทของคณะลิเกป่าพื้นที่ที่มีต่อชุมชนตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ทำให้ทราบและเข้าใจในองค์ประกอบและขนบนิยมของการแสดงลิเกป่า
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการดำเนินการด้านพัฒนา ส่งเสริม และอนุรักษ์ลิเกป่าอย่างเหมาะสมต่อไป
4. ทำให้คนทั่วไปได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการแสดงลิเกป่า ซึ่งเป็นศิลปะของท้องถิ่นได้ และช่วยกันดูแลส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะลิเกป่าพื้นที่ อยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 บทบาทของคณะลิเกป่าประจำปีที่มีต่อชุมชน

- บทบาทในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง
- บทบาทในการสร้างอาชีพ
- บทบาทด้านพิธีกรรม
- บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม
- บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

2.2 องค์ประกอบของการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าประจำปี

- สมาชิกคณะลิเกป่าประจำปี
- โรงลิเกป่า
- เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง
- การแต่งกาย
- เรื่องที่ใช้แสดง
- โอกาสในการแสดง

2.3 ขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าคณะประจำปี

- การเบิกโรง
- การลงโรง
- การไหว้ครู
- การออกแขก
- การบอกเรื่อง
- การเล่นเรื่อง
- การลาโรง

3. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะลิเกป่าประจำปี โดยมีระยะเวลาตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 - ตุลาคม 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กาดครู/ไหว้ครู หมายถึง การบูชาครูหรือบวงสรวงดวงวิญญาณของครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชานาฏศิลป์และครูหมอลิเกป่า เพื่อขอให้มาช่วยคุ้มครอง ให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่นของนักแสดง การลงโรงจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโหมโรง

2. แก่เหฺมฺรย หมายถึง การก้านเป็นการทำพิธีเพื่อเป็นการตอบแทนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ได้เคยบนบานสานกล่าวไว้ เช่น การทำพิธีเซ่นไหว้ บวงสรวงในรูปแบบต่างๆ

3. ขบนิยม หมายถึง แบบแผนในการแสดงลีเกปาของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา มีลักษณะค่อนข้างชัดเจน ได้แก่ การเบิกโรง การลงโรง การไหว้ครู ออกแขก แดง บอกเรื่อง เล่นเรื่อง และการลาโรง

4. แขกแดง หมายถึง แขกอินเดียเป็นตัวละครที่ถูกสมมุติขึ้นมา เป็นผู้ทำหน้าที่บอกเรื่อง ตัวตลก

5. ตาเจ้า หมายถึง ฤๅษีหรือพระฤๅษีหรือพระเจ้าตา หมายถึงตัวละครในเรื่องที่แสดง

6. ตัดเหมฺรย หมายถึง ตัดขาดจากพันธะที่เคยบนบานไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือภูตผี โดยใช้มีดตัดห่อเหมฺรยให้ขาด

7. บทบาท หมายถึง หน้าที่ของบุคคลแต่ละคนที่พึงกระทำในฐานะและสถานะต่างๆ

8. เบิกโรง หมายถึง การเซ่นไหว้ขอเจ้าที่เจ้าทางและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลงมาอำนวยความสะดวกให้ดำเนินการแสดงไปอย่างราบรื่น

9. ยาหยี หมายถึง แขกพื้นเมือง ในที่นี้หมายถึงแขกมลายู เป็นตัวเอกของการแสดง

10. ลาโรง หมายถึง การบอกกล่าวและขอบคุณคนดูรวมถึงเจ้าภาพและเจ้าที่เจ้าทางทั้งหลาย

11. ลีเกปา หมายถึง การแสดงพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่นิยมเล่นกันมากในเขตพื้นที่บริเวณจังหวัดทางฝั่งตะวันตกของภาคใต้ และฝั่งตะวันออกบางจังหวัด เป็นการแสดงที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างเพลงพื้นบ้านกับการแสดงพื้นบ้านของไทยพุทธและไทยมุสลิมเข้าด้วยกัน การแสดงชนิดนี้ในเขตพื้นที่อื่นอาจเรียกชื่อต่างกันออกไป เช่น ลิเกบก ลิเกรามะนา แขกแดง ลักษณะการแสดงจะมีทั้งการรำรำ บทร้อง บทเจรจา และการแสดงเรื่องราว

12. ลูกคู่ หมายถึง นักดนตรีทุกคนที่ทำหน้าที่บรรเลงดนตรีประกอบการแสดงลีเกปา

13. เล่นเรื่อง หมายถึง การแสดงเรื่องราวต่างๆตามที่ได้กำหนดและเตรียมมาสำหรับแสดงในการแสดงครั้งหนึ่งๆ

14. ลงโรง หมายถึง การบรรเลงเพลงก่อนที่จะทำการแสดง โดยเริ่มจากเพลงช้าไปหาเพลงเร็ว เพื่อเป็นการเอาฤกษ์เอาชัย และเป็นสัญญาณให้ผู้ชมทราบว่า ลีเกกำลังจะแสดง และเพื่อเตรียมความพร้อม

15. เสนา หมายถึง ตัวตลกที่เป็นผู้ชายอยู่ฝ่ายพระเอกของเรื่อง

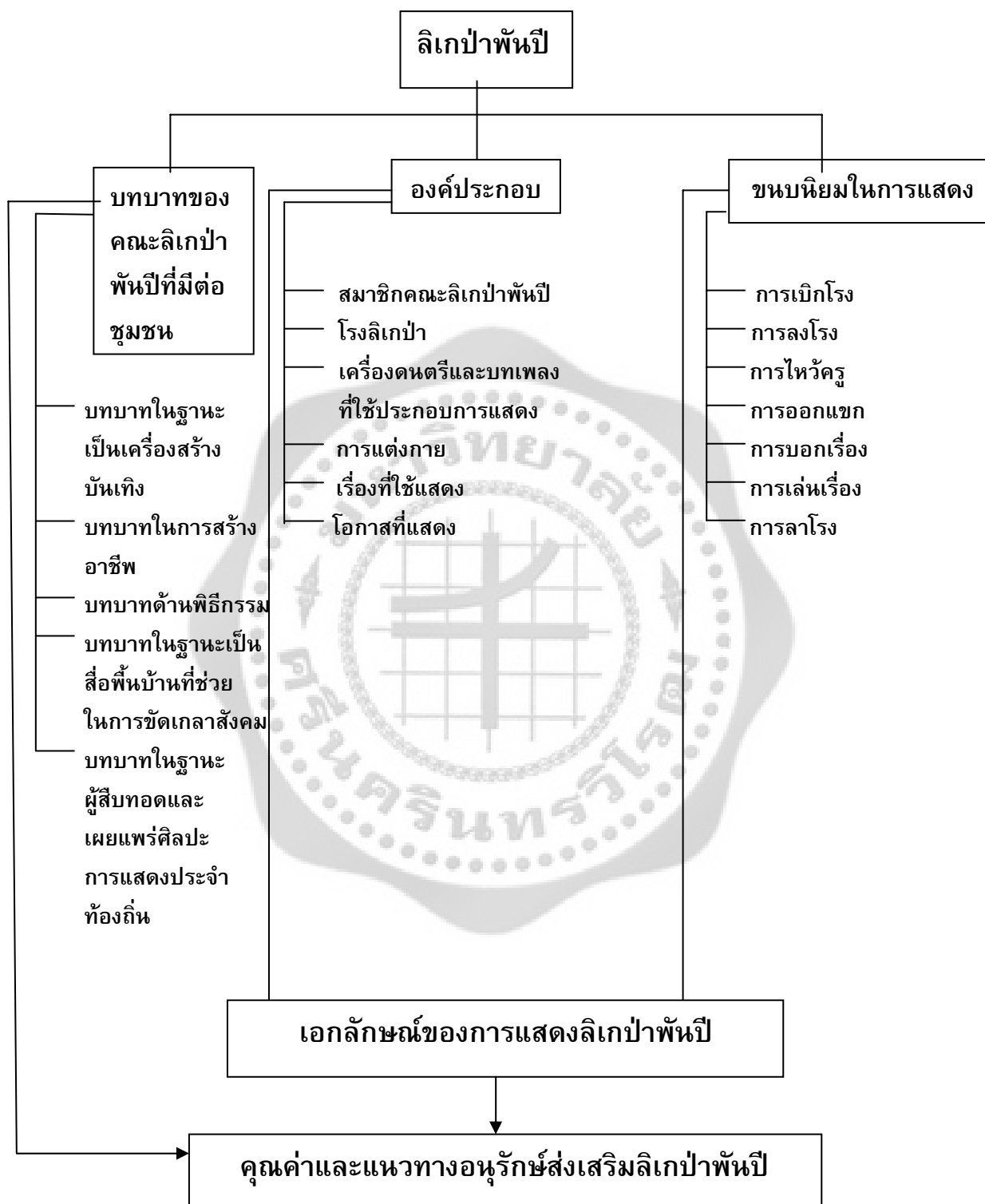
16. เหมฺรย หมายถึง การบนบาน หรือข้อตกลงที่บุคคลให้ไว้ต่อสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ เช่นผีป่วนตายาย ผีบูรพาจารย์เกี่ยวกับการช่าง ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่ต่าง ๆ เพื่อขออำนาจคุ้มครอง ขอความแคล้วจากภัยอันตราย พ้นจากความวิบัติและเภทภัยที่ประสบอยู่โดยมีพันธะสัญญาว่าถ้าการสำเร็จดังประสงค์ แล้วก็จะตอบแทนด้วยการเซ่นพลีบวงสรวงในรูปแบบต่างๆ เช่นการจัดมหรสพ จัดสำรับเครื่องสังเวย จตุรปูเทียนดอกไม้ เป็นต้น

17. องค์ประกอบ หมายถึง ส่วนที่ประกอบกันขึ้นเป็นการแสดงของลีเกปาของคณะลีเกปาพันธ์อันได้แก่ ประวัติความเป็นมาคณะลีเกปาพันธ์ สมาชิกคณะลีเกปาพันธ์ โรงลีเกปาเครื่องดนตรี การแต่งกาย เรื่องที่ใช้แสดง และโอกาสในการแสดง

18. ออกแขก หมายถึง การออกตัวแสดงแขกแดงมาร้องและเต้นตามจังหวะ เป็นการบอกผู้ชมว่าใกล้เวลาแสดงแล้ว โดยมีลูกคู่รับเพลงด้วย

กรอบแนวคิด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องลิเกป่าซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลิเกป่า

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรม

1.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า “ วัฒนธรรม ” มีผู้กล่าวถึงและให้ความหมายไว้มากมาย เช่น สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ (2543: 57) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นศัพท์ที่พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติ โดยนำคำสองคำ คือ คำว่า วัฒน มาจากคำว่า วทมน ซึ่งเป็นคำมาจากภาษาบาลี หมายถึง ความเจริญงอกงาม และคำว่า ธรรม มาจาก ธรรม เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต หมายถึง สภาพความเป็นจริง เมื่อนำคำสองคำนี้มารวมกันเป็น “ วัฒนธรรม ” จึงหมายถึง สภาพที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม คำว่าวัฒนธรรมมีใช้ครั้งแรกในปีพ.ศ.2483 ในพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีความหมายตรงกับกาญจนา อินทรสุณานนท์ (2541: 105) กล่าวถึงรากศัพท์ของคำว่า “วัฒนธรรม” โดยสรุปว่าเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า “ธรรมเป็นต้นเหตุให้เจริญ หรือธรรม คือ ความเจริญ ”

นักมานุษยวิทยาให้ความหมายของวัฒนธรรมซึ่งเหมือนกับนักสังคมวิทยา คือ วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้กำหนดและสร้างขึ้น มีทั้งแนวปฏิบัติที่แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับ ความสามารถ นิสัยใจคอของคนในสังคมรวมทั้งวัสดุสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาใช้ในการเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต (ยิ่งยง เรื่องทอง. 2542: 2)

รัชนิกร เศรษฐ (2532: 7) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนของการกระทำหรือแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่กลุ่มคนสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างผสมผสานและถาวร ซึ่งสอดคล้องกับสุภัทรา สุภาพ (2523: 141) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

พระยาอนุมานราชชน (2513: 2) ได้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ในฐานะนักมานุษยวิทยาไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยการเรียนรู้จากกันและสืบทอดเป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วย ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งมีความเห็นคล้ายคลึงกันกับความหมายที่ พวงผกา ประเสริฐศิลป์ (2541: 4) ซึ่งกล่าวว่า วัฒนธรรมคือ กิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น มาจากความรู้ประสบการณ์ของกลุ่ม ของสังคม และต่างยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดำรงยืนยมนั่นในคุณธรรมและศีลธรรมเพื่อแสดงออกถึงความเจริญงอกงามทุกๆด้าน นำไปสู่ความรัก สามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว อานนท์ อาภาภิรมณ์ (2511: 106) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรม ในทางสังคมวิทยาโดยสรุปว่า วัฒนธรรมนั้นหมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต กระสวนแห่งพฤติกรรมและบรรดาผลงานทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ความรู้ เป็นต้น

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2525: 5) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์และการควบคุมให้ผู้คนปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 1058) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามแก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน

จากคำกล่าวของนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้พอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมคือ แบบแผนและการปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างที่มาจากวิถีชีวิตของคนในสังคมและคนในสังคมให้การยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดำรง และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งและถือเป็นมรดกแห่งสังคมนั้นๆ

1.1.2 องค์ประกอบของวัฒนธรรม

พวงผกา ประเสริฐศิลป์ (2541: 7-8) ได้จำแนกองค์ประกอบของวัฒนธรรมได้ดังนี้

1. องค์คติ (Concept) ได้แก่ บรรดาความคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งเรื่อยไป เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม การมีผิวเดียวเมื่อยเดียว ตายแล้วเกิดใหม่ เรื่องพระเจ้าองค์เดียวหรือหลายองค์ สิทธิมนุษยชน ตลอดจนอุดมการณ์ เจตคติ ยอมรับว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ซึ่งแล้วแต่กลุ่มชนใดจะใช้สิ่งใดเป็นมาตรฐานในการตัดสินหรือเป็นเครื่องวัดในสภาพแวดล้อมของตน

2. องค์พิธีการ (Usage) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงออก ในรูปพิธีกรรมต่างๆ เช่น ประเพณีการแต่งงาน ธรรมเนียมการหมั้น โขนผมไฟ บวชนาค พิธีศพ ธรรมเนียมการแต่งกาย ตลอดจนพิธีการรับประทานอาหาร เหล่านี้ล้วนเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีอยู่ในแต่ละวัฒนธรรมและแตกต่างกันออกไป มากบ้างน้อยบ้าง พิธีการเหล่านี้มักจะได้รับอิทธิพลของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

3. องค์การ (Organization) หมายถึงกลุ่มที่มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับและวัตถุประสงค์ได้อย่างแน่นอน เช่น องค์การสหประชาชาติ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้จะมีวัตถุประสงค์ชัดเจนเพื่อผูกพันบุคคลที่เป็นสมาชิกในการแสดงความรู้สึกต่อกัน

4. องค์กรวัตถุ (Instrumental and Symbolic objects) ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุทั้งหลาย เช่น บ้าน โบสถ์ วิหาร รวมถึงเครื่องใช้ต่าง ๆ อาจเป็นเครื่องมือทางการเกษตร หรืออุตสาหกรรมหรือเครื่องใช้โดยทั่วไป หรือผลิตทางศิลปกรรมของมนุษย์ นอกจากนั้นยังหมายรวมถึงเครื่องหมายแสดงสัญลักษณ์ เช่น เครื่องหมายประกาศนียบัตร เสื้อครุย แหวนหมั้น เป็นต้น

1.1.3 ความสำคัญของวัฒนธรรม

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ (2543: 64) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญและความเสื่อมของสังคมและเป็นเครื่องกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคลและความเจริญก้าวหน้าของสังคม หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดีงาม ที่เหมาะสม สังคมนั้นก็จะเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ตรงกันข้ามหากสังคมนั้น มีวัฒนธรรมที่ล้าหลัง มีแบบของพฤติกรรมพฤติกรรมที่ไม่ดี มีค่านิยมที่ไม่เหมาะสม สังคมนั้นก็ยากที่จะเจริญก้าวหน้าได้

2. การศึกษาวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมของสังคม เจตคติ ความคิดเห็น และความเชื่อของบุคคลได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดนโยบายและแบบแผนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง

3. ทำให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันและให้ความร่วมมือกันได้ดี ตัวอย่างเช่น ในสังคมที่มีผู้คนหลายเชื้อชาติมีวัฒนธรรมต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องภาษาพูดด้วยความเข้าใจกัน จะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันน้อยกว่าสังคมที่มีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน

4. ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม เพราะวัฒนธรรม คือ กรอบหรือแบบแผนของการดำรงชีวิต ทำให้ทุกคนมีแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง บุคคลแต่ละกลุ่มจะยึดเหนี่ยวกันอยู่ได้ ทุกคนในกลุ่มต่างมีวิธีปฏิบัติต่อกันและความคาดหวังได้ถูกต้องว่า คนอื่นจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์ใด

5. ทำให้มีพฤติกรรมเป็นแบบเดียวกัน เป็นพฤติกรรมที่ติดตัวเป็นนิสัยโดยว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้องในการกระทำเช่นนั้น วัฒนธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งสมาชิกใหม่ในสังคมให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว

6. ทำให้เข้ากับคนพวกอื่นในสังคมเดียวกันได้

7. ทำให้มนุษย์มีสภาวะที่แตกต่างจากสัตว์ดังคำที่พระยาอนุมานราชธนกล่าวไว้ “การกิน การนอน ความกลัว เมล็ด เหล้านี้ มีเสมอเท่าเทียมแก่มนุษย์และสัตว์เดียรัจฉาน

มนุษย์มีภาวะเป็นพิเศษยิ่งกว่าสัตว์เดียรรจ์งาน กัตถะที่มีธรรม ผู้ปราศจากธรรมก็มีสภาพเท่ากับสัตว์เดียรรจ์งาน”(พระยาอนุมานราชชน. 2531: 1)

1.1.4 ประเภทของวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ (2523: 141) แบ่งประเภทของวัฒนธรรมได้ 2 ประเภท เช่นเดียวกันคือ

1. วัฒนธรรมด้านวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น บ้าน ยานพาหนะ เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ ค่านิยม อุดมการณ์ แนวคิดในเรื่องของการแข่งขันอย่างมีเหตุผล ประเพณีและสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ความสนใจ ทักษะคติ ความรู้ความสามารถ ความโอ้อวดอารีต่อกัน เป็นต้น

ประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2518: 9) ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านศาสนาและด้านจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของคติ แนวทาง หรือหลักการดำเนินชีวิต

2. เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมายหรือขนบธรรมเนียมประเพณี

3. วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ

4. สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม เช่น การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

สาคร พรหมนิ (2539: 298) ได้ทำปริญาานิพนธ์เรื่อง "วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอบางบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช" ซึ่งความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าคือเพื่อศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กของอำเภอบางบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ

วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การแต่งกาย และด้านอาหาร ผลการศึกษาพบว่าชาวบางบาลนิยมสร้างที่อยู่อาศัยแบบเรียบง่ายชั้นเดียว มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่งกายตามสมัยนิยมแบบภาคใต้ทั่วไปและนิยมอาหารที่มีรสจัด

วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ผลการศึกษาพบว่าด้านความเชื่อจะเชื่อในเรื่องภูผาแห่งกรรม เชื่อทางด้านไสยศาสตร์ การบำเพ็ญด้านไสยศาสตร์ การบำเพ็ญกุศลในด้านต่างๆ และมีค่านิยมในความเป็นอิสระ รักพวกพ้อง ยึดมั่นในจารีตประเพณี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้

อุดม หนูทอง (2531: 1-2) ซึ่งกล่าวถึงลักษณะสำคัญของดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านว่า ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ชาวบ้านได้สร้างสรรค์ขึ้นจากเงื่อนไข

ของสภาพแวดล้อมแต่ละถิ่น เป็นมรดกที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ สังสม สืบทอด ปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป วิธีการสืบทอดเป็นอย่างชาวบ้าน คือ อาศัยการบอกเล่า จดจำ เลียนแบบ ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและเป็นชีวิตจิตใจของชาวบ้าน การศึกษาดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นการศึกษาชาวบ้านและความหมายที่วัฒนธรรมส่วนนี้มีต่อพวกเขา

ลักษณะสำคัญของดนตรีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน

1. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านเป็นมรดกร่วมกันของกลุ่มชน ชาวบ้าน โดยชาวบ้านและเพื่อชาวบ้านนั่นคือ ชาวบ้านเป็นต้นคิด เป็นผู้เล่น เป็นผู้สืบทอด และเพื่อสนองความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก

2. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านไม่ปรากฏผู้เป็นต้นคิด ถ่ายทอดโดยการบอกเล่า การเลียนแบบ ดำรงอยู่ด้วยการจดจำและการปฏิบัติต่อกันมา

3. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านมีความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา สอดคล้องกับพื้นฐานการดำรงชีพและความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้าน

4. ใช้ภาษาถิ่น ฉันทลักษณ์ ท่วงทำนอง ลีลา ของเฉพาะท้องถิ่นเป็นรูปแบบในการแสดงออก

5. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านย่อมมีการเปลี่ยนแปลงผสมผสานกับดนตรีและการละเล่นของชนกลุ่มอื่นๆ ตลอดจนวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ตราบดีที่ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านนั้นยังคงรักษาเอกลักษณ์ไว้ก็ยังถือว่า ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชนนั้น

นอกจากนี้ เอนก นาวิกมูล (2527: 93-97) ได้กล่าวถึงคุณค่าเพลงพื้นบ้านสรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านเป็นมรดกทางวรรณกรรม สืบทอดกันปากต่อปากและยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในชนบท ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นและคำกล่าวของสุกัญญา สุจนายา (2543: 12-18) ที่ว่า เพลงพื้นบ้านเป็นงานของชาวบ้าน เนื่องจากไม่มีที่จดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องอาศัยการฟังและท่องจำ ไม่มีกำหนดแน่นอนเนื่องจากสืบทอดกันมาจนไม่ทราบต้นตอ เพลงพื้นบ้านเป็นเพลงของกลุ่มชน คนในสังคมมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของบทเพลง ชาวบ้านร่วมกันขับร้องหรืออย่างน้อยเคยฟังและรู้จักเนื้อเพลง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของชาวนา จึงถือว่า บทเพลงพื้นบ้านนั้นเป็นมรดกและเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นนั้นๆ และได้ตกทอดยังรุ่นต่อไปไม่รู้จบ และเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนท้องถิ่นนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน จึงมีคำกล่าวที่ว่า ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2528: 1-2) ได้กล่าวถึงลักษณะของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ว่า ลีลาของดนตรีพื้นบ้านมีจังหวะกระชั้น หนักแน่น เนียบขาด เร้ารุ่มมากกว่าความอ่อนหวานเนิบนาบ ลีลาเช่นนี้ สอดคล้องกับลักษณะนิสัยทั่วไปของชาวภาคใต้ที่บึกบึน หนักแน่น เด็ดขาดและค่อนข้างแข็งแกร่ง

ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้มีลักษณะเด่น คือ

- เครื่องดนตรี เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ นิยมใช้เครื่องดนตรีประเภทตีเป็นหลัก ส่วนเครื่องเป่าและเครื่องสีเป็นเพียงเครื่องดนตรีที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความไพเราะ

- ลีลาของดนตรี เน้นลีลาจังหวะมากกว่าท่วงทำนอง โดยเฉพาะนิยมจังหวะเร็วและปานกลางมากกว่าจังหวะช้า จึงทำให้มีลีลาจังหวะที่หนักและเร้าใจ

- ลักษณะการบรรเลง การบรรเลงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การบรรเลงเดี่ยว และการบรรเลงประสมวง ในการบรรเลงเดี่ยวเป็นการประโคมเพื่อให้เกิดความครึกครื้นในเทศกาลต่างๆ ตลอดจนการบรรเลงแข่งขันประชันกัน ส่วนการบรรเลงประสมวงส่วนใหญ่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงและประกอบพิธีกรรมและบรรเลงเพื่อความบันเทิง

- วัตถุประสงค์ในการบรรเลง ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้วัตถุประสงค์ในการบรรเลงอย่างเด่นชัด คือ บรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมและบรรเลงเพื่อความบันเทิง

อุดม หนูทอง (2531: 9) กล่าวถึงแนวทางการศึกษาดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ว่า ในการศึกษาเรื่องนี้จะแบ่งแนวทางการศึกษาเป็น 2 ประเด็นคือ

1. การศึกษาโครงสร้างทางรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาคณะผู้เล่น โอกาสที่เล่น สถานที่เล่น ดนตรีและอุปกรณ์ที่ใช้ เพลงหรือบทกลอนที่ใช้ ทำรำหรือทำเต้น เรื่องหรือนิยายที่ใช้เล่น และขนบนิยมในการเล่น

2. การศึกษาบทบาทและหน้าที่ที่มีต่อสังคม ได้แก่ การศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องนันทนาการของสังคมชาวบ้าน เป็นสื่อทางวิญญานระหว่างชาวบ้านกับสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ เป็นเครื่องควบคุมและรักษาทักษะทางสังคม เป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน และในฐานะที่เป็นสื่อประสานความสัมพันธ์ทางสังคม

3. การศึกษาประวัติความเป็นมา เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์หาความจริงในแง่มุมต่างๆ เช่น บทบาท รวมถึงอิทธิพลต่างๆที่มีผลต่อการคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงความนิยม

4. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีและการละเล่นกับศิลปะและศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าดนตรีและการละเล่นแต่ละชนิดมิได้ดำรงอยู่โดยเอกเทศ แต่ต้องอิงศิลปะและศาสตร์อื่นๆด้วย เช่น ดนตรีและการละเล่นกับภาษา ดนตรีและการละเล่นกับวรรณกรรม ดนตรีและการละเล่นกับความเชื่อ ดนตรีและการละเล่นกับศาสนา ดนตรีและการละเล่นกับสภาพภูมิศาสตร์ ดนตรีและการละเล่นกับการเมืองการปกครอง เป็นต้น

กาญจนา อินทรสุวรรณ์ (2525: 151-155) กล่าวถึงแนวทางการศึกษาเพลงพื้นบ้านไว้ใน โครงการงานดนตรีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ 8 ว่า แนวทางในการศึกษาเพลงพื้นบ้านนั้นมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. สืบหาแหล่งเพลงพื้นบ้าน ซึ่งแหล่งของเพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ ผู้สืบค้นเองต้องทำการบันทึกจากคำบอกเล่าของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ

2. การบันทึกเพลงพื้นบ้าน ทำได้หลายรูปแบบ เช่น บันทึกโดยใช้เทปบันทึกเสียง ถ่ายทำวิดีโอ หรือโดยการเขียนและทำโน้ตเพลงไว้

3. นำเพลงพื้นบ้านที่สืบค้นและบันทึกไว้มาวิเคราะห์ ซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ได้ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์เชิงคติชนวิทยาเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลงพื้นบ้านกล่าวถึงสิ่งต่างๆ อย่างไร

3.2 วิเคราะห์เชิงปรัชญา เพลงพื้นบ้านต่างๆแฝงไปด้วยปรัชญาคำสอนจริยธรรมและให้แง่คิด

3.3 วิเคราะห์เชิงสังคมวิทยา เพลงพื้นบ้านนั้นมักสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำเนินชีวิตของคนในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี

3.4 วิเคราะห์เชิงดนตรี การศึกษาเกี่ยวกับเพลงและเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบเพลง ลักษณะการขับร้อง ลีลาทำนองของเพลงพื้นบ้าน การวิเคราะห์เชิงดนตรีจะได้ผลอย่างเต็มที่ สามารถบันทึกเป็นโน้ตทางร้อง ทางรับ โน้ตเครื่องประกอบจังหวะ ไว้ศึกษาต่อไปได้

4. การจัดการศึกษาเพลงพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการทางตรง ได้แก่ การสร้างบทเรียนเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านหรือการจัดทำเอกสารประกอบการเรียน หรือเป็นการจัดการศึกษาทางอ้อม ได้แก่ การจัดการแสดงเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านตามสถานที่ศึกษา หรือ การออกกระจายเสียงตามสายของโรงเรียน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้

จุฑามาศ เทพเรณู (2547: 140-143) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาเพลงพื้นบ้านชาวไทยเบิ้ง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี" จากการศึกษาพบว่า ในสองตำบลของอำเภอพัฒนานิคม มีชาวบ้านที่สามารถจดจำและสามารถรวบรวมเพลงได้ดังนี้ ตำบลโคกสูง รวบรวมเพลงได้จำนวน 10 เพลง ตำบลสีล้งรวบรวมเพลงได้จำนวน 11 เพลง ซึ่งเพลงทั้งหมดนี้ ไม่มีดนตรีประกอบคำร้อง เป็นบทเพลงสั้นๆ แต่ละหมู่บ้านคำร้องไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกาถ่ายทอดและสภาพท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเพลงที่เกิดจากการเล่ามาจากรากต่อปากสืบมาจนถึงปัจจุบัน การตกแต่งคำร้องและลักษณะคำประพันธ์เพลงจะไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ผู้ร้องจะยึดหลักคำคล้องจองกันมากกว่า ซึ่งคำร้องบางคำก็ไม่มี ความหมาย ในบทเพลงดังกล่าวจะมีจังหวะในตัวเองขึ้นอยู่กับผู้ร้องเท่านั้น เป็นเพลงที่มีจังหวะช้าๆเมื่อเทียบกับจังหวะทางดนตรีไทยก็คือจังหวะ 2 ชั้น ซึ่งมีความช้าเร็วปานกลาง มีการใช้ระดับเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา ที และโดสูง แต่โน้ตที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นเสียง เร เพราะเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเบิ้งจะมีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้านทั่วไป และการเทียบเสียงของคำร้องจะใช้สอดตัว เนื่องจากสามารถปรับเสียงให้เข้ากับคำร้องได้ดี พิสัยของเสียงอยู่ในระดับเสียงโดต่ำถึงโดสูง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี วงษ์เทศ (2521: 364) ได้ศึกษาเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุโขทัย ผลสรุปว่า ส่วนใหญ่มีวิธีการศึกษาเพลงพื้นบ้านโดยวิธีจดจำ และบอกเล่าสืบต่อกันมา ซึ่งพบว่ามีอายุเก่าแก่ถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง

ชาวบ้านสามารถจดจำทำนองเพลงเดียวกันได้ ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่บ้านและยังพบว่าเพลงและดนตรีพื้นบ้านยังสามารถสะท้อนสภาพชนบทในอดีตอีกด้วย

และขนิษฐา หอมแฉ่ม (2549: 98-111) ได้ศึกษาในหัวข้อเรื่อง "การศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีของชนเผ่าซอง ตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี" กล่าวว่าชนเผ่าซองมี ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมหรือประเพณีต่างๆ จึงมีเรื่องของบทเพลงและดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย โดยแบ่งประเภทของบทเพลงได้ 4 ประเภทได้แก่ บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรม, บทเพลงร้องเล่น, บทเพลงประกอบการทำงาน, และเพลงกล่อมลูก เนื้อร้องจะใช้ภาษาของเป็นส่วนใหญ่บางบทเพลงก็ใช้ภาษาไทยบ้าง ความหมายของเนื้อร้องและทำนองก็เข้าใจง่าย ทำนองจะวนซ้ำไปซ้ำมาไม่ซับซ้อน เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบส่วนใหญ่ใช้เฉพาะเครื่องกำกับจังหวะเท่านั้น ต่อมาจึงเริ่มใช้ขลุ่ยร่วมบรรเลงบ้าง

ในขณะที่ พรณราย คำโสภา (2542: 222) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึมของหมู่บ้านดงมัน จังหวัดสุรินทร์" ผลสรุปว่า ดนตรีพื้นบ้านกันตรึม เพลงประกอบการแสดง แต่เดิมนั้นมีจุดประสงค์ในการบรรเลงเพื่อความสนุกสนานร่าเริงของชาวบ้านเป็นทำนองสั้นๆ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ต่อมา มีการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นรูปแบบมากขึ้น โดยได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมจากหน่วยงานทางราชการให้ผู้ชำนาญทางดนตรีกันตรึม นำเอาบทเพลงเก่าแก่ที่มีความไพเราะอ่อนหวาน สนุกสนานและได้รับความนิยมในชุมชนเป็นเวลายาวนาน นำมาบรรเลงประกอบการแสดงกันตรึมและเพลงประกอบการแสดงใช้แสดงในงานต่างๆ ทั่วไป ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล

งานวิจัยที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่งก็คือ อังคณา ใจเหิม (2538: 94-95) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเพลงหรือดนตรีพื้นบ้านทางมานุษยวิทยาว่าจำเป็นต้องอาศัยการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลักทั้งด้วยวิธีการสังเกตการณ์ สอบถาม และเข้าไปอยู่ร่วมกับชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและละเอียดที่สุดนอกเหนือจากการศึกษาสภาพทางกายภาพของชุมชนหรือหมู่บ้านที่เราเข้าไปอยู่แล้ว ข้อมูลทางสังคมวัฒนธรรมต่างๆ ด้านก็ควรได้รับความสนใจและบันทึกไว้เพื่อให้ผู้ที่ไม่เคยได้เข้าไปในชุมชนนั้นอ่านแล้วเข้าใจได้ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านผู้คนที่อยู่อาศัย สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง ความเชื่อ การศึกษา นิทาน ตำนานท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งก็คือการศึกษาในด้านชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) นั่นเอง ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ช่วยในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ดนตรีหรือเพลงของชุมชนนั้นอีกด้วย

วินัย ใจเอื้อ (2546: 137) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาวิธีการร้อง "หมอลำ" ของฉวีวรรณ ดำเนิน" ในส่วนของการศึกษาและวิเคราะห์กลอนลำ ว่าเลือกวิเคราะห์เฉพาะทำนองกลอนลำที่เป็นต้นแบบ 4 ทำนอง คือ ทำนองลำทางสันเมตตาคิจิต ทำนองลำทางยาวอำลาทุ่งรวงทอง ทำนองลำเพลินแก้วหน้าม้า ทำนองลำเต้ยวันเพ็ญ โดยวิเคราะห์เนื้อหาของกลอนลำ ภาษาและการใช้ถ้อยคำ รูปแบบการประพันธ์ การแบ่งวรรคตอน จังหวะและลีลาของกลอนลำ โครงสร้างทำนองกลอนลำ พบว่า เนื้อหาของกลอนลำทั้ง 4 ทำนอง บรรยายสภาพธรรมชาติตามชนบทของชาวอีสาน วิธีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และการเกี่ยวพาราสี ใช้ภาษาถิ่นอีสานและภาษาไทยกลาง

เป็นหลัก ถ้อยคำที่ใช้แสดงออกถึงอารมณ์ในด้านต่างๆ มีการเล่นคำ ซ้ำคำ เสริมคำอย่างเหมาะสม จังหวะยืดหยุ่นได้ตามอารมณ์ ทำนองไม่ตายตัวแต่ยึดลูกตกเป็นหลัก

ธนุฉิ ตั้งสอนบุญ (2548: 168) ได้ทำปริยญาณิพนธ์เรื่อง "เพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษาชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร" ในส่วนของการวิเคราะห์บทเพลงกล่าวไว้ ดังนี้
บทเพลงที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีจำนวน 12 เพลง โดยได้ทำการวิเคราะห์โครงสร้างที่เป็นลักษณะสำคัญของเพลงซึ่งพบว่า เพลงพื้นบ้านนครชุมมีลักษณะสำคัญที่พบได้คือ

1. ด้านเนื้อหาคำร้อง

เพลงพื้นบ้านนครชุมจะมีคำร้องเป็นลักษณะของคำคล้องจองที่ไพเราะ มีคำสัมผัสนอกใน เนื้อหาของเพลงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมชุมชนและวิถีชีวิต

2. ด้านทำนองเพลง

เพลงพื้นบ้านนครชุมมักเป็นเพลงสั้นๆ ที่ไม่มีความยาวมากนัก เวล่านำมาร้องก็จะมีกร้องซ้ำหลายรอบ เพลงมีรูปแบบโครงสร้างเพลงหลายแบบทั้งแบบท่อนเดียวและแบบหลายท่อน ในแต่ละเพลงจะมีประโยคและจังหวะทำนองหลายๆประโยค มีลักษณะของการเลียนแบบจังหวะทำนอง และในทำนองที่พบนั้นมีการเคลื่อนที่ของทำนองที่ใช้ขั้นคู่ที่เป็นแบบขึ้นบันไดมากที่สุด และในเพลงพื้นบ้านนครชุมพบว่าใช้บันไดเสียงเพ้นทาโทนิคเป็นหลักในเสียงของทำนองเพลง

สิวาวุธ สุทธิ (2546: 150-152) ศึกษาเรื่อง "การศึกษาดนตรีโนราลงครุ" พบว่า ผลการศึกษาดนตรีโนราลงครุ ซึ่งศึกษาเพลงทั้งหมด 6 เพลง พบว่า

1. เพลงโหมโรง เป็นดนตรีที่มีลักษณะของการบรรเลงเครื่องดนตรีล้วนๆ โดยมีเครื่องดนตรี คือ ปี่โนรา กลองทับ กลองโนรา โหม่งและแตระ รูปแบบของดนตรีจะมี 3 ช่วง คือ ช่วงขึ้นต้น ช่วงดำเนินดนตรีบรรเลงพร้อมกันทั้งวง และช่วงลงเครื่องทำนองและจังหวะค่อยๆ ซาลง

2. บททำนองขานเอ พบว่าเป็นทำนองใช้การขับร้อง จังหวะไม่มีความตายตัวในการร้องจะมีโนราใหญ่และลูกคู่ร้องรับสลับกัน

3. บททำนองไหว้ครู ตอนที่ 1, 2, 3 และเชิญครู

การขับร้องที่มีลักษณะการบรรเลงลงเครื่องดนตรี ประกอบด้วยจังหวะในการขับร้อง ซึ่งในการประกอบจังหวะนั้น กลองทับมีอิทธิพลทั้งในการขึ้นลงจังหวะในการร้องการเชื่อมประสานประโยคด้วย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลิเกป่า

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลิเกป่า

ชวน เพชรแก้วและสหาย ไสยรินทร์ (2535: 88) เชื่อกันว่าการแสดงลิเกป่าของชาวภาคใต้ได้แบบอย่างมาจากพวกแขกเปอร์เซีย คำว่า "ลิเก" น่าจะมาจาก "ดิเกอร์" ซึ่งเป็นภาษาเปอร์เซีย แต่หากจะพิจารณาเครื่องดนตรีที่ใช้คือ รำมะนา แล้วชวนให้เข้าใจว่าน่าจะได้แบบอย่างมา

จากแขกมลายู เพราะมลายูมีกลองชนิดหนึ่งที่เรียกว่า "ระบานา"(Rebana) เหมือนกับ "ร่ามะนา" ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของลิเกป่า

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538: 135) กล่าวว่า ลิเกได้เข้ามาจากการแสดง "ดิเกร์" ของพวกมลายู ซึ่งเข้ามาในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 4 เลียนแบบวิธีการแสดงของละครนอก ตัวละครเป็นผู้ร้องบทเองโดยคิดบทขึ้นมาสตยและมีการเจรจาแทรกเป็นตอนๆ มีปีพาทย์บรรเลงประกอบให้ตัวละครรำ ทำรำไม่ประณีตนัก ในเรื่องเครื่องแต่งตัวเลียนแบบจากเครื่องต้นและเครื่องแต่งตัวของขุนนางและเจ้านาย นำมาดัดแปลงให้ดูมีสีสันแพรวพราว ตัวละครมักสวมถุงเท้ายาวสีขาว ซึ่งแปลกกว่าการแสดงชนิดอื่น ลักษณะเฉพาะของลิเก คือ "การออกแขก" ก่อนจะเริ่มการแสดงเพื่อเป็นการบูชาครู และกล่าวถึงการแสดงที่จะตามมา

ชวน เพชรแก้ว (อ้างในคณะกรรมการฝ่ายเอกสารและจดหมายเหตุศูนย์นครศรีธรรมราช. 2542: 160) กล่าวว่า การเล่นลิเกป่านั้นจะมีแบบอย่างมาจากมลายู เพราะมลายูมีกลองชนิดหนึ่งเรียกว่า ระบานา ซึ่งมีสำเนียงคล้ายกับร่ามะนาของไทย หรืออาจจะรับเข้ามาโดยตรงจากอินเดียได้ ผ่านลังกามาสู่นครศรีธรรมราช โดยผ่านท่าเรือกันตังในอดีต ราว พ.ศ.1709-1793 สมัยเดียวกับการอัญเชิญพระพุทธรูปศิลาขาวเข้ามา หรืออาจจะเข้ามาสู่รัฐไทรบุรีสมัยที่ไทรบุรีหรือกัวหาจะเป็นเมืองท่าสำคัญของศรีวิชัย ในฝั่งทะเลตะวันตก การละเล่นจึงเป็นภาษามลายูตลอดเวลา เพราะแขกแดงดูจะเป็นแขกต่างเมืองในขณะที่ยาหียเป็นแขกพื้นเมืองมลายู แขกแดงจึงพยายามพูดภาษามลายูแทนภาษาอินเดียเพื่อเอาใจยาหีย ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดของ ผอบ โปษะกฤษณะและสุวรรณิอุดมผล (2523: 41) ที่กล่าวไว้ในหนังสือ วรรณกรรมประกอบการเล่นลิเกว่า นางมหาเทพกษัตริย์สมุห์ เล่าว่า เมื่อได้เชิญไปดูงานที่อินเดีย ได้ท่องเที่ยวไปในหมู่บ้านชนบท แล้วต่อด้วยการร้องรำเป็นเรื่อง จึงคิดว่า ลิเก ดังเดิมคงมาจากอินเดียแล้วถ่ายทอดกันไป เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นข้อสันนิษฐานอีกด้านหนึ่งว่า ไทยอาจได้รับมาจากอินเดีย ผ่านมาจากมลายูก็เป็นได้

แต่ ภิญโญ จิตต์ธรรม (2522: 23) กล่าวว่า เรารับลิเกปามาจากอียิปต์ ด้านแรกที่ลิเกป่าเข้ามาคือ เกาะศรีพญาหรือสีมอหยา จังหวัดกระบี่ และภิญโญ จิตต์ธรรม (2522: 24) ยังกล่าวต่อไปอีกว่าลิเกป่านี้อาจจะเป็นต้นกำเนิดของลิเกไทยเราที่เล่นกันอยู่ เพราะก่อนแสดงเรื่องลิเกก็ออกแขกแดงเหมือนกัน แต่ทางลิเกทั่วไปได้ดัดแปลงให้เป็นลักษณะของการแสดงแบบไทยๆ จนเกือบไม่เหลือลักษณะเดิมไว้

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ จังหวัดพัทลุง (2542: 199) กล่าวไว้ว่า ลิเกป่า อาจเรียกได้หลายชื่อ เช่น "ลิเกร่ามะนา" หรือ "ลิเกบก" หรือ "แขกแดง" คำว่า "แขกแดง" ชาวภาคใต้ หมายถึง แขกอาหรับ ถ้าใช้คำว่า "เทศ" จะหมายถึงแขกอินเดีย เช่น เทศบังกาหลี (จากเบงกอล) เทศคุรา เทศชีหนู (อินเดียใต้) ถ้าใช้คำว่า "แขก" หมายถึง แขกมลายูและแขกชวา ลิเกป่า ได้แบบอย่างมาจากการร้องเพลงสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าของแขกเจ้าเซ็นที่เรียกว่า "ดิเกร์" ซึ่งเป็นภาษาเปอร์เซีย เพราะพวกเจ้าเซ็นมีเสียงไพเราะ เป็นที่นิยมฟังกันทั่วไป ต่อมามีคนไทยหัดร้องเพลงดิเกร์ขึ้น ตอนแรกมีทำนองการใช้ถ้อยคำเหมือนกับเพลงสวด ต่อมาก็กลายเป็นแบบไทย และคำว่า ดิเกร์ก็เปลี่ยนมาเป็นลิเกหรือเย่เก อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจาก

เครื่องดนตรี รำมะนาที่ลิเกป่าใช้น่าจะได้แบบมาจากมลายู เพราะมลายูมีกลองชนิดหนึ่งเรียกว่า "ระบานา" ซึ่งมีสำเนียงคล้ายกับรำมะนาของไทย

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา (2548: 189) กล่าวถึงความเป็นมาของลิเกป่า จากข้อสรุป ของนักวิชาการหลายๆ ท่าน กล่าวกันว่า “ลิเก” มาจากคำ ว่า “ดิเกร์” ซึ่งเป็นศัพท์ เปอร์เซีย แปลว่า การขับบทร้องหรือบทสวด ของมุสลิม(แขกขาว)ในการสวดครั้งหนึ่งจะมี คนร่วมพิธีประมาณ ๑๐ คน สวดเข้ากับ จังหวะรำมะนา ตามหลักฐานในบรรดาแขกทั้งหลายที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยแต่ โบราณนั้น ปรากฏว่าพวกแขกเจ้าเซ็นเป็น พวกหนึ่งที่ได้รับพระราชูปถัมภ์มาตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา เมื่อมีงานพระราชพิธีต่างๆ พวกเจ้าเซ็นได้เข้าร่วมสวดสรรเสริญพระผู้ เป็นเจ้า เพื่อถวายพระพรแด่พระมหากษัตริย์ บทสวดหรือเพลงสวดที่ร้องนั้นเรียกว่า “เพลงดิเกร์” บทบาทของแขกเจ้าเซ็นที่เป็น ผู้นำสวดในการสรรเสริญและขอพรเพื่อให้ เกิดความเป็นสิริมงคลนั้น นอกจากจะถวาย พระพรแก่องค์พระมหากษัตริย์แล้ว กลุ่มขุน นางในราชสำนักก็ยังนิยมเชิญให้ไปสวดตาม บ้านเรือนด้วยเช่นกัน ต่อมาคนไทยได้หัด ร้องลิเกตามแบบขึ้นบ้างโดยใช้ทำนองเหมือนกันก่อน แล้วก็ดัดแปลงมาเป็นแบบ ไทยๆ สำหรับลิเกป่านั้น สันนิษฐานได้ว่า เป็นการพัฒนามาจากการขับบทสวดของ กลุ่มเจ้าเซ็น แต่เป็นการพัฒนาโดยหล่อ หลอมของวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ เข้าไป ผสมผสาน ดังจะเห็นได้จากการนำเอา เครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ คือปี่โหม่ง ทับ กลองตุ๊ก ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการ แสดงมโนราห์และหนังตะลุงมาผสมผสาน กับกลองรำมะนาเป็นเครื่องดนตรีเดิมของ กลุ่มแขกเจ้าเซ็นที่ใช้ประกอบในการสวดขอพร

กลิน คงเหมือนเพชร (2538: 10) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของลิเกป่าไว้ 3 กระแส กระแสที่หนึ่ง กล่าวว่า ลิเกป่ามาจากตำนาน “ชิน” หมายถึงผีพวกหนึ่ง แต่มีการสันนิษฐานว่า “ชิน” อาจจะเป็นพวกชาวประมงที่อาศัยอยู่บริเวณเกาะแก่งใดสักแห่งหนึ่ง บริเวณแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน เมื่อคนพื้นเมืองไปพบก็เอาแบบมาแสดงจนเป็นที่นิยมกันแพร่หลาย กระแสที่สอง กล่าวว่า จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน เล่าว่ามีผู้ให้กำเนิดการเล่นลิเกป่าชื่อ “บ้องชูสา” เป็นแขกมลายูได้รับวิชาการแสดงลิเกป่ามาจากพวกนักโทษในคุก กระแสที่สาม กล่าวว่า ลิเกป่าน่าจะเป็นต้นแบบของลิเกสิบสองภาษา โดยมีข้อสังเกตจากขนบนิยมการแสดงลิเกป่าไว้ว่า การแสดงลิเกป่านั้นมีชุดแขกแดงเป็นชุดบังคับ ต้องแสดงทุกครั้งเพราะถือว่าเป็นชุดครู ซึ่งต้องแสดงเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ หลังจากนั้นจะแสดงเรื่องอะไรต่อก็ได้และคำว่า “ลิเกป่า” “ลิเกบก” เป็นคำที่บอกว่าเป็นลิเกพื้นบ้านในชนบท การแต่งกายแบบเรียบง่าย การแสดงคงยึดแบบโบราณไว้มากกว่าสังคมเมืองมักจะหาชุดได้ตามบ้านนอกและการแสดงลิเกป่านั้นจะแสดงกันเฉพาะในภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดฝั่งทะเลตะวันตกซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านทางการค้ามาแต่โบราณ ศิลปะการแสดงต่าง ๆ จากอินเดีย อาหรับ ดินแดนแถบนี้ น่าจะได้รับมาก่อน เหตุผลที่ว่าลิเกป่าน่าจะเป็นต้นแบบของลิเกสิบสองภาษานั้น เพราะลิเกป่าแสดงเฉพาะชุดแขกแดงซึ่งเป็นชุดแรกในลิเกสิบสองภาษา ส่วนชุดอื่นๆ เป็นการประดิษฐ์ประสมเข้าไปทีหลัง จึงสามารถสรุปได้ว่า “ลิเกป่า” เป็นการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ของไทย สันนิษฐานว่า มาจากการละเล่นของชาวประมงที่อาศัยอยู่บริเวณเกาะแก่งแห่งใดแห่งหนึ่ง แถบชายฝั่งทะเลอันดามัน เมื่อคนพื้นเมืองไปพบก็เอาแบบมาแสดงจนเป็นที่นิยมกันแพร่หลายในภาคใต้ของประเทศไทย การ

แสดงชนิดนี้ได้รับการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติกล่าวคือ ลิเกป่าเป็นการแสดงที่ได้แบบอย่างมาจากแขกอาหรับเพราะคำว่า “แขกแดง” นั้นชาวไทยทางภาคใต้หมายถึง “แขกอาหรับ” การแต่งกายและเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คือ “รำมะนา” ซึ่งรับอิทธิพลมาจากมลายู ด้านทำนองเพลงร้องบางส่วนรับมาจากเพลงไทยเดิม สำหรับการร่ายรำรับมาจากโนรา นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่า ลิเกป่า เป็นการแสดงที่มีต้นเค้าร่วมกันกับลิเกภาคกลาง เพราะมีเอกลักษณ์สำคัญที่เหมือนกัน คือ “การออกแขก” แต่ในระยะพัฒนาการได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมต่างกันจึงทำให้เกิดแตกต่างกันไป และประพนธ์ เรืองณรงค์ (2527: 108) ซึ่งได้ศึกษา “ลิเกป่า” ไว้ในหนังสือสมบัติไทยมุสลิมภาคใต้ กล่าวว่า ลิเกป่าบางแห่งเรียกลิเกแขกแดง (แขกอินเดีย) บางแห่งเรียกลิเกบก มักแสดงในท้องถิ่นในหมู่บ้านชาวไทยมุสลิมฝั่งทะเลตะวันตก คำว่าลิเกป่าหรือลิเกบกนั้นอาจมาจากคำเรียกของพวกนิยมนิยมนาฏศิลป์ภาคกลาง คือ เห็นว่าลิเกแขกไม่ประณีตอย่างนาฏศิลป์ไทยที่ตนชอบจึงเรียกว่าลิเกป่าหรือลิเกบก ความหมายหนึ่งอาจเห็นว่าแขกอินเดียเดินทางขึ้นบกและที่ตรงนั้นก็เป็นป่าเขา เมื่อมีการร้องรำทำเพลงขึ้นก็เรียกการละเล่นชนิดนี้ว่าลิเกป่าหรือลิเกบก

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2522: 113) กล่าวถึงการออกแขกแดงของลิเกป่าว่า เป็นการแสดงเปิดโรงของลิเกก่อนจะเริ่มแสดงเป็นเรื่อง การออกแขกแต่เดิมเรียกว่าชุดแขกรดน้ำมนต์ แต่ไม่ได้มีการรดน้ำมนต์เพียงแต่ออกมาร้องอวยพรและบอกวัตถุประสงค์ของการแสดงให้คนดูทราบ โดยแขกแต่งตัวเป็นชาติอินเดีย ถือเทียนใหญ่ 1 เล่มในมือขวา ออกมาร้องอวยพรด้วยเพลงทำนองต่างๆ เช่น เพลงซุ้มเซ และบุรุษยาวา เป็นต้น

อุดม หนูทอง (2524: 68) กล่าวถึงขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าว่า การแสดงลิเกป่ามีบทบาทเหมือนละคร มีทั้งบทบาทและบทเจรจา โดยมีขนบนิยมในการแสดง ดังนี้

1. ลงโรงหรือโหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรีล้วนๆ เพื่อเรียกคนดู และให้ผู้แสดงได้เตรียมพร้อม
2. ว่าดอกร เป็นการผลัดกันร้องและรับทีละคนไปรอบๆวง การว่าดอกรักใช้ไหวพริบและปฏิภาณของแต่ละคน
3. ไหว้ครู เป็นการคารวะครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อัญเชิญมาช่วยพิทักษ์คุ้มครองคณะลิเก
4. บอกชุดเป็นการบอกเรื่องที่จะเล่นว่ามีอะไรบ้าง เข้าใจว่า แต่เดิมลิเกป่าคงตัดตอนจากนิทานหรือนิยายหลายๆเรื่องมาเล่นเป็นตอนสั้นๆ แบบเดียวกับที่โนราเล่นบทสิบสอง
5. ออกแขกแดง เป็นการเล่นเรื่องตามธรรมเนียม ทุกคณะแสดงเหมือนกันหมด ทำนองว่าบทของแขกแดง ผู้แสดงพยายามดัดสำเนียงให้เป็นภาษาแขก ถ้อยคำมีความหมายบ้าง ไม่มีความหมายบ้าง
6. บอกเรื่อง นิยมใช้ตัวตลกออกบอกเรื่อง เรื่องที่แสดงเป็นนิยายจักรๆวงๆ ใดๆ เช่น โคบุตร สุวรรณหงส์ ลักษณะวงศ์ จันทโครพ ฯลฯ
7. เล่นเรื่อง เป็นการแสดงเรื่องไปตามนิยายที่กำหนดขึ้น

เรณู โกศินานนท์ (2542: 70) กล่าวถึงขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าว่า การแสดงลิเกป่านั้นเป็นไปตามขั้นตอน ดังนี้

1. โหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีอยู่ไม่มาก คือ มีโทนใหญ่-เล็ก โหม่งคู่ ฉิ่ง ปี่ และกรับไม้ ถ้าจะประกอบให้วงใหญ่ขึ้นก็จะเพิ่ม รำมะนาหรือโทนเป็น 4 ใบ เพิ่ม ซอด้วง และกลองตุ้มบางที่อาจมีระนาดเอกร่วมด้วย ตอนแรกจะบรรเลงในจังหวะช้าๆและค่อยๆเร็วขึ้นโดยเน้นจังหวะเป็นสำคัญไม่มีบทร้อง ทั้งนี้เพื่อเรียกคนดูนั่นเอง

2. ว่าดอกร เป็นการร้องเพลง คือ ร้องท่อนหนึ่ง แล้วลูกคู่รับทีละคนจนร้องวงเท่ากับเป็นการซักซ้อมความพร้อมเพรียงในการร้องรับประกอบกันไปในตัว ผู้ร้องส่งจะดันกลองร้องและรับด้วยปฏิภาณ ส่วนมากจะเป็นเรื่องของดอกไม้ต่างๆ จนเรียกว่า "การว่าดอกร"

3. บอกชุด เป็นการบอกให้ผู้ชมทราบว่าจะแสดงเรื่องอะไร ชุดใด ตอนไหน

4. การออกแขกแดง เป็นธรรมเนียมของการแสดงลิเกป่าที่จะต้องมีการออกแขก การออกแขกของลิเกป่า คือการเล่นเป็นเรื่องตามท้องเรื่อง แขกแดงที่ว่าเป็นแขกที่มาจากเมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย (แต่การแต่งกายกลับแต่งแบบชาวมาเลเซีย)

5. บอกเรื่อง ต่างกับการบอกชุดตรงที่ว่า บอกชุดนั้นผู้แสดงออกมาร้องเป็นทำนอง แต่บอกเรื่องนั้นผู้แสดงส่วนมากจะเป็นตัวตลกออกมา ซึ่งมีได้ร้องเป็นทำนองเหมือนบอกชุด

6. เล่นเรื่อง การเริ่มเล่นเรื่อง ดนตรีจะบรรเลงอีกครั้งหนึ่งจึงจะจับเรื่องแสดงในบทที่กำหนดไว้ เนื่องจากลิเกป่าไม่มีการร้ายรำเหมือนลิเกภาคกลาง ซึ่งผสมกันกับละครนอกจนกลายเป็นลิเกของภาคกลางโดยเฉพาะ ดังนั้น ลิเกป่าจึงต้องใช้การร้องแสดงปฏิภาณไหวพริบเฉพาะตัว เป็นการร้องเนื้อร้องและมีลูกคู่รับ และยังกล่าวถึงลิเกป่าในเรื่องของการใช้ภาษาว่า ภาษาที่ลิเกป่าใช้นั้น ทั้งบทร้องบทเจรจาใช้ภาษาท้องถิ่นตามถนัดเป็นส่วนใหญ่ เฉพาะตัวพระเอกนางเอกจะใช้ภาษากลาง ซึ่งภาคใต้เรียกว่า "ภาษาข้าหลวง" เป็นภาษากลางที่ใช้พูดกันในกรุงเทพฯ แต่ออกสำเนียงแปร่งไปบ้าง อย่างที่เรียกว่า "ภาษาทองแดง" หรือ "พูดออกทองแดง" ความเชื่อเกี่ยวกับลิเกป่าก็เช่นเดียวกับมหรสพอื่นๆ ที่มีการทำพิธีไหว้บูชาบวงสรวงครูทุกๆปี ซึ่งมักจะกระทำในวันครู คือ วันพฤหัสบดี ในเดือน 6 มีการปลุกโรงพิธีตั้งเครื่องสังเวยทำพิธีรำบูชาครู

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับลิเกป่า

ชวลา จินดาผ่อง (2528: 155-156) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาลิเกป่าในจังหวัดตรัง" โดยสรุปได้ผลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการแสดงลิเกป่าดังนี้

1. คณะลิเกป่า ประกอบด้วยผู้แสดงทั้งหมด 15 - 20 คน ทำหน้าที่ลูกคู่ 5 - 8 คน โดยตีรำมะนา 2 - 3 คน ตีโหม่ง ตีฉิ่ง ตีกรับ เป่าปี่ สีซอ อย่างละ 1 คน นอกนั้นเป็นตัวแสดงเรื่อง การตั้งชื่อคณะลิเกป่ามักตั้งชื่อตามหัวหน้าคณะ การแสดงลิเกป่าจะใช้ชายจริงหญิงแท้ และเป็นการแสดงที่มีได้ยึดเป็นอาชีพอย่างจริงจัง เพราะผู้แสดงทุกคนมีอาชีพหลักอยู่แล้ว จึงเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น

2. เครื่องดนตรี ประกอบด้วย รำมะนา 3 ลูก (ลูกใหญ่ ลูกกลาง ลูกเล็ก) โหม่ง 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ปี่ 1 เล้า กรับ 1 คู่ ซอ 1 คัน บางคณะอาจใช้เครื่องดนตรีสากลประกอบด้วย เช่น กีตาร์ กลองชุด รุมบ้าและคีย์บอร์ด เป็นต้น

3. การแต่งกาย การแต่งกายของลิเกป่าแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นการแต่งกายของตัวละครในชุดแขกแดง เช่น แขกแดง แต่งตัวเหมือนแขกอินเดียผสมกับมุสลิม คือ สวมกางเกงขายาว นุ่งโสร่งทับเพียงเข้าไว้ข้างนอก สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว มีเสื้อนอกทับอีกชั้นหนึ่ง สวมหมวกสีดำ ใส่หนวดเครารุงรัง สวมสร้อยลูกประคำ ยายี่ ใส่เสื้อเข้ารูปยาวถึงหน้าขาเรียกว่าเสื้อหยอหย่า นุ่งผ้าปาเต๊ะ มีผ้าห้อยคอ ใส่เครื่องประดับ เช่น ต้มหู สร้อยคอ สร้อยข้อมือ เสนาซึ่งเป็นตัวตลกจะแต่งตัวตามสบายเพื่อให้ดูตลกขบขัน อาจจะไม่ใส่เสื้อ นุ่งผ้าโสร่ง แต่งหน้าตาให้ดูขบขัน กลุ่มสองเป็นการแต่งกายของตัวละครตอนแสดงเรื่อง จะแต่งกายตามปกติตามชาวบ้านโดยทั่วไป เพียงแต่จะเน้นความสวยงามเพิ่มขึ้น และกลุ่มสามเป็นการแต่งกายของลูกคู่ ส่วนใหญ่เป็นชายล้วน จึงแต่งกายง่าย ๆ เหมือนการแต่งกายตามปกติในชีวิตประจำวันของชาวบ้านทั่วไป

4. โอกาสในการแสดง ลิเกป่าจะแสดงในงานทุกประเภท เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เป็นต้น ลักษณะการแสดงในแต่ละงานจะเหมือนกัน ยกเว้นการแสดงในงานศพและงานแก้บน จะต้องมีการทำพิธีทางไสยศาสตร์ โดยเฉพาะงานแก้บนจะต้องทำพิธีแก้บนหรือแก้เหมูรยจึงจะทำให้งานนั้นบรรลุผลหรือเรียกว่าขาดเหมูรย ปัจจุบันการแสดงแต่ละครั้งค่าราคาจะอยู่ในระหว่าง 2,000 - 5,000 บาท

5. สถานที่แสดง จะปลุกโรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 4-6 × 10-18 เมตร ยกเสา 6-8 เสา หลังคาเป็นลักษณะเพิงหมาแหงนแบนราบ มุงด้วยจากทางมะพร้าวหรือผ้าเต็นท์ ส่วนของโรงประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นเวทีใช้สำหรับแสดง ส่วนที่สองเป็นด้านหลังโรงใช้สำหรับแต่งตัวหรือพักผ่อน ฝาผนังส่วนด้านหลังกันด้วยจากหรือทางมะพร้าว พื้นปูด้วยเสื่อกระจุตหรือเสื่อใบเตย มีม่านที่ทำด้วยผ้าสีหรือผ้าพื้นทิวทัศน์ต่าง ๆ กันระหว่างห้องแต่งตัวกับเวที การปลุกโรงในงานแก้บนจะต่างกับงานทั่วไป ตรงที่งานแก้บนจะต้องต่อพาโลออกมาทางด้านขวาของโรง ยกพื้นสูงระดับสายตาเพื่อใช้สำหรับวางเครื่องเช่นไห

เจริญ ศรีประดิษฐ์และคณะ (2550: 117-120) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนา ศักยภาพศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้กรณีศึกษาลิเกป่าและสวดมอลัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวถึงลิเกป่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีไว้ดังนี้ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกลิเกป่าออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะการสืบทอดการแสดง คือ ลิเกป่าที่ได้รับการฝึกหัดหรือการสืบทอดการแสดงจากคณะลิเกป่ารุ่นก่อนและลิเกป่าที่ฝึกหัดการแสดงด้วยตนเอง สำหรับลิเกป่าที่ได้รับการสืบทอดการแสดงจากคณะลิเกป่ารุ่นก่อนเป็นลิเกป่าที่มีความเชื่อเรื่อง “ครุหมอ” อย่างเคร่งครัด และทุก ๆ ปีจะมีการไหว้ครุ สำหรับการไหว้ครุนั้นก็จะมีพิธีกรรมของไหว้ที่คล้าย ๆ กับการไหว้ครุหมอโนราและหนังตะลุง ส่วนลิเกป่าที่ฝึกหัดด้วยตนเองนั้นเป็นลิเกป่าที่มีความสนใจและมีความสามารถในการแสดง ศิลปะพื้นบ้านอื่น ๆ อยู่ก่อนแล้ว เช่น มโนราห์ ในส่วนของการแสดง โดยเฉพาะเนื้อหาการออกแขก

นั้นในปัจจุบันได้ถูกตัดทอนรายละเอียดปลีกย่อยแล้วนำบทเพลงในสมัยปัจจุบันหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ มาสอดแทรก เช่นบทชมธรรมชาติระหว่างเดินทางเปลี่ยนเป็นร้องเพลงเกี่ยวพาราสี หรือบทที่เกี่ยวกับเสนาลิเกปาบางคณะนำเรื่องราวการเมืองหรือบทตลกมาแทรก เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องไปบ้างแต่เนื้อหาหลักๆที่เกี่ยวกับเรื่องราวการเดินทางก็ยังคงไว้เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

สาวิตร พงศ์วัชร (2540: 112-132) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การศึกษาการแสดงลิเกปา จังหวัดภูเก็ต พบว่า การแสดงลิเกปาจังหวัดภูเก็ตมีขั้นตอนการแสดงคือ พิธีกรรมก่อนการรำ การออกแขก และการดำเนินเรื่องจนจบการแสดง สำหรับความเชื่อที่สอดแทรกอยู่ในการแสดงลิเกปา จังหวัดภูเก็ต พบว่ามีความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ที่ดัดแปลงมาจากคติสอนใจในศาสนาพุทธ มุสลิม และการนับถือเรื่องโชคลาง ประเพณีในการแสดงลิเกปาจังหวัดภูเก็ตนั้นมีกิจกรรมหลัก ๆ แบ่งได้เป็น กิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ก่อนการแสดง และ กิจกรรมเพื่อดำเนินการแสดง สำหรับกิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ก่อนการแสดงนั้น เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในขณะการออกแขกแดง เพื่อบอกถึงเรื่องราวของเนื้อเรื่องของการแสดงลิเกปา ส่วนกิจกรรมเพื่อดำเนินการแสดงก็จะมีลำดับขั้นตอนการแสดงโดยสรุป คือ เพลงบอกชุด การร้องรับลูกคู่ การแสดงและการใช้ภาษา การแต่งกายตัวแสดงลิเกปาจะแต่งกายแบบชาวไทยมุสลิม เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ รำมะนา, โหม่ง, ฉิ่ง, กรับ, ซอและปี่ การแสดงลิเกปานั้นมีตัวละครหลักอยู่ 3 ตัว คือ แขกแดง ยาหยี และเสนา ดำเนินเรื่องด้วยการออกแขก จบการแสดงเป็นชุดเป็นตอนในละครเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นละครสำหรับการแสดงลิเกปา โอกาสที่ใช้แสดงนิยมแสดงในงานวันขึ้นปีใหม่ งานวันขึ้นปีใหม่ งานแต่งงาน งานประเพณีต่าง ๆ โดยนิยมแสดงในเวลากลางคืนมากกว่ากลางวัน

กิตติมา ทวนน้อย (2551: 137-140) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องลิเกปาคณะเด่นชัยสงวนศิลป์ ตำบลบันต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า คณะลิเกปาเด่นชัยสงวนศิลป์ได้การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคมปัจจุบันโดยวิธีที่ทำให้ลิเกปายังคงความนิยมจากผู้ชม และไม่ทำให้เสียคุณค่ารูปแบบการแสดงลิเกปาแบบดั้งเดิม เช่น การฝึกหัดผู้แสดงและลูกคู่ให้มีความสามารถที่หลากหลาย สังเกตพฤติกรรมของผู้ชม การด้นกลอนสดในเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจในขณะนั้น หรือการสอดแทรกสาระ ความรู้ ข้อคิดต่าง ๆ การบริหารเวลาไม่ให้ยืดเยื้อจนเกินไป การปรับเปลี่ยนบทที่ใช้ในการลิเกปาและการแสดงโนราเข้าไปด้วย การปรับตัวของคณะลิเกปาเด่นชัยสงวนศิลป์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ไม่ได้ทำให้เสียคุณค่ารูปแบบการแสดงลิเกปาแบบดั้งเดิม อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์การแสดงลิเกปาซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ที่หาชมได้ยากในปัจจุบันให้ยังคงอยู่สืบไปคือ ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน เมื่อสมาชิกในคณะลิเกปาได้รับคำตอบแทนจากการแสดงก็นำมาสนองความจำเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ความต้องการด้านสังคม ปัจจุบันลิเกปายังคงทำหน้าที่รับใช้สังคม เช่น การแสดงเพื่อความบันเทิง การแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนความต้องการทางด้านจิตใจ ลิเกปายังมีผลต่อความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์ เมื่อได้รับชมการแสดงลิเกปาช่วยผ่อนคลายอารมณ์ความรู้สึก ทำให้เกิดความสนุกสนาน จึงสรุปได้ว่าลิเกปานั้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีส่วนทำหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์ร่วมกันทั้งสามด้าน และจาก

การศึกษายังพบว่าลิเกป่าเกิดจากการสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมกล่าวคือ ลิเกป่านั้นรับมาจากแขก สังเกตได้จาก องค์ประกอบของการแสดงได้แก่ การแต่งกาย ภาษา ตัวแสดง เครื่องดนตรีคาถาต่าง ๆ ทำรำ ทำนองเพลง สันนิษฐานว่าลิเกป่าเป็นการละเล่นของชาวประมงที่อาศัยอยู่บริเวณเกาะแก่งแห่งใดแห่งหนึ่ง และเป็นที่นิยมในหมู่ชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ฝั่งอันดามัน และต่อมาได้แพร่หลายมายังชาวไทยพุทธทางฝั่งอ่าวไทย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาลิเกปาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ต่างๆ รวมไปถึงการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริง จาก คณะลิเกปาพันปี ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งยังเก็บข้อมูลจากผู้รู้และผู้สนใจศึกษาเรื่องลิเกปาในประเด็นอื่นๆอีกด้วย ตลอดจนการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงในแต่ละครั้ง และได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ ผู้คน ลักษณะของการจัดการแสดงลิเกปา รวมถึงความนิยมในการรับชมลิเกปาของผู้คนด้วย ซึ่งจัดเก็บรวบรวมโดยการบันทึกเทปจากแถบบันทึกเสียง การถ่ายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ตลอดจนการจดบันทึก จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มารวบรวมและนำมาวิเคราะห์เรียบเรียง และนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนา โดยได้กำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- 1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้
- 1.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลิเกปา

1.2 ศึกษาข้อมูลภาคสนาม

1.2.1 สัมภาษณ์ หัวหน้าคณะและสมาชิกคณะลิเกปาพันปี ตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และทำการบันทึกภาพและเสียง

1.2.2 สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และส่งเสริมการแสดงเรื่องลิเกปาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.2.3 สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจริญ ศรีประดิษฐ์ อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และส่งเสริมการแสดงเรื่องลิเกปาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.2.4 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและกรรมการผู้เกี่ยวข้องของกลุ่มชุมชนลิเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์

1.2.5 สัมภาษณ์ผู้ชมทั้งในชุมชนตำบลลิเล็ดและชุมชนอื่นๆที่รับชมการแสดงของคณะลิเกปาพันปี

1.2.6 รับชมการแสดงจริง จากคณะลิเกปาพันปี ตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

1.2.7 สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงอย่างน้อย 1 ครั้ง

1.2.8 สังเกตสภาพทั่วไปของพื้นที่ ผู้คน ลักษณะของการจัดการแสดงลิเกป่า รวมถึงความนิยมในการรับชมลิเกป่าของผู้คนในท้องถิ่น

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.3.1 สมุดจดบันทึก
- 1.3.2 กล้องถ่ายรูป
- 1.3.3 เครื่องบันทึกเสียง
- 1.3.4 การสังเกต
- 1.3.5 แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

2. ขั้นตอนศึกษาข้อมูล

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ รายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต มาเรียบเรียง พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เรื่องลิเกป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและข้อมูลที่สัมภาษณ์จากลิเกป่าพื้นปี มาเรียบเรียงให้สอดคล้องและสัมพันธ์กัน

2.3 ถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงและเครื่องบันทึกภาพ แล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

2.4 ปรีक्षा ขอบความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2.5 ศึกษาข้อมูลโดยแยกประเด็นตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกประเด็นต่างๆ ตามขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะนำมาเสนอเปรียบเทียบในเชิงพรรณนาในหัวข้อต่างๆดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทของคณะลิเกป่าพื้นปีที่มีต่อชุมชน

- บทบาทในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง
- บทบาทในการสร้างอาชีพ
- บทบาทด้านพิธีกรรม
- บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม
- บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

3.2 องค์ประกอบของการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพื้นปี

- สมาชิกคณะลิเกป่าพื้นปี
- โรงลิเกป่า

- เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง
- การแต่งกาย
- เรื่องที่ใช้แสดง
- โอกาสในการแสดง

3.3 ขนบนิยมในการแสดงคณะลิเกป่าพื้นปี

- การเบิกโรง
- การลงโรง
- การไหว้ครู
- การออกแขก
- การบอกเรื่อง
- การเล่นเรื่อง
- การลาโรง

ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะนำมาเรียบเรียงในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียงและสรุปเป็น
รายงานการวิจัย

บทที่ 4

การนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษาลิเกปาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง และ เว็บไซต์ต่างๆ รวมไปถึงการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อรวบรวม ข้อมูลที่เป็นจริง จาก คณะลิเกปาพันปี ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งยังเก็บข้อมูลจากผู้รู้และผู้สนใจศึกษาเรื่องลิเกปาในประเด็นอื่นๆอีกด้วย ตลอดจน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงในแต่ละครั้ง และได้ศึกษาสภาพทั่วไปของ พื้นที่ ผู้คน ลักษณะของการจัดการแสดงลิเกปา รวมถึงความนิยมในการรับชมลิเกปาของผู้คนด้วย และได้นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ มารวบรวมและนำมาวิเคราะห์เรียบเรียง และนำเสนอรายงานการวิจัย ในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนา โดยแยกประเด็นตามขอบเขตด้านเนื้อหาในหัวข้อต่างๆ

คณะลิเกปาพันปี เป็นคณะลิเกปาที่เก่าแก่คณะหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ก่อตั้งเป็น คณะมานานกว่า 30 ปี โดยกลุ่มคนชรากลุ่มหนึ่งมารวมตัวกันได้ภายใต้การนำของนายพวง ศรี เพชรพูล โดยก่อนหน้านี้ใช้ชื่อว่า คณะพวง ศรีวิชัย ศิลปินบันเทิง ได้ถ่ายทอดวิชาการแสดงให้ เพื่อนๆ และชาวบ้านที่มีความสนใจจนสามารถออกไปทำการแสดงตามที่ต่างๆ ตาพวงเริ่มเล่นลิเก ปาตั้งแต่อายุ 19 ปี พร้อมกับเพื่อนๆ ประมาณ 10 คนซึ่งตอนนั้นก็หลงเหลืออยู่เพียงไม่กี่คน แล้วที่ยัง มีชีวิตอยู่ก็เจียด 90 ปีแล้ว เหตุผลที่ตาพวงพยายามชักจูงเพื่อนๆ ชราในหมู่บ้านมาสอนให้รำ ลิเกปาเพราะว่าเป็นศิลปะที่เกร็ดและผูกพัน และกลัวว่าอาจมีสักวันที่จะสูญหายไป เมื่อหัดให้ทุก คนพอร้องรำได้ก็จะพาออกไปทำการแสดงตามที่ต่างๆ แล้วแต่ว่าจะมีคนมาพาไปที่ไหน ซึ่งใน ขณะนั้นมีสมาชิกที่อายุน้อยสุดก็เกือบ 60 ปี มากสุดก็เจียด 90 ปี ต่อมาไม่นานภรรยาของตาพวง เสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็ง ทำให้ตาพวงซึ่งปกติเป็นคนรักภรรยามากตรอมใจ จนสิ้นลมหายใจตาม คนรักในปีพ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นระยะเวลาเพียงไม่กี่วันเท่านั้นหลังจากที่ภรรยาของตาพวงเสียไป และในปัจจุบันคณะลิเกปาพันปีอยู่ภายใต้การนำของ นายจรัส กลีบแดง ญาติพี่น้องของตาพวง และหนึ่งในสมาชิกที่ร่วมมือกันก่อตั้งคณะลิเกปาพันปี

แรกเริ่มสำหรับประวัติความเป็นมาของลิเกปาคณะนี้ จากคำบอกเล่าและการให้สัมภาษณ์ ของนายจรัส กลีบแดง หัวหน้าคณะคนปัจจุบัน และนางล้น แซ่ลี หนึ่งในสมาชิกของคณะลิเกปา พันปี กล่าวคือ ทั้งนายพวง ศรีเพชรพูล และนายจรัส กลีบแดงเองเป็นญาติกัน นายพวงญาติผู้พี่ เป็นชาวลีเล็ดตั้งแต่กำเนิด ส่วนนายจรัสญาติพี่น้องเป็นชาวตำบลศรีวิชัย ทั้งสองต่างมีอาชีพทำนา และทำน้ำตาลปีบ ส่งขายในตลาดบ้านดอน เมื่อหมดฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ทั้งสองมักเดินทางไป ท่องเที่ยวในหมู่บ้านต่างๆที่มีญาติและคนรู้จักอยู่เป็นประจำจนกระทั่งได้รับชมลิเกปาของคณะนาย ฉาวและนายหมุด ที่บ้านทุ่งโพธิ์รู้สึกชอบและประทับใจ จึงได้ใช้ช่วงเวลาหลังฤดูเก็บเกี่ยวมาฝึกหัด การแสดงชนิดนี้ โดยได้ฝากตัวเป็นศิษย์และได้รับการถ่ายทอดฝึกฝนการแสดงลิเกปากับ นายฉาว และนายหมุด และเมื่อสอบถามถึงนายฉาวและนายหมุดว่ารับการถ่ายทอดการแสดงลิเกปามา

จากใคร นายจรัสจึงเล่าให้ฟังว่า เดิมทีนายฉาวและนายหมุด เป็นลิเกป่าชาวสงขลาเดินทางมาแสดงลิเกป่าที่บ้านทุ่งโพธิ์ อำเภอพุนพินเป็นประจำ จนในที่สุดได้รักใคร่ชอบพอและแต่งงานกับหญิงสาวชาวทุ่งโพธิ์จึงได้ปักหลักย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากและสร้างครอบครัวอยู่ที่บ้านทุ่งโพธิ์ ซึ่งครั้งหนึ่งได้มีแขก(มุสลิม) กลุ่มหนึ่งเดินทางมาขายผ้า ขายด้าย ที่บ้านทุ่งโพธิ์ พอมีความสนิทสนมกันก็ชวนนายฉาวและนายหมุดร่วมเล่นลิเกป่า โดยตั้งปักเสา 4 เสาแล้วเอาทางมะพร้าวตากแห้งเป็นฉากหลัง ร้องเล่นกันมาเรื่อยอย่างสนุกสนาน เพียงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น

ภาพประกอบ 1 ตาฟ่วง ศรีเพชรพลู ผู้ก่อตั้งลิเกป่าคณะฟ่วง ศรีวิชัย ศิลปินบันเทิงหรือลิเกป่าพื้นปี

ต่อมานายฉาวและนายหมุดได้กระทำความผิดและได้จำคุกด้วยกันที่เรือนจำบ้านดอน (อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) และในขณะที่จำคุกได้รู้จักกับแขก (ชาวมุสลิม) สามคน จนสนิทและคบหาเป็นเพื่อนกัน ทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ในคุกก็มักมีกิจกรรมต่างๆ ให้นักโทษทำกันไม่ว่าจะเป็นมนโอร่าห์ หนึ่งตะลุง เพลงบอก เพื่อนชาวมุสลิมเอ่ยปากชวนเล่นลิเกป่าและจะสอนให้ ทั้งนายฉาวและนายหมุดซึ่งเดิมเคยเล่นกันมาบ้างแล้วเห็นว่าอยู่ว่างไม่มีอะไรทำ อีกอย่างก็เป็นกิจกรรมการละเล่นที่สนุกสนานจึงตกลงรับคำ แต่แขกมีข้อแม้ว่าหากเล่นเป็นแล้ว ก่อนเล่นเรื่องหลังจากที่ไหว้ครูเรียบร้อยแล้วให้ออกแขกก่อน ซึ่งแขกที่ว่านี้คือ โต๊ะดำ โต๊ะแดง และโต๊ะยาหยี ตั้งแต่นั้นมาทั้งสองก็เริ่มฝึกฝนกันจนเกิดความรักและชำนาญในที่สุด และหลังจากออกจากเรือนจำก็ได้มาตั้งคณะลิเกป่าใช้ชื่อว่า “ลิเกป่านายฉาว” และรับเล่นการแสดงเรื่อยมา จนกระทั่งนายฟ่วงและนายจรัสเดินทางไปรับชมลิเกป่าในครั้งนั้นเข้าที่บ้านทุ่งโพธิ์ และทั้งสองเกิดความประทับใจจึงได้ใช้ช่วงเวลาหลังฤดูเก็บเกี่ยวเดินทางจากบ้านลิเล็ดมาที่บ้านทุ่งโพธิ์เพื่อฝึกหัดการแสดงลิเกป่ากับนายฉาวและนายหมุดซึ่งในขณะนั้นคณะกำลังต้องการนักแสดงมาร่วมแสดงเป็น

จำนวนมาก ขณะนั้นนายพ่วงมีอายุเพียง 19 ปีและนายจรัสอายุ 18 ปีเท่านั้น ทั้งสองได้มากินอยู่หลับนอนและฝึกหัดกับคณะนายฉาวเป็นเวลา 3 เดือน โดยทำหน้าที่เป็นนางรำ ออกแสดงร่วมกับนายฉาวในเวลากลางคืนและทำการฝึกซ้อมในเวลากลางวัน ในขณะที่มีศิษย์ในรุ่นร่วมอาจารย์กัน 2 คน คือ นายเขียนชาวตำบลศรีวิชัย และนายหลอชาวตำบลท่าข้ามร่วมฝึกหัดด้วย

เมื่อนายพ่วงและนายจรัสฝึกหัดจนมีความชำนาญแล้ว ทั้งสองจึงขออนุญาตนายฉาวหรืออาจารย์ฉาวกลับบ้านของตน เนื่องจากใกล้ถึงฤดูทำนาแล้ว แต่เมื่อมีเวลาว่างก็เดินทางไปร่วมแสดงกับอาจารย์ฉาวที่บ้านทุ่งโพธิ์อยู่เป็นประจำ การเดินทางในเวลานั้นมีความลำบากมาก เนื่องจากเป็นเวลาใกล้ค่ำสภาพแวดล้อมระหว่างทางเป็นป่ารกและป่าไผ่ทั้งยังเต็มไปด้วยสัตว์ร้าย การเดินทางจึงต้องนำอาวุธ เช่น พราหรือมีด ติดตัวไปด้วยเสมอ ต่อมาไม่นานเมื่อทั้งสองฝึกฝนจนชำนาญจึงขอแยกตัวออกมาตั้งคณะเอง โดยชวนเพื่อนๆ ที่หัดมาด้วยกัน โดยใช้ชื่อคณะว่าโดยใช้ชื่อว่า “ ลิเกป่าศรีวิชัย ” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ คณะพ่วง ศรีวิชัย ศิลปินบันเทิง ” โดยมีนายพ่วง ศรีเพชรพล เป็นหัวหน้าคณะ รับงานแสดงตามที่ต่างๆ ตามแต่จะมีคนจ้างทั้งในพื้นที่อำเภอพุนพิน และพื้นที่ต่างอำเภอ สำหรับการแสดงครั้งแรกนั้นแสดงในงานวัดที่ตำบลเขาศรีวิชัย โดยได้รับค่าจ้างคืนละไม่เกิน 1,000 บาท และในเดือนๆหนึ่งมีงานแสดง เพียง 2-3 งานเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเทศกาลและในบางครั้งไม่มีงานแสดงนานถึง 3 เดือนก็มี หลังจากก่อตั้งคณะได้ไม่นานก็ได้แสดงในงานประจำปีของตำบลเขาศรีวิชัยในลักษณะของการประชัน โดยได้ประชันกับคณะลิเกป่าบ้านท่าเคย ผลการตัดสินโดยนับคะแนนจากคนดูปรากฏว่าคณะลิเกป่าของนายพ่วงเป็นฝ่ายชนะ ผลจากการประชันในครั้งนั้นสร้างชื่อเสียงให้กับคณะเป็นอันมาก มีงานแสดงเพิ่มมากขึ้นทั้งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและในต่างจังหวัด เงินค่าจ้างการแสดงก็เพิ่มมากขึ้นเป็น 2,000 บาทบ้าง 3,000 -3,500 บาทก็มี

ลิเกป่าคณะนี้เล่นและรับงานแสดงมากกว่า 30 ปี และเมื่อต้นปี พ.ศ. 2549 รายการคนค้นคน ของช่องโมเดิร์นไนน์ทีวี มาทำการอัดรายการ และเห็นว่าสมาชิกทั้งหมดอายุมาก ๆ ทั้งนั้นที่น้อยที่สุดก็ 60 ปีและมากที่สุดก็เฉียดๆ 90 ปี ซึ่งรวมกันแล้วเกือบๆ พันปี จึงตั้งฉายาว่า “ ลิเกป่าพันปี ” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และ ต่อมาไม่กี่เดือนในปีเดียวกันตาพ่วงได้ถึงแก่กรรมลงตามภรรยาที่เสียไปก่อนหน้านี้และด้วยโรคหอบที่เป็นอยู่ การแสดงในขณะนั้นจึงหยุดชะงักลง ภายหลังจากนั้นไม่นาน นายจรัส กลับแดง จึงได้รวบรวมนักแสดงที่มีอยู่เดิม ก่อตั้งคณะขึ้นอีกครั้ง และรับหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะต่อ ภายได้ชื่อ “ ลิเกป่าจรัส รัชมีมณียอดฟ้า ” แต่ชื่อคณะ “ ลิเกป่าพันปี ” ดูเหมือนจะเป็นชื่อที่ติดหูและเหมาะสมกับคณะนี้กว่า จึงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ภายหลังจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อ และรับงานแสดงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทั้งในตัวจังหวัดเอง ต่างจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร ภายได้ชื่อคณะ “ ลิเกป่าพันปี ”

ปัจจุบันคณะลิเกป่าพันปี อยู่ภายใต้การนำของ นายจรัส กลับแดง ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะ ทำหน้าที่ควบคุมวง รับงานแสดง แต่งบทและเรื่องที่จะแสดงในโอกาสต่างๆ ทั้งยังฝึกซ้อมและถ่ายทอดศิลปะการแสดงแขนงนี้ให้แก่เด็กๆ และเพื่อนบ้านที่สนใจจนทำให้มีสมาชิกหน้าใหม่ที่เป็นเด็กๆ เพิ่มขึ้นมาอีกจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ นายจรัส กลับแดง ยังเป็นตัวแทนของคณะลิเกป่าพันปีใน

การรับงานแสดงที่ได้ติดต่อผ่านชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ของ องค์การบริหารส่วนตำบลลีเล็ดอีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าคณะลีเกปาพันปี กลายเป็นส่วนหนึ่งและเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวไปแล้ว เพราะเมื่อยามใดที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวมาพักที่โฮมสเตย์ที่นี่ หนึ่งในกิจกรรมของการนำเที่ยวนอกจากจะเป็นการดูกลุ่มอาชีพต่างๆของชุมชนและการปลูกป่าชายเลนแล้วที่สำคัญที่แทบจะขาดไม่ได้ก็คือ การรับชมการแสดงของคณะลีเกปาพันปี เรียกได้ว่าต่างฝ่ายต่างพึงพากันมีคนมาใช้บริการของกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์เพิ่มขึ้นหนึ่งในเหตุผลที่มากกว่าการพักผ่อนหย่อนใจก็คือ การได้รับชมการแสดงของคณะลีเกปาพันปี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไปแล้วดังที่กล่าวข้างต้น และขณะเดียวกันคณะลีเกปาเองก็ยึดหยัดคงอยู่ได้ท่ามกลางวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมที่เป็นสมัยใหม่ก็เพราะนักท่องเที่ยวและกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวนั่นเอง คณะลีเกปาพันปีจึงมีความสัมพันธ์และมีบทบาทต่อชุมชนลีเล็ดในด้านต่างๆดังนี้

1.บทบาทของคณะลีเกปาพันปีที่มีต่อชุมชน

คณะลีเกปาพันปีจัดเป็นการแสดงพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่อยู่คู่ชุมชนลีเล็ดมาในระยะเวลาอันยาวนานถึง 30 ปีมาแล้ว จนแทบจะกล่าวได้ว่าเมื่อนึกถึงบ้านลีเล็ดสิ่งที่จะต้องระลึกได้ไปพร้อมๆกันนั้นก็คือ ลีเกปาพันปีนั่นเอง นอกจากนี้ลีเกปายังได้สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์และความเป็นชาวบ้านอย่างแท้จริงของชาวลีเล็ดมาทุกสมัย ทั้งนี้เนื่องจากลีเกปานั้นเป็นศิลปะการแสดงที่มีความเกี่ยวข้องกับผูกพันอยู่กับชาวบ้านและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทในด้านการสร้างความบันเทิง บทบาทในการสร้างอาชีพ บทบาทด้านพิธีกรรม บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม และ บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

1.1 บทบาทในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง

ในอดีตลีเกปาจัดเป็นการแสดงหรือมหรสพที่สร้างความบันเทิง สร้างความสุขความสนุกสนานและความเพลิดเพลินให้กับชาวบ้านหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการทำงานได้เป็นอย่างดี ชาวบ้านต่างพากันรวมกลุ่มร้องเล่นกันเองในหมู่ญาติและเพื่อนๆ บ้างก็อาศัยลานวัด ลานหมู่บ้าน หรือโรงเรียน เป็นศูนย์กลางเพื่อรวมตัวกันร้องรำทำเพลง หลังเลิกงานหรือเสร็จธุระก็เที่ยว เพราะเป็นช่วงเวลาที่มึนเวลาว่างค่อนข้างยาวนาน การรับชมหรือการเข้าไปฝึกหัดการแสดงลีเกปาของชาวบ้านลีเล็ดนี้ ถือว่าเป็นการจัดการเรื่องเวลา และการใช้เวลาว่างที่แสนจะเพลิดเพลินได้มากเลยทีเดียว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมการทำกรเกษตร ซึ่งเป็นสังคมชาวบ้านชนบทที่ไม่มีสิ่งหรือสื่อบันเทิงใดๆเข้ามาในชีวิตมากมายนัก ยามเช้าออกไปไร่ไปนาอย่าคำก็กลับบ้านกินข้าวกินปลาและพักผ่อนกันตามแต่วิถีชีวิตของแต่ละครอบครัวที่เป็นไป ไม่ได้มีอะไรที่นอกเหนือไปจากการใช้ชีวิตประจำวันในแต่ละวันมากมายนัก ความบันเทิงที่ได้จากลีเกปาจึงมีความผูกพันและสัมพันธ์กับชาวบ้านอย่างแนบแน่นและยาวนาน ทั้งนี้ลีเกปาเป็นการแสดงที่เรียบง่าย เข้าถึงชาวบ้านได้โดยง่าย ทั้งในเรื่องของดนตรี เนื้อเรื่อง ภาษา และเนื้อร้อง นอกจากนี้ที่จะกล่าวถึงไม่ได้

เลย ก็คือ บทบาทในบทของตัวเสนาและแขกแดงถือเป็นตัวละครที่สำคัญที่เรียกความสนใจติดตามและเสียงหัวเราะจากคนดูและต้องเป็นที่กล่าวถึงกันโดยตลอดของคณะลิเกป่าพื้นปี ถือว่าเป็นจุดเด่นและตัวชูโรงก็ว่าได้ ไม่ว่าจะเป็นภาษา ท่าทางหรือการแต่งกายและที่สำคัญอายุของนักแสดงที่เลย 90 ปี มาแล้ว เป็นสิ่งที่ชวนติดตามอย่างละเอียดไม่ได้เลยทีเดียว

ในปัจจุบันสังคมวัฒนธรรมและวิถีของชาวบ้านลี้เล็ดส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จนในบางครั้งเรื่องของบทการแสดงอาจมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา ตามความเป็นไปและความต้องการของสังคม คณะลิเกป่าพื้นปีจึงได้มีการปรับปรุงเรื่องราวของการแสดงที่เหมาะสมและสามารถเข้ากับสังคมปัจจุบันได้ เรียกได้ว่าไม่เป็นการตกยุคและปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางวัฒนธรรมของโลกปัจจุบัน สำหรับการรับชมลิเกป่าให้ได้รรถรสและสามารถเข้าใจได้นั้น ต้องใช้เวลา ใช้ความละเอียด และการตั้งใจ จึงจะสามารถสนุกเพลิดเพลินไปกับตัวละครต่างๆในเรื่องราวการแสดงของแต่ละเรื่องได้ ปัจจุบันลิเกป่าพื้นปีรับงานแสดงน้อยลงและได้เสื่อมความนิยมลงจากเดิมมากแล้ว อีกทั้งเด็กๆเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ชอบดูด้วยเหตุที่ไม่อาจเข้าใจในรายละเอียดของการแสดงได้และเนื่องจากมีสื่อและสิ่งบันเทิงต่างๆเข้ามามีบทบาทมากมายในชีวิตประจำวันของชาวบ้านลี้เล็ด อีกทั้งการเดินทางเพื่อไปเสาะแสวงหาสิ่งบันเทิงต่างๆในตัวเมืองไม่ว่าจะเป็นการเที่ยวห้างสรรพสินค้า ดูหนัง ฟังเพลง ร้องคาราโอเกะ ฯลฯ ก็มีความสะดวกมากขึ้น จึงมีผลทำให้ลิเกป่าได้เสื่อมความนิยมลงไปด้วย

การรับงานแสดงในปัจจุบันของคณะลิเกป่าพื้นปีนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นงานที่จัดแสดงขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนลี้เล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ได้รับชม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนลี้เล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์นอกเหนือจากการปลูกป่าชายเลน ภูมิวิถีชีวิตชาวบ้านและการเข้าพักโฮมสเตย์ ทั้งนี้ก็เพื่อส่งเสริมศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น แต่ก็ใช่ว่าทุกครั้งที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวมาที่นี้จะมีการแสดงลิเกป่าให้รับชมทุกครั้งไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลักด้วย และนักท่องเที่ยวก็มักจะแสดงเจตจำนงที่จะรับชมการแสดงลิเกป่าเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าบางครั้งจะเป็นชาวต่างชาติที่ฟังภาษาไม่รู้ไม่เข้าใจก็ตาม แต่สีสันของความบันเทิงที่สามารถสื่อถึงกันได้นั้นอาจเป็นเรื่องของการแต่งกาย ลีลาท่าทางของนักแสดงวัย 93 ปีที่รับบทเป็นตัวเสนาซึ่งเป็นตัวชูโรงของคณะก็เป็นได้ นอกจากการแสดงที่กลุ่มชุมชนลี้เล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์หรือที่แพก้านั้นตามที่ชาวบ้านแถบนั้นเรียกกันแล้ว คณะลิเกป่าพื้นปียังรับงานแสดงทั่วไปไม่ว่าจะเป็นงานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานศพ งานวัด ฯลฯ ซึ่งตรงส่วนนี้มีน้อยมาก บางครั้ง 2 – 3 เดือนมีงานแสดงเพียงครั้งเดียวเท่านั้น เพราะอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในท้องถิ่นและในตัวเมือง งานรื่นเริงของชาวบ้านส่วนใหญ่งานแสดงที่เพิ่มสีสันให้กับงานมักจะเป็นอะไรที่น่าสนใจและทันสมัย เช่น การแสดงมายากล วงดนตรีลูกทุ่ง วงดนตรีสมัยใหม่ โชว์การแสดงประเภทจินตลีลาที่สวยงาม และที่ขาดไม่ได้คือการร้องเพลงคาราโอเกะ ฯลฯ และนอกจากนี้ยังรับงานในลักษณะที่เป็นงานสาริตเพื่อการอนุรักษ์ตามสถานศึกษาต่างๆตามที่ได้รับเชิญไม่ว่าในท้องถิ่นเองหรือต่างจังหวัด เช่น การสาธิตการแสดงลิเกป่าในงานร้อยปีชาติกาลพุทธทาสโนมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี งานตลาดนัด

ตลาดน้ำบ้านดอนของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี การสาธิตการแสดงลิเกป่าที่มหาวิทยาลัยจันทร์เกษมและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าความนิยมในการรับชมลิเกป่าในปัจจุบันจะลดน้อยลงกว่าในอดีต แต่สำหรับบทบาทของคณะลิเกป่าพื้นป็นที่มีต่อชุมชนลีเล็ดในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิงนั้นก็ยังถือเป็นสาระสำคัญมากกว่าบทบาทในส่วนอื่นๆ ที่ช่วยให้ผู้ชมส่วนหนึ่งยังติดตามและมีความสุขเพลิดเพลินมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะชาวบ้านลีเล็ดกลุ่มหนึ่งยังคงเห็นความสำคัญ มีความผูกพันกับลิเกป่าอย่างแนบแน่นและไม่ลดทอดความนิยมลง ยังคงยึดถือวิถีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายและเป็นสังคมเกษตรกรรมอยู่ และลิเกป่าก็ยังถือเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นที่สามารถสร้างความบันเทิงให้แก่คนกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี ชาวบ้านจึงช่วยกันดูแลร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์ไว้ให้เป็นมรดกสู่ลูกหลาน ไม่ให้สูญหายไปจากวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เคยเป็นมา

1.2 บทบาทในการสร้างอาชีพ

การแสดงลิเกป่าถือว่าเป็นสร้างรายได้เสริมให้กับผู้แสดงนอกเหนือจากอาชีพหลักคือการทำการเกษตร เพราะหลังจากผ่านพ้นฤดูเก็บเกี่ยวไปแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีเวลารว่างมาก เนื่องจากหนาร้อนนั้นไม่มีน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูก ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องหารายได้เสริมให้กับครอบครัว บ้างก็เข้าไปหางานรับจ้างในตัวตลาด บ้างก็ขายของชำ บ้างก็รวมกลุ่มกันจับปลาหากุ้งมาทำกะปิ บ้างก็ถากถางเพาะปลูกข้างๆบ้านยังชีพไปวันๆ และโดยเฉพาะ คนเฒ่าคนแก่ซึ่งถือเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ของคณะลิเกป่าพื้นป็น นอกจากอยู่บ้านหรือเลี้ยงหลานแล้ว การแสดงลิเกป่าถือเป็นการสร้างความสุขและความเพลิดเพลินใจให้แก่เขาเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี และหากจะมีรายได้เข้ามาบ้างก็ถือว่าเป็นค่าเหนื่อยเล็กๆน้อยๆ พอเป็นค่าหมากพลูเท่านั้นเอง ลิเกป่าจึงถือเป็นอาชีพหนึ่งที่ว่าได้ที่จะทำให้คนเฒ่าคนแก่เหล่านั้นมีรายได้ถึงแม้ไม่มากนักและไม่ได้มีการแสดงบ่อยครั้งก็ตาม รายได้ของการแสดงแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับระยะทางและเวลาของการแสดง หากแสดงในกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับชมนั้น นักแสดงเดินเท้ามาเองไม่ต้องเดินทางไกลและใช้เวลาแสดงเพียงแค่ 45 นาที ได้ค่าตอบแทนที่ 1,200 บาท เฉลี่ยแล้วนักแสดงจะได้รับค่าตอบแทนคนละ 100 บาท ยกเว้นหัวหน้าคณะจะได้ 300 บาท ทั้งนี้ไม่รวมกับเงินพิเศษที่ทางคณะกลุ่มท่องเที่ยวหรือคนที่มารับชมจะเลือกให้กับนักแสดงบางคนที่ตนถูกใจ ซึ่งรายได้ส่วนนี้ไม่มีการหารเฉลี่ยกันเป็นของแต่ละคนไป และถ้าเป็นการแสดงตามงานต่างๆในหมู่บ้านไม่ไกลนักใช้เวลา 1 ชั่วโมง ไม่มีรถรับส่งก็อยู่ที่ประมาณ 1,500 – 2,000 บาท หรือหากเป็นงานที่อยู่ต่างอำเภอหรือต่างจังหวัดใช้เวลาแสดงประมาณ 1 – 1 ชั่วโมงครึ่ง มีค่าตอบแทนที่ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท กรณีนี้ทางเจ้าภาพต้องจัดรถรับส่งให้ หากไม่มีรถรับส่งให้ทางคณะลิเกป่าต้องว่าจ้างรถของคนในหมู่บ้านให้ไปส่ง ทางเจ้าภาพต้องเพิ่มค่าตอบแทนให้อีกประมาณ 500 – 1,500 บาท(ขึ้นอยู่กับระยะทาง)

สิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านหันมายึดการแสดงลิเกป่าเป็นอาชีพเสริมซึ่งนอกจากรายได้ที่ได้ไม่มากนักและงานแสดงที่มีไม่บ่อยครั้งนั้นคือ การจัดสรรและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ คือความพึงพอใจ

และความปิติสุขที่ได้แสดงและเห็นรอยยิ้มของผู้คนขณะที่ตนแสดงอยู่นั่นเอง บทบาทของลิเกป่าในด้านการสร้างอาชีพ จึงไม่มีบทบาทสำคัญมากนักต่อชาวบ้านในชุมชนลีเล็ด นอกเหนือไปจากการสร้างความบันเทิงและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความสุขของทั้งผู้แสดงและผู้รับชม เท่านั้น

1.3 บทบาทด้านพิธีกรรม

บทบาทด้านพิธีกรรมเป็นบทบาทที่สำคัญมากต่อชุมชนชาวบ้านลีเล็ดและมีความสัมพันธ์กันมาอย่างช้านาน แม้ว่าในปัจจุบันบทบาทดังกล่าวจะมีการคลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้วตามยุคตามสมัยก็ตาม แต่ก็ยังคงเหลือให้เห็นอยู่บ้างในปัจจุบัน นั่นคือ บทบาทในการแก้บนและบทบาทในการครอบเครื่อง ทั้งสองบทบาทนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้คณะลิเกป่าพื้นปีเป็นการแสดงที่สังคมยังเรียกหาโดยเฉพาะสังคมชนบทที่มีความเชื่อในเรื่องที่เร้นลับเหนือธรรมชาติอย่างเต็มเปี่ยม เช่น เชื่อเรื่องผีปอบตายาย ผีนางไม้ แยกสามแพรง ศาลศักดิ์สิทธิ์ เทวดา ตลอดจนสิ่งศักดิ์ต่างๆ การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้จึงถือเป็นบทบาทสำคัญต่อระบบความเชื่อและการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการและช่วยแก้ไขปัญหาพื้นฐานให้กับคนในสังคมได้ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สังเกตได้ที่ได้เปล่งออกมาถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เพื่อขออำนาจเหล่านั้นให้คุ้มครอง ให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนาและเพื่อให้รอดพ้นจากภัยพิบัติต่างๆ โดยให้พันธะสัญญาไว้ว่า เมื่อได้สิ่งต่างๆตามที่ประสงค์แล้วนั้นจะตอบแทนโดยการรับลิเกป่ามาแสดง และเมื่อได้สิ่งที่ต้องการดังที่ปรารถนาแล้วนั้น จำเป็นต้องทำตามที่ได้สัญญาไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นๆ นั่นคือต้องรับลิเกป่ามาแสดงเป็นการแก้บน หรือแก้เหมुरย หากไม่ทำตามที่ได้สัญญาไว้ก็จะเป็นการสร้างความทุกข์ และเป็นภาระอุปทานให้กับตนเองจากการผิดสัญญา เชื่อกันว่าอาจมีการป่วยไข้เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนในครอบครัวและจะไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขได้ และในทางตรงกันข้ามหากการบนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่เป็นผลตามที่ปรารถนาก็ถือว่าการสัญญานั้นๆเป็นโมฆะไป

บทบาทด้านพิธีกรรมแก้บนจึงเป็นพิธีกรรมที่เชื่อมโยงความเชื่อของชาวบ้านกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านเข้าด้วยกัน การแสดงดังกล่าวเป็นการแสดงเพื่อบูชาครูหมอหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามที่ได้ทำการบนบานไว้ ซึ่งเรียกว่า “เหมुरย” พิธีแก้ “เหมुरย” จะมีการจุดเทียน 1 เล่ม รูป 3 ดอก หมายพลู 3 คำ แล้วกล่าวว่าบัดนี้ได้มาแก้ “เหมुरย” ตามที่ได้บนบานไว้แล้ว ขอให้พันธะที่มีขาดต่อกันเป็นอันเสร็จพิธี และผู้ที่สามารถแก้ “เหมुरย” ได้นั้นจะต้องผ่านการครอบเครื่อง เช่นเดียวกับการครอบครูของหนังตะลุงและมโนราห์ หากไม่มีการแก้ “เหมुरย” หรือกระทำไม่ถูกวิธีพันธะสัญญาที่บนบานไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็จะมีผลใดๆ เรียกว่า “ไม่ขาดเหมुरย ” นั่นเอง ในคณะลิเกป่าพื้นปีผู้ที่สามารถทำพิธีแก้ “เหมुरย” ได้นั้นคือ นายจรัส กลีบแดง ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะ และได้ผ่านการครอบเครื่องมาแล้ว บทบาทดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอำนาจของลิเกป่าที่สัมพันธ์อยู่กับการครอบเครื่อง ส่วนบทบาทในด้านการครอบเครื่องซึ่งเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อยอมรับว่าผู้เข้าพิธีได้เป็นศิลปินลิเกป่าโดยสมบูรณ์แล้วซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่ต่อเนื่องกับบทบาท

การแก้บน ผู้ที่ผ่านพิธีครอบครูเป็นที่เรียบร้อยแล้วมีสิทธิ์ที่จะประกอบพิธีการแก้บนให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

1.4 บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม

ในอดีตบทบาทด้านนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากเครื่องมือในการสื่อสารที่ใช้ในชนบทยังขาดความรวดเร็ว เทียบตรง และมีความล่าช้าอยู่มาก ชาวบ้านแทบจะไม่ได้สัมผัสเรียนรู้กับสื่ออื่นๆเลย ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร หรือป้ายประกาศอื่นๆอย่างเช่นในปัจจุบัน อีกอย่างการคมนาคมไปมาหากันระหว่างชุมชนซึ่งเป็นการรับรู้ข่าวสารต่างๆจากโลกภายนอกก็มีความยากลำบาก การไปมาหาสู่กัน การพบปะกันระหว่างกลุ่มคนจากต่างท้องถิ่นแทบจะไม่มีเลยก็ว่าได้ การรับรู้เรื่องราวและความเป็นไปของสังคมอื่นๆย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นข่าวสารส่วนใหญ่ที่ได้รับมักจะได้รับการจากกิจกรรมนั้นๆที่เข้ามาในชุมชน เช่น หนังสือขายยา การแสดงพื้นบ้าน ละครเร่ เป็นต้น และโดยเฉพาะลิเกป่าที่ได้เข้ามาแทรกอยู่ในวิถีของชาวบ้านแทบทุกช่วง นักแสดงหรือศิลปินพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางที่เชื่อมโยงระหว่างชาวบ้านกับการรับรู้ข่าวสารและความเป็นไปจากโลกภายนอก ทั้งยังเป็นสื่อที่สร้างความเชื่อมั่นและชัดเจนให้กับคนในสังคมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ลิเกป่ายังเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการขัดเกลาสังคมให้เข้าใจการอยู่ร่วมกัน และปฏิบัติตนด้วยความดีงาม สงบสุข สามารถสร้างสรรค์ความดีงาม จรรโลงความสุข การมองโลกในทางบวกและความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากศิลปินเหล่านี้ได้เข้ามาสอดแทรกคำสอน การเล่าเรื่องราวสั่งสอนให้ผู้ชมทราบและเข้าใจเรื่องของความดีความชั่วและผลแห่งการกระทำนั้นผ่านบทกลอนและเรื่องราวของการแสดงนั้นๆ อีกทั้งยังกระทำตนให้เป็นแบบอย่างสามารถอบรมสั่งสอนเยาวชนหรือชนรุ่นหลังได้โดยปริยาย

ในปัจจุบันแม้ว่าโลกและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป การสื่อสารและการคมนาคมมีความสะดวกรวดเร็วขึ้น วิธีการดำเนินตนของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมด้านต่างๆของสังคมเมืองเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ชาวบ้านได้ปรับเปลี่ยนมุมมองที่แตกต่างจากในอดีตและชาวบ้านสามารถรับข่าวสารต่างๆได้ง่ายขึ้นแล้วก็ตาม แต่คำสอน คำเตือน หรือข้อคิดต่างๆที่มาจากการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพื้นป็นนั้นยังคงไว้ซึ่งข้อคิดดีๆ ที่สามารถแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตและช่วยส่งเสริมขัดเกลาจิตวิญญาณของคนในสังคมได้จนถึงทุกวันนี้

1.5 บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

ลิเกป่าพื้นป็นถือเป็นเอกลักษณ์และความเป็นตัวตนของชาวบ้านซึ่งอยู่คู่กับชาวบ้านลิเล็ดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนานกว่า 30 ปีแล้ว ลิเกป่ามีบทบาทในฐานะผู้สืบทอดศิลปะพื้นบ้านประจำท้องถิ่นซึ่งเป็นการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยสายเลือดหรือโดยความรักและผูกพันซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นผู้ปลูกฝังหรือโดยอย่างไรก็ตาม ต่างก็มีส่วนทำให้ลิเกป่ามีบทบาทสำคัญในการคงไว้และอนุรักษ์ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นสืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน ในอดีตการสืบทอดนั้นเป็นการส่งต่อจากคนที่รู้จักสนิทสนมและมีใจรักในการแสดงลิเกป่า บ้างก็ส่งต่อกันรุ่นสู่รุ่นอันเป็นสายเลือดเดียวกัน ปัจจุบันลิเกป่าคณะนี้ก็ยังคงมีลักษณะการสืบทอดเช่นนั้น แต่หากจะมีความ

แตกต่างกันไปบ้างก็คือ จากรุ่นปู่แทนที่จะเป็นรุ่นพ่อ แต่กลับเป็นรุ่นหลาน กล่าวคือ ปัจจุบันหัวหน้าคณะคือนายจรัส กลีบแดง มีอายุ 76 ปี และสมาชิกในคณะส่วนใหญ่เป็นเพื่อนบ้านหรือเครือญาติห่าง ๆ กันซึ่งมีอายุในช่วง 66 – 93 ปี อีกกลุ่มที่เป็นสมาชิกในคณะคือกลุ่มเด็กๆที่มีอายุ 9 – 16 ปี ซึ่งถือเป็นรุ่นหลาน สมาชิกที่เป็นรุ่นลูกของนายจรัสนั้นไม่มีเลย และเป็นที่เห็นชัดเจนว่า หัวหน้าคณะคนต่อไปน่าจะเป็นเด็ก ๆ กลุ่มที่เป็นหลาน ๆ ของนายจรัสเอง

ปัจจุบันคณะลิเกป่าพันปีถือเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชุมชน อันจะเห็นได้จากโครงการและการจัดกิจกรรมของชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลลีเล็ด ลิเกป่าพันปีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งและเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวไปแล้ว เพราะยามใดที่กลุ่มนักท่องเที่ยวมาพักที่โฮมสเตย์ที่นี่ กิจกรรมการรับชมการแสดงของคณะลิเกป่าพันปีก็จะถูกนำออกแสดงควบคู่กันไปกับกิจกรรมต่างๆที่กลุ่มท่องเที่ยวจัดไว้ นอกเหนือจากการดูกลุ่มอาชีพต่างๆของชุมชนและการปลูกป่าชายเลน เรียกได้ว่าต่างฝ่ายต่างพึ่งพากันนั่นเอง

และอย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะมีอายุมากแล้วแต่ด้วยความรักและความผูกพันกับลิเกป่าอย่างแท้จริงผนวกเข้ากับความตั้งใจ และความเอาใจใส่ที่จะฝึกฝนศิลปะการแสดงแขนงนี้ของลิเกป่าตัวน้อยรุ่นหลานเหล่านั้น เชื่อว่าคณะลิเกป่าพันปียังคงมีบทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นของชาวชุมชนลีเล็ดได้สืบไปนานเท่านาน

2. องค์ประกอบของการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพันปี

2.1 สมาชิกคณะลิเกป่าพันปี

คณะลิเกป่าพันปี ตำบลลีเล็ด อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคณะลิเกป่าที่เก่าแก่คณะหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสมาชิกทั้งหมดในคณะขณะนี้ 10 คน ได้แก่

1. นายจรัส กลีบแดง หัวหน้าคณะลิเกป่าพันปี

นายจรัส กลีบแดงหรือคุณตาจรัส เกิดเมื่อวันพุธ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2477 ปัจจุบันอายุ 76 ปี เป็นบุตรของนายชู กลีบแดง และนางช่วย กลีบแดง เดิมเป็นคนตำบลเขาศรีวิชัย อำเภอพนมพิณ ปัจจุบันได้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนและสร้างครอบครัวอยู่ที่ บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพนมพิณ ได้สมรสกับนางบุญชิ้น กลีบแดง ชาวตำบลลีเล็ด มีบุตรธิดาด้วยกัน 9 คน ดังนี้

1. นางปราณี ปานนุช
2. นางประนอม ยอดระบำ
3. นางพะยอม ทองแดงล้วน
4. นายถนอม กลีบแดง
5. นายไพโรจน์ กลีบแดง
6. นายสามารถ กลีบแดง
7. นางสาวจิตร์ จีปริก

8. นายสายชล กลับแดง

9. นายสาริต กลับแดง

ภาพประกอบ 2 คุณตาจาร์สหัวหน้าคณะลิเกป่าพันปีคนปัจจุบัน

คุณตาจาร์สเริ่มเล่นลิเกป่าตั้งแต่อายุ 18 ปี กับอาจารย์ฉาวและอาจารย์หมุด ร่วมกันก่อตั้งคณะลิเกป่าศรีวิชัย โดยมีญาติผู้พี่คือนายพวง ศรีเพชรพล เป็นหัวหน้าคณะ จากนั้นเปลี่ยนชื่อเป็น คณะพวง ศรีวิชัย ศิลปินบันเทิง หลังจากนายพวงถึงแก่กรรม คุณตาจาร์สจึงรับหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะ โดยใช้ชื่อ ลิเกป่าจาร์ส รัตมิมณียอดฟ้า และชื่อ คณะลิเกป่าพันปี ตามลำดับ คุณตาจาร์สเป็นนายโรงหรือหัวหน้าคณะ ซึ่งนอกจากจะทำหน้าที่เป็นคนทำพิธีเบิกโรง และไหว้ครูแล้ว ยังเป็นนักแสดงตัวเอกอีกหลายๆตัวด้วย อาทิ แขนบออกเรื่อง ตาเจ้า(ฤษีหรือพระเจ้าตา) แม่ชี นางเอก พระเอก พระบิดา นางยักษ์ โจร และอีกหลายๆตัวหรืออาจกล่าวได้ว่า คุณตาจาร์สมีความสามารถที่จะแสดงได้ทุกๆตัวที่มีอยู่ในคณะ และหากแม้ใครคนใดคนหนึ่งติดกิจธุระมาแสดงไม่ได้ คุณตาจาร์สก็สามารถแสดงแทนได้อย่างลงตัวที่สุด คุณตาจาร์สได้ไปแสดงลิเกป่าในหลายๆที่ทั้งในและต่างจังหวัด

ปัจจุบันคุณตาจาร์ส รับงานแสดงในทุกๆที่ตามแต่ที่จะสามารถไปได้ ส่วนเรื่องค่าใช้จ่ายนั้นไม่มีราคาตายตัว ตามแต่ระยะทางใกล้ไกลและมีบริการรถรับ-ส่งหรือไม่ นอกจากนั้น

ยังรับงานผ่านคุณทัศนีย์ หิตอนันต์และคุณอรศรี จันทรทาโพ คณะกรรมการของชุมชนลีเล็ดนำเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลลีเล็ดอีกด้วย ยามใดที่ไม่มีงานแสดง คุณตาจารย์สักก็เข้าไปทำงานในสวนและพักผ่อนอยู่กับบ้าน บางครั้งก็ไปทำพิธีไหว้เจ้าที่ให้กับชาวบ้านหรือทำพิธีสะเดาะเคราะห์

2. นางเนียม ชำนาญ แสดงตัว เสนา แม่ชี นางเมือง

นางเนียมหรือคุณยายเนียมเกิดเมื่อวันที่ 9 เดือนมกราคม พ.ศ.2460 ปัจจุบันอายุ 93 ปี แต่งงานกับนายเหลื่อ ชมพูแดง มีบุตรด้วยกัน 4 คน เป็นหญิง 3 คน และชาย 1 คน คือ

1. นายเฉลิม ชมพูแดง
2. นางอำนวย เพชรแก้ว
3. นางอำพัน แก้วปาน
4. นางอัมพร ชมพูแดง

ภาพประกอบ 3 คุณยายเนียม ผู้แสดงเป็นตัวเสนา วัย 93 ปี เป็นนักแสดงที่สร้างรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ ให้กับคนดูมากกว่า 30 ปีแล้ว

ปัจจุบันอาศัยอยู่กับหลานคือคุณอรศรี จันทรทาโพลูกของนางอัมพรและเหลือนคือเด็กชายวรวิทย์ จันทรทาโพลูกของคุณอรศรี ซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกของคณะลีเกปาวันปี ที่

บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 3 ต.ลีเล็ด อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี คุณยายเนียมได้ฝึกหัดลิเกป่ามาจากคุณตาพ่วงและคุณตาจรัส ตั้งแต่อายุ 63 ปี เป็นเวลา 30 ปีมาแล้ว ที่คุณยายเนียมอยู่ในคณะลิเกป่าทำหน้าที่เป็นนักแสดงหลายๆตัว แต่เดิมแสดงเป็นนางเอก ต่อมาเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น ทำทางกาเดินและการร่ายรำอาจไม่สวยงามจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากนางเอกมาเป็นตัวนางเมืองหรือแม่เมืองหรือบ้างก็เรียกมเหสีของเมือง แม่ชี และตัวเสนาตามลำดับ แต่ดูเหมือนจะเป็นบทบาทของตัวเสนาที่คุณยายเนียมได้รับความนิยมสูงสุด เป็นเพราะความซรภาพบวกกับการแต่งกายที่เป็นวัยรุ่นและดูเหมือนจะขัดกับอายุอยู่มากทีเดียว ทำให้หลายๆคนที่ชมการแสดงลิเกป่าของคณะนี้ ใฝารอการออกมาของตัวเสนาหรือตัวตลกที่วานี้ที่หน้าม่านอย่างใจจดจ่อ และแม้ว่าวัยจะล่วงมาถึง 93 ปีแล้วก็ตาม คุณยายเนียมไม่ได้แสดงอาการเหน็ดเหนื่อย หรือหมดแรงไปตามวัยนั้นเลย กลับเอาเรี่ยวแรงมาจากไหนอย่างมากมายจนทำให้การแสดงแต่ละครั้งผ่านไปด้วยดีโดยไม่มีใครหน้ามืดหรือเป็นลมแต่อย่างใด

คุณยายเนียมเล่าให้ฟังว่า มันเป็นความสุขกับการที่ได้รำได้ร้อง เจ็บไข้เพียงเล็กน้อยไม่ถือว่าเป็นอุปสรรคในการแสดง ถึงเวลาแสดงเมื่อใดก็หายเป็นปลิดทิ้ง เว้นเสียแต่จะล้มหมอนนอนเสื่อลงเท่านั้น ลูกหลานก็ไม่มีใครห้ามหรือทักท้วงอะไร เพราะเห็นว่ามันคือความสุขมันปลายในชีวิตของท่านและเพื่อให้ท่านคลายความเหงา มีสังคมที่เป็นกลุ่มคนอายุที่ใกล้เคียงกัน ยามว่างจากการแสดง โดยสุขภาพร่างกายที่ยังแข็งแรงคุณยายเนียมมักจะพาไปปลูกพืชผักสวนครัวไว้ใกล้ๆบ้าน เลี้ยงไก่ หรือบ้างก็พักผ่อนดูทีวี ตามประสาคนอายุวัย 93 ปี ที่พอจะทำได้

3. นางลั่น แซ่ลี แสดงเป็นตัวพระ

คุณยายลั่นเกิดเมื่อวันที่ 15 เดือนกันยายน พ.ศ. 2469 ปัจจุบันอายุ 84 ปี แต่งงานอยู่กับนายมุด แซ่ลี มีบุตรด้วยกัน 4 คน เป็นชาย 2 คนและหญิง 2 คน ได้แก่

1. นางสาวยี่หวา แซ่ลี อายุ 57 ปี
2. นายสมควร แซ่ลี อายุ 55 ปี
3. นางนิตยา ทองทิพย์ อายุ 53 ปี
4. นายไชยรงค์ แซ่ลี อายุ 50 ปี

ปัจจุบันคุณยายลั่นอาศัยอยู่กับนายไชยรงค์ และนางสุนันทา แซ่ลี ซึ่งเป็นลูกสะใภ้พร้อมด้วยหลานๆที่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 6 ต.ลีเล็ด อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี คุณยายลั่นฝึกหัดลิเกป่าตอนอายุ 34 ปี โดยฝึกหัดมาจากนายเหลื่อ ส่วนนายเหลื่อนั้นฝึกหัดร่ำมาจากที่ใดไม่ทราบได้แสดงลิเกป่ามาก่อนที่คุณตาพ่วงจะก่อตั้งคณะ และในเวลาต่อมาจึงได้เข้าร่วมคณะกับคุณตาพ่วง โดยรับบทแสดงเป็นตัวพระ ตั้งแต่ต้นและปัจจุบันก็ยังรับบทนี้อยู่ โดยปกติหากไม่มีการแสดงคุณยายลั่นก็อยู่บ้านกับหลานๆ ทำสวนเล็กๆใกล้ๆบ้าน แต่พอเวลาว่างงานแสดงก็เดินทางไปฝึกซ้อมกันที่บ้านคุณตาจรัส ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางในการฝึกซ้อม นัดแนะบทบาทการแสดง ถ้าไม่มีคนมาส่ง คุณยายลั่นก็จะเดินด้วยเท้าซึ่งระยะทางนั้นก็ไกลกันพอสมควรทีเดียว แต่คุณยายลั่นบอกว่าถึงไกลแค่ไหนก็ไม่เหนื่อยถ้ารู้ว่ากำลังจะไปแสดง และสำหรับค่าจ้างนั้นไม่เคยถามแถมว่าได้แสดงก็พอแล้ว

ภาพประกอบ 4 คุณยายล้น พระเอกของคณะลิเกป่าพันปี

คุณยายบอกว่าเมื่อได้แต่งกายชุดลิเกป่าแล้วมันดูแข็งแรงไม่รู้เรี่ยวแรงมาจากไหน ไร่ไปร้องไปทั้งคืนก็ไมรู้เหน็ดเหนื่อย มีความสุขมากที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะลิเกป่าพันปี ไม่ว่าจะเดินทางไปแสดงที่ไหนและไกลเพียงใดก็ต้องไปให้ได้ทุกครั้ง ด้วยความรักและความผูกพันที่มีกับลิเกปามานานบั้นปลายชีวิตที่เหลืออยู่จะขออยู่กับลิเกป่าจนวันสุดท้ายของโลกนี้

4. นางเพียร แก้วพิชัย แสดงเป็น ตัวพระรอง

เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2470 ปีเถาะ ปัจจุบันอายุ 83 ปี แต่งงานอยู่กับนายปาน ยังแก้ว ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว มีบุตรด้วยกัน 3 คน คือ

1. นายกิตติ ยังแก้ว (เสียชีวิต)
2. นางสาวประภา แก้วพิชัย อายุ 58 ปี
3. นายนุรัตน์ แก้วพิชัย อายุ 53 ปี

ปัจจุบันนางเพียรหรือคุณยายเพียร อาศัยอยู่กับ นางสาวประภา บุตรสาวคนกลาง ที่บ้านเลขที่ 17 หมู่ 6 ตำบลลิเล็ด อำเภอพนมพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี คุณยายเพียรได้ฝึกหัดเล่นลิเกป่าตั้งแต่อายุ 35 ปี โดยหัดจากคุณตาฟ่วง ศรีเพชรพูล หัวหน้าคณะคนก่อน ซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว โดยรับบทเล่นเป็นตัวพระรองมาตลอด กว่า 45 ปีมาแล้วที่คุณยายเพียรมีความผูกพันอยู่กับลิเกป่า ปัจจุบันสุขภาพร่างกายของคุณยายไม่ดีนัก ต้องมีนัดกับหมอบ่อยๆ แต่คุณยายบอกว่าหากรู้ว่วันไหนมีงานแสดงร่างกายก็จะมีแรงขึ้นมาอย่างทันตาเห็นทีเดียว

คุณยายเพียรเล่าว่าย้อนไป 30 ปีก่อน การแสดงลิเกป่าในแถบนี้ได้รับความนิยมมาก ไปแสดงที่ไหนก็มีคนติดตามไปชมมากมาย มีงานแสดงบ่อยมาก ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานต่างอำเภอ งานข้างบ้าน หรือแม้แต่งานออกปากขอช่วยก็ไปแสดงกัน เรียกว่าค่าเหนื่อยไม่เกี่ยง ขอแสดงเท่านั้น

ภาพประกอบ 5 คุณยายเพียร ผู้รับบทเป็นตัวพระรองของคณะลิเกป่าพันปี

แต่ปัจจุบันนี้ คุณยายเพียรบอกว่า มีงานน้อยมาก ว่างมาก อยู่บ้านอย่างเดียว ทำให้ชีวิตที่เคยมีความสุขกระชุ่มกระชวยดูแล้วแห้งเหี่ยวลงไปมาก หรือแม้ว่าบางครั้งมีการแสดงก็ทำการแสดงไปแค่ 15 – 45 นาที ซึ่งถือว่าน้อยมาก ยังไม่ทันสนุกเลย ก็ต้องจบการแสดงแล้ว เนื่องจากการแสดงลิเกป่าปัจจุบันที่รับไปเล่นนั้นเป็นเพียงการแสดงที่เป็นการสาธิตเท่านั้น เป็นการแสดงที่ไม่เต็มรูป อีกอย่างปัจจุบันนี้มีคนที่ดูลิเกป่ารู้เรื่องนั้นน้อยมากหากแสดงเรื่องยาวก็ไม่ค่อยมีใครดู การแสดงส่วนใหญ่จึงเป็นการแสดงสั้นๆ ยายเพียรบอกว่า บางครั้งแค่ออกไปกล่าวสวัสดี ยังไม่ทันไปไหนกันเลยก็ต้องจบแล้ว

5. นายอาชีพร เกษมสุข เป็นลูกคู่และนักดนตรีตีระฆัง

นายอาชีพรหรือคุณตาเอียด เกษมสุข เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ 12 เมษายน พ.ศ.2480 ปัจจุบันอายุ 73 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 26 ถนนศิริรักษ์ อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คุณตาเอียดได้สมรสอยู่กับนางปราณี เกษมสุข ซึ่งเป็นภรรยาคนที่ 2 คุณตาเอียดมีบุตรมาแล้วกับภรรยาคนแรก 2 คน คือ

1.นายวสันต์ เกษมสุข (เสียชีวิต)

- 2.นางสาวธัญญารัตน์ เกษมสุข อายุ 32 ปี และ
 3.นางสาวสุภาวดี เกษมสุข อายุ 23 ปี ซึ่งเป็นบุตรที่เกิดจากนาง
 ปราณี ภรรยาคนที่ 2

ภาพประกอบ 6 คุณตาเอียด คนดีร่ามะนา

คุณตาเอียดได้เข้ามาอยู่ในคณะลิเกป่าพันปี ตั้งแต่อายุ 60 ปี ในสมัยคุณตาฟ่วง ศรีเพชรพูล เป็นหัวหน้าคณะ แรกเริ่มคุณตาเอียดทำหน้าที่เป็นคนขับรถรับส่งนักแสดง ได้ติดตามนักแสดงไปแสดงในทุกที่ ต่อมาด้วยความผูกพันกับคณะและเป็นช่วงที่ขาดนักดนตรี จึงลองไปตีร่ามะนาดูตามคำขอและฝึกหัดให้จากคุณตาฟ่วง จากนั้นจึงเริ่มหัดเล่นร่ามะนา และเข้าร่วมกับคณะไปตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ปัจจุบันคุณตาเอียดพักการแสดงมานานกว่า 7 เดือนแล้ว เนื่องจากต้องย้ายบ้านจาก หมู่ 6 ต.ลีเล็ด อําเภอฟุนพิน มาอยู่ที่ถนนศิริรักษ์ซึ่งเป็นที่อยู่ในปัจจุบัน และเป็นระยะทางห่างกันกว่า 20 กิโลเมตร จากที่เดิม ทำให้การฝึกซ้อมและไปมาหาสู่กับสมาชิกในคณะต้องห่างเหินกันอีกประการต้องมาดูแลหลานๆและเมื่อไม่กี่เดือนที่ผ่านมาคุณยายปราณีประสบอุบัติเหตุล้มลง ภาระการดูแลจึงต้องเป็นของคุณตาเอียด และเนื่องจากงานแสดงลิเกป่าในปัจจุบันน้อยลงกว่าแต่ก่อนมาก จึงทำให้คุณตาเอียดและคุณยายปราณีจำเป็นต้องพักการแสดงลงชั่วคราว แต่ด้วยความรักความผูกพันที่มีต่อการแสดงลิเกป่า คุณตาเอียดบอกว่ามีงานแสดงอีกเมื่อไหร่จะต้องไปให้ได้ เพราะตอนนี้ยายปราณีอาการดีขึ้นมากแล้ว ส่วนตัวตาเอียดเองก็ยังคงคิดถึงลิเกป่า เฝ้ารอที่จะกลับมาเล่นร่ามะนาให้กับคณะอีกครั้งด้วยใจจดจ่อ เมื่อกล่าวถึงช่วงนี้ตาเอียดเล่าให้ฟังว่า มันเหงาเหลือเกิน

ไม่ได้เจอเพื่อนๆ ชาวคณะ ไม่ได้แสดงมานานแล้ว นึกถึงเมื่อก่อนที่มีงานแสดงเดินทางไปแสดงถึงกรุงเทพฯ สนุกมากจนไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย แต่ทุกวันนี้ไม่ค่อยมีคนจ้าง งานน้อย ทั้งยังบ้านไกล ถ้าเป็นไปได้จะย้ายกลับไปอยู่ที่เดิม

6. นางปราณี เกษมสุข แสดงเป็น แม่ของตัวนาง ลูกคู่ และคนตีฉิ่ง

นางปราณีหรือคุณยายปราณี เกิดเมื่อวันอังคารที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2487 ปัจจุบันอายุ 66 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 26 ถนนศิริรักษ์ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้สมรสอยู่กับนายอาชีพรหรือคุณตาเอียด เกษมสุข มากกว่า 25 ปี มีบุตรด้วยกัน 1 คน คือ นางสาวสุภาวดี เกษมสุข อายุ 23 ปี

ภาพประกอบ 7 คุณยายปราณี ผู้แสดงเป็นแม่ของตัวนาง

คุณยายปราณีเริ่มเข้ามาอยู่ในคณะลิเกป่าพันปีโดยการติดตามคุณตาเอียดไปรับส่งนักดนตรี และมีหน้าที่จัดการเรื่องเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายให้นักแสดง ต่อมาจึงไปนั่งรับร้องเป็นลูกคู่ และตีฉิ่งไปด้วยกัน หลังจากนั้นคุณตาพ่วงได้ให้รับบทเป็นแม่ของตัวนาง ซึ่งมีบทร้องไม่มากนัก เพียงแค่ออกไปนั่งหน้าฉากเพื่อให้นางเอกหรือตัวนางเข้ามาไหว้และลาเพื่อไปเก็บดอกไม้หรือไปไหนก็ตาม ตามท้องเรื่องในแต่ละเรื่อง

กว่า 10 ปีที่คุณยายปราณีอยู่กับคณะลิเกป่าพันปี และโดยสายเลือดซึ่งคุณตาของคุณยายปราณีเองเป็นลิเกป่าเก่าแกในอำเภอพุนพินเช่นกัน และได้ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้คุณยายมีความรักและความผูกพันกับลิเกป่ามาช้านาน ทุกวันนี้คุณยายพักจากการแสดงลิเกป่ามากว่า 7 เดือนแล้วเช่นกัน เหตุผลเพราะบ้านไกล งานแสดงน้อย และประสบอุบัติเหตุตุลุ่มลงศีรษะฟาด

กับพื้นถึงกับสลบเข้าโรงพยาบาล ต้องผ่าตัดเอาเลือดที่คั่งที่บริเวณศีรษะออก แม้ปัจจุบันนี้อาการต่างๆจะหายเป็นปกติแล้วแต่เมื่อเวลาจะเดินไปไหนมาไหนยังต้องอาศัยคนคอยพยุงตัวอยู่นั่นเอง เมื่อถามถึงการกลับไปแสดงในคณะอีกครั้ง คุณยายปรางค์บอกว่าตอนนี้พร้อมแล้ว รอคอยวันเวลานั้นเช่นเดียวกับคุณตาเอี้ยดผู้เป็นสามี

7. นางผาด ลักษณะชู เป็นนักดนตรี ตีโหม่ง (ฆ้องคู่)

นางผาดหรือคุณยายผาดเกิดเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2479 ปีชวดปัจจุบันอายุ 74

ปี

ภาพประกอบ 8 คุณยายผาด คนตีโหม่ง(ฆ้องคู่)ในคณะลิเกป่าพันปี

คุณยายผาดแต่งงานอยู่กินกับนายจิตร ลักษณะชู มีบุตร 9 คน เป็นชาย 3 คน และหญิง 6 คน ดังนี้

1. นางจิรา แก้วอนันต์
2. นายสมเจตต์ ลักษณะชู
3. นางสาวอาน ศรีนุ้ย
4. นางสาวสุกัญญา ลักษณะชู
5. นายบัญญัติ ลักษณะชู
6. นายอนันต์ ลักษณะชู
7. นางสาวนฤมล ลักษณะชู
8. นางสาวจันทิมา ลักษณะชู
9. นางสาวสุตาพร ลักษณะชู

ปัจจุบันคุณยายผาด อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 61 หมู่ 3 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคนตีโหม่งในคณะมานานเป็นเวลา 50 ปีแล้ว ไม่ได้แสดงเป็นตัวใดๆเลย นอกจากตีโหม่งอย่างเดียว ตีมาตั้งแต่อยู่กับหัวหน้าคณะคนก่อน ถามว่าใครฝึกให้ คุณยายบอกว่าไม่แน่ใจ จำได้ว่า วันหนึ่งมีการแสดงลิเกป่าแถวบ้านสมัยยายสาว ๆ คนตีโหม่งไม่มาไม่สบาย คุณยายจึงลองไปตีแทนตามที่เขาบอก ปรากฏว่าตีได้ เขาชอบกันก็เลยตีมาเรื่อยๆจนถึงทุกวันนี้ ถามคุณยายว่า แสดงเป็นตัวอื่นๆได้ไหมหกว่าตัวแสดงขาดไป คุณยายบอกว่า อย่าเลย ร้องไม่ออกเสียง (หมายถึงว่าร้องไม่ได้ ร้องไม่เป็น) แต่คุณยายรู้เรื่องทั้งหมด บอกได้ว่าใครออกมาแล้วร้องอย่างไร ลำดับการแสดงเป็นอย่างไร แต่ขอตีโหม่งดีกว่า เมื่อถูกถามถึงการเล่นลิเกป่าในปัจจุบัน คุณยายบอกว่า มันเจี๊ยบมาก บางครั้ง 2-3 เดือนกว่าจะมีการแสดงครั้งหนึ่ง ต่อไปคงสูญหาย ยังดีที่มีเด็ก ๆ ลูกหลานที่ยังฝึกหัดเล่นเป็นกันอยู่บ้าง แม้ไม่กี่คนก็ตาม คุณยายผาดบอกว่า พวกตาพวยายนั้นอยู่ได้อีกเท่าไรไม่รู้ ถ้าไม่มีเด็กพวกนี้ต่อไปคงไม่มีใครแสดง คงไม่มีใครดู และก็คงไม่มีลิเกป่าในชุมชนลีเล็ดนี้อีกแล้ว

8. เด็กชายพงศ์พัฒน์ กลับแดง แสดงเป็น ตัวเสนา และตีรำมะนา

ภาพประกอบ 9 เด็กชายพงศ์พัฒน์ผู้รับบทเสนาและคนตีรำมะนา

เด็กชายพงศ์พัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2540 ปัจจุบันอายุ 13 ปี เป็นบุตรของนายไพโรจน์และนางวรรณิ กลับแดง
น้องเหมนมมีพี่น้อง 5 คน ได้แก่

1. นายชานนท์ กลับแดง อายุ 26 ปี
2. นายมนต์ชัย กลับแดง อายุ 25 ปี
3. นายชัยณรงค์ กลับแดง อายุ 14 ปี
4. เด็กชายพงศ์พัฒน์ กลับแดง อายุ 13 ปี
5. เด็กหญิงกาญจนา กลับแดง อายุ 6 ปี

เด็กชายพงศ์พัฒน์ เป็นหลานของคุณตาจรัส กลับแดง หัวหน้าคณะ ฝึกหัดเล่นลิเกปามาเป็นเวลา 2 ปีแล้ว จากคุณตาจรัส ซึ่งเป็นปู่ แสดงเป็นตัวเสนาหรือตัวตลกและตีรำมะนา เด็กชายพงศ์พัฒน์ เป็นเด็กคล่องแคล่ว เมื่อถามถึงการได้เข้าร่วมแสดงในคณะ น้องบอกว่า ชอบมาก ได้ไปไหนมาไหนในที่ๆเราไม่รู้จัก ได้ร้องได้รับแล้วมีคนดู ที่สำคัญได้เงินไว้จ่ายไปโรงเรียนด้วย แม้ว่าบางครั้งต้องนอนดึกแต่ก็ไม่ได้เหนื่อยอะไร สนุกดี ชอบมาก ถามว่าให้มองตัวเองกับเด็กวัยเดียวกันในกิจกรรมที่ทำกัน เด็กชายพงศ์พัฒน์กล่าวว่า เพื่อนๆบางคนมองว่าเค้าเป็นคนแปลกกว่าคนอื่นที่ไม่เล่นเกมออนไลน์ ไม่ชอบทำในสิ่งที่เพื่อนๆวันเดียวกันนิยมทำกัน แต่เพื่อนๆบางคนก็ชื่นชมในตัวเขาว่าเป็นคนเก่งที่สามารถทำในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้ และส่วนตัวเขาก็คิดว่าเขาทำเพราะเขาชอบแล้วอีกอย่างเป็นการอนุรักษ์ของที่ปู่สร้างมาด้วย

9.นายวรวิทย์ จันทรทาโพ แสดงเป็นตัวออกแขกบอกเรื่อง และตีรำมะนา

นายวรวิทย์ เกิดเมื่อวันที่ 15 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2537 ปัจจุบันอายุ 16 ปี เรียนอยู่ชั้นปวช.2 สาขาช่างยนต์ ที่วิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์ธานี นายวรวิทย์ จันทรทาโพ เป็นบุตรของนางอรศรี จันทรทาโพ มีพี่น้อง 3 คน ได้แก่

- 1.นายปิยะ รัตน์ อายุ 30 ปี
- 2.นายอนุวัฒน์ รัตน์ อายุ 27 ปี
- 3.นายวรวิทย์ จันทรทาโพ อายุ 16 ปี

วรวิทย์ได้เริ่มเข้ามาอยู่ในคณะลิเกป่าตั้งแต่ อายุ 11 ขวบ โดยเริ่มจากการเป็นนักดนตรีตีรำมะนา ต่อมาจึงรับบทเป็นตัวแขกแดง สาเหตุเพราะคุณตาจรัสซึ่งเป็นตัวแสดงแขกแดงอยู่เดิมไม่สบาย จึงต้องให้วรวิทย์ทดลองแสดงแทนและเนื่องจากท่าทางที่คล่องแคล่วและคล่องตัวจึงทำให้บทบาทการออกแขกแดงของวรวิทย์เป็นที่ถูกใจตาจรัสหัวหน้าคณะอย่างมาก จึงได้มอบหมายหน้าที่และบทบาทนี้ให้แสดง และในปัจจุบันวรวิทย์ได้รับหน้าที่เป็นคนตีรำมะนาและออกแขกบอกเรื่อง จากการได้พูดคุยกัน วรวิทย์บอกว่า การที่ได้เข้ามาแสดงเพราะได้ติดตามคณะไปดูแลคุณยายทวด(ยายเนียม) ซึ่งแสดงเป็นตัวเสนา เพราะคุณยายทวดอายุมากถึง 93 ปีแล้ว เดินทางไปไหนมาไหนไม่สะดวก วรวิทย์จึงต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงดูแลคุณยายทวด ได้ใกล้ชิดและดูคุณยายทวดแสดง ชอบมากเพราะคุณยายทวดแสดงได้ตลกดี จึงลองไปฝึกดูและชอบตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ครั้งแรกๆกับการแสดงออกแขก รู้สึกเขินเพราะมีเพื่อนๆไปดูแล้วพากันหัวเราะ ก็เลยแสดงออกไปแบบตลกๆและเพื่อให้ผ่านการแสดงของคืนนั้นไป แต่แล้วก็สามารถทำได้ดีจนหัวหน้าคณะพอใจ

ภาพประกอบ 10 นายวรวิทย์คนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดที่จะอนุรักษ์และรวบรวมบทร้องลิเกป่า
ของคุณะ

ปัจจุบันวรวิทย์รับหน้าที่หลักเป็นคนตีรำมะนา ส่วนบทบาทการออกแขกเป็นหน้าที่ของคุณตาจรัสหัวหน้าคณะ วรวิทย์กล่าวไว้ในตอนท้ายของการสัมภาษณ์ว่า ขณะนี้ตนเองกำลังรวบรวมบทร้องลิเกป่าของทุกๆ เรื่องและทุกบทของตัวแสดง และจะตั้งในฝึกฝนลิเกป่าต่อไป นับว่าเป็นคำพูดที่น่ายินดีที่ทำให้เห็นถึงแนวโน้มการดำรงอยู่ของลิเกป่าคุณะนี้ว่า อย่างไรก็ตามคุณะลิเกป่าพันปีจะไม่สูญหายไปจากชุมชนบ้านลีเล็ดอย่างแน่นอน

10. เด็กหญิงอรรณณ กลับแดง แสดงเป็นตัว นางเอก

เด็กหญิงอรรณณ เกิดเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2543 ปัจจุบันอายุ 9 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดตรีธาราราม (วัดในบ้าน) มีพี่น้อง 4 คน คือ

- 1.นายอภิรักษ์ กลับแดง อายุ 19 ปี
- 2.นายอภิเดช กลับแดง อายุ 17 ปี
- 3.เด็กหญิงอรรณณ กลับแดง อายุ 9 ปี
- 4.เด็กชายอภิรักษ์ กลับแดง อายุ 5 ปี

เด็กหญิงอรรณณเป็นหลานของคุณตาจรัส กลับแดง หัวหน้าคณะ ได้ฝึกหัดและเล่นลิเกป่ากับคุณมาเป็นเวลา 1 ปีแล้ว โดยเริ่มแรกแสดงเป็นนางรอง และปัจจุบันแสดงเป็นตัวนางเอก อรรณณบอกว่า ที่ได้เข้ามาเล่นลิเกป่าเพราะว่าปู่(นายจรัส)ชวนและเป็นคนฝึกให้ แรกๆก็ยากมากไม่เข้าใจ แต่พอฝึกไป ซ้อมไป ก็ง่ายขึ้น และตอนนี้ชอบมากด้วย อยากให้มีการแสดงเยอะ เพราะได้เงินไว้จ่ายด้วย และคิดว่าจะแสดงลิเกป่าไปเรื่อยๆเท่าที่มีคนจ้าง เพราะเล่นแล้วสนุก แม้จะมีคนดูไม่มาก แต่มีความสุขที่ได้เล่น ได้ไปเที่ยว ได้เงินด้วย ถามว่าถ้าไม่ชอบเล่นเกมหรือเที่ยว

เล่นเหมือนเด็กทั่วๆไปหรือ อรพรรณบอกว่า ชอบเหมือนเพื่อนๆทั่วไป แต่หากวันไหนต้องซ้อมการแสดง หรือต้องไปแสดง วันนั้นก็จะทิ้งหมดทุกอย่างแล้วตั้งใจแสดงอย่างเดียวเท่านั้น วันที่ซ้อมคือวันเสาร์และวันอาทิตย์ เกือบทั้งวัน ไม่ได้ไปไหนเลย ถามว่ามีชี๊เกียจไหม อรพรรณบอกว่า แรกๆก็ชี๊เกียจแต่ตอนนี้ชอบมากเพราะ สนุกดี

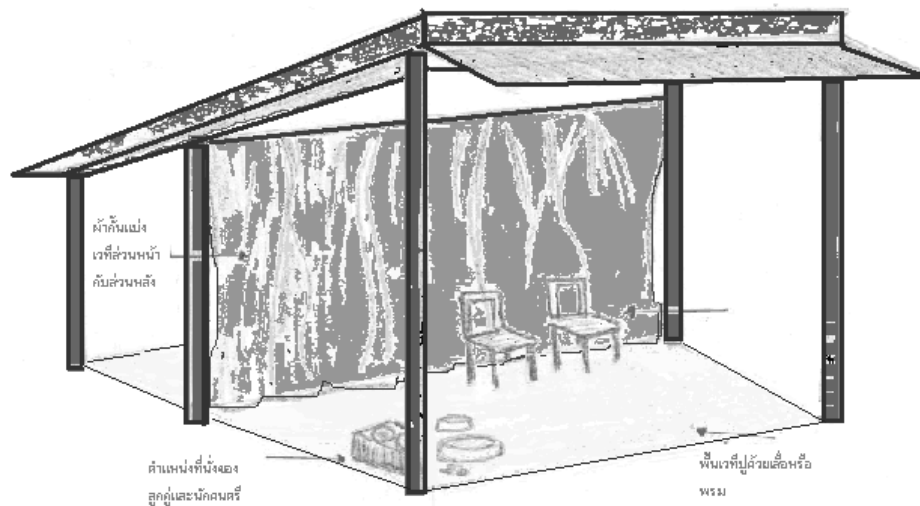

ภาพประกอบ 11 เด็กหญิงอรพรรณ นางเอกของคณะและเป็นสมาชิกที่อายุน้อยที่สุดในคณะ

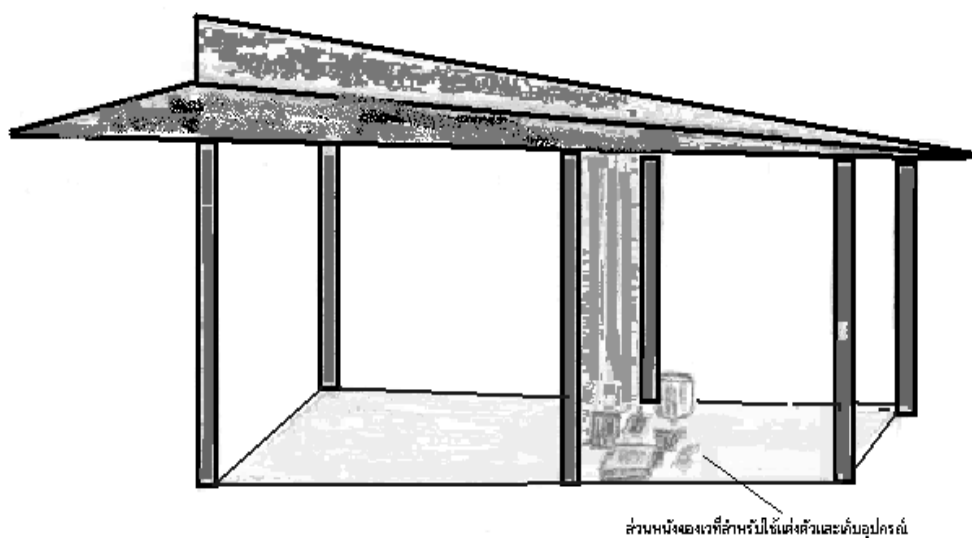
2.2 โรงลิเกป่า

ในอดีตโรงลิเกหรือเวทีสำหรับการแสดงของลิเกป่าจัดทำแบบง่ายๆ ลูกคู่ของคณะนี้จะช่วยกันสร้างโรงเองจากไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ ไม้ตะแบก ไม้หลุมพอง ทางจากทางมะพร้าว ไม้หมาก หรือ หวาย เป็นต้น เมื่อมีการแสดง ณ ที่ใดผู้ที่ทำหน้าที่สร้างโรงจะเดินทางไปก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน เพื่อหาสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ ลักษณะของโรงการแสดงเป็นเวทีหรือโรงโดยปลูกเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ไม่ยกพื้น ขนาดประมาณ 4×6 เมตร โดยการวางเสา 4 เสา หากงานใหญ่ มีนักแสดงครบชุดเป็นชุดใหญ่ ก็อาจจะมีเสาเพิ่มเป็น 6 เสาหรือ 9 เสา ก็ได้ นั่นคือการเพิ่มเสากลาง และหากจำเป็นต้องยกพื้นขึ้นมาเนื่องด้วยฝนตก หรือพื้นที่แฉะเป็นแอ่งน้ำ ก็ควรจะยกขึ้นสูงประมาณ 1 – 1.5 เมตร ฝ้าด้านหลังกันสูงจากพื้น 1 เมตร ส่วนของกลางโรงมีฝ้ายกันกลาง แบ่งสัดส่วนด้านหน้าสำหรับการแสดง และด้านหลังสำหรับการแต่งกาย การพักผ่อนและลูกคู่หรือนักแสดงที่รอจะออกสำหรับการแสดงฉากต่อไป ทั้งยังเป็นที่ยึดอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆที่ใช้ในการแสดง ส่วนหลังคามุงด้วยจากหรือสังกะสีทำเป็นเพิงหมาแห่น ส่วนม่านที่กันกลางทำด้วยผ้า

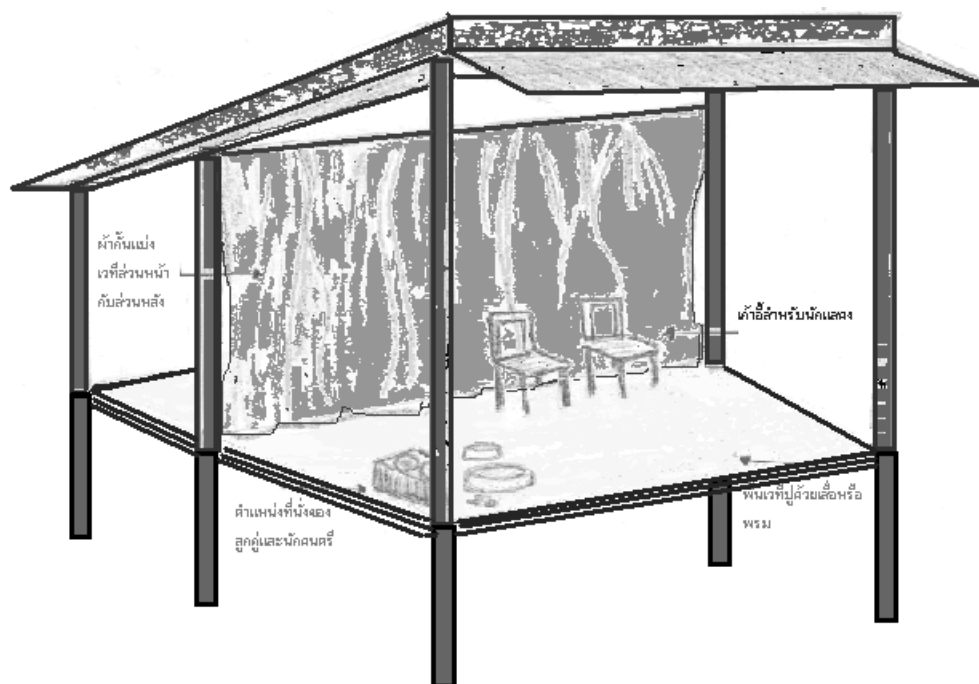
ผืนใหญ่ เป็นแถบสีต่างๆ การตั้งโรงลิเกป่าในสมัยก่อนยึดตามความเชื่อบางประการ เช่น ห้ามตั้งโรงที่ทางสามแพร่งเพราะเชื่อกันว่าเป็นทางผีผ่าน ไม่ตั้งในป่าช้าหรือในที่ลุ่ม และต้องหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเสมอ ห้ามหันไปทางทิศตะวันตกอย่างเด็ดขาด และไม่ควรสร้างโรงทับจอมปลวกหรือตอไม้ และก่อนตั้งโรงต้องมีพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่เพื่อขอที่ยอทางก่อนทุกครั้ง เป็นต้น

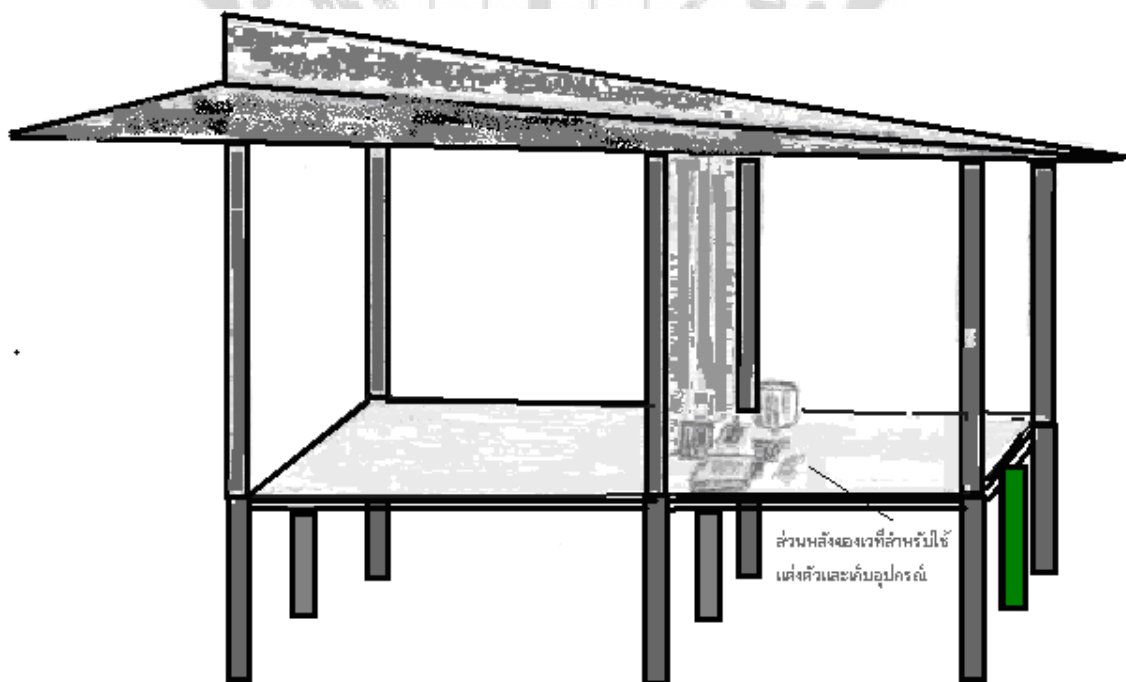
ภาพประกอบ 12 ลักษณะโรงลิเกแบบไม่ยกพื้นและแสดงตำแหน่งที่นั่งสำหรับนักแสดง ลูกคู่และนักดนตรี

ภาพประกอบ 13 ลักษณะของการแบ่งส่วนโรงลิเกและแสดงส่วนหลังโรงสำหรับเก็บอุปกรณ์ต่างๆ

ภาพประกอบ 14 ลักษณะโรงลิเกแบบยกพื้น

ภาพประกอบ 15 ลักษณะของโรงลิเกป่าขนาดใหญ่ 9 เส้า โดยการเพิ่มเสากลาง

ปัจจุบันโรงสำหรับการแสดงของลิเกป่าคณะนี้นั้น ไม่มีการเดินทางไปสร้างไว้ล่วงหน้าเหมือนแต่ก่อน เพราะเนื่องจากเรื่องระยะทาง ระยะเวลา และปัจจัยต่างๆ บางครั้งก็ใช้บริการโรงเช่าจากผู้บริการในอำเภอพุนพิน ซึ่งเป็นโรงสำเร็จรูปมีลักษณะเช่นเดียวกับโรงมโนราห์และหนังตะลุง เนื่องจากประหยัดค่าใช้จ่าย และมีอุปกรณ์เครื่องเสียงให้ด้วย และบางครั้งหากต้องเดินทางไปแสดงไกลๆ ก็อาศัยเวทีที่เจ้าภาพจัดให้ หรือบางครั้งก็สร้างกันขึ้นมาเองอย่างง่าย ๆ ไม่พิถีพิถันแล้วแต่สภาพพื้นที่สามารถเล่นตรงไหนก็ได้ นิยมตามทิศทางที่สะดวกตามที่เจ้าภาพเตรียมจัดบริเวณไว้ให้ บางครั้งอาจมีแค่มีเสาหนึ่งฝืนก็เล่นได้แล้ว ฉากก็ใช้ผ้าขึงกันตรงกลางแบ่งส่วนหน้ากับส่วนหลัง มีนักดนตรีประมาณ 4-5 คนนั่งล้อมวงอยู่ด้านหน้า คนแสดงอยู่ตรงกลาง ส่วนคนที่กำลังจะออกแสดงก็อยู่หลังผ้าที่กันไว้นั่นเอง บางครั้งเมื่อต้องไปแสดงในงานเทศกาลต่างๆ หรือที่มีผู้ชมมาก จึงมีการยกขึ้นเป็นเวทีเพื่อให้สะดวกแก่การรับชมนั่นเอง ส่วนลักษณะการสร้างโรงในแต่ละครั้งนั้นจะใหญ่และดีแค่ไหน ขึ้นอยู่กับฐานะของผู้ว่าจ้าง ลักษณะของงานที่ไปแสดง

ภาพประกอบ 16 ลักษณะโรงลิเกป่าในปัจจุบันเป็นแบบเรียบง่าย

ภาพประกอบ 17 เปรียบเทียบด้านหน้ากับด้านหลังโรงลิเกป่า

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีโรงสำเร็จรูปใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ลิเกป่าขณะนี้ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งโรงตามแบบดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไหว้เจ้าที่เพื่อขอที่ก่อนการตั้งโรง นั่นเอง

2.3 เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

2.3.1 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของคณะลิเกป่าพันปี ประกอบด้วย รำมะนา 2 ลูก (ขนาดใหญ่ และ ขนาดกลาง) โหม่ง(ฆ้องคู่) 1 รวง ฉิ่ง 1 คู่

- รำมะนา คณะลิเกป่าพันปีนิยมเน้นรำมะนา เป็นเครื่องดนตรีหลักอย่างในสมัยโบราณซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ขาดไม่ได้เพราะเป็นตัวกำกับจังหวะเด่นและจังหวะในการขับร้อง ลักษณะของรำมะนาเป็นกลองหนึ่งหน้าเดียว ด้านหน้าใหญ่ ตีด้วยหมุดที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง โดยรอบ หุ้มด้วยหนังแพะหรือหนังลูกวัว เพราะเป็นหนังบางซึ่งทำให้มีเสียงดี ตัวของรำมะนาทำจากไม้ ไต้แก่ ไม้สนหรือไม้ขนุนเพราะเป็นไม้เนื้อแข็ง เมื่อเวลาตีเสียงจะก้องและดังดีและชุดให้กลวงตรงกลาง สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้รำมะนามีเสียงดังดี นั่นคือ จะต้องใช้หวายหนุ่หรืออัดไว้ข้างในโดยรอบของหน้ารำมะนา พร้อมทั้งใช้ “ไม้ยัด ” ที่มีลักษณะเหมือนลิ่มตอกไปรอบๆ หน้าด้านในของรำมะนาเพื่อให้หวายตึงหนังให้ตึง วิธีการนี้เรียกว่า “การยัด” หรือ “การอัด” จะต้องทำทุกครั้งก่อนการแสดงและต้องเอาออกหลังจากแสดงเสร็จแล้ว มิฉะนั้นหนังจะหย่อนและเสียเร็ว

ในการแสดงแต่ละครั้งของคณะนี้จะต้องมีรำมะนา 2 ลูก ซึ่งมีขนาดและระดับเสียงที่แตกต่างกัน ลูกขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 15 นิ้ว วัดระยะจากขอบไม้ที่ตอกหมุดสูงขึ้นไปถึงหน้ากลอง 1.5 นิ้ว และระยะจากขอบไม้ที่ตอกหมุดลงมาถึงฐานกลองด้านล่างสุด 1 นิ้วจะเป็นลูกที่มีเสียงต่ำ ส่วนลูกขนาดกลาง เสียงจะสูงกว่าลูกขนาดใหญ่ ใช้เป็นลูกนำต้นเสียง ลูกขนาดกลางนี้มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 11 นิ้ว วัดระยะจากขอบไม้ที่ตอกหมุดสูงขึ้นไปถึงหน้ากลอง 2 นิ้ว และระยะจากขอบไม้ที่ตอกหมุดลงมาถึงฐานกลองด้านล่างสุด 3 นิ้ว

ภาพประกอบ 18 เครื่องดนตรีประกอบการแสดงของคณะเลาพาน์

- โหม่ง หรือหว่องคู่ เป็นเครื่องดนตรีที่ให้จังหวะและตีเพื่อให้กลองกลิ้งกับเสียงของเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ และที่สำคัญเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เทียบเสียงสำหรับขับบทร้องของผู้แสดงและลูกคู่ด้วย ในที่นี้เรียกว่า “เสียงเข้าโหม่ง” ถือเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งเพราะหากไม่มีโหม่ง การขับบทและการร้องรับของลูกคู่อาจจะไม่กลมกลืนกันและไปกันคนละทิศคนละทางด้วย โหม่งของเลาพาน์มี 1 คู่ หรือที่ภาคกลางเรียกว่า หว่องคู่ ลูกที่ใช้ตีหลักเรียกว่า “หน่วยโหม่ง” จะมีเสียงแหลมสูง อีกลูกหนึ่งใช้ตีประกอบเรียกว่า “หน่วยทุ้ม” จะมีเสียงที่ต่ำกว่า ลูกโหม่งทำด้วยทองเหลือง โดยให้ลูกที่เรียกว่าหน่วยโหม่งสูงกว่าหน่วยทุ้มเป็นคู่ 2 คือ หน่วยทุ้มเสียง ซอล หน่วยโหม่ง เป็นเสียง ลา โหม่งใช้เชือกแขวนตรึงขนานกันอยู่ในรางรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งเรียกว่า “รางโหม่ง” มีความยาว 18 นิ้ว เวลาตีจะใช้ไม้ตีโหม่งซึ่งทำด้วยไม้กลมๆ ขนาดเท่าหัวแม่มือยาว 10 นิ้ว ส่วนปลาย 3 นิ้วใช้ผ้าพันให้หนาพอประมาณสำหรับใช้ตี

- ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญมากอีกชิ้นหนึ่งในวง ถือเป็นเครื่องดนตรีที่กำกับจังหวะ มีความสำคัญในการให้จังหวะในการขับบทมากที่สุด ผู้ขับบทร้องจะต้องยึดจังหวะฉิ่งเพื่อให้ลงจังหวะคล่องตัวและใช้ประกอบในการบรรเลงดนตรีในแต่ละเพลงเพื่อคุมจังหวะความช้า – เร็วของเพลง โดยปกติคนที่ทำหน้าที่เล่นฉิ่งในวงมักจะเป็นคนเดียวคนที่ทำหน้าที่ตีโหม่ง โดยการใช้มือขวาตีโหม่ง และมือซ้ายตี ฉิ่ง แต่ในขณะนี้คนตีโหม่งและคนตีฉิ่งเป็นคนละคนกัน

2.3.2 บทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

1. บทเพลงที่ใช้ประกอบการลงโรงหรือการโหมโรง ได้แก่ การตีสามลา

บทเพลงสำหรับการลงโรง คือการตีสามลานั้น เป็นดนตรีที่บรรเลงอย่างเดียว ไม่มีบทร้องแต่อย่างใด เป็นทำนองเพลงสั้นๆ ที่ตีกลับไปกลับมาซ้ำ ใช้เวลาในการบรรเลง 3 – 5 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาทั้งหมดที่ทำการแสดง ความพร้อมของนักแสดง หากมีเวลามากพอการตีสามลาก็จะตีไปเรื่อยๆประมาณ 5 – 10 นาที หรือหากนักแสดงยังแต่งตัวไม่พร้อมก็สามารถยืดเวลาของการตีสามลาออกไปตามความเหมาะสม ลักษณะการตีสามลานั้นจะตีซ้ำจังหวะดังตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วเวียนไปมาอยู่หลายเที่ยว จนกว่านักแสดงพร้อม คนดูพร้อมจึงจะหยุดตีและเริ่มแสดง

ตัวอย่างทำนองเพลงสามลา

จิ่ง	-	+	-	+	-	+	-	+
โหม่ง	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
ร่ามะนา1	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ติง
ร่ามะนา2	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง-เทิ่ง
จิ่ง	-	+	-	+	-	+	-	+
โหม่ง	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
ร่ามะนา1	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ติง
ร่ามะนา2	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง-เทิ่ง
จิ่ง	-	+	-	+	-	+	-	+
โหม่ง	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
ร่ามะนา1	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ติง
ร่ามะนา2	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง-เทิ่ง
จิ่ง	-	+	-	+	-	+	-	+
โหม่ง	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
ร่ามะนา1	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ต๊ะ	- ติง - ติง
ร่ามะนา2	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง-เทิ่ง

(หมายเหตุ: - แทนเสียงจิ่ง, + แทนเสียงฉับ, / แทนเสียงหน่วยโหม่ง(ลา), // แทนเสียงหน่วยทุ้ม

(ซอล) และร่ามะนา 1 มีเสียงสูงกว่าร่ามะนา 2)

2. บทเพลงที่ใช้ประกอบการไหว้ครู

บทเพลงประกอบการไหว้ครูหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการกาตครู บทร้องสำหรับการกาตครูของคณะลิเกป่าพื้นปีมี 5 เพลง แต่ละเพลงสังเกตได้จากบทร้องและการรับร้องของลูกคู่ เพลงๆ หนึ่งจะมีบทร้องประมาณ 10 – 12 บทด้วยกัน แต่ละบทของเพลงนั้นๆจะมีลักษณะทำนองที่เหมือนกันทุกบท เป็นทำนองที่ร้องซ้ำไปมาทั้งเพลง เปลี่ยนเพียงส่วนของเนื้อร้องเท่านั้น สารของเนื้อหาของการกาตครูแต่ละเพลงเป็นการกล่าวและระลึกถึงพระคุณของครูอาจารย์ที่สอนวิชาให้ รวมถึงเป็นการกล่าวสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆที่ตนนับถือและอยู่ ณ บริเวณที่ทำการแสดง

การกาดครุนี้สามารถย่อให้สั้นลงได้ตามแต่เวลาที่มีให้สำหรับการแสดงหากมีเวลาน้อย ก็จะกาดครุเพลงหลักๆ เพียง 2 หรือ 3 เพลงและแต่ละเพลงก็จะยกบทร้องประมาณ 5 – 8 บทเท่านั้น

ตัวอย่างบทกาดครุเพลงที่ 1

บทที่1. หนอย หนอย หนอย นอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอ็งเอย

วันนี้นันดี พ่อเอ้ย ชาตรีจะร้องรำ พ่อเอ้ยชาตรีจะร้องรำ

มาช่วยแนะ ตะคุณครูช่วยนำคุณพ่อเอย เอ้ย คำที่สมหวัง

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หนอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอ็งเอย

บทที่2. กาดครุกายสิทธิ์ พ่อเอ้ยที่อยู่ในโรงนี้ พ่อเอ้ยที่อยู่ในโรงนี้

มาคุ้มภัยละพ่อเอ้ยปรางค์ คุณพ่อเอย เอ้ย ปรางค์ให้ลูกหลาน

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หนอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอ็งเอย

บทที่3. สิบนิ้วจะไหว้พ่อเอ้ย ไหว้ศักดิ์สิทธิ์ของผองชน พ่อเอ้ยศักดิ์สิทธิ์ของผองชน

ทั้งชั้นใต้ ละพ่อเอยชั้นบน คุณพ่อเอย เอ้ย เอย คำคืบนี้

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หนอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอ็งเอย

บทที่4. สิบนิ้วจะไหว้พ่อเอ้ย จะไหว้อาจารย์สอน พ่อเอ้ยจะไหว้อาจารย์สอน

มาแนะนำละพ่อเอยคำกลอน คุณพ่อเอย เอ้ย เอยละคำคืบนี้

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หนอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอ็งเอย

บทที่5. สิบนิ้วจะไหว้พ่อเอ้ย จะไหว้อาจารย์ฉาว พ่อเอ้ยจะไหว้อาจารย์ฉาว

และฝึกหัด ตัวผมนี้เล่า คุณพ่อเอย เอ้ย อาจารย์ฉาวนั้นของผม

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หนอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอ็งเอย

บทที่6. กาดครุที่สอง พ่อเอ้ยจะไหว้อาจารย์หมุด พ่อเอ้ยจะไหว้อาจารย์หมุด

แกสั่งสอนละพ่อเอยหลักสูตร คุณพ่อเอย เอ้ย อาจารย์หมุดนั้นของผม

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หนอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอ็งเอย

บทที่7. กาดครุที่สอง พ่อเอ้ยจะไหว้อาจารย์ฟ่วง พ่อเอ้ยจะไหว้อาจารย์ฟ่วง

คุณครูของผมนี้ห้วง คุณพ่อเอยเอ้ย อาจารย์ฟ่วงนั้นของผม

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หนอย ตาละหนอย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอิงเอย

บทที่8. ครูแบกครูไทย พ่อเอี้ยตั้งใจกันเข้ามา พ่อเอี้ยตั้งใจกันเข้ามา

ลูกรำร้องพ่อเอยภาษา คุณพ่อเอย เอี้ย ลูกนี้เสียงแจว แจ้ว

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หน้อย ตาละหน้อย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอิงเอย

บทที่9. โต๊ะดำ โต๊ะแดง พ่อเอี้ยทั้งโต๊ะยายี พ่อเอี้ยทั้งโต๊ะยายี

ยกพัคตร์พ่อเอยฐลี คุณพ่อเอย เอี้ย ยายีในหนหลัง

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หน้อย ตาละหน้อย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอิงเอย

บทที่10.อย่าทักและอย่าท้อ พ่อเอี้ย เอยพวกแปลกๆ พ่อเอี้ย เอยพวกแปลกๆ

กระผมพ่อเอยยังเล็ก คุณพ่อเอย เอี้ย เด็กยังไม่รู้เดียงสา

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หน้อย ตาละหน้อย นอย หนอย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ่อ เอ้อ เอิงเอย

การเขียนตัวอย่างเพลงกำหนดให้

- บรรทัดที่ 1 เป็นจังหวะฉิ่ง โดยจะใช้สัญลักษณ์ - แทนเสียงฉิ่ง และ+ แทนเสียงฉับ
- บรรทัดที่ 2 เป็นจังหวะโหม่ง โดยใช้สัญลักษณ์ / แทนเสียงหน่วยโหม่ง(ลา)และ // แทนเสียงหน่วยทุ้ม(ซอล)
- บรรทัดที่ 3 เป็นทำนองเพลง
- บรรทัดที่ 4 เป็นเนื้อร้อง
- บรรทัดที่ 5 เป็นรำมะนา 1
- บรรทัดที่ 6 เป็นรำมะนา 2 (รำมะนา 1 มีเสียงสูงกว่ารำมะนา 2)

ตัวอย่างทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการภาดครูเพลงที่1

บทที่1

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ด	- ด - ชุ	- ลุ ลุ ชุ	- ลุ - ด
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	-หนอย-หนอย	-หนอย- นอย	- ตาละหน้อย	-นอย-หนอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - /	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ด	- - - ลุ	- - - ลุ	- - - ลุ	- ลุ - ชุ	- - - ด ลุ	- ลุ - -
- - - -	-หนอย-นอย	- - - นอย	- - - นอย	- - - เออ	- ละ - เอ่อ	- - - เอ้อเอิง	- เอย - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ล ล	- ล - ด	- ล - ร	- ร - ด	- - ล ช	- ล - -	- ล - ร	- ร - ด
- - วัน น้	- วัน - ดี	- พอ - เอีย	- ชา - ตรี	- - จะ ร้อง	- ร้า - -	- พอ - เอีย	- ชา - ตรี
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ล ช	- ล - -	- ล ล ด	- ด ล ฟ	- ช - ฟ	- - - ฟ	- ช - ล	- - - ด
- - จะ ร้อง	- ร้า - -	- มาช่วยแนะ	- ตะคุณครู	- ช่วย - นำ	- - - คุณ	- พอ - เอีย	- - - เอีย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- - - ฟ	- - - ช	- ล - ด	- ด - ด	- ด - ช	- ล ล ช	- ล - ด
- - - -	- - - ค่ำ	- - - ที่	- สม - หวัง	- เอ - ละ	- เอ - หนอย	- ตาละหนอย	- นอย-หนอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ด	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- ล - ช	- - - ด ล	- ล - -
- - - -	- หนอย-หนอย	- - - นอย	- - - นอย	- - - เออ	- ละ - เออ	- - - เออเอิง	- เอย - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

บทที่ 2

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ล - ล	- ล - ด	- ล - ร	- ร - ด	- - ล ช	- ล - -	- ล - ร	- ร - ด
- กาด - ครู	- กาย - สิทธิ์	- พอ - เอีย	- ที่ - อยู่	- - ใน โรง	- น้ - -	- พอ - เอีย	- ที่ - อยู่
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ล ช	- ล - -	- ล ล ล	- ด ล ล	- ช - ฟ	- - - ฟ	- ช - ล	- - - ด
- - ใน โรง	- น้ - -	- มา คุ่ม ภัย	- ละพอ เอย	- ปรา - ณี	- - - คุณ	- พอ - เอีย	- - - เอีย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- - ชุ พ	- - - -	- ล - ด	- ด - ด	- ด - ชุ	- ล ล ชุ	- ล - ด
- - - -	- - ปราณ	- - - -	- ลูก - หลาน	- เอ - ละ	- เอ - หน้อย	- ตาละหน้อย	- นอย-หนอย
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ด	- - - -	- ล - ล	- - - -	- ล - ชุ	- - - -	- ล - -
- - - -	- หน้อย-นอย	- - - -	- นอย	- - - -	- เอ	- ละ - เอ	- - - -
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

บทที่ 3

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ล - ล	- ล - ล	- ล - ร	- ร ร ด	- - - -	- ล - ชุ	- ล - ร	- ร - ด
- ลิป - นิ้ว	- จะ - ไหว	- พ่อ - เอ้ย	- ไหวศักดิ์สิทธิ์	- - - -	- ของผอง	- พ่อ - เอ้ย	- ศักดิ์ - สิทธิ์
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ล - -	- - - -	- ล - ล	- - - -	- พ	- - - -	- - - -
- - - -	- ชน - -	- - - -	- ละพ่อเอย	- - - -	- ชน - บน	- - - -	- - - -
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - ด	- - - -	- ด - ชุ	- ล - ล	- ล - ด
- - - -	- - - -	- - - -	- คีน - น	- - - -	- เอ - ละ	- เอ - หน้อย	- ตาละหน้อย
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ด	- - - -	- ล - ล	- - - -	- ล - ชุ	- - - -	- ล - -
- - - -	- หน้อย-นอย	- - - -	- นอย	- - - -	- เอ	- ละ - เอ	- - - -
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

บทที่ 4

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ล - ล	- ล - ล	- ล - ร	- ร - ด	- - ล ช	- ล - -	- ล - ร	- ร - ด
- ลิป - นิ้ว	- จะ - ไหว้	- พ่อ - เอ้ย	- จะ - ไหว้	- - อาจารย์	- สอน - -	- พ่อ - เอ้ย	- จะ - ไหว้
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ล ช	- ล - -	- ล ล ล	- ด ล ล	- ช - ฟ	- - - ฟ	- ช - ล	- - - ด
- - อาจารย์	- สอน - -	- มาแนะนำ	- ละพ่อเอย	- คำ - กลอน	- - - คุณ	- พ่อ - เอย	- - - เอ้ย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- - - ช	- ฟ - ช	- ล - ด	- ด - ด	- ด - ช	- ล ล ช	- ล - ด
- - - -	- - - เอย	- ละ - คำ	- คีน - น้	- เอ - ละ	- เอ - หน่อย	- ตาละหน่อย	- หน่อย-หน่อย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ด	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- ล - ช	- - - ด ล	- ล - -
- - - -	- หน่อย-น้อย	- - - นอย	- - - นอย	- - - เออ	- ละ - เออ	- - - เออเอ็ง	- เอย - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

บทที่ 5

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ล - ล	- ล - ล	- ล - ร	- ร - ด	- - ช ช	- ล - -	- ล - ร	- ร - ด
- ลิป - นิ้ว	- จะ - ไหว้	- พ่อ - เอ้ย	- จะ - ไหว้	- - อาจารย์	- ฉาว - -	- พ่อ - เอ้ย	- จะ - ไหว้
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ช ช	- ล - -	- ล ล ล	- ด - ล	- ช - ฟ	- - - ฟ	- ช - ล	- - - ด
- - อาจารย์	- ฉาว - -	- และฝึกหัด	- ตัว - ผม	- น้ - เล่า	- - - คุณ	- พ่อ - เอย	- - - เอ้ย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ชุ ฟุ ชุ	- - - -	- ลุ - ด	- ด - ด	- ด - ชุ	- ลุ ลุ ชุ	- ลุ - ด
- - - -	-อาจารย์ฉาว	- - - -	-ของ - ผม	- เอ - ละ	-เอ - หน้อย	- ตาละหน้อย	-หนอย-หนอย
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- ลุ - ชุ	- - - -	- ลุ - -
- - - -	-หน้อย-หนอย	- - - -	- - - -	- - - -	- ละ - เออ	- - - -	- เออเอ็ง
- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- - - -	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - -	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

ตัวอย่างบทกาดครูเพลงที่ 2

- บทที่ 1. สองท่มสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
มาแล้วอย่าได้พันไป มาแล้วอย่าได้พันไป มาเล่นด้วยใจคำคินเวลา
- บทที่ 2. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
บรรดารู้จักหรือไม่รู้จัก รู้จักหรือไม่รู้จัก ขอพ่อชวนชักทักกันเข้ามา
- บทที่ 3. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
ว่าได้พี่บ่าวว่าไป ว่าได้พี่บ่าวว่าไป ถ้าหมายใครพวกเราอีมา
(ถ้าหมายใครพวกเราอีมา หมายถึง หากไม่มีใครพวกเราจะมา)
- บทที่ 4. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
ว่าได้ผมยังไม่มี ว่าได้ผมยังไม่มี พวกผมยินดีถึงวันฟ้าใหม่
- บทที่ 5. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
ครูที่หนึ่งหรือครูที่สอง ที่หนึ่งหรือว่าที่สอง ผมยกประคองขึ้นเหนือเศียรเกล้า
- บทที่ 6. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
ครูที่สามหรือครูที่สี่ ที่สามหรือว่าที่สี่ ผมยกฐลีขึ้นเหนือเศียรเกล้า
- บทที่ 7. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
ครูที่ห้าหรือครูที่หก ที่ห้าหรือว่าที่หก ผมขอยยกปกเหนือเศียรเกล้า
- บทที่ 8. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
ครูที่หกหรือครูที่เจ็ด ที่หกหรือว่าที่เจ็ด ขอพ่อเสด็จ เสด็จเข้ามา
- บทที่ 9. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
ครูที่แปดหรือครูที่เก้า ที่แปดหรือว่าที่เก้า ขอพ่อนองเยาว์เข้ามาเข้ามา
- บทที่ 10. (ลูกคู่) สองสามท่มละซุ่มนุมราชครู สามท่มละซุ่มนุมราชครู จำเป็นเอ็นดูราชครูรักษา

ครูที่สืบทอดสืบทอด ที่สืบทอดที่สืบทอด ขอพ่อเสด็จ เสด็จเข้ามา

การเขียนตัวอย่างเพลงกำหนดให้

- บรรทัดที่ 1 เป็นจังหวะฉิ่ง โดยจะใช้สัญลักษณ์ - แทนเสียงฉิ่ง และ+ แทนเสียงฉับ
- บรรทัดที่ 2 เป็นจังหวะโหม่ง โดยใช้สัญลักษณ์ / แทนเสียงหน่วยโหม่ง(ลา)และ // แทนเสียงหน่วยทุ้ม(ซอล)
- บรรทัดที่ 3 เป็นทำนองเพลง
- บรรทัดที่ 4 เป็นเนื้อร้อง
- บรรทัดที่ 5 เป็นรำมะนา 1
- บรรทัดที่ 6 เป็นรำมะนา 2 (รำมะนา 1 มีเสียงสูงกว่ารำมะนา 2)

ตัวอย่างทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการภาครวดเพลงที่ 2

บทที่ 1

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ด - ร	- ม - ร	- ร ร ช	- ม ม ร	- - - -	- ด - ร	- ร - ช	- ม ม ร
- สอง - ทุ้ม	- สาม - ทุ้ม	- ละ ชุ่มนุ้ม	- ราช คุรุ	- - - -	- สาม - ทุ้ม	- ละ ชุ่มนุ้ม	- ราช คุรุ
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ม - ม	- ร - ร	- ร ม ร	- ด - ร	- - - -	- ด - ร	- ร - ม	- ม - ร
- จำ - เป็น	- เอ็น - ดู	- ราช คุรุ	- รัก - ษา	- - - -	- มา - แล้ว	- อย่า - ได้	- พัน - ไป
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ด - ร	- ร - ม	- ม - ร	- ช - ช	- ม - ม	- ม - ร	- ด - ร
- - - -	- มา - แล้ว	- อย่า - ได้	- พัน - ไป	- มา - เล่น	- ด้วย - ใจ	- ค่า - คื่น	- เว - ลา
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ

บทที่ 2

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ด ด ร	- ร ร ช	- ม ม ร	- - - -	- ด - ร	- ร - ช	- ม ม ร
- - - -	- สองสามทุ้ม	- ละ ชุ่มนุ้ม	- ราช คุรุ	- - - -	- สาม - ทุ้ม	- ละ ชุ่มนุ้ม	- ราช คุรุ
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ม - ม	- ร - ร	- ร ม ร	- ด - ร	- - - -	- ด - ร	- ร - ม	- ม - ร
- จำ - เป็น	- เอ็น - ดู	- ราชครู	- รัก - ษา	- - - -	- ว่า - ได้	- ผม - ยัง	- ไม่ - มี
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - เท่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ด - ร	- ร - ม	- ม - ร	- ช - ช	- ม - ม	- ม - ร	- ด - ม
- - - -	- ว่า - ได้	- ผม - ยัง	- ไม่ - มี	- พวก - ผม	- ยิน - ดี	- ถึง - วัน	- ฟา - ใหม่
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - เท่ง

บทที่ 5

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ด ด ร	- ร ร ช	- ม ม ร	- - - -	- ด - ร	- ร - ช	- ม ม ร
- - - -	- สองสามทุ่ม	- ละ ชุมนุม	- ราชครู	- - - -	- สาม - ทุ่ม	- ละ ชุมนุม	- ราชครู
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - เท่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ม - ม	- ร - ร	- ร ม ร	- ด - ร	- - - -	- ด ด ร	- ร - ม	- ม - ร
- จำ - เป็น	- เอ็น - ดู	- ราชครู	- รัก - ษา	- - - -	- ครูที่หนึ่ง	- หรือ - ครู	- ที่ - สอง
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - เท่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ด - ร	- ร - ม	- ม - ร	- ช - ช	- ม - ม	- ม - ร	- ม - ร
- - - -	- ที่ - หนึ่ง	- หรือ - ครู	- ที่ - สอง	- ผม - ยก	- ประ - คอง	- ขึ้น - เหนือ	- เตียร - กล้า
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ
- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - ต๊ะ	- เท่ง - เท่ง

ตัวอย่างบทกาดครูเพลงที่ 3

บทที่ 1. รักหรือไม่รัก รักบิราร トラบยังทั้งบรม รักหรือไม่รัก รักบิราร トラบยังทั้งบรม

หนอยแน่ที่จริงขอเวลา กรุณาตั้งโร เออ เอ้อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย

จุดได้แวมๆ น้องเห่อเห็นแก้มอยู่ไ่วไ่ว โยน โยน โยน โยน

จุดได้แวมๆ น้องเห่อเห็นแก้มอยู่ไ่วไ่ว

พี่จะออกมาทัก สากลัวน้องรักจะเสียใจ เออ เอ่อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย
 บทที่2.(ลูกคู่) รักหรือไม่รัก รักบิรวาร ตราบยังทั้งบรม รักหรือไม่รัก รักบิรวาร ตราบยังทั้งบรม
 หนอยแน่ที่จริงขอเวลา กรุณาตั้งโรง เออ เอ่อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย
 หาบัวในสระ น้องเอยมายไคร่เป็นอันนอน โยน โยน โยน โยน
 หาบัวในสระ น้องเอยมายไคร่เป็นอันนอน
 ลืมไม้พายไว้ในหนอง สากลัวเจ้าของเอยเขามี เออ เอ่อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย
 (มายไคร่เป็นอันนอน หมายถึง ไม่กล้าหรือนอนอย่างไม่ไว้วางใจหรืออาการกังวลจนนอนไม่หลับ)
 บทที่3. (ลูกคู่)รักหรือไม่รัก รักบิรวาร ตราบยังทั้งบรม รักหรือไม่รัก รักบิรวาร ตราบยังทั้งบรม
 หนอยแน่ที่จริงขอเวลา กรุณาตั้งโรง เออ เอ่อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย
 บ้านน้องอยู่นี้ คนสวยเอย บ้านพี่อยู่บ้านดอน โยน โยน โยน โยน
 บ้านน้องอยู่นี้ คนสวยเอย บ้านพี่อยู่บ้านดอน
 หนทางถึงยาก แม้แต่ลำบากนะแม่หล่อน เออ เอ่อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย

การเขียนตัวอย่างเพลงกำหนดให้

- บรรทัดที่ 1 เป็นจังหวะฉิ่ง โดยจะใช้สัญลักษณ์ - แทนเสียงฉิ่ง และ+ แทนเสียงฉับ
- บรรทัดที่ 2 เป็นจังหวะโหม่ง โดยใช้สัญลักษณ์ / แทนเสียงหน่วยโหม่ง(ลา)และ // แทนเสียงหน่วยทุ้ม(ซอล)
- บรรทัดที่ 3 เป็นทำนองเพลง
- บรรทัดที่ 4 เป็นเนื้อร้อง
- บรรทัดที่ 5 เป็นรำมะนา 1
- บรรทัดที่ 6 เป็นรำมะนา 2 (รำมะนา 1 มีเสียงสูงกว่ารำมะนา 2)

ตัวอย่างทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการภาครวดเพลงที่ 3

บทที่ 1

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ด ร	- ล - ด	- ด - ร	- ม - ม	- - - -	- ด - ร	- ม - ล	- ด - -
- - รักหรือ	- ไม่ - รัก	- รัก - บ	- ริ - วาร	- - - -	- ตราบ - ยัง	- ทั้ง - บ	- รม - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ด ร	- ล - ด	- ด - ร	- ม - ม	- - - -	- ด - ร	- ม - ล	- ด - -
- - รักหรือ	- ไม่ - รัก	- รัก - บ	- ริ - วาร	- - - -	- ตราบ - ยัง	- ทั้ง - บ	- รม - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ด - ร	- - ล ด	- - - ร	- ม - ม	- - - ร	- ด - ร	- - - -	- - ล ด
- หนอย - แน	- - ที่จริง	- - - ขอ	- เว - ลา	- - - ก	- รุ - ณา	- - - -	- - ตั้งโรง
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - ด	- ล ด ร	- ด - ด	- - - -	- ด - ร	- - ล ด	- ด - ร	- ล - ด
- - - เออ	- เอ่อเออเอ้อ	- เอ็ง - เอย	- - - -	- จด - ใต้	- - แวมๆ	- น่อง - ห่อ	- เห็น - แก้ม
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ร ม	- ม - -	- - - -	- ด - ร	- ด - ร	- ด - ร	- - ล ด	- ด - ร
- - อยู่ไ	- ไว - -	- - - -	- โยน - โยน	- โยน - โยน	- จด - ใต้	- - แวมๆ	- น่อง - ห่อ
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ล - ด	- - ร ม	- ม - -	- - - -	- - - ร	- - ร ร	- - - ล	- ด - -
- เห็น - แก้ม	- - อยู่ไ	- ไว - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ม - ร	- ด - ล	- - ด ม	- - - ด	- - - -	- - - ด	- ล ด ร	- ด - ด
- สา - กลัว	- น่อง - รัก	- - - จะเสีย	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

บทที่ 2

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ด ร	- ล - ด	- ด - ร	- ม - ม	- - - -	- ด - ร	- ม - ล	- ด - -
- - รักหรือ	- ไม่ - รัก	- รัก - บ	- ริ - วาร	- - - -	- ตราบ - ย้ง	- ทั้ง - บ	- รรม - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ด ร	- ล - ด	- ด - ร	- ม - ม	- - - -	- ด - ร	- ม - ล	- ด - -
- - รักหรือ	- ไม่ - รัก	- รัก - บ	- ริ - วาร	- - - -	- ตราบ - ย้ง	- ทั้ง - บ	- รรม - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ด - ร	- - ล ด	- - - ร	- ม - ม	- - - ร	- ด - ร	- - - -	- - ล ด
- หนอย - แ่น	- - ที่จริง	- - - ขอ	- เว - ลา	- - - ก	- รุ - ณา	- - - -	- - ตั้งโรง
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - ด	- ล ด ร	- ด - ด	- - - -	- ด - ร	- - ล ด	- ด - ร	- ล - ด
- - - เออ	- เอ่อเออเอ้อ	- เอ็ง - เออย	- - - -	- หา - บัว	- - ในสระ	- น่อง - เออย	- ม่าย - ไคร
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - ร ม	- ม - -	- - - -	- ด - ร	- ด - ร	- ด - ร	- - ล ด	- ด - ร
- - เป็นอัน	- นอน - -	- - - -	- โยน - โยน	- โยน - โยน	- หา - บัว	- - ในสระ	- น่อง - เออย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ล - ด	- - ร ม	- ม - -	- - - -	- - - ร	- - ด ร	- - ม ล	- ด - -
- ม่าย - ไคร	- - เป็นอัน	- นอน - -	- - - -	- - - ลิม	- - ไม่พ่าย	- - ไว้ใน	- หนง - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ม - ร	- ด - ล	- - ม ร	- - - ด	- - - -	- - - ด	- ล ด ร	- ด - ด
- สา - กลัว	- เจ้า - ของ	- - เอ้ยเขา	- - - มี	- - - -	- - - เออ	- เอ่อเออเอ้อ	- เอ็ง - เออย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - ต๊ะ	- เทิ่ง - เทิ่ง

- บรรทัดที่ 6 เป็นร่ามะนา 2 (ร่ามะนา 1 มีเสียงสูงกว่าร่ามะนา 2)

ตัวอย่างทำนองเพลงออกแขก

บทที่ 1

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - ร	- - - ร ร	- - - ร	- - - ร	- ม ร ด	- ร - ช	- - - -	- ม - ด
- - - ตา	- - - ละนอย	- - - นอย	- - - นอย	- ตาละหนอย	- นอย-หนอย	- - - -	-นอย-หนอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง- เเท้ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - ร	- - - ร ร	- - - ร	- - - ร	- ม ร ด	- ร - ช	- - - -	- ม - ด
- - - ตา	- - - ละนอย	- - - นอย	- - - นอย	- ตาละหนอย	- นอย-หนอย	- - - -	-นอย-หนอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง- เเท้ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - ช	- - - ช ช	- - - -	- ม - ม	- ร - ด	- ร - ม	- ด - ช	- - - มร
- - - หนอย	-หนอยหนอย	- - - -	- นอย - นอย	- นอย-หนอย	- นอย - นอย	-หนอย-หนอย	- - - นอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง- เเท้ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ร - ร	- ร - ร	- ร - ช	- ช - ช	- ม - ม	- ร - ม	- ร - ร	- ด - ทุ
- ปี่ - กี่	- นั้น - หนา	- ปี่ - กี่	- นั้น - หนา	- ลั่น - ลา	- ลา - ล้า	- ลา - ลา	- หล้า - ลา
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง- เเท้ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- ร - ร	- ร - ร	- ร - ช	- ช - ช	- ม - ม	- ร - ม	- ร - ร	- ด - ทุ
- - - -	- เอ - เล	- วะ - กา	- ต้า - -	- - - ผม	- บู - ชา	- ครู - ลิ	- เก - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง- เเท้ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - ร	- - - ร ร	- - - ร	- - - ร	- ม ร ด	- ร - ช	- - - -	- ม - ด
- - - ตา	- - - ละนอย	- - - นอย	- - - นอย	- ตาละหนอย	- นอย-หนอย	- - - -	-นอย-หนอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง - ต๊ะ	- เเท้ง- เเท้ง

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - ซ	- - ซ ซ	- - - -	- ม - ม	- ร - ด	- ร - ม	- ด - ซ	- - - มร
- - - หนอย	--หนอยหนอย	- - - -	- นอย - นอย	- นอย-หนอย	- นอย - นอย	-หนอย-หนอย	- - - นอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง- เท็ง

4.บทเพลงที่ใช้ประกอบการลาโรง

บทเพลงสำหรับการลาโรง เป็นเพลงสุดท้ายก่อนที่การแสดงครั้งนั้นจะจบลง เป็นบทร้องแบบสั้นๆ เป็นเพลงที่มีทำนองเดียวเช่นเดียวกับการออกแขก เป็นลักษณะการร้องทำนองที่ซ้ำกลับไปมาเปลี่ยนเพียงเฉพาะส่วนของเนื้อร้องเท่านั้น เป็นบทร้องที่มีเนื้อหาแสดงถึงความหวังใยและการกล่าวขอบคุณผู้ชมรวมถึงการอวยพรให้มีความสุขดีและปลอดภัยในการเดินทางกลับบ้าน

ตัวอย่างบทเพลงลาโรง

บทที่ 1. สิบนิ้วประนมแม่เอยบังคมยกไหว้ ไหว้หญิงไหว้ชาย ไหว้ญาติที่มา

(ลูกคู่) เอิง เออ ละ หนอย นอย นอย เขิบนอย เขิบนอย ละหนอย นอย นอย นอย นอย นอย หนอย นอย นอย นอย

บทที่ 2. พอดี พอร้าย พอได้แล้วแม่จ๋า คำคืนเวลา ง่วงหลับง่วงนอน

(ลูกคู่) เอิง เออ ละ หนอย นอย นอย เขิบนอย เขิบนอย ละหนอย นอย นอย นอย นอย นอย หนอย นอย นอย นอย

บทที่ 3. ไหว้เด็กเล็กอ่อน ที่นอนในเปล ไหว้ท้องทะเลนั้นที่กว้างใหญ่

(ลูกคู่) เอิง เออ ละ หนอย นอย นอย เขิบนอย เขิบนอย ละหนอย นอย นอย นอย นอย นอย หนอย นอย นอย นอย

การเขียนตัวอย่างเพลงกำหนดให้

- บรรทัดที่ 1 เป็นจังหวะฉิ่ง โดยจะใช้สัญลักษณ์ - แทนเสียงฉิ่ง และ+ แทนเสียงฉับ
- บรรทัดที่ 2 เป็นจังหวะโหม่ง โดยใช้สัญลักษณ์ / แทนเสียงหน่วยโหม่ง(ลา)และ // แทนเสียงหน่วยทุ้ม(ซอล)
- บรรทัดที่ 3 เป็นทำนองเพลง
- บรรทัดที่ 4 เป็นเนื้อร้อง
- บรรทัดที่ 5 เป็นรำมะนา 1
- บรรทัดที่ 6 เป็นรำมะนา 2 (รำมะนา 1 มีเสียงสูงกว่ารำมะนา 2)

ตัวอย่างเพลงลาโรง

บทที่ 1

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ร	- - - ร	- ช - -	- ช - ช	- ช - ม	- - - ด	- ร - -
- - - -	- สิบ - นิ้ว	- - - ประ	- นม - -	- แม่ - เอย	- บัง - คม	- - - ยก	- ไหว้ - -
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - เท็ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ม - ร	- - - ด	- - - ทุ	- - - -	- ด - ลุ	- - - ด	- - - ร
- - - -	- ไหว้ - หมึง	- - - ไหว้	- - - ชาย	- - - -	- ไหว้ - ญาติ	- - - ที่	- - - มา
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - เท็ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ร	- - - ด ลุ	- ด - ร	- ม - ร	- ม - ร	- - - ด ล	- ด - ร
- - - -	- เอ็ง - เอย	- - - สะหนอย	- นอย - นอย	- เช็บ - นอย	- เช็บ - นอย	- - - สะหนอย	- นอย - นอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - เท็ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ร	- ม - ร	- ด - ทุ	- - - ร ช	- ลุ - ทุ	- - - ด	- - - ร
- - - -	- นอย - นอย	- นอย - นอย	- นอย - นอย	- - - นอย	- นอย - นอย	- - - นอย	- - - เอย
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - เท็ง

บทที่ 2

-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ร - ร	- - - ร	- ช - -	- - - -	- ช - ม	- ร - ม	- - - ร
- - - -	- พอ - ดี	- - - พอ	- ร้าย - -	- - - -	- พอ - ได้	- แล้ว - แม่	- - - จำ
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - เท็ง
-	+	-	+	-	+	-	+
- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //	- / - //
- - - -	- ม - ร	- - - ด	- - - ทุ	- - - -	- ด - ลุ	- - - ด	- - - ร
- - - -	- คำ - คีน	- - - เว	- - - ลา	- - - -	- ง่วง - หลับ	- - - ง่วง	- - - นอน
- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ต๊ะ	- ดิง - ดิง
- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- - - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - ต๊ะ	- เท็ง - เท็ง

2.4 การแต่งกาย

การแต่งกายสำหรับการแสดงของลิเกป่าคณะนี้ ในอดีตแต่งเหมือนกับลิเกป่าคณะอื่นๆ และมีตัวเอกที่สำคัญเพียง 4 ตัว เท่านั้น คือ แยกแดง ยาหยี เสนา และเจ้าเมือง ตัวแสดงแต่ละตัวมีลักษณะการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ กล่าวคือ แยกแดง นุ่งกางเกงขาวยาว นุ่งผ้าโสร่งทับไว้ด้านนอกกางเกงสูงขึ้นเหนือเข่า สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีพื้น มีเสื้อนอกทับอีกชั้นหนึ่ง สวมหมวกแขกที่เรียกว่า “ซอเก๊ะ” แต่งแต้มหนวดเคราให้ยาวดูรุงรัง บางครั้งสวมลูกประคำหรือสร้อยหลากหลายเส้น จมูกเสริมด้วยไม้ทาสีแดง แยกแดงของคณะนี้แต่เดิมเน้นการแต่งตัวแบบแขกที่มาจากอินเดีย ส่วนยาหยี นิยมแต่งกายแบบหญิงมุสลิมภาคใต้ สวมผ้าปาเต๊ะ เสื้อแขนยาว บางครั้งมีผ้าสไบคล้องบ่าทั้งสองข้าง ปลอยชายผ้าไว้ด้านหน้า เสนานั้น แต่งกายเหมือนชาวบ้านทั่วไป ไม่พิถีพิถันมากนัก ส่วนเจ้าเมืองแต่งกายคล้ายเจ้าเมืองในอดีต คือ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อสีขาว สวมถุงเท้าถึงเข่า

ในปัจจุบัน มีตัวแสดงเพิ่มขึ้น เรื่องที่แสดงก็เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ การแต่งกายบางอย่างจึงต้องเปลี่ยนไปเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย อีกทั้งสะดวกหาง่าย และเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้รับชม จึงแบ่งลักษณะการแต่งกายออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.4.1 การแต่งกายของตัวละครในชุดแยกแดง ส่วนใหญ่ยังเป็นการแต่งโดยยึดถือรูปแบบใกล้เคียงของเดิมอยู่มาก กล่าวคือ แยกแดง ยังคงแต่งกายคล้ายแบบเดิม แตกต่างก็ตรงที่ไม่ได้เสริมส่วนของจมูกด้วยไม้ที่ทาสีแดง เสื้อก็มีการปรับเปลี่ยนเป็นสีพื้นแขนสั้น เครื่องประดับที่เป็นสร้อยหรือลูกประคำก็เปลี่ยนเป็น ลูกบิดทับโหลอย่างเช่นของมโนราห์ ส่วนกางเกง ผ้าโสร่งและหมวกยังคงเป็นแบบเดิมอยู่ แยกแดงในคณะนี้ทำหน้าที่เป็นแขกบอกเรื่องด้วย ยาหยีนั้นก็เสื้อยืดธรรมดาแขนสั้น นุ่งผ้าปาเต๊ะ และมีผ้าสไบคล้องบ่าทั้งสองข้าง ปลอยชายผ้าไว้ด้านหน้า ส่วนตัวเสนาหรือตัวตลกนั้น แต่งตัวตามสบาย

แต่สำหรับลิเกป่าคณะนี้ เสนาถือว่าเป็นตัวชูโรงที่เรียกคนดูและความสนุกสนานได้มากที่สุด นอกจากตัวแสดงอายุถึง 93 ปีแล้ว ลักษณะการแต่งกายยังไม่เป็นรองใคร สามารถเรียกเสียงหัวเราะจากทุกคนและทุกครั้งที่ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ นุ่งกางเกงขาวยาวประมาณครึ่งน่องไว้ด้านในแล้วสวมกางเกงขาสั้นกว่าไว้ด้านนอก สวมเสื้อกล้ามสีสดใสแล้วสวมทับด้วยเสื้ออีกอีกครั้ง คาดเอวด้วยผ้าเป็นริ้วสีต่างๆ สวมสร้อยมุก สันและยาวอย่างละเส้น สวมหมวกเก๋ป โดยหมุนปีกหมวกไปไว้ด้านหลัง สวมแว่นตาดำ แต่งหน้าทาปากสีแดง ใส่ถุงเท้ายาวเหนือเข่าแต่เป็นคนละสี คนละข้างกัน เรียกว่าออกแสดงในแต่ครั้งมักมีคนติดตามเฝ้ารอชมตัวแสดงตัวนี้อย่างขาดไม่ได้

ภาพประกอบ 19 การแต่งกายของแขกแดงของคณะลิเกป่าพันปี

ภาพประกอบ 20 การแต่งกายของพระบิดาโดยคุณตาจรัส และเสนาซึ่งรับบทโดยคุณยายเนียม วัย 93 ปี

2.4.2 การแต่งกายของตัวละครตอนแสดงเรื่อง เนื่องจากเรื่องที่แสดงมักเป็นเรื่อง จักรวงศ์ๆ และนิยายพื้นบ้าน ตัวละครก็แต่งกายไปตามบทบาท คือ เจ้าเมือง หรือพระบิดา และ เจ้าชาย นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อยืดสีสด มีลูกปัดเล็กๆ ร้อยทับไหล่ อย่างเช่นของมโนราห์ สวมชฎา (คล้ายๆ เทริดมโนราห์) มีผ้าสีคาดเอว บางครั้งเป็นเข็มขัดเงิน สวมถุงเท้ายาวถึงเข่า เจ้าหญิง นางเมือง นางรอง นางยักษ์ นุ่งผ้าถุงสีพื้น สวมเสื้อยืดแขนสั้น มีลูกปัดเล็กๆ ร้อย ทับไหล่ อย่างเช่นของมโนราห์ สวมชฎา บางครั้งสวมกระบังหน้านาง หรือตัดดอกไม้ บางครั้งในบางเรื่องที่แสดงตัวนาง หรือ นางเอกก็แต่งกายสวยงามตามสมัยนิยมคือ นุ่งกระโปรงหรือชุดสวยงาม มีกระบังหน้านางหรือตัดดอกไม้ ส่วนนางยักษ์นั้นนุ่งผ้าถุงแต่งคล้ายตัวแสดงผู้หญิงทั่วไป แต่จะแต่งหน้าให้ดูน่ากลัวขึ้นตาเจ้า แต่งกายคล้ายฤๅษี แม่ชี นุ่งขาวห่มขาว เป็นต้น

ภาพประกอบ 21 ลักษณะการแต่งกายของตัวพระ รับบทโดยคุณยายล้น แซ่ลี วัย 84 ปี

ภาพประกอบ 22 การแต่งกายของตัวนาง โดยเด็กหญิงอรรณ กลับแดง

2.4.3 การแต่งกายของลูกคู่ ลูกคู่ลีเกปาคนะนี้มีทั้งผู้หญิง ผู้ชาย และเด็ก การแต่งกายแตกต่างกันแบบง่าย ๆ เหมือนอย่างการแต่งกายในชีวิตประจำวันทั่วไป กล่าวคือผู้ชายสวมกางเกงขายาว เสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตสีพื้น มีผ้าขาวม้าคาดเอวหรือบ้างก็ไม่มี ส่วนผู้หญิงก็นุ่งผ้าถุง แต่งกายอย่างชาวบ้านสูงอายุทั่วไป ไม่ได้พิถีพิถันมากมายนัก เว้นแต่ว่า มีการแสดงในงานพิธีหรืองานที่เป็นทางการ ลูกคู่จำเป็นต้องแต่งกายเหมือนกัน ส่วนใหญ่จะใส่เสื้อที่มีสีและรูปแบบเดียวกัน เช่นเสื้อลายดอก เป็นต้น

ภาพประกอบ 23 การแต่งกายของลูกคู่

2.5 เรื่องที่ใช้แสดง

ในอดีตเรื่องที่ใช้แสดงหลังจากการออกแขกแดงแล้วนั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่ดัดแปลงมาจากการรณกรรมจักรๆ วงศ์ๆ หรือวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่นเรื่อง จันทโครพ โคบุตร ปลายู้ทอง หรือบ้างก็แต่งขึ้นมาเองโดยอาศัยเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้นที่แสดงได้แก่ เรื่อง จำรัสศรีมณียอดฟ้า นายช่วง ชุมณีบุตรดาซาม ดอกไม้กลางดง ซึ่งเป็นเรื่องราวของพระเอก นางเอกที่พลัดพรากจากบ้านเมือง พระเอกอาศัยฝึกเรียนวิชาอยู่กับตาเจ้า มีเสนาเป็นเพื่อนคู่ใจ ส่วนนางเอกอยู่กับแม่ชี มีนางรองเป็นเพื่อนเล่น ทั้งสองไปพบรักกันในป่า นางเอกถูกโจรป่าลักพาตัวไป พระเอกตามไปช่วยและกลับบ้านเมืองแต่งงานกันที่สุดในที่สุด ในการแสดงความสนุกสนานไม่ได้อยู่ที่เนื้อเรื่องเพียงอย่างเดียว หากจะอยู่ที่ท่วงท่าลีลาการรำรำและการแสดงของนักแสดงแต่ละคนด้วย สำหรับตัวชูโรงที่เป็นที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้ชมมากที่สุดเห็นจะเป็น ตัวเสนาที่อายุถึง 93 ปีและลักษณะการแต่งกายบวกกับลีลาท่ารำซึ่งน่าสนใจอยู่ไม่น้อยทีเดียว

อย่างไรก็ตาม ในอดีตนั้นก่อนการแสดงเรื่องใดๆ สิ่งที่เขาไม่ได้ ก็คือ การออกแขกแดง ก่อนการเล่นเรื่องทั่วไป การออกแขกแดงผู้แสดงจะกล่าวถึง เรื่องราวเกี่ยวกับแขกจากเมืองกัลกัตตา ในประเทศอินเดีย ที่เดินทางโดยเรือสำเภามาขายของตามหัวเมืองฝั่งทะเลตะวันตก (ฝั่งอันดามัน) แขกผู้ทำหน้าที่ค้าขายเดินทางเรื่อยมา จนเข้าเทียบท่าเรือที่เมืองกันตัง จังหวัดตรัง เกิดรักใคร่ชอบพอกับหญิงสาวคนหนึ่ง จนในที่สุดก็ได้แต่งงานอยู่กินเป็นสามีภรรยา กัน วันหนึ่งแขกผู้นี้คิดถึงพ่อแม่และบ้านเมืองของตนที่จากมา จึงคิดจะกลับบ้านและได้เข้าไปพบกับเจ้าเมืองกันตัง เพื่อขออนุญาตติดตามไปด้วย 1 คน (ตัวเสนา) เมื่อเจ้าเมืองอนุญาต จึงกลับมาชวนภรรยา(ยาหยี)ไปด้วย ฝ่ายภรรยาด้วยความที่เป็นห่วงพ่อแม่ของตน ซึ่งแก่ชรามากแล้วก็ไม่อยากไป แขกต้องอ้อนวอน ทั้งขู่ ทั้งขอร้องอยู่พักใหญ่ ยาหยีจึงยอมเดินทางไปด้วย ยาหยีจึงลาพ่อแม่และพี่น้องแล้วออกเดินทางไปเมืองกัลกัตตา ระหว่างทางมีเกาะแก่งและธรรมชาติที่สวยงาม แขกจึงชวนยาหยีชมความงามของธรรมชาติ ชมนก ชมไม้ ชมดาว ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงเมืองกัลกัตตา

แต่ในปัจจุบัน เนื้อหาการออกแขกแดงของคณะลิเกป่าพื้นปีถูกตัดทอนรายละเอียดปลีกย่อยแล้วนำบทเพลงในสมัยปัจจุบันมาเสริม บางครั้งปรับเปลี่ยนจากบทชมความงามของธรรมชาติออก มีเพียงบทเกี่ยวพาราสีแทน บางครั้งหากช่วงเวลาของการแสดงมีจำกัด เช่น การสาธิตการแสดงลิเกป่า การแสดงโชว์ที่ใช้เวลาเพียง 30 - 45 นาที เป็นต้น แสดงเรื่องแขกแดงจำเป็นต้องถูกตัดออกไป เหลือแต่การออกแขกบอกเรื่องเท่านั้น เนื่องจากถ้าต้องเล่นเรื่องแขกแดงด้วยจะไม่มีเวลาพอในการเล่นเรื่องที่เตรียมมา

สำหรับภาษาที่ใช้ในการร้องบทและการแสดงของคณะลิเกป่าคณะนี้ คือเป็นภาษากลางปนภาษาถิ่นใต้ เสียงค่อนข้างแปร่งสูงๆต่ำๆ ฟังดูคล้ายสำเนียงที่เรียกว่า “ทองแดง”

2.6 โอกาสในการแสดง

แต่เดิม คณะลิเกป่าพื้นปีรับแสดงทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นงานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบุญหรืองานเลี้ยงประจำปี งานเฉลิมฉลองพิธีการต่างๆ รวมถึงงานแก้บนต่างๆ ด้วย ตามแต่เจ้าภาพของงานจะว่าจ้าง แต่ไม่นิยมแสดงในงานศพการแสดงในสมัยก่อนแสดงทั้งกลางวันและกลางคืน และมักจะเป็นงานใหญ่หรืองานบุญประจำปี เวลาในการแสดงใช้เวลานานมาก บางครั้งแสดงตั้งแต่ออนค่ำถึงสว่างก็มี การแสดงลิเกป่าในสมัยแรก เป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนาน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดเหนื่อยล้าจากการทำไร่ทำนา ทำให้ได้พบปะกัน ในหมู่เพื่อนๆ เพราะสมัยก่อนนั้นสื่อบันเทิงอื่นๆ ยังเข้ามามีบทบาทในหมู่บ้านน้อยมาก ลิเกป่าจึงเป็นสื่อสร้างความบันเทิงให้คนในหมู่บ้านได้เพลิดเพลินได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังได้มีรายได้เสริมในครอบครัวเพิ่มขึ้น รายได้ที่ได้รับแม้ว่าจะไม่มากมายนัก แต่พอได้เป็นค่าหมากพลูของนักแสดง อีกทั้งยังเป็นการสร้างกำลังใจแก่นักแสดงรุ่นปู่ย่าตายาย ให้มีแรงวาดลวดลายได้เป็นอย่างดี บางครั้งแม้ว่าไม่มีค่าจ้าง เป็นแค่การ “ออกปาก” คือการขอความช่วยเหลือให้ไปแสดงเพื่อสร้างความครึกครื้นโดยไม่มีค่าตอบแทน แต่มีเวทีให้แสดง ทุกชีวิตก็ตั้งใจแสดงกันอย่างเต็มที่อย่างไม่รู้เหน็ดเหนื่อย

ปัจจุบันงานแสดงมีน้อยลง เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสิ่งบันเทิงต่าง ๆ ที่มีแพร่ขยายเข้ามาในท้องถิ่น ช่วงเวลาพักผ่อนของผู้คนมีน้อยลง หรืออาจจะเป็นเพราะ การสื่อสารที่ค่อนข้างจะสื่อกันลำบากระหว่างผู้แสดงกับผู้ชม จึงทำให้มีคนว่าจ้างไปแสดงน้อยลงก็ว่าได้ ทั้ง ๆ ที่ภาษาที่ใช้มีการปรับเปลี่ยนให้ฟังง่ายขึ้นกว่าในอดีตมากแล้ว การแสดงลิเกป่าในปัจจุบันแม้ว่าจะไม่ได้รับความนิยมถึงขนาดเดินสายแสดงเหมือนอย่างหนังตะลุงและมโนราห์ แต่ก็ยังมีคนเห็นความสำคัญอยู่บ้าง จะเห็นได้จากการได้รับเชิญไปแสดงสาธิตเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ที่อยู่คู่กับกลุ่มชุมชนลิเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลลิเล็ด อีกด้วย เมื่อไรก็ตามที่มีคนไปท่องเที่ยวพักผ่อนที่กลุ่มชุมชนลิเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลลิเล็ด ก็จะได้เห็นการแสดงลิเกป่าของคณะนี้ด้วย เรียกว่าเป็นของคู่กันเลยทีเดียว

3. ขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพันปี

3.1. การเบิกโรง

เป็นขั้นตอนลำดับแรกของการแสดงลิเกป่าจะตั้งพิธีเบิกโรงเอาฤกษ์ขอเจ้าที่เจ้าทางและขอที่ตั้งโรง เป็นการเซ่นและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลงมาอำนวยอวยชัยให้ดำเนินการแสดงไปอย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรคใดๆ หัวหน้าคณะจะทำพิธีเบิกโรงด้วยเครื่องบูชาประกอบพิธี คือ หมากพลู 3 คำ เทียน 1 เล่ม ดอกไม้และเงิน 109 บาท เครื่องเบิกโรงเหล่านี้ เจ้าภาพจะเป็นคนเตรียมไว้ให้ บทร้องของพิธีดังกล่าวหัวหน้าคณะบอกว่า ไม่สามารถเปิดเผยให้ทราบได้ เป็นพิธีที่ทำและว่าบทร้องคนเดียว

ขั้นตอนของการเบิกโรงเริ่มจากการที่นายโรงหรือหัวหน้าคณะนำเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่าง ๆ มาวางเรียงกันด้านหลังของโรงลิเก จากนั้นก็จัดรูปเทียนและว่าบทคาถา(ท่องบทในใจ) เพื่อบูชาเจ้าที่เจ้าทาง ต่อมาจึงนำแป้ง(ลักษณะเป็นแป้งฝุ่นทาผิวกายทั่วไป)นำมาทาลงที่เครื่องดนตรีได้แก่ หน้ากลองรำมะนาทั้ง 2 ลูก ฉิ่ง และโหม่ง จากนั้นใช้เทียนวนรอบๆ เครื่องดนตรีพร้อมๆ กับการท่องคาถาในใจ สุดท้ายนำหมากพลู 3 คำมาไหว้บูชาแล้วว่าคาถาจากนั้นก็โยนหมากพลูคำที่ 1 ไปด้านหน้าโรงลิเก หมากพลูคำที่ 2 โยนกลับไปด้านหลังของผู้ทำพิธีหรือบริเวณที่เป็นหลังโรง ส่วนคำที่ 3 นำมาวางไหว้ใต้ฐานหรือรางโหม่งเป็นอันเสร็จพิธีเบิกโรง จากนั้นก็ส่งเครื่องดนตรีให้ลูกคู่ตีสามล้าเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนของการลงโรงหรือการโหมโรง

ภาพประกอบ 24 การทำพิธีเบิกโรงซึ่งเป็นพิธีกรรมก่อนเริ่มการแสดง

3.2. การลงโรง

การตีสามลาถือเป็นการเริ่มต้นของการลงโรงแล้ว การลงโรงหรือเรียกอีกอย่างว่าการโหมโรงของลิเกปามีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการลงโรงของมโนราห์และหนังตะลุง คือ เป็นการบอกกล่าวผู้ชม ให้ทราบว่า บัดนี้ การแสดงลิเกปากำลังจะเริ่มแล้ว และนอกจากจะเรียกคนดูแล้ว จุดประสงค์อีกประการหนึ่งของการลงโรงก็คือ การบอกให้นักแสดงเตรียมความพร้อมสำหรับการแสดงด้วย การลงโรงเริ่มต้นเมื่อลูกคู่และผู้แสดงส่วนหนึ่งนั่งล้อมวงกันบริเวณด้านหน้าเวทีและบรรเลงดนตรีล้วนๆ โดยเริ่มจากเพลงช้าและค่อยๆ เร่งเร็วขึ้นเรื่อยๆ ในอดีตเพลงที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเพลงไทยเดิม ได้แก่ เพลงพัชชา ลาวสมเด็จ เพลงลาวดวงเดือน เพลงนางครวญ เพลงสร้อยสนตัด เป็นต้น

การลงโรงนั้นใช้เวลา ประมาณ 10 – 20 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ชมและความพร้อมของนักแสดงด้วย เวลาที่ใช้ในการลงโรงหรือโหมโรงนี้ สามารถยืดหยุ่นได้ การแสดงลิเกปาก็นั้นมีลักษณะความเรียบง่ายและความเป็นพื้นบ้านอยู่มาก การแต่งตัวของนักแสดงจึงไม่ค่อยพิถีพิถันนัก ไม่ต้องใช้เวลามาก บางครั้งผู้แสดงจะเริ่มแต่งตัวก็ต่อเมื่อลูกคู่เริ่มบรรเลงโหมโรง นักแสดงทุกคนจะสามารถแต่งตัวและช่วยตัวเองได้ทั้งหมดโดยไม่ต้องเป็นภาระของคนอื่น สามารถแต่งกายได้รวดเร็ว บางครั้งผู้แสดง 1 คน ต้องแสดงเป็นตัวละครหลายตัว แต่ละครึ่งก็จะสามารถเปลี่ยนเครื่องแต่งกายได้อย่างรวดเร็ว เมื่อนักแสดงพร้อม คนดูมีจำนวนพอสมควรแล้ว การบรรเลงก็ยุติลง

ภาพประกอบ 25 การลงโรงหรือการโหมโรง เพื่อเรียกคนดูและเตรียมความพร้อมของนักแสดง

ปัจจุบันการบรรเลงเพลงสำหรับการลงโรงของคณะลิเกป่าพันปี ได้ถูกตัดออกไปคงเหลือเพียงแค่การตีสามลาเท่านั้น ซึ่งใช้เวลาเพียง 3 – 5 นาทีและผู้แสดงก็แต่งกายกันอย่างพร้อมเพรียงก่อนแล้วจึงตีสามลาเพื่อลงโรง ทั้งนี้เนื่องจากระยะเวลาที่สั้นมาก หากใช้เวลาลงโรงนานก็จะมีเวลาดำเนินเรื่องและอาจจะแสดงไม่ทันตามเวลาที่เจ้าภาพกำหนด เพราะปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะแสดงเพียงแค่การสาธิตเท่านั้น สุดท้ายการลงโรงก็เหลือเพียงแค่การตีสามลาเท่านั้น

3.3. การไหว้ครู

การไหว้ครูของคณะลิเกป่าพันปีนั้นมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ

- 1.การไหว้ครูในการแสดง
- 2.การไหว้ครูประจำปี

1. การไหว้ครูในการแสดงหรือเรียกตามอย่างที่คนในคณะเรียกกันว่า “การกาดครู ” หรือการเชิญครูก็เรียก ซึ่งหมายถึงการอาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การระลึกถึงครูอาจารย์ เป็นการกล่าวถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ ที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาในศิลปะการแสดงแขนงนี้ การไหว้ครู นอกจากจะกล่าวถึงพระคุณครู อาจารย์แล้ว ยังกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระคุณบิดามารดา ตลอดจนบุคคลต่างๆที่นับถือและที่เคยให้ความช่วยเหลือในการแสดงและในชีวิตประจำวันอีกด้วย รวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านในถิ่นที่ลิเกป่าไปแสดงนับถืออยู่ นอกเหนือจากการแสดงความคารวะและระลึกถึงบุญคุณแล้วนั้นอีกอย่างก็เพื่อให้มาช่วยปกป้องรักษาคณะลิเกป่าให้ปลอดภัยจาก

ภยันตรายต่าง ๆ และเพื่อให้เกิดกำลังใจและมั่นใจในการแสดง การไหว้ครูส่วนใหญ่ใช้ทำนองเดียวกับกรวดอก คณะลิเกป่าพันปีจึงไหว้ครูและทำการกรวดอกไปพร้อมๆกันเพื่อประหยัดเวลา

ตัวอย่าง บทไหว้ครู คณะลิเกป่าพันปี

(คำร้อง) วันนี้วันดี พ่อเอ๋ย ชาตรีจะร้องรำ พ่อเอ๋ยชาตรีจะร้องรำ

มาช่วยแนะ ตะคุณครูช่วยนำคุณพ่อเอ๋ย เอ๋ย คำที่สมหวัง

(ความหมาย: วันนี้เป็นวันดีวันนี้จะมาร้องรำลิเกปากกล่าวถึงครูบาอาจารย์ที่ระลึกถึงให้ดูแลแนะนำ)

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หน้อย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ้อ เอ้อ เอ็งเอ๋ย

(คำร้อง) กาดครูกายสิทธิ์ พ่อเอ๋ยที่อยู่ในโรงนี้ พ่อเอ๋ยที่อยู่ในโรงนี้

มาคุ้มภัยละพ่อเอ๋ยปราณี คุณพ่อเอ๋ย เอ๋ย ปราณีให้ลูกหลาน

(ความหมาย: กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ที่นี้ ให้คุ้มครองดูแลทุกคน)

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หน้อย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ้อ เอ้อ เอ็งเอ๋ย

(คำร้อง) สิบนิ้วจะไหว้พ่อเอ๋ย ไหว้ศักดิ์สิทธิ์ของผองชน พ่อเอ๋ยศักดิ์สิทธิ์ของผองชน

ทั้งชั้นใต้ ละพ่อเอ๋ยชั้นบน คุณพ่อเอ๋ย เอ๋ย เอ๋ย คำคินนี้

(ความหมาย: สิบนิ้วขอยกมือไหว้สิ่งศักดิ์ทั้งปวงที่ทุกคนนับถือ ทั้งชั้นใต้คือโลกมนุษย์รวมถึงภูตผีปิศาจ และชั้นบนคือเทวดาทั้งหลาย)

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หน้อย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ้อ เอ้อ เอ็งเอ๋ย

(คำร้อง) สิบนิ้วจะไหว้พ่อเอ๋ย จะไหว้อาจารย์สอน พ่อเอ๋ยจะไหว้อาจารย์สอน

มาแนะนำละพ่อเอ๋ยคำกลอน คุณพ่อเอ๋ย เอ๋ย เอ๋ยละคำคินนี้

(ความหมาย: สิบนิ้วขอยกมือไหว้อาจารย์ผู้สอนที่แต่งคำกลอนบทร้อง)

(ลูกคู่) เอ ละ เอ หน้อย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย นอย นอย นอย

เออ ละ เอ้อ เอ้อ เอ็งเอ๋ย

2. การไหว้ครูประจำปี คณะลิเกป่าพันปีนิยมไหว้ครูประจำปีในวันพฤหัสบดีได้กัได้ของเดือน 6 (ช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน) ของทุกๆปี ผู้แสดงมีลิเกป่าเชื่อว่าลิเกป่านั้นมีครูหมอรักษาอยู่ และหากใครไม่สนใจหรือใส่ใจที่จะทำพิธีระลึกถึงเพื่อเคารพสักการะ อาจมีอุปสรรคในการแสดงในเวลาต่อไปและอาจถูกครูหมอทำโทษทำกิจการใดๆไม่เจริญก็เป็นได้ เช่น การป่วยไข้ กินอาหารไม่ได้ ปวดท้องรักษาไม่หาย ปวดเมื่อยตามแขนขา ปวดหลัง หรืออาจเกิดอาการทางจิต เป็นต้น ดังนั้นในรอบปีหนึ่งๆ หัวหน้าคณะและสมาชิกทุกคนรวมถึงคนที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันจัดการไหว้ครูประจำปีขึ้น คนที่ทำหน้าที่เป็นหลักของงานคือ นายโรงหรือ

หัวหน้าคณะ สำหรับบางคณะอาจทำปีเว้นปี เนื่องจากการจัดไหว้ครูแต่ละครั้งต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก และผู้แสดงลิเกป่าส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ชาวนาธรรมดา บางครั้งก็มีความขัดสนเรื่องเงินทองจึงถือเป็นอุปสรรคใหญ่ของการดำเนินการไหว้ครู แต่สำหรับลิเกป่าคณะนี้ได้ดำเนินการไหว้ครูขึ้นเป็นประจำทุกปี ถึงแม้ว่าบางปีจะมีเงินน้อยก็ตาม แต่ก็ทำกันไปตามสมควร ปีใดมีเงินมากพิธีอาจจะยิ่งใหญ่มีคนมากมาย แต่หากบางปีเงินน้อยก็ทำกันอย่างพอเพียง ลดทอนกันไปตามสมควร

3.4. การออกแขก

การออกแขกหรือการออกแขกแดงนั้น ถือเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงลิเกป่าก็ว่าได้ เพราะก่อนที่จำทำการแสดงเรื่องอื่นๆได้นั้นจะต้องออกแขกเสียก่อน ในอดีตนั้นการออกแขกมีผู้แสดง 2 ตัว คือ แยกขาวและแขกแดง ให้แขกแต่ละตัวผลัดกันมาแสดงหน้าเวที ผู้แสดงจะต้องแต่งกายและจัดเสียงให้เป็นอย่างแขก ระหว่างที่ร้องไปก็จะเดินควบคู่ไปด้วยตามจังหวะระนาดอย่างสนุกสนานเรียกว่า “เดินสามขา” เป็นการเดินของแขก ซึ่งลีลาการเดินนั้นถือว่าเป็นศิลปะสำคัญของการแสดง ขณะที่เริ่มออกแขกนั้นมิใช่เดินออกมาเฉยๆแต่จะต้องเดินออกมาตามจังหวะ และหากมีม่านหรือฉากเป็นเครื่องประกอบก็เรียกว่า “การเดินกระตุกม่าน” เมื่อแขกเดินท่าต่างๆ พอสมควรแล้วก็จะลาท่านผู้ชมและเข้าหลังโรงไป และจะทำการแสดงชุดเรื่องราวของแขกแดงต่อไป แยกแดงที่ออกมาเดินเรียกคนดูนั้นก็ทำหน้าที่เป็นแขกบอกเรื่องด้วย

ตัวอย่าง การออกแขกของคณะลิเกป่าพันปี

- (คำร้อง) ตาละนอย นอย นอย ตาละหน้อย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย
 ตาละ หน้อย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย
 นอย นอย นอย นอย นอย
 ปีกินันหนา ปีกินันหนา ลัน ลา ลา ล้า ลา ลา หล่า ลา เอเลาะกาต้า ผมบุษชาครูลิเก
- (ลูกคู่) ตาละนอย นอย นอย ตาละหน้อย นอย นอย นอย นอย ตาละนอย นอย นอย
 ตาละหน้อย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย
 นอย นอย นอย นอย นอย
- (คำร้อง) ปีกินันหนา ปีกินันหนา ลัน ลา ลา ล้า ลา ลา หล่า ลา เอเลาะกาต้า ก ไก่ ก กา บินหลา
 สุกุมดแล้ว
- (ลูกคู่) ตาละนอย นอย นอย ตาละหน้อย นอย นอย นอย นอย ตาละนอย นอย นอย
 ตาละหน้อย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย
 นอย นอย นอย นอย นอย
- (คำร้อง) อะไรที่อยู่ในมุ้ง อะไรที่อยู่ในมุ้ง แดงๆตุงๆ ก็ยุงทั้งเพ เอเลาะกาต้า สระอะ สระอา สระอิ
 สระเอ

(ลูกคู่) ตาละน้อย นอย นอย ตาละน้อย นอย นอย นอย น้อย ตาละน้อย นอย นอย
 ตาละ น้อย นอย นอย นอย น้อย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย
 นอย นอยน้อย น้อย นอย

ภาพประกอบ 26 การแสดงการออกแขกแดงและการบอกเรื่อง

ในปัจจุบันเนื่องด้วยเวลาที่จำกัดสำหรับการแสดงการแสดงชุดแขกแดงอาจเหลือเพียงการเล่าเรื่องราวความเป็นมาของตน (แขกแดง) กับยาหยีซึ่งเป็นคนไทยให้ผู้ชมฟังแต่ไม่มีการแสดงของยาหยีและตัวเสนา แต่หากมีเวลามากพอก็จะจัดการแสดงให้เต็มรูปแบบซึ่งต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 3 ชั่วโมงก็เพื่อที่จะนำเรื่องราวความเป็นมาของแขกแดงและยาหยีมาแสดง สำหรับเนื้อหาที่แสดงนั้นก็กล่าวถึงแขกแดงที่มาจากเมืองกัลกัตตาประเทศอินเดีย เข้ามาค้าขายในเมืองไทย พบรักและแต่งงานกับยาหยีซึ่งเป็นสาวพื้นเมืองต่อมาจำเป็นต้องเดินทางกลับกัลกัตตาเพราะคิดถึงพ่อแม่จึงชวนยาหยีกลับด้วย และได้ขอคนรับใช้(เสนา) 1 คนจากเจ้าเมืองให้เดินทางไปด้วย เมื่อเจ้าเมืองอนุญาตจึงลาพ่อแม่ฝ่ายภรรยากลับบ้านเมืองของตน เมื่อจบเรื่องแขกแดงต่อจากนั้นจึงเริ่มบอกเรื่องและแสดงเรื่องเป็นลำดับต่อไป

ปัจจุบันการออกแขกของลิเกปาพันปีถูกตัดออกไป เนื่องด้วยเวลาในการแสดงและผู้ชมที่มารอชมการแสดงมักไม่สนใจที่จะดูและรับชมเรื่องการออกแขกเพราะเป็นที่รู้กันดีอยู่แล้วว่าเป็น

อย่างไร ผู้ชมมักรอชมเพียงแค่เรื่องที่จะทำการแสดงในวันนั้นเท่านั้น อีกประการปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ การแสดงเป็นเพียงการสาธิตเพื่อการศึกษาหรือเพื่อความบันเทิงครีครึ้นในช่วงสั้นๆ การเรียก ความสนใจและเสียงหัวเราะจากคนที่มาชมจะเห็นได้จากการแสดงเรื่องเท่านั้น และการแสดงเรื่อง เองก็ตามใช้เวลาประมาณ 30 – 45 นาทีเท่านั้น หัวหน้าคณะจึงจำเป็นต้องจัดสรรเวลา เลือกเอาสิ่ง ที่ผู้ชมต้องการมานำเสนอมากกว่าระเบียบแบบแผนหรือขนบนิยมในการแสดงอย่างครั้งเก่าก่อน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและการคงอยู่เพื่อให้มีชื่อและไม่สูญหายไปจากท้องถิ่น

3.5 การบอกเรื่อง

การบอกเรื่องเป็นการแสดงต่อจากการออกแขก การบอกเรื่องของคณะลิเกป่าพันปี ใช้ตัว แยกแดงเป็นตัวบอกเรื่อง การบอกเรื่องเริ่มจากการบอกกล่าวให้ผู้ชมทราบว่าในวันนี้คณะจะทำการ แสดงเรื่องอะไร พระเอกและนางเอกในเรื่องชื่ออะไร เรื่องราวเกิดขึ้นที่ไหนและมีความเป็นมา อย่างไร มีอะไรบ้างที่น่าสนใจ การบอกเรื่องจะพูดเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ การบอกเรื่องของ ลิเกป่าพันปีใช้เวลาเพียงสั้นๆประมาณ 3 – 5 นาทีเท่านั้น เพื่อประหยัดเวลา ทั้งนี้เพราะมีเวลา สำหรับการแสดงไม่มากนัก การบอกเรื่องเป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมอยากรู้ถึงเรื่องราวของการแสดง โดยคร่าวๆ เป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมสนใจและอยากติดตามเรื่องราวต่อไป การบอกเรื่องถือเป็น เทคนิคพิเศษที่ตัวผู้บอกเรื่อง คือตัวแยกแดงนั้นจะต้องมีความน่าสนใจ มีวาทะที่ชวนให้คล้อยตาม และนำพาผู้ชมให้อยากติดตามรับชมการแสดงในลำดับต่อไปได้ จึงถือว่า ตัวแยกแดงเป็นตัวที่มีความ สำคัญไม่น้อยในคณะ

ตัวอย่าง การบอกเรื่องของคณะลิเกป่าพันปี

“สวัสดีขอรับ ในคำคืนราตรีนี้ จะขออนุญาตยกเรื่องขึ้นแสดงให้พี่น้องฟังเป็นขวัญหูขวัญตา เล็กน้อย กระผมก็มีไข่มะลิเกดิบมะลิเกดิอะไรอย่างนั้นแหละครับ แต่ก็รำได้แก้ขัดเสมือนยานัดที่แก้ ลม อย่างกระนั้นเลย กระผมจะจับเรื่องให้พี่น้องชม เรื่องจำรัสศรีมณียอดฟ้า อย่างนั้นแหละครับ อย่า กระนั้นเลยกระผมขอเชิญบรรดาญาติสนิทมิตรสหายทุกท่านในคำคืนราตรีนี้มาดูลิเกป่าคณะพันปี ของลุงจำรัส หรือตารัสหรือน้องรัสหรืออาร์สก็สุดแล้วแต่ ลางคน(หมายถึงบางคน)พี่สาวมาพี่สาวไม่ได้มา ลางคนก็น้ำสาวมาน้ำสาวไม่ได้มา ลางคนก็ยายมาแต่ตาไม่ได้มา พอกลับไปถึงบ้าน ตาถาม ยายว่า “ยายเอ๋ยไปดูลิเกป่าที่บ้านน้องรัสนั่นมันรำเรื่องอะไร” ยายก็ต้องตอบให้ได้ว่า “เรื่องจำรัสศรีมณี ยอดฟ้า” อย่างนั้นแหละครับ อย่างกระนั้นเลย ขอเชิญทุกท่านรับชมรับฟังลิเกป่าของคณะลิเกป่า พันปี เรื่องราวจะเป็นอย่างไร สนุกเพียงใดก็ขอให้ติดตามกันต่อไปแหละครับ กระผมเองก็ต้องลา กลับก่อนอย่างนั้นแหละครับ”

3.6 การเล่นเรื่อง

การเล่นเรื่องเป็นการแสดงเรื่องตามที่คณะได้กำหนดนัดแนะกันไว้ในแต่ละครั้ง การดำเนิน เรื่อง หากเป็นเรื่องที่เล่นกันเป็นประจำมักจะอาศัยความรู้เดิมและไหวพริบของผู้แสดงในการขับบท แต่หากเป็นเรื่องที่นานๆได้เล่นก็จะมีบทเขียนหรือแต่งบทร้องโดยหัวหน้าคณะ การแสดงเรื่องของ

ลิเกป่าเป็นทำนองเดียวกับละคร คือ มีทั้งบทบรรยาย บทร้อง และบทเจรจา สำหรับบทร้องนั้นมีหลากหลายทำนอง สังเกตได้จากจังหวะร่ำมะนาและการร้องรับของลูกคู่ สำหรับบทบรรยายมักใช้เมื่อเริ่มต้นเรื่องที่จะแสดงหรือตอนจบของเรื่องที่แสดง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น บางครั้งบทบรรยายอาจใช้ในกรณีที่มีการเปลี่ยนฉากหรือใช้ในการโต้ตอบกันระหว่างตัวละครสลับกับบทร้องบ้าง และส่วนของบทเจรจานั้นใช้เพื่อพูดสื่อสารกัน สำหรับพระบิดา ตัวนาง ตัวพระ พระรอง นางรอง ยักษ์ และโจรมักใช้ภาษาพูดที่เป็นคำพูดภาษาถิ่นได้แต่มีการดัดสำเนียงให้เป็นภาษากลาง สำเนียงที่ออกมาจึงมีลักษณะที่เรียกว่า “ทองแดง” ส่วนตัวเสนา ตาเจ้า แม่ชี มักใช้ภาษาพูดที่เป็นภาษาใต้

เรื่องที่ยอดนิยมแสดงในปัจจุบันของลิเกป่าคณะนี้คือ เรื่องจำรัสศรีมีมณียอดฟ้า นายช่วง ชูมณีบุตรตาชามและเรื่องดอกไม้กลางดง ทั้งนี้ระยะเวลาของการเล่นเรื่องขึ้นอยู่กับลักษณะงานและเวลาที่เจ้าภาพกำหนด หากมีเวลาที่ไม่จำกัดการเล่นเรื่องก็จะยืดยาวเป็น 2 – 3 ชั่วโมงเลยทีเดียว แต่หากเวลามีจำกัดก็จะตัดเฉพาะตอนที่สำคัญหรือฉากหนึ่งที่น่าสนใจมาแสดงเท่านั้น

ตัวอย่าง การเล่นเรื่องของคณะลิเกป่าพันปี

การเริ่มเรื่อง เริ่มต้นว่า..”สวัสดีครับพ่อแม่พี่น้อง วันนี้คณะลิเกป่าพันปีจะมานำเสนอละครในท้องเรื่องที่ทำนพ่อแม่พี่น้องรู้จักกันดีนั่นคือ จำรัสศรีมีมณียอดฟ้า เรื่องราวในท้องเรื่องจะเป็นเช่นไร เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาเรามาชมท้องเรื่องกันเลยละครับ อันตัวกระผมนี้จะขอไปจัดแจงแต่งตัวก่อนนะครับ.”

การดำเนินเรื่อง การดำเนินเรื่องเกิดขึ้นหลังจากมีการกล่าวเริ่มเรื่องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การดำเนินเรื่องของการแสดงลิเกป่านั้น จะเริ่มแสดงเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆตามลำดับขั้นของเนื้อเรื่องโดยมีบทพูดสลับกับบทร้อง ในเรื่องเดียวกันแต่แสดงในเวลาที่ไม่เท่ากันเนื้อหาจะถูกตัดทอนไป แต่ถึงอย่างไรด้วยปฏิกิริยาไหวพริบและความชำนาญของนักแสดงโดยเฉพาะนายโรงจะสามารถจบเรื่องได้อย่างเข้าใจเรื่องและลงตัวอย่างที่ไม่ขัดใจผู้ชมเลย หรือแม้บางครั้งขณะที่กำลังแสดงอยู่โดยที่เจ้าภาพไม่ได้แจ้งเวลาล่วงหน้าว่าให้แสดงได้นานเท่าไร นักแสดงก็จะทำการแสดงไปเรื่อยๆจนเมื่อเจ้าภาพมาบอกว่าให้ลงจบได้แล้ว ก็สามารถจบการแสดงได้ในทันทีหลังจากที่เจ้าภาพแจ้งให้ทราบประมาณ 5 – 10 นาทีเท่านั้น

การเริ่มต้นของการเล่นเรื่องหรือดำเนินเรื่อง ก็จะเล่นเรื่องไปตามบทที่ได้เตรียมกันมา การดำเนินเรื่องเริ่มตั้งแต่การตั้งเมือง โดยกล่าวว่า... “เฮลละครับ พ่อแม่พี่น้องครับ ผมได้พาพ่อแม่พี่น้องมายังเมืองพาราณสี เพื่อพบกับพระเอกของท้องเรื่อง แต่ตอนนี้กระผมต้องไปจัดแจงแต่งตัวก่อนมาแสดงเพื่อสร้างความสนใจให้แก่พ่อแม่พี่น้อง ...เอ๋ยเอ๋ยจัดแจงแต่งตัว..” จากนั้นก็แสดงกันตามลำดับ โดยเริ่มที่

1. พระเอกของเรื่องออกมาหน้าม่านลาพระบิดาเพื่อไปตามน้องชายซึ่งศึกษาศิลปะวิทยากับพระอาจารย์กลับบ้านเมือง ในฉากนี้พระบิดาจะออกมาก่อนเพื่อให้พระเอกลาและจะมีบท

ร้องเพื่อแนะนำตัว พระเอกไปเที่ยวป่าเพื่อล่าสัตว์หรือชมนกชมไม้ก็ได้ จากนั้นก็เดินเข้ามาบน บทที่ พระเอกร้องอาจเป็นได้ทั้งบทร้องและการพูดธรรมดา

2. นางเอก ออกมาหน้าม่านเพื่อลาแม่ชีไปเก็บดอกไม้ในป่ามาถวายแม่ชี ในฉากนี้แม่ชีจะออกมาก่อนเพื่อมานั่งให้นางเอกลาเช่นเดียวกับฉากที่พระเอกลาพระบิดา นางเอกว่าเป็นบทร้องแล้วเดินกลับเข้ามาไป

ภาพประกอบ 27 ตัวอย่างตอนที่นางเอกออกมาลาแม่ชีเพื่อไปเก็บดอกไม้ในป่า

3. แหกเซ็น ออกมารำ ว่าวบทร้อง กล่าวถึงเรื่องราวของตนว่า บัดนี้ตนเองเหลือตัวคนเดียว มีข้าศึกติดประชิดเวียงชัยลูกเมียตายหมด อยู่ตัวคนเดียว เดินทางมาหาเมียเพื่อนำกลับไปครองเรือนด้วยกัน จากนั้นก็เข้ามาไป

4. นางยักษ์(อาจมีหรือไม่มีก็ได้แล้วแต่เวลาที่กำหนด) ออกมาบอกกล่าวถึงการเดินป่าของตน ลูกผัวไม่มีอยู่ตัวคนเดียว แล้วก็กลับเข้ามาไป

5. พระรอง ในท้องเรื่องบางเรื่องอาจเป็นเพื่อนพระเอกหรือน้องของพระเอกก็ได้ ตัวพระรองนั้นเดินทางมาเรียนศิลปวิทยากับตาเจ้า(ฤๅษีหรือพระอาจารย์) ครั้นเมื่อจากบ้านมานานก็มีความคิดถึงบิดามารดาและบ้านเมืองรวมถึงคิดถึงพี่ชายก็จัดแจงแต่งกาย(เป็นบทร้อง)ออกมาหน้าม่านเพื่อลาตาเจ้า(ตาเจ้าเดินออกมาตามจังหวะรำมะนาหน้าม่านนั้น) พร้อมกล่าวบทขอพร “ผมก้มเศียรลงอ่อนน้อม กราบขอพรชัยของคุณตา เอ้ย นอย เอย ” จากนั้นตาเจ้าก็เรียกเสนา(ตัวตลก)

ขึ้นมาเพื่อให้เดินทางไปเป็นเพื่อนกับพระรอง โดยมีการซักถามถึงความสมัครใจของตัวเสนา เมื่อเห็นว่าตกลงใจ ก็เริ่มออกเดินทาง กลับเข้ามาในไป ส่วนตาเจ้าว่าบทอีก1บทแล้วเดินเข้ามาตามไป

6.นางรอง ออกมาหน้าม่านแนะนำตัวแล้วก็ลาแม่ แม่ชี หรืออาจจะไม่ลาใคร ห็นออกไปเลยก็ได้

7. โจรป่า ออกมาว่าหน้าม่าน แนะนำตัว บอกว่าจะไปปล้นในป่า “ ตัวผมคือนายโจรเอ้ย เพื่อเหอผมอยู่เกาะเต่า ตั้งภูมิและตั้งภูมิสำเนา ไ้ละเห่ น้อย เอื่อนงเหออยู่เขาหินตะเ ”

8.เป็นฉากที่พระเอกกับนางเอกมาพบกัน และเกี่ยวพาราสักัน

ตัวอย่าง บทเกี่ยวพาราสีของคณะลิเกป่าพันธุ์

ตัวพระ(บทร้อง): มาประสบพบปะพื่ออยู่กลางดง ละน้องสาวพี่คนคอน .ผมสั่นน้องดัดตรอน เอ็งเอยดัดตรอน .สาวงามต่อตา

(ลูกคู่): จะดิง หน่อง นอย นอย นอย หนอย หนอย นอย หนอย นี นอย นอย นอย หนอย นอย ดิง หน่อง นอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย นอย นอย นอย นี นอย นอย นอย ดิง หนอย หนอย หนอย นอย หนอย นอย นอย หนอย หนอย นี หนอย นอย นอย

: น้องมาจากไหน .น้องสาวเหอมาถูกใจของพี่ ช่างงามอย่างนี้ เอ็งเอยอย่างนี้ ตัวพี่พอใจ

(ลูกคู่): จะดิง หน่อง นอย นอย นอย หนอย หนอย นอย หนอย นี นอย นอย นอย หนอย นอย ดิง หน่อง นอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย นอย นี นอย นอย นอย ดิง หนอย หนอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย หนอย หนอย นี หนอย นอย นอย

: ลูกสาวของใคร น้องสาวเหอแม่เข้าใจของพี่ ช่วยบอกเถิดใจดี เอ็งเอยใจดี นั้นของพี่ชาย

(ลูกคู่): จะดิง หน่อง นอย นอย นอย หนอย หนอย นอย หนอย นี นอย นอย นอย หนอย นอย ดิง หน่อง นอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย นอย นี นอย นอย นอย ดิง หนอย หนอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย หนอย นี หนอย นอย นอย

ตัวนาง(บทร้อง): น้องชื่อวันลี พี่ปาวเหอแต่น้องนี้ได้มา จากกุฎแม่ชีป่า เอ็งเอยชีป่า น้องเดินมาคนเดียว

(ลูกคู่): จะดิง หน่อง นอย นอย นอย หนอย หนอย นอย หนอย นี นอย นอย นอย หนอย นอย ดิง หน่อง นอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย นอย นี นอย นอย นอย ดิง หนอย หนอย หนอย นอย หนอย นอย หนอย หนอย นี หนอย นอย นอย

: คุณพี่มาจากไหน พี่เหอมาถูกใจถามพลัน ช่วยบอกแก่อิ้วฉั่น เอ็งเอยดิฉั่น
สุวรรณอยากรู้

(ลูกคู่): จ๊ะตึง หน่อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย
นอย หนอย น้อย ตึง หน่อง นอย หน้อย น้อย หน้อย นอย หน้อย หนอย
นอย นอย นี นอย น้อย นอย ตึง น้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี
หน้อย นอย นอย หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

: พี่ชื่อเรียงเสียงไหน พี่บ่าวเหอละถูกใจของพี่ ช่วยบอกเถิดใจดี เอ็งเอยใจดี
ดีของพี่ชาย

(ลูกคู่): จ๊ะตึง หน่อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย
นอย หนอย น้อย ตึง หน่อง นอย หน้อย น้อย หน้อย นอย หน้อย หนอย
นอย นอย นี นอย น้อย นอย ตึง น้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี
หน้อย นอย นอย หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

ตัวพระ(บทพูด): สวัสดิ์ก่อนล่ะครับเจ้าหล่อนไปไหนมาล่ะครับ

ตัวนาง(บทพูด): แหม..ตัวฉั่นก็ได้ลาคุณท่านแม่ชีมาเก็บดอกไม้ยังงี้ล่ะคะ

ตัวพระ(บทพูด): อ้อ นี่ชะรอยว่าจะเป็นสวนดอกไม้ของน้องอย่างนั้นล่ะครับ

ตัวนาง(บทพูด): ก็อย่างนั้นแหละคะ

ตัวพระ(บทพูด): น้องจะมีความเมตตากรุณาแก่พี่ไหมล่ะหล่อนจ้ะ

ตัวนาง(บทพูด): แหมเมิน จันไม่มีความเมตตาจ้ะ

ตัวพระ(บทพูด): ถ้าน้องไม่มีความเมตตาพี่จะเกี่ยวพาราสีน้องเดี๋ยวนี

ตัวนาง(บทร้อง): แม่เนื้อเย็นเห็นผู้ชาย ละเข้ามาเก็บดอกไม้ พี่เอยช่างไม่ปราศรัย
(ไม่ปราศรัย หมายถึง ไม่พูดไม่คุย)

(ลูกคู่): ทิงน้องนอย ละทิงนอย หนอยนอย หนอย หนอย นอย หนอย ละนอย
นอยนอย ทิงน้องนอย ละทิงนอย หนอยนอยหนอย นอยละหนอย นอย
หนอยนอย น้อย หนอย

ตัวพระ(บทร้อง): ว่าของคุณหรือแม่หนู ละพี่ชายไม่รู้ว่าของใคร ถ้าพี่รู้แล้วพี่ไม่ลัก พี่สู้มาขอแล
ต่อพระพักตร์ น้องเอยกันตามดี
(ตามดี หมายถึง คุยกันดี ๆ)

ตัวนาง(บทร้อง): ถ้าน้ำหน้าละเหมือนพี่ชาย ละน้องให้ดอกไม้ปู้ยี้ ดอกไม้ชายเอยดอกนี้ ถึงใคร
เอามือเข้ามายี้ มันก็ยังไม่หายหอม ถ้าน้ำหน้าเหมือนพี่ชายละน้องไม่ให้
เข้าตอม
(ปู้ยี้ หมายถึง ย่ำยี้ และ มายี้ หมายถึง ขยี้)

(ลูกคู่): ทิงน้องนอย ละทิงนอย หนอยนอย หนอย หนอย นอย หนอย ละนอย

น้อยน้อย ทิ้งน้องน้อย ละทิ้งน้อย หนอยน้อยหนอย นอยละหนอย นอย
หนอย นอย น้อย หนอย

หลังจากเกี่ยวพาราสีกันทั้งสองก็รักกันแล้วพากันเดินทางกลับไปเมืองพระเอก

9. ฉากระหว่างเดินทางกลางป่าเพื่อกลับบ้านเมืองพระเอก มีบทสนทนาเป็นบทพูด
กันระหว่างตัวพระเอกกับนางเอกมีฉากการลงเล่นน้ำ พักค้างคืนกลางป่าได้ต้นไม้บทรยาย
สภาพป่าและที่พักเป็นบทร้องของพระเอก

10. ฉากแขกเข็นออกมา พบกับพระเอก นางเอกนอนหลับกลางป่าจึงรำมนต์คาถา
สะกดให้ทั้งสองหลับแล้วลักพาตัวนางกลับเข้าเมืองของตัวเองไป เมื่อมาถึงเมืองแขกคลายมนต์ให้
นางเอกฟื้นแล้วถามความสมัครใจจะยอมเป็นเมียตนหรือไม่ นางเอกออกอุบายจนแขกตายใจ

11. ฉากนางเอกหนีแขก ไปพบกับโจรป่า เมื่อออกอุบายหนีโจรป่าก็ไปพบกับ
พระรอง ต่อมาโจรกับพระรองต่อสู้กันเมื่อโจรแพ้ จึงพากันเดินทางต่อไปจนได้พบกับพระเอกจึงกลับ
เข้าเมืองกันและครองรักกันอย่างมีความสุข

หากเวลาน้อยกว่านี้ก็อาจจบตั้งแต่เกี่ยวพาราสีกันและตกลงรักกัน หรือหากเวลามากกว่า
นี้ อาจเพิ่มบทให้พระรองเจอกับนางรองเกี่ยวกันแล้วรักกันหรืออาจจะให้แขกตามมาลักพานางคืนที่
เมืองพระเอก เป็นต้น ทั้งนี้เวลาเต็มสำหรับการแสดงมีประมาณ 5 – 6 ชั่วโมงเลยทีเดียว

การจบเรื่อง เมื่อจบเรื่องลิเกป่าจะกล่าวจบเรื่องโดยกล่าวว่า...”การแสดงของคณะลิเก
ป่าพันปีสำหรับวันนี้ ได้ดำเนินจนจบเรื่องแล้ว หากมีการผิดพลาดประการใด ก็ต้องขอภัยท่านผู้ชม
ไว้ในที่นี้ด้วย...ในวันนี้คณะลิเกป่าพันปีขอจบการแสดงในคำคืนนี้ไว้เพียงแค่นี้...ลาละครับท่านผู้ชม”

3.7 การลาโรง

การลาโรงหรือการจบการแสดง ถือเป็นลำดับสุดท้ายของการแสดงลิเกป่า การลาโรงนั้นใช้
เวลาประมาณ 10 – 15 นาที หลังจากการเล่นเรื่องจบแล้ว สารสำคัญของ การลาโรง คือ การบอก
กล่าวที่มาของคณะว่าตั้งอยู่ที่ไหน รับงานแสดงใดบ้าง ติดต่องานแสดงกับใครได้อย่างไร และโอกาส
ต่อไปจะไปทำการแสดงที่ไหน เมื่อไหร่ นอกจากนี้ยังเป็นการบอกลาและกล่าวขอบคุณเจ้าภาพ
รวมถึงผู้ชมทุกๆท่านที่มารับชมการแสดงในครั้งนี้

ตัวอย่าง บทลาโรงของคณะลิเกป่าพันปี

(คำร้อง) สิบนิ้วประนมแม่เอยบังคมยกไหว ไหว้หญิงไหวชาย ไหว้ญาติที่มา

(ลูกคู่) เอ็ง เออ ละ หนอย นอย นอย เขิบนอย เขิบนอย ละหนอย นอย นอย นอย นอย นอย
นอย นอย นอย หนอย นอย นอย นอย หน้อย เอย

(คำร้อง) พอดี พอร้าย พอได้แล้วแม่จ๋า คำคืนเวลา ง่วงหลับง่วงนอน

(ลูกคู่) เอ็ง เออ ละ หนอย นอย นอย เขิบนอย เขิบนอย ละหนอย นอย นอย นอย นอย นอย
นอย นอย นอย หนอย นอย นอย นอย หน้อย เอย

(คำร้อง) ไหว้เด็กเล็กอ่อน ที่นอนในเปล ไหว้ท้องทะเลนั้นที่กว้างใหญ่

(ลูกคู่) เอ็ง เออ ละ หน้อย น้อย นอย เชิบนอย เชิบนอย ละหน้อย น้อย นอย นอย นอย นอย

นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย นอย

(บทพูด) “สวัสดิ์บรรดาแขกผู้ที่มา ญาติสนิทมิตรสหาย เจ้าบ้าน ผมขอหยุดบทกลอนในคำคั้นนี้คณะ
ลิเกป่าพันปีต้องขออำนวยพรให้ท่านเดินทางกลับกันโดยสวัสดิภาพ อย่าให้มีศัตรู รุญเจี้ยว
เขี้ยวขอ ให้ปลอดภัย ลาละครับ”

การแสดงของคณะลิเกป่าพันปีนั้น ไม่มีเวลาที่ตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาที่ผู้จัดหรือ
เจ้าภาพของงานกำหนดให้ โดยบอกเวลาของการแสดงให้หัวหน้าลิเกป่าทราบว่าจะเริ่มต้นเล่นเวลาใด
และจบเวลาใด หัวหน้าคณะก็จะคำนวณเวลาและเลือกตัดตอนเรื่องที่เล่นให้เหมาะสมกับเวลาและ
สถานที่ โดยบทที่แสดงนั้นมีการเริ่มเรื่องและการจบเรื่องที่ลงตัวโดยที่ผู้รับชมการแสดงไม่รู้สึกรัดขัด
หรือขาดตอนในขณะรับชมอยู่เลย หรือบางครั้งหากไม่มีการกำหนดเวลา คณะก็จะแสดงไปเรื่อย ๆ
2 หรือ 3 ชั่วโมงบ้าง จะจบเรื่องก็ต่อเมื่อเจ้าภาพมาสะกิดบอกเท่านั้น จากการสัมภาษณ์คุณตาจำรัส
หัวหน้าคณะทราบว่า การแสดงที่เต็มรูปแบบอย่างบริบูรณ์นั้นสามารถแสดงได้นานถึง 5 – 6
ชั่วโมงเลยทีเดียว

ปัจจุบันขนบนิยมนั้นขั้นตอนของการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพันปีบางขั้นตอนถูกตัด
ออกไปหรือบ้างก็เอามารวมเข้าด้วยกัน อาทิขั้นตอนของการว่าดอก และขั้นตอนของการบอกชุดซึ่ง
เป็นขั้นตอนในการแสดงก่อนการออกแขก ทั้งนี้นายจำรัส หัวหน้าคณะให้เหตุผลในเรื่องนี้ว่า
เนื่องจากการแสดงในปัจจุบันผู้ชมส่วนใหญ่ชื่นชอบการแสดงลิเกป่าที่เน้นเรื่องราวที่น่าติดตาม
มากกว่าการแสดงตามลำดับแบบสมัยโบราณ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะลิเกป่านั้น ไม่ได้มีทำประกอบการ
รำที่อ่อนช้อยเหมือนอย่างโนรา หรือลิเกแบบภาคกลาง เส้นห์ของลิเกป่าอยู่ที่การแสดงเรื่องราว
มากกว่าการรำ อีกทั้งยังเป็นการประหยัดเวลาในการแสดงด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องลิเกป่า : กรณีศึกษาคณะลิเกป่าพันปี ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา ความสำคัญ ขอบเขตของการศึกษาและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

- 1.1 เพื่อศึกษาบทบาทของคณะลิเกป่าพันปีที่มีต่อชุมชน
- 1.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการแสดงลิเกป่า คณะลิเกป่าพันปี
- 1.3 เพื่อศึกษาขนบนิยมในการแสดงลิเกป่า คณะลิเกป่าพันปี

2. ความสำคัญของการวิจัย

- 2.1 ทำให้ทราบและเข้าใจถึงบทบาทของคณะลิเกป่าพันปีที่มีต่อชุมชนตำบลลีเล็ดอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 2.2 ทำให้ทราบและเข้าใจในองค์ประกอบและขนบนิยมของการแสดงลิเกป่า
- 2.3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการดำเนินการด้านพัฒนา ส่งเสริมและอนุรักษ์ลิเกป่าอย่างเหมาะสมต่อไป
- 2.4 ทำให้คนทั่วไปได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการแสดงลิเกป่า ซึ่งเป็นศิลปะของท้องถิ่นได้ และช่วยกันดูแลส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะลิเกป่าพันปี อยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 3.2.1 บทบาทของคณะลิเกป่าพันปีที่มีต่อชุมชน
 - บทบาทในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง
 - บทบาทในการสร้างอาชีพ
 - บทบาทด้านพิธีกรรม
 - บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม

- บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

3.2.2 องค์ประกอบของการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพันปี

- สมาชิกคณะลิเกป่าพันปี
- โรงลิเกป่า
- เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง
- การแต่งกาย
- เรื่องที่ใช้แสดง
- โอกาสในการแสดง

3.2.3 ขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าคณะพันปี

- การเบิกโรง
- การลงโรง
- การไหว้ครู
- การออกแขก
- การบอกเรื่อง
- การเล่นเรื่อง
- การลาโรง

3. 3 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะลิเกป่าพันปี โดยมีระยะเวลาตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 - ตุลาคม 2553

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้
- เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลิเกป่า

4.1.2 ศึกษาข้อมูลภาคสนาม

- สัมภาษณ์หัวหน้าคณะและสมาชิกคณะลิเกป่าพันปี ตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และทำการบันทึกภาพและเสียง

- สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และส่งเสริมการแสดงเรื่องลิเกป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

- สัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจริญ ศรีประดิษฐ์ อาจารย์พิเศษประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และส่งเสริมการแสดงเรื่องลิเกป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

- สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและกรรมการผู้เกี่ยวข้องของกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์

- สัมภาษณ์ผู้ชมทั้งในชุมชนตำบลลีเล็ดและชุมชนอื่นๆที่รับชมการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี

- รับชมการแสดงจริง จากคณะลิเกป่าพันปี ตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย
- สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการแสดงอย่างน้อย 1 ครั้ง
- สังเกตสภาพทั่วไปของพื้นที่ ผู้คน ลักษณะของการจัดการแสดงลิเกป่ารวมถึงความนิยมในการรับชมลิเกป่าของผู้คนในท้องถิ่น

4.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- สมุดจดบันทึก
- กล้องถ่ายรูป
- เครื่องบันทึกเสียง
- การสังเกต
- แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

4.2 ขั้นศึกษาข้อมูล

4.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ รายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต มาเรียบเรียง พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เรื่องลิเกป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และข้อมูลที่สัมภาษณ์จากลิเกป่าพันปี มาเรียบเรียงให้สอดคล้องและสัมพันธ์กัน

4.2.3 ถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงและเครื่องบันทึกภาพ แล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

4.2.4 ปรึกษาขอความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4.2.5 ศึกษาข้อมูลโดยแยกประเด็นตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4.3 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกประเด็นต่างๆ ตามขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะนำมาเสนอเปรียบเทียบในเชิงพรรณนาในหัวข้อต่างๆดังต่อไปนี้

4.3.1 บทบาทของคณะลิเกป่าพันปีที่มีต่อชุมชน

- บทบาทในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง
- บทบาทในการสร้างอาชีพ
- บทบาทด้านพิธีกรรม
- บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม
- บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

4.3.2 องค์ประกอบของการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพันปี

- สมาชิกคณะลิเกป่าพันปี
- โรงลิเกป่า
- เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง
- การแต่งกาย
- เรื่องที่ใช้แสดง
- โอกาสในการแสดง

4.3.3 ขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าคณะพันปี

- การเบิกโรง
- การลงโรง
- การไหว้ครู
- การออกแขก
- การบอกเรื่อง
- การเล่นเรื่อง
- การลาโรง

สรุป

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะลิเกป่าพันปีทั้งหมด ทั้งที่เป็นข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากข้อมูลภาคสนาม รวมไปถึงการเก็บข้อมูลอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ ผู้คน ลักษณะของการจัดการแสดงลิเกป่า รวมถึงความนิยมในการ รับชมลิเกป่าของผู้คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มารวบรวม และวิเคราะห์เรียบเรียงในรูปแบบ การพรรณนาเป็นความเรียง ได้บทสรุปและข้อเสนอแนะตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

ลิเกป่าพันปี คือการรวมตัวกันของกลุ่มคนวัยไม่ใกล้ฝั่งที่มีความผูกพันและภูมิใจใน ศิลปะการแสดงแขนงนี้ อีกทั้งยังมีความหวังที่จะให้ลิเกป่าพันปีอยู่คู่กับชุมชนสืบไป ลิเกป่าพัน ปีเป็นคณะลิเกป่าที่เก่าแก่คณะหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ที่ตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก่อตั้งเป็นคณะมานานกว่า 30 ปี โดยกลุ่มคนชรากลุ่มหนึ่งมารวมตัวกันได้ ภายใต้การนำของนายพ่วง ศรีเพชรพูล โดยก่อนหน้านั้นใช้ชื่อว่า “ คณะพ่วง ศรีวิชัย ศิลปินบันเทิง ” ซึ่งตาพ่วงเองได้รับการถ่ายทอดการแสดงลิเกป่ามาจากนายหมุดและนายฉาวซึ่งเป็นลิเกป่าชาว

สงขลาที่เดินทางมาแสดงลิเกป่าที่บ้านทุ่งโพธิ์และได้มาตั้งรกรากที่นั่น ทั้งตาพวงและตาจรัส (หัวหน้าคณะคนปัจจุบัน) ขณะนั้นอายุ 17 – 18 ปี ได้รับชมการแสดงลิเกป่าคณะนายจาวมีความชื่นชอบและขอฝึกลิเกป่ากับคณะนายจาวจนชำนาญจึงได้ออกมาตั้งคณะของตัวเองและ ได้ถ่ายทอดวิชาการแสดงให้เพื่อนๆ ที่สนใจจนสามารถออกไปทำการแสดงตามที่ต้องการ เหตุผลที่ ตาพวงพยายามชักจูงเพื่อนๆ วิทยราในหมู่บ้านมาสอนให้รำลิเกป่าเพราะว่าเป็นศิลปะที่รักและผูกพัน และกลัวว่าอาจมีสักวันที่จะสูญหายไปได้ ในขณะนั้นมีสมาชิกที่อายุน้อยสุดเกือบ 60 ปี มากสุดก็เจียด 90 ปี และเมื่อต้นปี พ.ศ. 2549 รายการคนค้นคนของช่องโมเดิร์นไนน์ทีวี มาทำการบันทึกรายการและเห็นว่าสมาชิกทั้งหมดอายุมาก ๆ ทั้งนั้น จึงตั้งฉายาว่า “ ลิเกป่าพันธุ์ ” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาไม่กี่เดือนในปีเดียวกันตาพวงได้ถึงแก่กรรม การแสดงจึงหยุดชะงักลง หลังจากนั้น นายจรัส กลับแดง จึงได้รวบรวมนักแสดงที่มีอยู่เดิม ก่อตั้งคณะขึ้นอีกครั้ง และรับหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะ ภายใต้ชื่อ “ลิเกป่าจรัส รัชมีมณียอดฟ้า ” แต่ชื่อคณะ “ ลิเกป่าพันธุ์ ” ดูเหมือนจะเป็นชื่อที่ติดหูและเหมาะสมกับคณะนี้และเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ภายหลังจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อเป็น “ลิเกป่า” และ รับงานแสดงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ปัจจุบันคณะลิเกป่าพันธุ์ อยู่ภายใต้การนำของ นายจรัส กลับแดง ทำหน้าที่ควบคุมวง รับงานแสดง แต่งบทและเรื่องที่จะแสดงในโอกาสต่าง ๆ ทั้งยังฝึกซ้อมและถ่ายทอดศิลปะการแสดง แขนงนี้ให้แก่เด็ก ๆ และเพื่อนบ้านที่สนใจ และนายจรัส กลับแดง ยังเป็นตัวแทนของคณะลิเกป่าพันธุ์ ในการรับงานแสดงที่ได้ติดต่อผ่านชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ของ องค์การบริหารส่วนตำบลลีเล็ดอีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าคณะลิเกป่าพันธุ์ กลายเป็นส่วนหนึ่งและเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวไปแล้ว เพราะเมื่อยามใดที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวมาพักที่โฮมสเตย์ที่นี่ หนึ่งในกิจกรรมของการนำเที่ยวนอกเหนือไปจากการดูกลุ่มอาชีพต่างๆของชุมชนและการปลูกป่าชายเลนแล้วที่สำคัญที่แทบจะขาดไม่ได้ก็คือ การรับชมการแสดงลิเกป่าคณะนี้ เรียกได้ว่าต่างฝ่ายต่างพึ่งพากัน การที่มีคนมาใช้บริการของกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์เพิ่มขึ้นนั้นหนึ่งในเหตุผลที่มากกว่าการพักผ่อนหย่อนใจก็คือ การได้รับชมการแสดงของคณะลิเกป่าพันธุ์และในขณะเดียวกัน คณะลิเกป่าเองก็ยืนหยัดคงอยู่ได้ท่ามกลางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่เป็นสมัยใหม่ก็เพราะนักท่องเที่ยวและกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวนั่นเอง

ลิเกป่าพันธุ์มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนลีเล็ดในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น บทบาทในด้านการสร้างความบันเทิง บทบาทในการสร้างอาชีพ บทบาทด้านพิธีกรรม บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม และ บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

1.บทบาทของคณะลิเกป่าพันธุ์ที่มีต่อชุมชน

1.1 บทบาทในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง

ลิเกป่าจัดเป็นการแสดงที่สร้างความบันเทิง ความสุขและความเพลิดเพลินให้กับชาวบ้านอย่างแนบแน่น เพราะลิเกป่าเป็นการแสดงที่เข้าถึงชาวบ้านโดยง่ายไม่ซับซ้อน ในเรื่องดนตรี เนื้อเรื่อง ภาษา และเนื้อร้อง โดยเฉพาะตัวตลกในบทของเสนาและแขกแดงถือเป็นตัวละครที่

สำคัญที่เรียกเสียงหัวเราะจากคนดูได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามามีบทบาทต่อชาวบ้านลี้ดมากขึ้น ลิเกป่าพื้นป็นจึงจำเป็นต้องปรับตัวและปรับปรุงในเรื่องของบทบาทการแสดงเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันได้ และแม้ว่าวันนี้ลิเกป่าจะได้รับความนิยมน้อยกว่าในอดีตแต่บทบาทของลิเกป่าพื้นป็นในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง จึงถือเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ชมกลุ่มหนึ่งได้มีความสุขเพลิดเพลินมาจนถึงปัจจุบัน

1.2 บทบาทในการสร้างอาชีพ

ลิเกป่าถือเป็นอาชีพเสริมที่จะทำให้สมาชิกในคณะซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเฒ่าคนแก่ ได้มีรายได้และมีกิจกรรมเสริม นอกเหนือจากการอยู่บ้านเลี้ยงหลานในแต่ละวัน การแสดงลิเกป่าไม่ได้สร้างรายได้ให้กับผู้แสดงมากนัก และในปัจจุบันก็มีงานแสดงไม่บ่อยครั้งนัก แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านสูงอายุกลุ่มนี้หันมายึดการแสดงลิเกป่าเป็นอาชีพเสริมนั่นคือ ความพึงพอใจและความปิติสุขที่ได้แสดงและเห็นรอยยิ้มของผู้คนขณะที่ตนแสดงอยู่นั่นเอง บทบาทของลิเกป่าในด้านการสร้างอาชีพจึงไม่มีบทบาทสำคัญมากนักต่อชาวบ้านในชุมชน

1.3 บทบาทด้านพิธีกรรม

บทบาทด้านพิธีกรรมของลิเกป่าต่อชุมชนชาวบ้านลี้ดมีความสัมพันธ์กันมาอย่างช้านาน นั่นคือ บทบาทในการแก้บนและบทบาทในการครอบ ในสังคมชนบทความเชื่อในเรื่องเร้นลับเหนือธรรมชาติยังมีอย่างเต็มเปี่ยม และการที่ได้ให้สัญญาต่อสิ่งเร้นลับที่ตนนับถือไว้แล้วนั้น เมื่อได้สิ่งต่างๆ ตามที่ประสงค์แล้วก็ต้องทำตามสัญญาไว้ เช่น บ่นบานว่าจะรับลิเกป่ามาเล่น ลิเกป่าจึงเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการแก้บนซึ่งเชื่อมโยงความเชื่อของชาวบ้านเข้าด้วยกัน เรียกว่า พิธีแก้ “เหฺมฺรย” และผู้ที่สามารถแก้ “เหฺมฺรย” ได้นั้นจะต้องผ่านการครอบเครื่องเช่นเดียวกับการครอบครูของหนังตะลุงและมโนราห์ ส่วนบทบาทในด้านการครอบเครื่องนั้นเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อยอมรับว่าผู้เข้าพิธีได้เป็นศิลาป็นลิเกป่าโดยสมบูรณ์แล้วซึ่งถือว่าเป็นบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่ต่อเนื่องกับบทบาทการแก้บน ผู้ที่ผ่านพิธีครอบครูเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะมีสิทธิ์ที่จะประกอบพิธีการแก้บนให้กับคนอื่นๆ ได้อย่างสมบูรณ์

1.4 บทบาทด้านในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม

ในอดีตบทบาทของลิเกป่าได้เข้ามาแทรกอยู่ในวิถีชาวบ้านแทบทุกช่วง เพราะสื่อต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมเมืองเข้ามามีบทบาทในสังคมชาวบ้านไม่มากนัก ผู้แสดงลิเกป่าจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางที่เชื่อมโยงระหว่างชาวบ้านกับการรับรู้ข่าวสารจากโลกภายนอก และลิเกป่ายังเป็นส่วนหนึ่งในการขัดเกลาสังคมในฐานะที่ศิลปินเหล่านี้ได้เข้ามาสอดแทรกการอบรมสั่งสอนเยาวชน และในปัจจุบันแม้ว่าโลกและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป การสื่อสารสะดวกรวดเร็วขึ้น ชาวบ้านรับข่าวสารต่างๆ ได้ง่ายขึ้นแล้วก็ตาม แต่คำสอนหรือข้อคิดต่างๆ ที่มาจากการแสดงลิเกป่าของคณะลิเกป่าพื้นป็นยังคงไว้ซึ่งข้อคิดดีๆ ที่ช่วยส่งเสริมและขัดเกลาจิตวิญญาณของคนในสังคมมาโดยตลอด

1.5 บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น

ลิเกปามีบทบาทในฐานะผู้สืบทอดศิลปะประจำท้องถิ่นซึ่งเป็นการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยสายเลือดหรือโดยความรักและผูกพัน มีส่วนทำให้ลิเกปามีบทบาทสำคัญในการคงไว้และอนุรักษ์ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ในอดีตการสืบทอดนั้นเป็นการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นอันเป็นสายเลือดเดียวกัน ปัจจุบันหัวหน้าคณะคือนายจรัส กลับแดง มีอายุ 76 ปี และสมาชิกในคณะส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 66 – 93 ปี อีกกลุ่มคือกลุ่มเด็กๆที่มีอายุ 9 – 16 ปี ซึ่งถือเป็นรุ่นหลาน และเป็นที่เห็นชัดเจนว่า หัวหน้าคณะคนต่อไปน่าจะเป็นเด็กๆกลุ่มนี้นั่นเอง นอกจากนี้ลิเกปาพื้นปียังได้กลายเป็นส่วนหนึ่งและเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นที่ได้นำเสนอต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวของชุมชนลีเล็ดนำไปแล้ว ดังนั้นคณะลิเกปาพื้นปียังคงมีบทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นของชาวลีเล็ดได้สืบไปนานเท่านั้น

2. องค์ประกอบของการแสดงลิเกปาของคณะลิเกปาพื้นปี

2.1 สมาชิกคณะลิเกปาพื้นปี

สมาชิกในคณะลิเกปาพื้นปี มีทั้งหมด 10 คน ส่วนใหญ่เริ่มฝึกหัดและแสดงลิเกปามานานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ปัจจุบันสมาชิกในคณะที่อายุน้อยที่สุดคือ 9 ปี และมากที่สุดอายุ 93 ปี ต่างก็มีบทบาทการแสดงที่แตกต่างกันไป และบางคนก็สามารถแสดงแทนในบทอื่นๆได้เมื่อมีความจำเป็น สมาชิกทั้ง 10 คน มีดังนี้

1. นายจรัส กลับแดง หัวหน้าคณะ อายุ 76 ปี แสดงเป็น แยกบอกเรื่อง ตาเจ้า(ญาติหรือพระเจ้าตา) แม่ชี นางเอก พระเอก พระบิดา นางยักษ์ โจร
2. นางเนียม ชำนาญ อายุ 93 ปี แสดงเป็นตัว เสนา แม่ชี นางเมือง
3. นางลั่น แซ่ลี อายุ 84 ปี แสดงเป็นตัวพระ
4. นางเพียร แก้วพิชัย อายุ 83 ปี แสดงเป็น ตัวพระรอง
5. นางปราณี เกษมสุข อายุ 66 ปี แสดงเป็น แม่ของตัวนาง
6. นายอาชีพร เกษมสุข อายุ 73 ปี เป็นนักดนตรี ตีระฆังนา
7. นางผาด ลักษณะชู อายุ 74 ปี เป็นนักดนตรี ตีโหม่ง (ฆ้องคู่)
8. เด็กชายพงศ์พัฒน์ กลับแดง อายุ 13 ปี แสดงเป็น ตัวเสนา และตีระฆังนา
9. นายวรวิทย์ จันทรทาโพ อายุ 16 ปี แสดงเป็น ตัวออกแยกบอกเรื่อง และตีระฆังนา
10. เด็กหญิงอรรพรรณ กลับแดง อายุ 9 ปี แสดงเป็นตัว ตัวนาง

2.2 โรงลิเกปา

โรงลิเกปาในอดีตมีลักษณะเป็นเวทีรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ 4 × 6 เมตร โดยการวางเสา 4 เสา พื้นโรงปูด้วยพื้นไม้กระดานหรือปูเสื่อไม้ยกพื้น แต่หากจำเป็นต้องยก

พื้นขึ้นมาเนื่องด้วยฝนตก หรือพื้นที่แฉะเป็นแอ่งน้ำ ก็ควรจะยกขึ้นสูงประมาณ 1 – 1.5 เมตร แบ่งเวทีเป็นสอง ส่วนด้านหน้าสำหรับการแสดง และด้านหลังสำหรับการแต่งกายของลูกคู่หรือนักแสดง ทั้งยังเป็นที่ยึดอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ด้วย หลังคามุงด้วยจากหรือสังกะสีทำเป็นเพิงหมาแห่น ส่วนม่านที่กั้นกลางทำด้วยผ้าผืนใหญ่ เป็นแถบสีต่างๆ ก่อนตั้งโรงต้องมีพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่เพื่อขอที่ขอทางก่อนทุกครั้ง ปัจจุบันมีการสร้างโรงขึ้นอย่างง่าย ๆ กล่าวคือปูเสื่อเป็นพื้นเวที ไม่มีการยกพื้น ซึ่งม่านเป็นฉากแบ่งเวทีออกเป็นสองส่วน ไม่พิถีพิถันนัก แต่ลิเกป่าคณะนี้ก็ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งโรงตามแบบดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไหว้เจ้าที่เพื่อขอที่ก่อนการตั้งโรง

2.3 เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

เครื่องดนตรีของคณะลิเกป่าพื้นปี ประกอบด้วย รำมะนา 2 ลูก คือขนาดใหญ่และขนาดกลาง โหม่ง(ฆ้องคู่) 1 รวง และ ฉิ่ง 1 คู่ เท่านั้น ไม่มีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการดำเนินทำนองอย่างใด บทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงที่เหมือนกันทุกครั้งคือ บทเพลงที่ใช้ประกอบการลงโรง ไหว้ครู ออกแขก บอกเรื่องและลาโรง ส่วนบทเพลงที่ใช้ประกอบการเล่นเรื่องนั้นบทร้องและบทเพลงจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับเรื่องที่แสดงเป็นหลัก

2.4 การแต่งกาย

การแต่งกายของลิเกป่าคณะนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ การแต่งกายของตัวละครในชุดแขกแดง กล่าวคือ แขกแดง แต่งกายคล้ายแขกอินเดียผสมมุสลิม เสือเป็นสีพื้นแขนสั้น สวมกางเกง ผ้าโสร่งและหมวก ยายยี่นั้นก็เสื้อมีธรรมดาแขนสั้น นุ่งผ้าปาเต๊ะ และมีผ้าสไบคล้องบ่าทั้งสองข้าง ปลอยชายผ้าไว้ด้านหลัง ส่วนตัวเสนานั้น นุ่งกางเขยาวประมาณครึ่งน่องไว้ด้านในแล้วสวมกางเกงขาสั้นกว่าไว้ด้านนอก สวมเสื้อกล้ามสีสดใสแล้วสวมทับด้วยเสื้ออีกอีกครั้ง สวมหมวกแก๊ปโดยหมุนปีกหมวกไปไว้ด้านหลัง สวมแว่นตาดำ แต่งหน้าทาปากสีแดง ใส่ถุงเท้ายาวเหนือเข่า แต่เป็นคนละสี คนละข้างกัน กลุ่มที่สองเป็นการแต่งกายของตัวละครตอนแสดงเรื่อง ส่วนใหญ่เรื่องที่แสดงมักเป็นเรื่องจักรววงศ์ ตัวละครก็แต่งกายไปตามบทบาทที่ได้รับ เช่น เจ้าเมือง หรือพระบิดา นางเมือง ตัวพระ นางเอก นางรอง ส่วนตาเจ้าแต่งกายคล้ายฤๅษี แม้ชื่อก็นุ่งขาวห่มขาว กลุ่มที่สามเป็นการแต่งกายของลูกคู่ ซึ่งแต่งกันแบบง่าย ๆ เหมือนอย่างการแต่งกายในชีวิตประจำวันทั่วไป ไม่ได้พิถีพิถันมากมายนัก เว้นแต่ว่า มีการแสดงในงานพิธี ลูกคู่จำเป็นต้องแต่งกายเหมือนกัน ส่วนใหญ่จะใส่เสื้อลายดอกเหมือนกัน

2.5 เรื่องที่ใช้แสดง

ปัจจุบันนี้เรื่องที่ใช้ในการแสดงส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาเอง เช่น เรื่องจาร์สรัตมีมณียอดฟ้า นายช่วง ชุมณีบุตรดาซาม ดอกไม้กลางดง เรื่องพื้นบ้านจักรววงศ์ก็ยังมีแสดงอยู่บ้างแต่น้อยมาก ส่วนเรื่องการแสดงชุดแขกแดงที่เล่นก่อนการแสดงเรื่องทั่วไปปัจจุบันได้ถูกตัดออกไปเนื่องจากมีเวลาในการแสดงน้อยและคนนิยมชมเรื่องมากกว่าการรับชมตอนแขกแดงทั้งนี้

เป็นเรื่องที่รู้กันแล้ว ภาษาที่ใช้ในการร้องบทและการแสดงของคณะลิเกป่าคณะนี้ คือเป็นภาษากลางปนภาษาถิ่นใต้

2.6 โอกาสในการแสดง

คณะลิเกป่าผันปีรับแสดงทุกงาน เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบุญหรืองานเลี้ยงประจำปี งานเฉลิมฉลองพิธีการ รวมถึงงานแก้บนต่างๆ ปัจจุบันงานแสดงมีน้อยลง บ้างก็เป็นการแสดงสาธิตเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน อีกทั้งเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ที่อยู่คู่กับกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลลีเล็ดอีกด้วย ส่วนค่าตอบแทนในการแสดงแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับระยะทางและเวลาที่แสดง เช่น แสดงในหมู่บ้านหรือในกลุ่มท่องเที่ยว เวลา 45 นาที – 1 ชั่วโมง อยู่ที่ราคา 1,000 – 1,500 บาท แต่หากออกนอกหมู่บ้านก็อยู่ที่ 2,000 – 2,500 บาท ทั้งนี้ต้องมีรถรับส่งด้วย

3. ขนบนิยมในการแสดงลิเกป่าคณะผันปี

3.1 การเบิกโรง

เป็นขั้นตอนลำดับแรกของการแสดง เป็นการทำพิธีเพื่อขอเจ้าที่เจ้าทางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้คุ้มครองคนในคณะและให้การแสดงในครั้งนี้อาณัติลุล่วงไปด้วยดี ของที่ใช้ในการเบิกโรงได้แก่ หมากพลู 3 คำ เทียน 1 เล่ม ดอกไม้และเงิน 109 บาท หัวหน้าคณะเป็นคนดำเนินการโดยลำพัง ส่วนของบทร้องคาถาที่ใช้ไม่สามารถเปิดเผยได้ไม่สามารถเปิดเผยให้ทราบได้เป็นพิธีที่ทำและว่าบทร้องคนเดียว โดยเริ่มจากการที่นายโรงนำเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่างๆมาวางเรียงกันด้านหลังของโรงลิเก จากนั้นจุดเทียนและว่าบทคาถา(ท่องบทในใจ)จากนั้นนำแป้ง(แป้งฝุ่นทาผิวกาย) มาทาที่เครื่องดนตรี ต่อมาก็นำเทียนไปวนรอบๆเครื่องดนตรีพร้อมท่องคาถาจากนั้นนำหมากพลูคำที่ 1 ไปด้านหน้าเวที คำที่ 2 โยนไปด้านหลังของผู้ทำพิธีและคำที่ 3 เอาไว้ได้ฐานหรือวางไหม่งเป็นอันเสร็จพิธีเบิกโรง จากนั้นก็ส่งเครื่องดนตรีให้ลูกคู่ตีสามลาและเข้าสู่ขั้นตอนของการลงโรงต่อไป

3.2 การลงโรง

การลงโรงหรือการไหมโรงของลิเกป่าเป็นการบรรเลงดนตรีล้วน มีวัตถุประสงค์เพื่อบอกกล่าวว่าการแสดงลิเกป่ากำลังจะเริ่มแล้ว และเพื่อให้นักแสดงเตรียมความพร้อมสำหรับการแสดงด้วย การลงโรงเริ่มต้นเมื่อลูกคู่และผู้แสดงส่วนหนึ่งนั่งล้อมวงกันบริเวณด้านหน้าเวทีและบรรเลงดนตรีล้วนๆ ใช้เวลา ประมาณ 10 – 20 นาที ในอดีตมีหลายบทเพลง ปัจจุบันเนื่องจากมีระยะเวลาที่สั้นมากการลงโรงสำหรับคณะนี้จึงเหลือเพียงแค่การตีสามลาเท่านั้น

3.3 การไหว้ครู

การไหว้ครูของคณะลิเกป่าผันปีนั้นมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ การไหว้ครูในการแสดง หรือ“การภาดครู” คือ การระลึกและคารวะครูบาอาจารย์ บิดามารดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ เพื่อให้มาช่วยคุ้มครองรักษาคณะลิเกป่าให้ปลอดภัยและเพื่อให้เกิดกำลังใจในการแสดง ส่วนการ

ไหว้ครูประจำปีนั้นจะนิยมปฏิบัติกันเป็นประจำในวันพฤหัสบดี เดือน 6 (ช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน) ของทุกๆปี หากใครไม่สนใจหรือใส่ใจที่จะทำพิธีเพื่อเคารพสักการะอาจมีอุปสรรคในการแสดงในเวลาต่อไปและมีความเชื่อว่าอาจถูกครุหม่อทำโทษและทำกิจการใดๆไม่เจริญรุ่งเรืองก็เป็นได้

3.4 การออกแขก

การออกแขก ถือเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงลิเกป่า เพราะก่อนที่จะทำการแสดงเรื่องอื่นนั้นจะต้องออกแขกเสียก่อน ตัวแสดงในชุดออกแขกที่สำคัญมี 3 ตัว คือ แยกแดง ยาหยีและตัวเสนา การออกแขกเริ่มต้นจากการที่แยกแดงออกมาเต้น เรียกว่า “การเดินสามขา” จากนั้นก็แสดงเป็นเรื่องราวของแยกแดงตั้งแต่จากบ้านเมืองมา แต่งงานกับยาหยี และลากลับบ้านเมืองตน ปัจจุบันการแสดงชุดออกแขกของคณะลิเกป่าพื้นปีถูกตัดออกไปเหลือเพียงแต่การที่แยกแดงออกมาเต้นและร้องบทเพื่อบอกเรื่องเท่านั้นเนื่องด้วยเวลาในการแสดงมีไม่มากนักและผู้ชมส่วนใหญ่นิยมชมเรื่องที่จะแสดงเท่านั้น

3.5 การบอกเรื่อง

การบอกเรื่องของคณะลิเกป่าพื้นปี ใช้ตัวแยกแดงเป็นตัวบอกเรื่องโดยการบอกกล่าวให้ผู้ชมทราบว่าในวันนี้คณะจะทำการแสดงเรื่องอะไร เรื่องราวเกิดขึ้นที่ไหน มีอะไรบ้างที่น่าสนใจ

3.6 การเล่นเรื่อง

การเล่นเรื่องเป็นการแสดงเรื่องตามที่คณะได้กำหนดนัดแนะกันไว้ในแต่ละครั้งมีทั้งบทบรรยาย บทร้องและบทเจรจา สำหรับบทร้องนั้นมีหลากหลายทำนอง เรื่องที่นิยมใช้แสดงในปัจจุบันของลิเกป่าคณะนี้คือเรื่องจรัสศรีมณียอดฟ้า นายช่วง ชุมณีบุตรดาซามและเรื่องดอกไม้กลางดง ระยะเวลาของการเล่นเรื่องขึ้นอยู่กับลักษณะงานและเวลาที่เจ้าภาพกำหนด หากมีเวลาที่ไม่จำกัดการเล่นเรื่องก็จะยืดยาวเป็น 2 – 3 ชั่วโมงเลยทีเดียว แต่หากเวลามีจำกัดก็จะตัดเฉพาะตอนที่สำคัญหรือฉากๆหนึ่งที่น่าสนใจมาแสดงเท่านั้น

3.7 การลาโรง

การลาโรง ถือเป็นลำดับสุดท้ายของการแสดงลิเกป่า ใช้เวลาประมาณ 10 – 15 นาที สารสำคัญของการเล่นคือการบอกกล่าวที่มาของคณะว่าตั้งอยู่ที่ไหน รับงานแสดงได้บ้าง ติดต่องานแสดงกับใครได้อย่างไร และโอกาสต่อไปจะไปทำการแสดงที่ไหน นอกจากนี้ยังเป็นการบอกลาและกล่าวขอบคุณเจ้าภาพและผู้ชมทุกๆท่านที่มาชมการแสดงในครั้งนี้รวมถึงอวยพรให้ทุกท่านเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพด้วย

อภิปราย

การแสดงพื้นบ้านแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เกิดจากการสร้างสรรค์ สังคม และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างช้านาน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ต้องช่วยกันส่งเสริมและรักษาไว้สำหรับการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ได้มีความสัมพันธ์กับวิถีของชาวบ้านอย่างแนบแน่น กล่าวได้ว่าจะทุกช่วงของการดำเนินชีวิตก็ว่าได้ ทั้งยังเป็นการบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนของคนได้อย่างแท้จริงในด้านการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย สนุกสนาน ร่าเริง ครื้นเครงและแฝงไว้ซึ่งความหนักแน่นและเจียมขนาด ลักษณะเช่นนี้ได้สื่อผ่านการแสดงพื้นบ้านแขนงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังตะลุง โนรา เพลงบอก ซิละ ดิเกร์ฮูลู และลิเกป่า ซึ่งการแสดงดังกล่าวล้วนแต่เป็นมรดกของคนใต้ที่ชนรุ่นหลังควรหวงแหนไว้ ลิเกป่าถือเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวใต้ที่อยู่คู่กันมาอย่างช้านานร่วมร้อยปีมาแล้ว ความน่าสนใจของการแสดงลิเกป่านั้นนอกจากจะแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวใต้แล้วยังให้ความสนุกสนานเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้เป็นอย่างดี สามารถเข้าถึงชาวบ้านได้โดยง่ายไม่ซับซ้อน อีกทั้งยังเป็นการแสดงที่ผสมผสานเรื่องของทำร้ายและบทร้องได้อย่างลงตัว เรียบง่ายและแฝงไว้ซึ่งคติดีๆ ที่ช่วยขัดเกลาสังคมได้อีกด้วย ทุกวันนี้ความนิยมในการชมการแสดงลิเกป่าได้เปลี่ยนแปลงและลดลงไปตามยุคสมัย ความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมหายไป คนรุ่นใหม่จำนวนมากไม่ทราบว่า ลิเกป่า คืออะไร สุดท้ายอาจต้องสูญสิ้นไปจากดินแดนตามขวางของไทยก็เป็นได้

ลิเกป่าพันธุ์ปี เป็นคณะลิเกป่าที่เก่าแก่คณะหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือการรวมตัวกันของกลุ่มคนวัยไม่ใกล้ฝั่งที่มีความรักและความหวังที่จะให้ลิเกป่าพันธุ์ปีอยู่คู่กับชุมชนลีเล็ดสืบไป ปัจจุบันนายจำรัส กลับแดง เป็นหัวหน้าคณะ ทำหน้าที่ควบคุมวง รับงานแสดง คณะลิเกป่าพันธุ์ปีกลายเป็นส่วนหนึ่งและเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนลีเล็ดไปแล้ว เพราะเหตุผลหนึ่งที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาพักที่ลีเล็ดก็คือ การได้รับชมการแสดงของคณะลิเกป่าพันธุ์ปีและในขณะเดียวกันคณะลิเกป่าเองก็ยึดหยั่งอยู่ได้ท่ามกลางวัฒนธรรมและสังคมที่เป็นสมัยใหม่ หรืออาจเรียกได้ว่าต่างฝ่ายต่างพึ่งพากัน จากการศึกษาพบว่าในอดีตลิเกป่าพันธุ์ปีมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนลีเล็ดในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น บทบาทในด้านการสร้างความบันเทิง บทบาทในการสร้างอาชีพ บทบาทด้านพิธีกรรม บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม และ บทบาทในฐานะผู้สืบทอดและเผยแพร่ศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น ปัจจุบันแม้ว่าสังคมชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนไป บทบาทบางอย่างได้ลดความสำคัญลง แต่สังคมลีเล็ดยังคงวิถีแบบสังคมเกษตรกรรมอยู่ ชาวบ้านบางส่วนยังยึดถือแบบการดำเนินชีวิตที่ไม่แตกต่างไปจากอดีตนัก ทำให้บทบาทบางอย่างยังคงเป็นสาระสำคัญของชุมชนแห่งนี้ ได้แก่ บทบาทในด้านการสร้างความบันเทิง เพราะลิเกป่าจัดเป็นการแสดงที่สร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลินให้กับชาวบ้านอย่างแนบแน่น และเป็นการแสดงที่เข้าถึงชาวบ้านโดยง่ายไม่ซับซ้อน โดยเฉพาะตัวตลกในบทของเสนา ซึ่งแสดงโดยคุณยายเนียมวัย 93 ปี ซึ่งเป็นที่ให้ความสนใจติดตามและเรียกเสียงหัวเราะจากคนดู อีกทั้งยังต้องเป็นที่กล่าวถึงกันโดยตลอดของคณะลิเกป่าพันธุ์ปี ถือว่าเป็นจุดเด่นและตัวชูโรงก็ว่าได้ ทั้งนี้เป็นเพราะความซรภาพบวกกับการแต่งกายที่เป็นวัยรุ่นรวมไปถึงลีลาท่าทางซึ่งดูเหมือนจะขัดกับอายุ

อยู่มากทีเดียว ทำให้หลายๆคนที่ชมการแสดงลิเกป่าของคณะนี้ เฝ้ารอการออกมาของตัวเสนาหรือตัวตลกที่ว่านี่ที่หน้าม่านอย่างใจจดจ่อและเป็นสิ่งที่ชวนติดตามอย่างละสายตาไม่ได้เลยทีเดียว และแม้ว่าวัยจะล่วงมาถึง 93 ปีแล้วก็ตาม คุณยายเนียมไม่ได้แสดงอาการเหน็ดเหนื่อย หรือหมดแรงไปตามวัยนั้นเลย กลับเอาเรี่ยวแรงมาจากไหนอย่างมากมายจนทำให้การแสดงแต่ละครั้งผ่านไปด้วยดี โดยไม่มีอาการหน้ามืดหรือเป็นลมแต่อย่างใด บางครั้งเจ็บป่วยถึงขนาดล้มหมอนนอนเสื่อแต่เมื่อได้ทราบว่าจะกำลังจะมีงานแสดง คุณยายก็หายจากอาการป่วยไข้นั้นได้อย่างน่าอัศจรรย์ และตัวละครที่สำคัญอีกตัวคือ ตัวแขกแดงถือเป็นตัวละครที่สำคัญที่เรียกเสียงหัวเราะจากคนดูได้เป็นอย่างดีมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน ความบันเทิงที่ได้จากลิเกป่าจึงมีความผูกพันและสัมพันธ์กับชาวบ้านอย่างแนบแน่นและยาวนาน ส่วนบทบาทด้านพิธีกรรมนั้น ถือเป็นอีกบทบาทที่มีความสำคัญสอดคล้องกับความศรัทธาของชาวบ้านที่ยังมีความเชื่อและนับถือสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติอย่างเต็มเปี่ยม ซึ่งจะได้เห็นได้จากการรับงานแสดงของคณะลิเกป่าพันปีที่บางครั้งเป็นการแสดงในงานแก้บนหรือแก้เหมาบุญ ทั้งนี้เพราะสังคมชาวบ้านลิเล็ดยังมีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจต่างๆ ที่มองไม่เห็น การขอให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการจึงจำเป็นต้องแลกด้วยการสรรหาสิ่งที่คาดว่าเป็นศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือเหล่านั้นจะพอใจ ชาวบ้านจึงเชื่อมโยงความศรัทธาและความเชื่อของตนเองให้สอดคล้องกับศิลปะการแสดงที่เป็นของตนเองในท้องถิ่น นั่นก็คือ ลิเกป่า การที่ได้สัญญาไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อได้ตั้งปรารภแล้วหากไม่ทำตามที่ได้สัญญาไว้ ก็จะไม่มีความสุข และเป็นการสร้างอุปทานให้กับตนเองจากการผิดสัญญา เชื่อกันว่าอาจมีการป่วยไข้เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนในครอบครัวและจะไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขได้ และในทางตรงกันข้ามหากการบนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่เป็นผลตามที่ปรารภนั้นก็ถือว่าการสัญญานั้นๆเป็นโมฆะไป ดังนั้นบทบาทด้านนี้จึงยังมีผลต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ลิเกป่าพันปีมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับศิลปะการแสดงอื่นๆ กล่าวคือมีนักแสดงและลูกคู่ 10 คน มีโรงลิเก เครื่องดนตรีและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง การแต่งกาย เรื่องที่ใช้แสดงและโอกาสในการแสดง ปัจจุบันนี้เรื่องที่ใช้ในการแสดงส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาเอง เช่น เรื่องจำรัสศรีมณียอดฟ้า นายช่วง ชุมณีบุตรตาชาม ดอกไม้กลางดง เจ้าโครงและการดำเนินเรื่องมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีตัวพระออกหน้าฉากเพื่อลาพระบิดา ส่วนตัวนางอยู่กับแม่ชีเดินทางไปเที่ยวในป่า เจอกับตัวพระ ต่อมาเมื่อโจรออกมาลักพาตัวนางกลับไปยังเมืองของตน ระหว่างทางก็เจอกับตัวพระรองซึ่งกำลังจะเดินทางกลับบ้านเมืองหลังจากเรียนวิชากับตาเจ้าสำเร็จแล้วพร้อมๆกับตัวเสนาซึ่งเป็นเพื่อนร่วมทาง แล้วก็ไปพบกับนางรองและนางยักษ์ ฯลฯ ในส่วนที่มีความแตกต่างกันของแต่ละเรื่องก็คือ ชื่อของตัวละครและการผูกเรื่องในแต่ละเรื่อง ด้วยเหตุนี้การแสดงลิเกป่าจึงไม่ได้มีเวลาที่ตายตัว เพราะนักแสดงสามารถผูกเรื่องอะไรก่อนหลังก็ได้ ฉากหรือตัวละครใดออกก่อนก็ได้ ไม่มีลำดับที่แน่นอน หากเวลาที่ทางเจ้าภาพจัดให้มีมาก เรื่องราวที่แสดงก็มีซับซ้อนมากขึ้น ส่วนของบทร้องของและตัวละครก็ยาวขึ้นแต่หากมีเวลาน้อยนิดหรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงเวลากะทันหันหรือจำเป็นต้องจบในทันที นักแสดงก็สามารถจบเรื่องได้โดยไม่ติดขัดและลงตัว จุดนี้น่าจะกล่าวได้ว่า คือ ภูมิปัญญาไหวพริบของนักแสดงโดยเฉพาะตัวนายโรงหรือหัวหน้าคณะเอง เสมือนการ

กำกับกับการแสดงหรือเล่านิทานหรือการเล่าเรื่องที่อาจแต่งเติม ตัดต่อ ให้กลมกลืนและเป็นที่พอใจของคนดูได้ นี่อาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่คณะลิเกป่าพื้นป็นิยมเล่นเรื่องที่แต่งเองมากกว่าที่จะแสดงเรื่องจักรๆวงๆหรือเรื่องพื้นบ้าน เพราะสามารถกำหนดบทพูด บทร้อง และลำดับของเรื่องได้เอง อย่างไรก็ตามตัวละครหลักๆที่มีอยู่ในทุกเรื่องก็คือ ตาเจ้า พระบิดา ตัวพระ ตัวนาง นางรอง พระรอง แม่ชี เสนา โจร และแขก ภาษาที่ใช้ในการร้องบทและการแสดงของคณะลิเกป่าคณะนี้ คือเป็นภาษากลางปนภาษาถิ่นได้

ในด้านขนบนิยมคณะลิเกป่าพื้นป็นมีขนบนิยมในการแสดงที่คลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเล็กน้อย ซึ่งมีลำดับการแสดงดังนี้ คือ การเบิกโรง การลงโรง การไหว้ครู การออกแขก การบอกเรื่อง การเล่นเรื่องและการลาโรง สำหรับการว่าดอกลและการบอกชุด ได้ถูกตัดออกไปและบางครั้งการเล่นเรื่องราวของแขกแดงก็ถูกตัดออกไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำหนดเวลาของการแสดงด้วย อีกอย่างผู้ชมในปัจจุบันนิยมการรับชมในขั้นตอนของการแสดงเรื่องราวมากกว่า

การแสดงลิเกป่าในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งจะเห็นได้จากการลดทอนองค์ประกอบต่างๆและขนบนิยมที่มีมาแต่ดั้งเดิมก็ถูกตัดออกไป ทั้งนี้นอกเหนือจากคนเฒ่าคนแก่แล้ว คนรุ่นใหม่ในชุมชนก็มีความนิยมน้อยลงเพราะ การรับชมลิเกป่าให้ได้รรถรสและสามารถเข้าใจได้นั้น ต้องใช้เวลา และใช้ความละเอียด จึงจะสามารถสนุกเพลิดเพลินไปกับตัวละครต่างๆในเรื่องได้ อีกประการคนรุ่นใหม่ในชุมชนมักจะออกมาหางานทำในตัวเมือง หรือบ้างก็ออกมาเรียนหนังสือ ทำให้อาชีพการเกษตร ซึ่งคืออาชีพดั้งเดิมในชุมชนเป็นอาชีพของคนวัยกลางคนและคนสูงวัยเสียเป็นส่วนใหญ่ การขึ้นชม หวงแหนและติดตามศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นของตนนั้น บ้างครั้งถูกมองข้ามไปจนเกือบสูญหาย เมื่อสังคมวัฒนธรรมและวิถีของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เรื่องของบทการแสดงก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา ตามความเป็นไปและความต้องการของสังคม คณะลิเกป่าพื้นป็นจึงได้มีการปรับปรุงเรื่องราวและเวลาของการแสดงที่เหมาะสมเพื่อให้เข้ากับสังคมท่ามกลางวัฒนธรรมของโลกปัจจุบันได้

อย่างไรก็ตามยังมีคนกลุ่มหนึ่งที่เห็นความสำคัญ ดูแลและอนุรักษ์การแสดงประเภทนี้ได้ร่วมกันสืบสาน ตระหนักและเห็นความสำคัญของการแสดงลิเกป่า ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มชุมชนลีเล็ดทองเทียวเพื่อการอนุรักษ์ที่ได้นำเอาคณะลิเกป่าพื้นป็นรวมอยู่ในโปรแกรมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน สำนักศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่ยังคงนำลิเกป่าทั้ง 8 คณะในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมาจัดการแสดงสาธิตให้นักเรียน นักศึกษาได้รู้จักและสัมผัสก่อนที่การแสดงประเภทนี้จะสูญหายไป รวมทั้งตัวศิลปินเองที่ยังมีความรัก ความภาคภูมิใจในลิเกป่า รวมถึงความปิติสุขที่ได้แสดงและเห็นรอยยิ้มของผู้คนขณะที่ตนแสดง ทั้งยังมีแนวคิดที่พร้อมจะสืบทอดเพื่อให้ลิเกป่าดำรงอยู่คู่ดินแดนด้ามขวานของไทยสืบไป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ลิเกป่า: กรณีศึกษาคณะลิเกป่าพื้นป็น ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.” ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบและเข้าใจถึงบทบาทของคณะลิเกป่าพื้นป็นที่มีต่อชุมชนทั้งยังได้เรียนรู้องค์ประกอบและขนบนิยมของการแสดงลิเกป่า แม้ว่าองค์ประกอบและขนบ

นิยมบางส่วนได้ถูกลดทอนลงไปบ้างแต่ก็ไม่ได้ทำให้เอกลักษณ์ของลิเกป่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นักสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน ประการสำคัญของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการดำเนินการด้านพัฒนา ส่งเสริม อนุรักษ์ลิเกป่าอย่างเหมาะสมและทำให้คนทั่วไปได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการแสดงลิเกป่าซึ่งเป็นศิลปะของท้องถิ่นได้ และช่วยกันดูแล ส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคณะลิเกป่าพื้นปี ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าและเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ส่งเสริมลิเกป่าพื้นปีต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและรับผิดชอบด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านและท้องถิ่นควรเร่งให้มีการส่งเสริม หนุน และจัดรวบรวมข้อมูลหลักฐานเพื่อการศึกษาลิเกป่าที่มีอยู่ในจังหวัดให้ได้มากที่สุดก่อนที่จะสูญหายและเปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปจากเดิมตามกาลเวลา

1.2 ควรสนับสนุนให้เยาวชนตระหนักและเห็นคุณค่าของลิเกป่าอันเป็นมรดกและเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น เช่น การจัดให้มีอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน การจัดตั้งเป็นชมรมในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมประจำถิ่นของตน และเพื่อส่งผลให้เกิดความรัก ความหวงแหนและการสืบทอดให้คงอยู่ในท้องถิ่นต่อไป

1.3 ควรจัดให้มีการสัมมนาผู้แสดงลิเกป่าเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อทราบถึงสภาพความเป็นไปและปัญหาของลิเกป่าในปัจจุบัน เพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ส่งเสริมลิเกป่าให้ยังคงอยู่และเป็นที่รู้จักนิยมอย่างกว้างขวางขึ้น

1.4 ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการสำหรับ นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และเพื่อการอนุรักษ์และการสืบทอดลิเกป่าให้ยังคงอยู่ต่อไป

1.5 ควรส่งเสริมให้ลิเกป่ามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้านต่างๆของจังหวัดให้มากขึ้น เช่น สื่อประชาสัมพันธ์งานประจำปีของจังหวัด งานแข่งขันกีฬาระดับจังหวัด และ การแสดงเพื่อต้อนรับผู้มาเยือนต่างถิ่น เป็นต้น

1.6 ควรจัดตั้งชมรมลิเกป่าเพื่อรวบรวมสมาชิกผู้แสดงลิเกป่าคณะต่างๆในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและผู้ที่มีความรู้และสนใจลิเกป่า เพื่อร่วมกันพัฒนาอนุรักษ์ลิเกป่าและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ

1.7 ควรจัดให้มีเวทีสำหรับการแสดงลิเกป่าอย่างเป็นประจำและต่อเนื่องเพื่อให้คนในท้องถิ่นได้สัมผัสเรียนรู้และได้รับชมการแสดงลิเกป่าอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้ลิเกป่าสูญหายไปจาก

ความทรงจำของผู้คน อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังลูกหลานเยาวชนในท้องถิ่นให้ได้รับชมและเห็นคุณค่าของลิเกป่าและมีความภูมิใจในเอกลักษณ์ประจำถิ่นของตน อีกประการเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้แสดงซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนวัยชราให้ได้มีรอยยิ้มและกำลังใจในการแสดงต่อไป

1.8 จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ของดี และมรดกในท้องถิ่น เมืองสุราษฎร์ธานี ในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโบราณสถาน โบราณวัตถุ ผ้าทอพื้นเมือง ลูกปัดโบราณ อาหารพื้นบ้าน และการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยลิเกป่าคณะอื่นๆในจังหวัดสุราษฎร์ธานีทั้ง 8 คณะ เพื่อการเปรียบเทียบความคลี่คลายเปลี่ยนแปลงของแต่ละคณะ ทั้งนี้เพื่อจัดการส่งเสริมอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้องและตรงจุด

2.2 ควรศึกษาวิจัยลิเกป่าในประเด็นอื่นๆ เช่น การวิเคราะห์บทเพลงและบทร้องของลิเกป่า ความคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงของลิเกป่า ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมด้านศิลปะการแสดง เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาลิเกป่าในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบลิเกป่ากับการแสดงพื้นบ้านประเภทอื่นๆ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา อินทรสุณานนท์. (2532). การวิเคราะห์รูปแบบเพลงพื้นบ้าน. ใน วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. หน้า 58-66. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2525). แนวทางการศึกษาเพลงพื้นบ้าน. ใน โครงการงานดนตรีไทยมัธยมศึกษา. หน้า 51-155. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2541). พื้นฐานมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิตติมา ทวนน้อย. (2551). ลิเกป่าคณะเด่นชัยสงวนศิลปตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กลิ่น คงเหมือนเพชร. (ม.ป.ป.). ลิเกป่า: ย้อนรอยอดีตตามเสียงร่ำมะนา. กระบี่: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่.
- (2538). การศึกษาวิเคราะห์การแสดงพื้นบ้านลิเกป่า. กระบี่: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่, ขนิษฐา หอมแฉ่ม. (2549). การศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีชนเผ่าของ ตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2542). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุจังหวัดพัทลุง. (2542). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- คณะกรรมการจัดทำหนังสือวิถีไทย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. (2543). วิถีไทย (Thai Livings). เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- เจริญ ศรีประดิษฐ์. (2553, 27 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เจริญ ศรีประดิษฐ์; และคณะ. (2550). การศึกษาและพัฒนาศักยภาพศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้: กรณีศึกษาลิเกป่าและสวดมอลัย. รายงานการวิจัย. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑามาศ เทพเรณู. (2547). การศึกษาเพลงพื้นบ้านชาวบ้านเบ็ง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรัส กลั้มแดง. (2552, 19 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

- จรัส กลัปเดตง.. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- (2553, 20 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2530). *สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชวลา จินดาผ่อง. (2538). *การศึกษาลิเกป่าในจังหวัดตรัง*. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.
- ชวน เพชรแก้ว. (2552, 29 พฤษภาคม). (2552, 19 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- (2538). *ไชยา: แหล่งศิลปวัฒนธรรมสำคัญของภาคใต้*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ชวน เพชรแก้ว; และสบาย ไสยรินทร์. (2535). *สุราษฎร์ธานีของเรา*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์. (2544). *มานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้*. นครปฐม: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทัศนีย์ หิตอนันต์. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่ทำการกำนันตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- ทิพวรรณ รัตนกุล. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่ทำการกำนันตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- ธนุฒิ ตั้งสอนบุญ. (2548). *เพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษามุขมนตรีชุม จังหวัดกำแพงเพชร*. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เนียม ชำนาญ. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 54 หมู่ 3 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2527). *สมบัติไทยมุสลิมภาคใต้*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (2518). *ภาษาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประเสริฐ ชาญจุกรณ์. (2552, 19 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่ทำการกำนันตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- ปราณี เกษมสุข. (2553, 20 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 26 ถนนศิริรักษ์ เทศบาลเมืองพุนพิน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2521). *สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2525). *การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ผอบ โปษะกฤษณะ และสุวรรณี อุดมผล. (2523). *วรรณกรรมประกอบการเล่นลิเก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

- ผาด ลักษณะชู. (2553, 20 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 61 หมู่ 3 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- พรรณราย คำโสภา. (2542). *การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึมของหมู่บ้านดงมัน จังหวัดสุรินทร์*. ปริญญาโท ศศ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2541). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- เพียร แก้วพิชัย. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 17 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พงศ์ชาติ อินทะชุม. (2553, 27 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พงศ์พัฒน์ กลั้วแดง. (2553, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- ปิฎก จิตต์ธรรม. (2522). ลิเกป่า. ใน *มรดกวัฒนธรรมไทย*. หน้า 23-25. สงขลา: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2534). *ดนตรีไทยวิเคราะห์: ที่ระลีกงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 22*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยิ่งยง เรืองทอง. (2542). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เรณู โกศินานนท์. (2542). *การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ลั่น แซ่ลี. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 39 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- วินัย ใจเอื้อ. (2546). *การศึกษาวิธีการร้อง "หมอลำ" ของฉวีวรรณ ดำเนิน*. ปริญญาโท ศศ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรวิทย์ จันทรทาโพ. (2553, 20 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 54 หมู่ 3 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- สวัสดิ์ ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทย และทางไปสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สาคร พรหมนิ. (2539). *การวิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. ปริญญาโท ศศ.ม. (ดนตรี). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.
- สาวิตร พงศ์วัชร. (2540). *การศึกษาการแสดงลิเกป่าจังหวัดภูเก็ต*. ภูเก็ต: ภาควิชานาฏศิลป์, สถาบันราชภัฏภูเก็ต.

- สิวาวุธ สุทธิ. (2546). *การศึกษาดนตรีโนราลงครุ*. ปริญญาโท ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุกัญญา สุจนายา. (2543). *เพลงปฎิพากษ์: บทเพลงแห่งปฎิภาณของชาวบ้านไทย*. กรุงเทพฯ.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2528). *การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการ
พัฒนาหนังสือ.
- (2524). *เอกลักษณ์ของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้: เจ้าแห่งจังหวะ*. ใน *ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้*.
หน้า 2-3. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- สุพิตร สุภาพ. (2523). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพล วรพหิรัญ. (2522). *ลิเก*. กรุงเทพฯ: ห้องภาพสุวรรณ.
- สุริยนต์ บางพงศ์. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่ทำการกำนัน
ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- สำนักวัฒนธรรมจังหวัดพังงา. (2548). *ลิเกปากคณะรวมศิลป์ ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงของ
ประเทศไทย*. หน้า 189. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2552, จาก
<http://www.culture.go.th/knowledge/homethai.TPA/1041>.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2538). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาตำรา-
เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 87*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2513). *ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.
- เอนก นาวิกมูล. (2527). *เพลงบอกศตวรรษ ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- อังคณา ใจเหิม. (2538). *การวิเคราะห์ดนตรีพื้นเมืองเหนือ*. ปริญญาโท ศศ.ม. (มานุษยดุริยางค
วิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- อาชีพร เกษมสุข. (2553, 20 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 26
ถนนศิริรักษ์ เทศบาลเมืองพุนพิน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- อานนท์ อาภาภิรมณ์. (2525). *สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุดม หนูทอง. (2531). *ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้*. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ ภาคใต้.
- (2524). *ดนตรีประกอบการแสดงลิเกป่า*. ใน *ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้*. หน้า 68. กรุงเทพฯ:
กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- (2542). *ลิเกป่า*. ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้เล่ม 14*. หน้า 6861-6864.
กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- อรรถกร กลีบแดง. (2552, 8 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย เบญจมาศ ศรีมันตะ ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6
ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

ภาคผนวก ก
ทำเนียบสมาชิกคณะลิเกป่าพันปี

สมาชิกคณะลิเกป่าพันปี

1.

ชื่อ – สกุล นายจรัส กลีบแดง ชื่อเล่น หรั่ง
วัน-เดือน-ปีเกิด วันพุธ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2477
ปัจจุบันอายุ 76 ปี 3 เดือน
คู่สมรส นางบุญชิ้น กลีบแดง
มีบุตร – ธิดา จำนวน 9 คน
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน
จ.สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 089-9718258

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ ให้เจ้าที่

แสดงลิเกป่ามาแล้วเป็นเวลา 58 ปี

รับบทการแสดง แยกบอกเรื่อง ตาเจ้า(ฤๅษีหรือพระเจ้าตา)

แม่ชี นางเอก พระเอก พระบิดา นางยักษ์ โจร

และหัวหน้าคณะลิเกป่าพันปี

2.

ชื่อ - สกุล นางเนียม ชำนาญ ชื่อเล่น นี๋ยม

วัน-เดือน-ปีเกิด 9 มกราคม พ.ศ.2460

ปัจจุบันอายุ 93 ปี 9 เดือน

คู่สมรส นายเหลื่อ ชมพูแดง

มีบุตร - ธิดา จำนวน 4 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 3 ต.ลีเล็ด อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 086 - 0919403

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 2

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกปามาแล้วเป็นเวลา 30 ปี

รับบทการแสดง เสนา แม่ชี นางเมือง

3.

ชื่อ - สกุล นางล้น แซ่ลี ชื่อเล่น ล้น

วัน-เดือน-ปีเกิด 15 กันยายน พ.ศ.2469

ปัจจุบันอายุ 84 ปี 1 เดือน

คู่สมรส นายมุด แซ่ลี

มีบุตร-ธิดา จำนวน 4 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 6 ต.ลีเล็ด อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ -

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกปามาแล้วเป็นเวลา 50 ปี

รับบทการแสดง ตัวพระ

4.

ชื่อ - สกุล นางเพียร แก้วพิชัย ชื่อเล่น เพียร

วัน-เดือน-ปีเกิด 28 พฤษภาคม พ.ศ.2470

ปัจจุบันอายุ 83 ปี 5 เดือน

คู่สมรส นายปาน ยังแก้ว

มีบุตร – ธิดา จำนวน 3 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 17 หมู่ 6 ต. สีเล็ด อ. พุนพิน จ. สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 084 – 4476373

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การประกอบอาชีพ ค้าขาย

แสดงลิเกป่ามาแล้วเป็นเวลา 48 ปี

รับบทการแสดง ตัวพระรอง

5.

ชื่อ - สกุล นายอาชีพ เกษมสุข ชื่อเล่น เอียด

วัน-เดือน-ปีเกิด วันเสาร์ที่ 12 เมษายน พ.ศ.2480

ปัจจุบันอายุ 73 ปี 6 เดือน

คู่สมรส นางปราณี เกษมสุข

มีบุตร - ธิดา จำนวน 1 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 26 ถนนศิริรักษ์ อ. พุนพิน จ. สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 081 - 5353142

การศึกษา -

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกป่ามาแล้วเป็นเวลา 13 ปี

รับบทการแสดง ลูกคู่และนักดนตรีตีรำมะนา

6.

ชื่อ – สกุล นางปราณี เกษมสุข ชื่อเล่น ปราณี

วัน-เดือน-ปีเกิด วันอังคารที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2487

ปัจจุบันอายุ 66 ปี 5 เดือน

คู่สมรส นายเอียด เกษมสุข

มีบุตร – ธิดา จำนวน 1 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 26 ถนนศิริรักษ์ อ. พุนพิน จ. สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 081 – 5353142

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกป่ามาแล้วเป็นเวลา 10 ปี

รับบทการแสดง แม่ของตัวนาง ลูกคู่ และคนตีฉิ่ง

7.

ชื่อ - สกุล นางผาด ลักษณะชู้ ชื่อเล่น ผาด

วัน-เดือน-ปีเกิด เดือนตุลาคม พ.ศ.2479

ปัจจุบันอายุ 74 ปี

คู่สมรส นายจิตร ลักษณะชู้

มีบุตร-ธิดา จำนวน 9 คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 61 หมู่ 3 ต.ลีเล็ด อ. พุนพิน จ. สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 087- 0443787

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกป่ามาแล้วเป็นเวลา 50 ปี

รับบทการแสดง นักดนตรี ตีโหม่ง (ฆ้องคู่)

8.

ชื่อ - สกุล เด็กชายพงศ์พัฒน์ กลับแดง ชื่อเล่น เหมน

วัน-เดือน-ปีเกิด 16 มิถุนายน พ.ศ. 2540

ปัจจุบันอายุ 13 ปี 4 เดือน

คู่สมรส -

มีบุตร - ธิดา จำนวน - คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน

จ.สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 089-9718258

การศึกษา กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกป่ามาแล้วเป็นเวลา 2 ปี

รับบทการแสดง ตัวเสนา และตีรำมะนา

9.

ชื่อ - สกุล นายวรวิทย์ จันทรทาโพ ชื่อเล่น อาร์ท

วัน-เดือน-ปีเกิด 15 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2537

ปัจจุบันอายุ 16 ปี 2 เดือน

คู่สมรส -

มีบุตร - ธิดา จำนวน - คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 3 ต.ลีเล็ด อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 084 - 8980276

การศึกษา กำลังศึกษาชั้นปวช.2 สาขาช่างยนต์

วิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์ธานี

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกปามาแล้วเป็นเวลา 5 ปี

รับบทการแสดง แยกบอกเรื่อง และตีรำมะนา

10.

ชื่อ - สกุล เด็กหญิงอรรณณ กลับแดง ชื่อเล่น ออย

วัน-เดือน-ปีเกิด 2 ธันวาคม พ.ศ.2543

ปัจจุบันอายุ 9 ปี 10 เดือน

คู่สมรส -

มีบุตร - ธิดา จำนวน - คน

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 94 หมู่ 6 ตำบลสีเล็ด อำเภอพุนพิน
จ.สุราษฎร์ธานี

หมายเลขโทรศัพท์ 085 - 7847495

การศึกษา กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนวัดตรีธาราราม (วัดในบ้าน)

การประกอบอาชีพ -

แสดงลิเกปามาแล้วเป็นเวลา 1 ปี

รับบทการแสดง ตัวนาง

ภาคผนวก ข
ภาพการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี

ภาพประกอบ 28 การทำพิธีเบิกโรงและของสำหรับเบิกโรง

ภาพประกอบ 29 การไหว้เครื่อง เตรียมเครื่องก่อนส่งมอบให้นักดนตรีลงโรงหรือโหมโรง

ภาพประกอบ 30 คุณยายเนียม ผู้แสดงเป็นตัวเสนา วัย 93 ปี

ภาพประกอบ 31 ผ้าที่กันเป็นฉากแบ่งส่วนของด้านหน้าและด้านหลังเวที

ภาพประกอบ 32 บรรยากาศหลังโรงลิเกป่า ขณะที่นักแสดงกำลังเตรียมตัวแสดง

ภาพประกอบ 33 นักแสดงกำลังเตรียมตัวหลังโรงเพื่อแสดงในฉากต่อไป

ภาพประกอบ 34 คุณตาจรัสกำลังขับบทเพื่อลงโรง(โหมโรง)

ภาพประกอบ 35 บรรยายกาศหน้าโรงลิเก ขณะที่แสดงการออกแขกบอกเรื่อง

ภาพประกอบ 36 พระบิดา พระเอกและเสนา ขณะเล่นเรื่องดอกไม้งกลางดง

ภาพประกอบ 37 การแสดงบทแม่ชีของตาจ๋ารัส หัวหน้าคณะ

ภาพประกอบ 38 คุณตาจรัสในบทบาทตาเจ้า

ภาพประกอบ 39 ลักษณะการจัดเวทีการแสดงที่เรียบง่ายอีกแบบหนึ่ง

ภาพประกอบ 40 คุณยายเหี่ยมวัย 93 ปีกับบทนางเมือง

ภาพประกอบ 41 คุณยายเพียรกับบทพระรอง

ภาพประกอบ 42 การแสดงในฉากลาตาเจ้า (ฤาษี)ของพระรองและเสนา

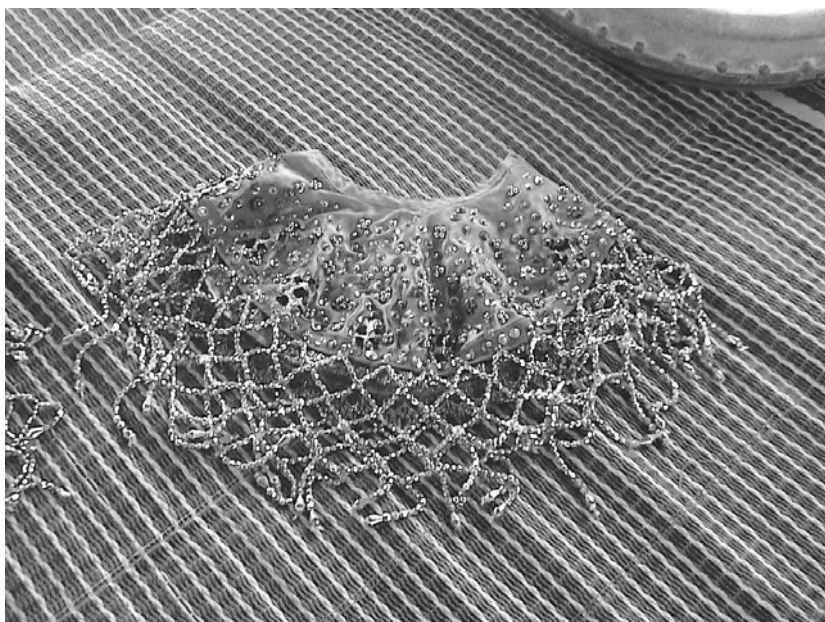
ภาพประกอบ 43 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมการแสดงกำลังสัมภาษณ์คณะละครเกาฬแพ้นปี

ภาพประกอบ 44 ถังสำหรับเก็บอุปกรณ์การแสดง

ภาพประกอบ 45 คุณตาจรัสกำลังแต่งตัวเพื่อเข้าฉากการออกแขกแดง

ภาพประกอบ 46 ชุดลูกปัดสำหรับสวมทับเสื้อขณะการแสดง

ภาพประกอบ 47 ที่ครอบศีรษะของตาเจ้า(ฤๅษี)

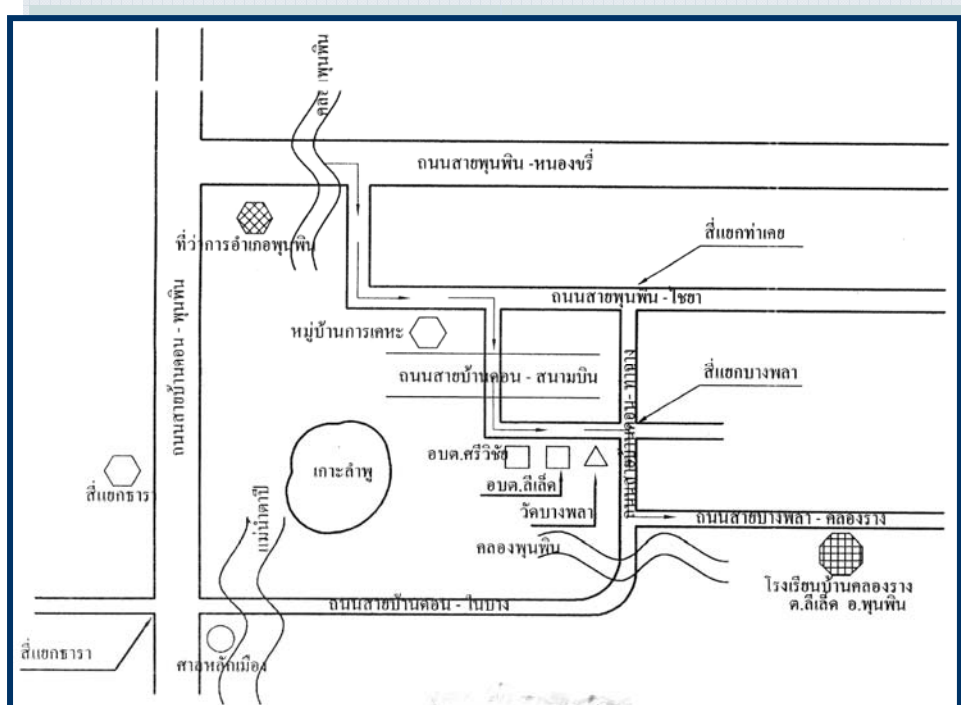

ภาพประกอบ 48 หมวกแขกใช้ในการแสดงการออกแขกแดงและแขกนอกเรื่อง

ภาพประกอบ 49 คุณตาจรัสกำลังสาธิตการแต่งกายในชุดแขกแดง

ภาคผนวก ค
ชุมชนลีเล็ดกับภาพบรรยากาศทั่วไปของการเก็บข้อมูลภาคสนาม
ณ ต.ลีเล็ด อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 50 แผนที่ตำบลลิเล็ด

ภาพประกอบ 51 เส้นทางของการเดินทางไปเก็บข้อมูล

ภาพประกอบ 52 บรรยากาศการเก็บข้อมูลท่ามกลางสายฝนที่โปรยปราย

ภาพประกอบ 53 ความร่มรื่นของสองข้างทางที่เต็มไปด้วยสวนมะพร้าวและสวนปาล์ม

ภาพประกอบ 54 การจับสัตว์น้ำเป็นอาชีพหนึ่งของชาวสีเล็ด

ภาพประกอบ 55 การตัดใบจาก หนึ่งในกลุ่มอาชีพของชุมชนสีเล็ด

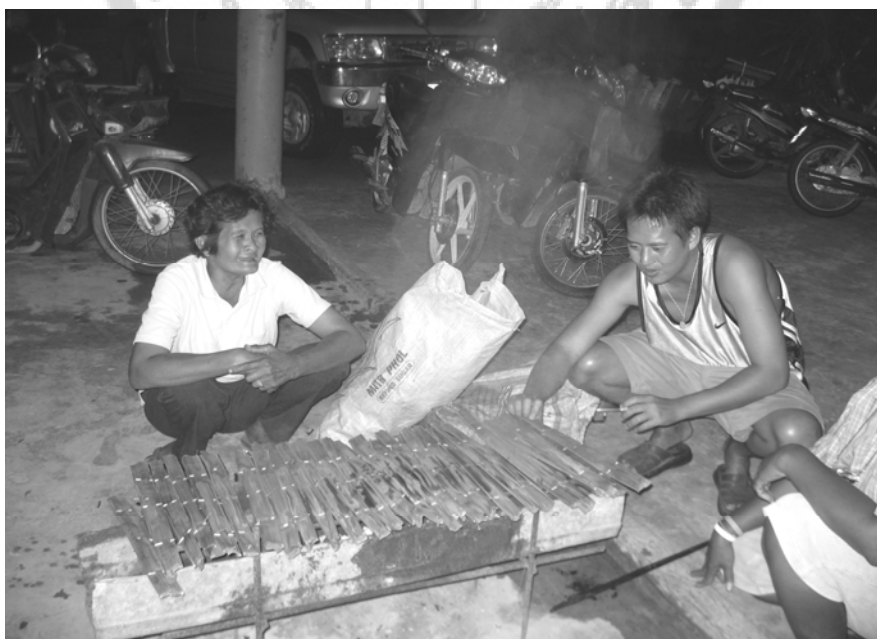
ภาพประกอบ 56 การอนุรักษ์ปลูกป่าชายเลนเป็นกิจกรรมหนึ่งจัดให้สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 57 การจัดเรือบริการนักท่องเที่ยวเพื่อไปปลูกป่าชายเลนและชมหิ่งห้อย

ภาพประกอบ 58 กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนของกลุ่มนักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 59 การทำขนมจากสำหรับให้นักท่องเที่ยวรับประทานขณะรับชมลิเกป่า

ภาพประกอบ 60 โฮมสเตย์ที่จัดไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 61 ภายในห้องนอนของบ้านพัก

ภาพประกอบ 62 ที่ทำการของกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์

ภาพประกอบ 63 สถานที่จัดประชุม ภายในที่ทำการของกลุ่มชุมชนลีเล็ดนำเที่ยวฯ

ภาพประกอบ 64 ป่าจากในท้องน้ำรอบๆที่ทำการชุมชนลีเล็ดน้ำเขียวเพื่อการอนุรักษ์

ภาพประกอบ 65 ภาพขณะสัมภาษณ์นางสาวทิพวรรณ นักศึกษาฝึกงานและผู้รับชมลิเกป่า

ภาพประกอบ 66 การสัมภาษณ์นายสุริยนต์ นักศึกษาฝึกงานและผู้รับชมลิเกป่า

ภาพประกอบ 67 สัมภาษณ์คุณตาจรัสและสมาชิกในคณะ

ภาพประกอบ 68 สัมภาษณ์คุณยายล้น แซ่ลี

ภาพประกอบ 69 สัมภาษณ์คุณยายเนียม ชำนาญ

ภาพประกอบ 70 บ้านของคุณยายผาด หนึ่งในบ้านพักโฮมสเตย์

ภาพประกอบ 71 น้องเหมน คนตีรำมะนาและรับบทเสนา

ภาพประกอบ 72 การสาธิตการบรรเลงดนตรีและร้องบทออกแขก

ภาพประกอบ 73 บรรยากาศทั่วไปของการรับชมการแสดงลิเกป่า

ภาพประกอบ 74 นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจกับการแสดงลิเกป่า

ภาพประกอบ 75 กำนันประเสริฐ กำนันตำบลลีเล็ดและสมาชิกในกลุ่มชุมชนนำเที่ยวลีเล็ด
เพื่อการอนุรักษ์

ภาพประกอบ 76 คุณทัศนีย์ สมาชิก อบต.ลีเล็ดและหนึ่งในกลุ่มชุมชนนำเที่ยวลีเล็ดฯ

ภาพประกอบ 77 คุณตาจรัสกับวันว่างที่พักผ่อนอยู่กับบ้าน

ภาพประกอบ 78 หลานๆ คุณตาจ๋ารัส อนาคตของลิเกป่าพันปี

ภาพประกอบ 79 คุณยายเพียรกับลูกสาว

ภาพประกอบ 80 พระพุทธรูปประจำวัดตรีธาราราม ต.ลีเล็ด อ.พนมพิณ จ.สุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 81 คุณตาเอียดและคุณยายปรานีกับหลานๆ

ภาพประกอบ 82 ไฟาไล พาหะคู่ชีพสำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งหมด

ภาพประกอบ 83 ผู้วิจัยกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ภาพประกอบ 84 อาจารย์พงศ์ชาติ อินทะชุม อาจารย์ประจำสำนักศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี หนึ่งในผู้ให้คำแนะนำการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ภาพประกอบ 85 ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจริญ ศรีประดิษฐ์ อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์
ธานี ผู้มีความรู้และส่งเสริมการแสดงเรื่องลิเกป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างเนื้อร้องประกอบการแสดงของคณะลิเกป่าพันปี
เรื่องจรัสรัศมีมณียอดฟ้า

ตัวอย่างการเล่นเรื่องจรรย์สรัสมิณียอดฟ้า

หลังจากการเบิกโรง ลงโรง ออกแขกและบอกเรื่องแล้ว ก็เข้าสู่ขั้นตอนการเล่นเรื่อง โดยจะยกตัวอย่างออกเป็นตอนหรือเป็นฉาก ดังนี้

1. ตอนตัวพระเข้าลาพระบิดาเพื่อไปตามน้องกลับเมือง

ตัวพระ(บทร้อง): นโมน้อมแม่เอี่ยมนมัสการ ผมยอไหว้คุณครูและอาจารย์ท่านผู้สอนสั่ง ตั้งนโมข้า
ค้อยๆทั้งติดต่อและก กา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อ ละ นอย นอย นอย
หน้อละหน้อย นี นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

ตัวพระ(บทพูด): แหม่ สวัสดิ์กันก่อนล่ะครับ กระผมมีนามว่า แสนณรงค์ วันนี้จะต้องขึ้นไปลาบิดา
เพื่อติดตามน้องชายไปอย่างนั้นล่ะครับ น้องชายของผมก็มีนามว่า ธงชัย ไปเรียน
ศิลปะวิชากับคุณพระอาจารย์ เป็นเวลาหลายปีแล้วยังไม่กลับมา เป็นเวลา 8 ปี
แล้ว วันนี้กระผมจะไปตามน้องชาย กระผมจะขึ้นไปลาพระบิดาเพื่อติดตาม
น้องชายไปอย่างนั้นล่ะครับ ก่อนจะไปผมจะต้องจัดแจงแต่งตัวสักหน่อยอย่างนั้น
แหละครับ

ตัวพระ(บทร้อง): ผมจัดแจงแล้วแต่งองค์ สอดทรงเครื่องดูเรื่องรอง ล้วนแต่งแก้วเอี่ยมแก้วทอง

(ลูกคู่): หนอย หน้อย นอย ตาละนอย นอย หน้อย หน้อ นี นอย หน้อย นอย นอย
หนอย หน้อย หน้อย นอย นอย หน้อละนอย หน้อย หน้อย นอย

: ผมซัดเสร็จแล้วแต่งเสร็จ ตั้งเหมือนว่า ขึ้นไปเฝ้าพระบิดา

(ลูกคู่): หนอย หน้อย นอย ตาละนอย นอย หน้อย หน้อ นี นอย หน้อย นอย นอย
หนอย หน้อย หน้อย นอย นอย หน้อละนอย หน้อย หน้อย นอย

ตัวพระ(บทพูด): แหม่ อย่างกระนั้นเลย ตัวผมนี้จะขึ้นไปลาคุณพระบิดา เดียวนี้ล่ะครับ

พระบิดา(บทร้อง): นโมน้อมแม่เอี่ยมนมัสการ ผมยอไหว้คุณครูและอาจารย์ท่านผู้สอนสั่ง ตั้งนโมข้า
ค้อยๆทั้งติดต่อและก กา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อ ละ นอย นอย นอย
หน้อละหน้อย นี นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

พระบิดา(บทพูด): แหม่สวัสดิ์กันก่อนล่ะครับ กระผมก็มีนามว่า เจ้าพรหมทัต ก็ได้ครองเมืองอยู่แต่
ภรรยาของผมก็ได้สิ้นพระชนม์ไปเสียแล้วมีแต่ลูก 2 คน คนโตอยู่ที่บ้าน คนน้อง
ไปเรียนศิลปะวิชากับคุณพระอาจารย์อย่างนั้นแหละครับ คนพี่มีนามว่า แสน
ณรงค์ คนน้องมีนามว่า ธงชัย ธงชัยก็ได้ไปเรียนศิลปะวิชากับคุณพระอาจารย์เป็น
เวลา 8 ปีเศษแล้วก็ยังไม่กลับมา มาวันนี้จะต้องเรียกลูกชายคนโตให้ติดตาม
น้องชายไปอย่างนั้นแหละครับ

ตัวพระ(บทร้อง): บัดเดียวหนึ่ง ผมมาถึงพระบิดา ยุบยอบหมอบวันทา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน่อละหน้อย นี้ นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

ตัวพระ(บทพูด): แหม่พระบิดาครับ

พระบิดา(บทพูด): ใครขึ้นมาหาแต่เช้าแต่มืดแต่ค่ำ

ตัวพระ(บทพูด): ตัวของกระผมเองครับ

พระบิดา(บทพูด): ลูกแสนณรงค์เองหรือลูก

ตัวพระ(บทพูด): ก็อย่างนั้นแหละครับ

พระบิดา(บทพูด): พ่อก็ทำท่าว่าจะเรียกเจ้าอยู่ลูกเห้อ ให้ขึ้นมาติดตามน้องชายไป เมื่อเจอน้องชาย
แล้วให้กลับมาหาลูกนะ

ตัวพระ(บทพูด): ก็อย่างนั้นแหละครับ กระผมก็คิดอย่างนั้นเหมือนกันครับ จะขึ้นมาลาคุณพระบิดา
จะติดตามน้องชายไป

พระบิดา(บทพูด): ดีแล้วลูกเห้อ เจ้าไปแล้วเมื่อเจอน้องแล้วก็ให้กลับมาหาลูก อย่าให้เสียเวลาแรงลูก
เห้อ ถ้าอย่างนั้นก้มหัวมา พ่อจะอวยพรให้

ตัวพระ(บทร้อง): ผมก้มเศียรลงอ่อนน้อม รับพรชัยจากบิดา เอ้ยนาหนา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน่อละหน้อย นี้ นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

พระบิดา(บทร้อง): เมื่อเจ้าไปแล้วก็ไป พ่อไม่ว่า เจ้าไปแล้วจงกลับมา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน่อละหน้อย นี้ นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

: ขอให้แพ้แล้วแก่พระชนะมาร ทั้งศัตรูเอ๋ยคยพาล

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน่อละหน้อย นี้ นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

พระบิดา(บทพูด): ไปต๊ะลูกเห้อ ขอให้แพ้แก่พระชนะแก่มารทุกสิ่งทุกประการนะลูกนะ เมื่อพบน้อง
แล้วขอให้กลับมาจะได้ครองเมืองกันต่อไป

ตัวพระ(บทร้อง): ผมครั้นคล้อย แล้วถอยออก นอกบิดา มาทันที ผมอำลา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน่อละหน้อย นี้ นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

: ผมเยื้องเท้า แล้วก้าวเดิน ดำเนินมา ผมเข้าเฝ้าสู่ป่า

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน่อละหน้อย นี้ นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

2. ตอนตัวพระชมนกชมไม้

ตัวพระ(บทพูด): แหม่สวัสดิ์อีกครึ่งละครับ ตัวของกระผมก็เดินมาถึงกลางป่ากันแล้ว อย่างกระนั้นเลย ตัวกระผมจะต้องชื่นชมไม้ให้สบายใจสักหน่อยอย่างนั้นแหละครับ

ตัวพระ(บทร้อง): ชี้ ชื่นก นะพีบ่าวเห่อชมไม้ เอ้อเออแสนสบายใจ ชมเพลินและบ่าวน้อยเดินไป เอ็งเอยชมเพลินละบ่าวน้อยเดินไป เอ็ง เออ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เออ เอ้อ เอย มันเข้าสู่ไพรวัลย์

(ลูกคู่): หน้อย นอย นี หนอ ละ หน้อย หน้อย นี นอย หนอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย นอย นอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย

: นกตกปลา แล้วตะพีสาวเห่อเคล้าคู่ เอ้อเออเอ้อยู่ปลายหว่า ตัวเมียบินมา เอ็งเออ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เออ เอ้อ เอย แล้วตัวผู้บินตาม (ปลายหว่า หมายถึง ตันลูกหว่า)

(ลูกคู่): หน้อย นอย นี หนอ ละ หน้อย หน้อย นี นอย หนอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย นอย หน้อย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย

: นก นกจิบ ได้ลูกนกจาบ เอ้อเอยนกพิราบจับกา ชมเพลินละบ่าวน้อยเดินมา เอ็งเอยชมเพลินบ่าวน้อยเดินมา เอ็ง เออ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เออ เอ้อ เอย มันเข้าสู่ป่าไพร

(ลูกคู่): หน้อย นอย นี หนอ ละ หน้อย หน้อย นี นอย หนอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย นอย หน้อย หน้อย นอย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หน้อย

3. ตัวนางลาแม่ชีไปเก็บดอกไม้

ตัวนาง(บทร้อง): นี้อ อา แม่เอ้ย นีจันนั้นน้อ จันนั้นน้อคุณพ่อจันนั้นน้อคุณแม่ จันนั้นน้อญาติที่มาจันนั้นน้อพี่แล้วอน้อง จันนั้นกรองวาจา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย หน้อยละหน้อย นี นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

: ศรี ศรี แม่เอ้ย แล้วศรีศรี แล้วมาวันนี้เป็นวันดี จันนั้นจับราศีให้ขึ้นหน้า ว่าหน้าออกเลื่อน หน้าจันเหมือนดวงพระจันทร์

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย หน้อยละหน้อย นี นอย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

ตัวนาง(บทพูด): แหม่สวัสดิ์ก็ก่อนละคะ ตัวของดิฉันนี้มีนามว่า น.ส.วันลือนางนั้นแหละคะ และมาวันนี้ตัวของดิฉัน เกิดมาคราหนึ่งก็เป็นเวรเป็นกรรมของตัวดิฉันจริง ๆ อย่างนั้นแหละคะ พระคุณท่านแม่ชีก็ได้เล่าให้ตัวดิฉันฟังว่า คุณพระแม่ชีได้ไปพบตัวของ

ดิฉันตั้งแต่ตัวเล็กนิตเดียวที่ในกลางปากกลางดงอย่างนั้นแหละคะ และคุณพระแม่ชี ก็พาตัวของดิฉันมาเลี้ยงจนเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวเข้าแล้ว ฉันทจะเอาคุณพระแม่ชี นั้นแหละเป็นแม่ของฉันท มาวันนี้ตัวของดิฉันจะตอบแทนบุญคุณของคุณพระแม่ชี อย่างหนึ่งอย่างใดก็ไม่ได้ อย่างกระนั้นเลยดิฉันจะต้องขึ้นไปลาคุณพระแม่ชีเพื่อจะ ไปเก็บดอกไม้มาถวายคุณพระแม่ชีอย่างนั้นแหละคะ ก่อนฉันทจะไปจะต้องจัดแจง แต่งตัวก่อนอย่างนั้นแหละคะ

ตัวนาง(บทร้อง): อาบน้ำปละแป้ง พี่เอพี่เอยสาวแต่งกายี แต่งตัวแม่วันลี เอ็งเอยวันลีตัวฉันทนี้ต้อง ลา

(ลูกคู่): จ๊ะติง หน่อง นอย นอย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย หนอย นอย ตึง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย นอย นอย นี นอย นอย นอย ตึง หน้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

: หยิบแป้งขึ้นผัดหน้า พี่เอพี่เอยเสกคาถาสามจบ เสกแล้วพอครบ เอ็งเอยพอครบ ละสามจบพอดี

(ลูกคู่): จ๊ะติง หน่อง นอย นอย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย หนอย นอย ตึง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย นอย นอย นี นอย นอย นอย ตึง หน้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

: ชีตเสร็จแต่งเสร็จ พี่เอพี่เอยได้สิบเอ็ดวินาที เลื่อนลงจากเก้าอี้ เอ็งเอยเก้าอี้ไป เฝ้าแม่ชีป่า

(ลูกคู่): จ๊ะติง หน่อง นอย นอย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย หนอย นอย ตึง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย นอย นอย หน้อย นอย นอย นอย นี นอย นอย นอย ตึง หน้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

ตัวนาง(บทพูด): แหมอย่ากระนั้นเลย ตัวของดิฉันจะขึ้นไปลาคุณพระแม่ชีเดี๋ยวนี้แหละคะ (ตัวนางขึ้นไปลาพระแม่ชี)

แม่ชี(บทพูด): ฉันทมีนี่มีนามว่า แม่ชีตัวขาว ฉันทมีลูกสาวอยู่คนหนึ่ง แต่หมาใช้ลูกเองไม่ ไปพบที่ กลางป่า อยู่กะสวยเสียงกะหวานเหมือนน้ำตาลกันแก้ว ชื่อว่า น.ส.วันลี (แม่ชี เรียก น.ส.วันลี)

(แต่หมาใช้ลูกเองไม่ หมายถึง ไม่ใช่ลูกของตัวเอง, กะ หมายถึง ก็)

ตัวนาง(บทร้อง): พอลออกจากแล้วออกจากมานทอง สาวเดินล่องมา ขึ้นไปเฝ้าแม่ชีป่า ชะเอ็งเออ เอ้อ เอ้อ เออ เอ้อ เอ้อ เอ้ยแล้วนั้นทันใด หนอย หนอ นี หน้อย หนอย นอย

: สมัยนี้เขานิยม ไว้ผมตัด สมัยนี้เขานิยม ไว้ผมตัด ทุ่งสะเก็ดชะเอวรัต ชะเอ็งเออ เอ้อ เอ้อ เอ้ เออ เอ้อ เอ้ยทุกสมัยเขานิยม หนอย หนอ นี หน้อย หนอย นอย

- : เยื้องทั้งเท้าเยื้องก้าวก้าวเดิน ดำเนินมา ขึ้นไปเฝ้าแม่ชีป่า ชะเอิงเออ
 เอ้อ เอ้อ เออ เอ้อ เอ้อ เอ้ยแล้วนั้นทันใด หนอย หน่อ นี หนอย หนอย หนอย
 : สมัยนี้เขานิยม ไข่มดัด สมัยนี้เขานิยม ไข่มดัด ทุ่งสะเก็ดชะเอวรัต ชะเอิงเออ
 เอ้อ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เอ้ยทุกสมัยเขานิยม หนอย หน่อ นี หนอย หนอย หนอย
- ตัวนาง(บทพูด): แหม่ คุณพระแม่ชีจำ
 แม่ชี(บทพูด): เสียงใครมาเรียกแต่เช้าแต่มีดแต่มีดและลูก
 ตัวนาง(บทพูด): แหม่ตัวของดิฉันเองแหละคะ
 แม่ชี(บทพูด): ว่าใครแหละลูก
 ตัวนาง(บทพูด): ก็มีนามว่า น.ส.วันลี อย่างนั้นแหละคะ
 แม่ชี(บทพูด): อ้อ น.ส.วันลีของแม่ชีขึ้นมาทำอะไรแต่เช้าล่ะลูก
 (ทำอะไร หมายถึง ทำอะไร)
 ตัวนาง(บทพูด): แหม่ตัวของดิฉันจะขึ้นมาลาคุณพระแม่ชี จะไปเก็บดอกไม้มาถวายคุณพระแม่ชี
 อย่างนั้นแหละคะ
 แม่ชี(บทพูด): ดีแล้วลูก แล้วเจ้าจะไปกับใครล่ะลูก เจ้าก็เป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว
 ตัวนาง(บทพูด): ก็สุดแล้วแต่คุณพระแม่ชีแหละคะ
 แม่ชี(บทพูด): เด็กๆในบ้าน แถวๆนี้แม่ก็พบเจ้าและเลี้ยงเจ้ามาคนเดียวนี้แหละ อย่างนั้นก้มหัว
 มาแม่จะให้พร
 ตัวนาง(บทร้อง): นางก้มเศียรลงอ่อนน้อม รับพรชัยของแม่ชี เอ้ยแม่ชีไพร
 ลูกคู่: หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย หนอย หน่อ ละ หนอย หนอย หนอย
 หน่อละหนอย นี หนอย หนอย หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย เอ้ย
 แม่ชี(บทร้อง): เมื่อเจ้าจะไปแล้วก็ไป แม่ไม่ว่า เจ้าไปแล้วจงกลับมา
 ลูกคู่: หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย หนอย หน่อ ละ หนอย หนอย หนอย
 หน่อละหนอย นี หนอย หนอย หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย เอ้ย
 : ขอให้แพ้แล้วแก่พระ ชนะมาร ทั้งศัตรูเอ๋ยหมู่พาล
 ลูกคู่: หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย หนอย หน่อ ละ หนอย หนอย หนอย
 หน่อละหนอย นี หนอย หนอย หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย เอ้ย
 ตัวนาง(บทร้อง): ลาแม่ชีอนุญาต พอขาดคำ อย่างไม่มาอย่างให้คำ
 (ย่าง หมายถึง เดิน)
 ลูกคู่: หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย หนอย หน่อ ละ หนอย หนอย หนอย
 หน่อละหนอย นี หนอย หนอย หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย เอ้ย
 : ค่อยครั้นคล้อย แล้วถอยออก นอกแม่ชี นั่งสบายแต่งกาย
 ลูกคู่: หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย หนอย หน่อ ละ หนอย หนอย หนอย
 หน่อละหนอย นี หนอย หนอย หนอย หนอย ตาละหนอย หนอย เอ้ย

- : นางเยื้องเท้าแล้วก้าวเดิน ดำเนินมา มุ่งสู่ป่าไผ่สู่ป่า
- (ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
 หน้อยละหน้อย นี นอย นอย นอย หน้อย ตาละหน้อย นอย เอ้ย
- : ออกๆจาก เอ็งเอยพระแม่ชี เอ็งเอยสาววังรีเข้าไพร ออกจากพระแม่ชี เอ็งเอยสาว
 วังรีเข้าไพร มุ่งไปสวามาลัย เอ็ง เออ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เอย สวามาในตอนเช้า
- (ลูกคู่): หน้อย นอย นี หนอ ละ หน้อย หน้อย นี นอย หนอย หน้อย นอย นอย หน้อย
 นอย นอย น้อย หน้อย นอย นอย นอย หนอย หน้อย น้อยละหน้อย นอย
 หนอย หน้อย นอย หน้อย
- : เยื้องๆเท้า เอ็งเอ้ยน้องสาวก้าวเดิน เอ้อเอยสาวดำเนินมา มุ่งไปสวามาลัยแล้ว
 มาลา เอ็ง เออ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เอย นีเวลาตอนเที่ยง
- (ลูกคู่): หน้อย นอย นี หนอ ละ หน้อย หน้อย นี นอย หนอย หน้อย นอย นอย หน้อย
 นอย นอย น้อย หน้อย นอย นอย นอย หนอย หน้อย น้อยละหน้อย นอย
 หนอย หน้อย นอย หน้อย

4. ตอนเกี่ยวกับของตัวพระกับตัวนางที่สวนดอกไม้

- ตัวพระ(บทร้อง): มาประสบพบปะพื่ออยู่กลางดง ละน้องสาวพี่คนคอน .ผมสั่นน้องด้ตรอน เอ็งเอย
 ด้ตรอน .สาวงามต่อตา
- (ลูกคู่): จ๊ะตึง หน้อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย
 หนอย น้อย ตึง หน้อง นอย หน้อย น้อย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
 นี นอย นอย นอย ตึง น้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย
 หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย
- : น้องมาจากไหน .น้องสาวเหอมาถูกใจของพี่ ช่างงามอย่างนี้ เอ็งเอยอย่างนี้ ตัว
 พี่พอใจ
- (ลูกคู่): จ๊ะตึง หน้อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย
 หนอย น้อย ตึง หน้อง นอย หน้อย น้อย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
 นี นอย นอย นอย ตึง น้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย
 หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย
- : ลูกสาวของใคร น้องสาวเหอแม่เข้าใจของพี่ ช่วยบอกเถิดใจดี เอ็งเอยใจดี นั้น
 ของพี่ชาย
- (ลูกคู่): จ๊ะตึง หน้อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย
 หนอย น้อย ตึง หน้อง นอย หน้อย น้อย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
 นี นอย นอย นอย ตึง น้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย
 หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

ตัวนาง(บทร้อง): น้องชื้อวันลี พี่บ่าวเหอแต่น้องนี้ได้มา จากกุฎแม่ชื้อป่า เอ็งเอยชื้อป่า น้อง
เดินมาคนเดียว

(ลูกคู่): จะดิง หน่อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย
หนอย นอย ดิง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
นี นอย นอย นอย ดิง น้อย หนอย หน้อย ดิง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย
หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

: คุณพี่มาจากไหน พี่เหอมาถูกใจถามพลัน ช่วยบอกแก้อิตัวฉัน เอ็งเอยดิฉัน
สุวรรณอยากรู้

(ลูกคู่): จะดิง หน่อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย
หนอย นอย ดิง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
นี นอย นอย นอย ดิง น้อย หนอย หน้อย ดิง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย
หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

: พี่ชื้อเรียงเสียงไหร พี่บ่าวเหอสะถูกใจของพี่ ช่วยบอกเถิดใจดี เอ็งเอยใจดี
ดีของพี่ชาย

(ลูกคู่): จะดิง หน่อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย
หนอย นอย ดิง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
นี นอย นอย นอย ดิง น้อย หนอย หน้อย ดิง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย
หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

ตัวพระ(บทพูด): สวัสดิ์ก่อนละครับเจ้าหล่อนไปไหนมาละครับ

ตัวนาง(บทพูด): แหม..ตัวฉันก็ได้ลาคุณท่านแม่ชื้อมาเก็บดอกไม้ยังงี้ละครับ

ตัวพระ(บทพูด): อ้อ นีชะรอยว่าจะเป็นสวนดอกไม้ของน้องอย่างนั้นละครับ

ตัวนาง(บทพูด): ก็อย่างนั้นแหละละครับ

ตัวพระ(บทพูด): น้องจะมีความเมตตากรุณาแก่พี่ไหมละครับ

ตัวนาง(บทพูด): แหม่เมิน ฉันไม่มีความเมตตาจ้า

ตัวพระ(บทพูด): ถ้าน้องไม่มีความเมตตาพี่จะเกี่ยวพาราสน้องเดี๋ยวนี้

ตัวนาง(บทร้อง): แม่เนื้อเย็นเห็นผู้ชาย ละเข้ามาเก็บดอกไม้ พี่เอยช่างไม่ปราศรัย
(ไม่ปราศรัย หมายถึง ไม่พูดไม่คุย)

(ลูกคู่): ทิงหน่องนอย ละทิงนอย หนอยนอย หนอย หนอย นอย หนอย ละหนอยนอย
นอย ทิงหน่องนอย ละทิงนอย หนอยนอยหนอย นอยละหนอย นอย หนอย
นอย น้อย หนอย

ตัวพระ(บทร้อง): ว่าของคุณหรือแม่หนู ละพี่ชายไม่รู้ว้าของใคร ถ้าพี่รู้แล้วพี่ไม่ลัก พี่สู้มาขอแล
ต่อพระพักตร์ น้องเอยกันตามดี

(ตามดี หมายถึง คุยกันดี ๆ)

ตัวนาง(บทร้อง): ถ้าน้ำหน้าจะเหมือนพี่ชาย ละน้องให้ดอกไม้ปู้ยี้ ดอกไม้ชายเอยดอกนี้ ถึงใคร
เอามือเข้ามายี้ มันก็ยังไม่หายหอม ถ้าน้ำหน้าเหมือนพี่ชายละน้องไม่ให้เข้าตอม
(ปู้ยี้ หมายถึง ย้ายี้ และ มายี้ หมายถึง ขยี้)

(ลูกคู่): ทิงนองนอย ละทิงนอย หนองนอย หนอง นอย นอย นอย หนองนอย
นอย ทิงนองนอย ละทิงนอย หนองนอยหนอง นอยละหนอง นอย นอย
นอย นอย นอย

5. ตอนแขกเซ็นออกหน้าม่าน

แขกเซ็น(บทร้อง): สุริยงค์ละมาส่งแสง ดวงเดียวตั้งแต่งขึ้นมายังยัง
สุริยงค์ละมาส่งแสง ดวงเดียวตั้งแต่งขึ้นมายังยัง
สาวเด็กละผมหงอกมานั่ง เอ้อ เอ้อ เอ็ง เอย เอ้ย ฟิงหลังเตา
(ยังยัง หมายถึง มากมาย ชัดเจน เด่นชัด)

(ลูกคู่): ดิง หนอง ดิง นอย ตาละหนอง นอย หนอง หนอง หนอง นอย หนอง นอย
นอย นอย ดิง หนอง ตาละหนอง นอย หนอง นอย นอย นอย ละหนอง นอย
นอย นอย

: ว่าได้ละผมยังไม่ดี เอ้อ เอ้อ เอ็ง เอย ละผมนี้เฟิงหัด
ยังข้องแล้วแม่เอยยังขัด เอ้อ เอ้อ เอย ผมยังไม่ขำนัก

(ลูกคู่): ดิง หนอง ดิง นอย ตาละหนอง นอย หนอง หนอง หนอง นอย หนอง นอย
นอย นอย ดิง หนอง ตาละหนอง นอย หนอง นอย นอย นอย ละหนอง นอย
นอย นอย

: ไหว้ครูอาจารย์ เอ้อ เอ้อ เอ็ง เอย ข้างครูฝึกหัด
ตัวผมนี้แหละจ้ำรัส เอ้อ เอ้อ เอย ผมเฟิงหัดมาใหม่

(ลูกคู่): ดิง หนอง ดิง นอย ตาละหนอง นอย หนอง หนอง หนอง นอย หนอง นอย
นอย นอย ดิง หนอง ตาละหนอง นอย หนอง นอย นอย นอย ละหนอง นอย
นอย นอย

แขกเซ็น(บทพูด): เอาละนาย ตัวของกระผมนี้มีนามว่า ชัยยานันท์ มาวันนี้ได้ครองเมืองกะลา
โหมเป็นเวลาหลายสิบปีมาแล้ว มีข้าศึกมาติดขัดเวียงชัย ลูกเมียของผมก็ตาย
หมด ยังเหลือแต่ผมคนเดียว มาวันนี้ผมก็เดือดเนื้อร้อนใจ จำใจต้องเข้าพิพาททง
พิพาทป่า จะไปหาลูกเมียมาครองราชย์วังสักคนอย่างนั้นแหละครับ ก่อนผมจะไป
ผมขอจัดแจงแต่งตัวสักหน่อย

(พิพาท ในที่นี้หมายถึง ท่องเที่ยวเดินทาง)

แขกเซ็น(บทร้อง): จัดแจงละผมแต่งองค์ สอดใส่เครื่องทรงแล้วงามต่อตา จัดแจงแต่งกายา เอ็ง เอ้อ
เอ๋ย ของตัวกระผม

(ลูกคู่): ดิง หน้อย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หนอย หนอย หน้อย หน้อย
หน้อย หนอย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย
หนอย หนอย

: แต่งเสร็จละผมแต่งเสร็จ บ่าวหน้อยเสด็จลงจากบันได มุ่งเข้าสู่ราวไพร เอ็ง เอ้อ เอ๋ย
ผมมาในตอนเช้า

(ลูกคู่): ดิง หน้อย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หนอย หนอย หน้อย หน้อย
หน้อย หนอย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย
หนอย หนอย

: เยื้องเท้าละผมก้าวเดิน บ่าวหน้อยดำเนินเดินมาทันใด มุ่งเข้าสู่ราวไพร เอ็ง เอ้อ
เอ๋ย ผมมาในตอนเช้า

(ลูกคู่): ดิง หน้อย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หนอย หนอย หน้อย หน้อย
หน้อย หนอย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย
หนอย หนอย

: ไม่พบละผมไม่กลับ ไม่จวนไม่หลบกลับยังพารา เพื่อเจอแม่ช่อฟ้า เอ็ง เอ้อ เอ๋ย
แล้วกานดาคนสวย

(ไม่หลบ หมายถึง ไม่กลับ)

(ลูกคู่): ดิง หน้อย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หนอย หนอย หน้อย หน้อย
หน้อย หนอย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย
หนอย หนอย

: ทันใดหนึ่งมาถึงกลาง ทันใดหนึ่งมาถึงกลาง เอ้อ เอี้ยยังกลางป่า ะรีนชีนกายา
เอ้อ เอ้อ เอ็ง เอ๋ย ของตัวกระผม

(ลูกคู่): ดิง หน้อย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หน้อย หน้อย หนอย หนอย หน้อย หน้อย
หน้อย หนอย ดิง หน้อย ตาละหน้อย หน้อย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย
หนอย หนอย

6. พระรองลาตาเจ้ากลับเมือง

พระรอง(บทร้อง): นะโม แม่เอ๋ย ตัสสะ ภาคะวะโต ผมจะตั้งนะมะโน แม่เอ๋ย ถือกับคาถาใคร
หัตถ์ของผมทั้งสอง ผมยกประคองไหว้ไป

(ลูกคู่): หน้อย หนอย ตาละหน้อย หนอย หน้อย หน้อย หนอย หนอย หนอย หนอย
หน้อย หนอย หน้อย หนอย หนอย หน้อย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย หนอย

: ยอยกไหว้คุณประชาแล้วอาจารย์สอน ทั้งคุณพระบิตรทั้งคุณพระมารดา

หัตถ์ของผมทั้งสอง ผมยกประคองเสมอหน้า

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน้อยละหน้อย น้อย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

พระรอง(บทพูด): แหม่สวัสดิ์ก่อนล่ะครับ ตัวของกระผมมีนามว่าธงชัย ก็ได้มาเรียนศิลปวิทยากับ
คุณพระอาจารย์ก็เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว นับได้ประมาณ 8 ปีเศษแล้ว มาวันนี้ตัว
ของกระผม คิดถึงคุณพระบิดาและพี่ชายของผมยิ่งนัก อย่างกระนั้นเลย กระผม
จะต้องขึ้นไปลาคุณพระอาจารย์ที่อารามของคุณพระอาจารย์อย่างนั้นแหละครับ
ก่อนที่กระผมจะไป จะต้องจัดแจงแต่งตัวสักหน้อยอย่างนั้นแหละครับ

พระรอง(บทร้อง): ผมนั่งจัดแจงแล้วแต่งองค์ สอดทรงเครื่องดูเรื่องรอง ล้วนแต่งแก้้มเอ้ยแก้้มทอง

(ลูกคู่): หนอย หน้อย นอย ตาละนอย นอย หน้อย หน้อย น้อย หน้อย นอย นอย นอย
หนอย หน้อย หน้อย นอย นอย หน้อยละนอย หน้อย หน้อย นอย

: ผมขีดเสร็จแล้วแต่งเสร็จ ตั้งเหมือนว่า ขึ้นไปเฝ้าคุณตา

(ลูกคู่): หนอย หน้อย นอย ตาละนอย นอย หน้อย หน้อย น้อย หน้อย นอย นอย นอย
หนอย หน้อย หน้อย นอย นอย หน้อยละนอย หน้อย หน้อย นอย

: ผมเยื้องเท้าแล้วก้าวเดิน ดำเนินมา ขึ้นไปเฝ้าเอ้ยคุณตา

(ลูกคู่): หนอย หน้อย นอย ตาละนอย นอย หน้อย หน้อย น้อย หน้อย นอย นอย นอย
หนอย หน้อย หน้อย นอย นอย หน้อยละนอย หน้อย หน้อย นอย

พระรอง(บทพูด): อย่างกระนั้นเลย ตัวผมจะขึ้นไปลาคุณพระอาจารย์เดี๋ยวนี้ล่ะครับ

(ตาเจ้าหรือคุณพระอาจารย์ออกมาหน้าม่าน)

ตาเจ้า(บทพูด): จานเมื่อก่อนอยู่วัดในบ้าน ตอนนี้อยู่วัดอื่นแล้ว มีลูกชาย 2 คนมาเรียนวิชา แต่
นั้นแหละ คนหนึ่งไม่รู้หนังสือเลย คนหนึ่งแขนได้ ธงชัยพอแขนได้ ไร้ดำไม่เอไไหน
เลย

(จาน หมายถึง จันซึ่งเป็นคำที่คนใต้้วยชราใช้เรียกแทนตัวเอง และ แขน่ได้
หมายถึง พอใช้ได้ถึงอยู่ในเกณฑ์ดี)

พระรอง(บทร้อง): บัดเดี๋ยวนั้นผมมาถึงซึ่งศาลา ผมเตรียมท่าและระว่างองค์ ผมเคารพต่อองค์ผู้
ทรงศีลละ ผมนั่งลงรับบาทพระองค์พระราชคุณตา

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย
หน้อยละหน้อย น้อย นอย นอย หน้อย ตาละนอย นอย เอ้ย

พระรอง(บทพูด): แหม่คุณพระอาจารย์ครับ

ตาเจ้า(บทพูด) : ใคร ขึ้นมาแต่เช้าแต่มีด

พระรอง(บทพูด): แหม่ตัวกระผมเองแหละครับ

ตาเจ้า(บทพูด) : เขาถามว่าใครล่ะลูก

พระรอง(บทพูด): ผมธงชัยเองแหละครับ

ตาเจ้า(บทพูด) : อ้อ ทำไมถึงขึ้นมาแต่เช้า แต่มีดแต่มีดล่ะลูก

- พระรอง(บทพูด): กระผมจะขึ้นมาลาคุณพระอาจารย์กลับเมือง
- ตาเจ้า(บทพูด) : ลูกเหือเจ้ามาอยู่กับพ่อก็เป็นเวลานับได้ประมาณ 8 ปีเศษแล้วลูกเหือ วิชงวิชา ที่
พ่อเรียนเขียนนะให้เจ้าก็ชำนาญดีทุกประการแล้ว
- พระรอง(บทพูด): แหม่กระผมก็ยังมีชำนาญดีทุกสิ่งทุกประการล่ะครับ
- ตาเจ้า(บทพูด) : เหาะเหิรเดินอากาศ กำบังกาย ก็ได้ไปทุกอย่างแล้วนะลูก
- พระรอง(บทพูด): ครับคุณพระอาจารย์
- ตาเจ้า(บทพูด) : ถ้าเจ้าจะไปพ่อก็ไม่ขัดขวาง แล้วเจ้าจะไปกับใครล่ะลูก
- พระรอง(บทพูด): ก็สุดแล้วแต่คุณพระอาจารย์เถอะครับ
- ตาเจ้า(บทพูด) : ก็คงจะเป็นเจ้าดำที่มาพร้อมเจ้านั้นแหละ ไม่ได้เรื่องเลย
(ตาเจ้าเรียกเสนาออกมา)
- ตาเจ้า(บทพูด) : เอ้ย ไอ้ดำเอ้ย เอ้ย ดำ
- เสนา(บทพูด) : ฐึ๊.....
- ตาเจ้า(บทพูด) : แลๆมันขนรับกับพระกับเจ้า มาเนี
- เสนา(บทพูด) : ไม่รู้เรียกอะไรหล่าวอาจารย์ เดี่ยวอาจารย์เหือ ทำงานยังไม่เสร็จ
(อะไรรหล่าว หมายถึง มีอะไรอีกล่ะ)
- ตาเจ้า(บทพูด) : ออกมานะ
- เสนา(บทพูด) : ไหร จารย์
- ตาเจ้า(บทพูด) : นี่นะดำเอ้ย เจ้าจงไปกับลูกธงชัยนะลูก ได้ม่าย
- เสนา(บทพูด) : ได้ อาจารย์เหือ
- ตาเจ้า(บทพูด) : ให้ไปเป็นพี่เลี้ยงคียงข้างนะลูก ไประมัดระวังน้อง อย่าให้ศัตรูหมู่ร้ายมัน
เบียดเบียนได้
- เสนา(บทพูด) : อ้อ พรรคนั้นได้แหละจารย์
(พรรคนั้น หมายถึง แบบนั้น)
- ตาเจ้า(บทพูด) : อย่างนั้นกั้มหัวลงตะ พ่อจะสาตพรให้
(สาตพร หมายถึง อวยพร ให้พร)
- เสนา(บทร้อง) : ผมกั้มเศียรลงอ่อนน้อม รับพรชัยของคุณตา เอ้ยนา
- ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อ ละ นอย นอย นอย
หน่อละหน้อย นี นอย นอย นอย หน้อย ตาละหน้อย นอย เอ้ย
- พระรอง(บทพูด): ผมลาก่อนล่ะครับ
- ตาเจ้า(บทพูด) : ไปตะลูกเหือ ไปๆๆ
- เสนา(บทพูด) : อาจารย์เหือขอวิชาหีดตะอาจารย์
(หีด หมายถึง เล็กน้อยหรือน้อยนิด)
- ตาเจ้า(บทพูด) : วิชาไหรสะลูก มาอยู่ตั้ง 7 – 8 ปีแล้วยังไม่ได้วิชาไหรเลย
- เสนา(บทพูด) : วิชากันผีแหละอาจารย์

- ตาเจ้า(บทพูด) : แล้วเจ้าว่าได้ จำได้แน่นะลูกนะ
- เสนา(บทพูด) : จำได้จารย์
- ตาเจ้า(บทพูด) : เอ้าว่าตามนะ นะโมพุทธานะ
- เสนา(บทพูด) : นะโม วิฑู
- ตาเจ้า(บทพูด) : ได้พริ้อพรรคันั้น เขาว่า นะโมพุทธานะ
(ได้พริ้อพรรคันั้น หมายถึง ได้อย่างไรแบบนี้)
- เสนา(บทพูด) : นะโมพุทธานะ
- ตาเจ้า(บทพูด) : พุทฐังแคล้วคลาด
- เสนา(บทพูด) : พุทฐังแคล้วคลาด
- ตาเจ้า(บทพูด) : ข้าพเจ้าอย่างบาท
- เสนา(บทพูด) : ข้าพเจ้าอย่างบาท
- ตาเจ้า(บทพูด) : อิติปิโส ภาคะวา
- เสนา(บทพูด) : อิติปิโส ภาคะวา
- ตาเจ้า(บทพูด) : ฐัมมังแคล้วคลาด
- เสนา(บทพูด) : ฐัมมังแคล้วคลาด
- ตาเจ้า(บทพูด) : ข้าพเจ้าอย่างบาท อิติปิโส ภาคะวา
- เสนา(บทพูด) : ข้าพเจ้าอย่างบาท อิติปิโส ภาคะวา
- ตาเจ้า(บทพูด) : สังฆังแคล้วคลาด
- เสนา(บทพูด) : สังฆังแคล้วคลาด
- ตาเจ้า(บทพูด) : ข้าพเจ้าอย่างบาท อิติปิโส ภาคะวา
- เสนา(บทพูด) : ข้าพเจ้าอย่างบาท อิติปิโส ภาคะวา
- ตาเจ้า(บทพูด) : จำได้ม่ายสะลูก
- เสนา(บทพูด) : จำได้อจารย์เห้อ
- ตาเจ้า(บทพูด) : ไหนลองว่าถอยหลังซิ
- เสนา(บทพูด) : ว่าถอยหลังก็พลัดกฏแหละอาจารย์
(พลัดกฏ หมายถึง พลัดตกจากอาศรม)
- ตาเจ้า(บทพูด) : ไม่ช่ายลูกเห้อ เขาหมายถึงให้ถอยหลังวิชา เออๆเด็กนี่ไปตะ หมาปล้ำได้แล้ว
เด็กคนนี้
(หมาปล้ำได้แล้ว หมายถึงไม่สามารถจะสอนได้แล้ว)
- เสนา(บทพูด) : ผมไปกะได้อจารย์ อย่าเที่ยวเข้าหาแม่ชีหล่าวนะอาจารย์
- ตาเจ้า(บทพูด) : โอ้เด็กนี่ เตียวทุบด้วยไม้เท่านี้ ไปๆๆๆไป

7. ตอนนางรองหนีตายไปหาผักหาไม้พินในป่า

นางรอง(บทร้อง): ศรีๆแม่เอ๋ยศรีๆ แล้วมาวันนี้เป็นวันดี จะนั่งจับราศีให้ขึ้นหน้า

ว่าหน้าออยเลื่อน หน้าฉันเหมือนดวงพระจันทร์

(ลูกคู่): หน้อย นอย ตาละหน้อย นอย หน้อย หน้อย ละ นอย นอย นอย

หน้อยละหน้อย นี่ นอย นอย นอย หน้อย ตาละหน้อย นอย เอ๋ย

นางรอง(บทพูด): แหม่สวัสดิ์ก่อนนะคะ ตัวของดิฉันก็มีนามว่า น.ส.ประทุม ดิฉันเป็นลูกของตากับ
ยายอยู่กระท่อม เป็นคนยากจนอย่างนั้นแหละค่ะ มาวันนี้ตัวของดิฉันจะขึ้นไปลา
คุณตาคุณยายไปเก็บผักหักพิน ก็สากแล้วคุณตาคุณยายจะไม่ให้ไป ก็เลยต้องแอบ
หนีหน้าไปอย่างนั้นแหละค่ะ แต่ก่อนที่ดิฉันจะไปฉันจะต้องจัดแจงแต่งตัวสักหน่อย
อย่างนั้นแหละค่ะ

(สากแล้ว หมายถึง ไม่กล้า กลัว เกรงใจ)

นางรอง(บทร้อง): นางจัดแจงแต่งตัว พี่เอพี่เอยสาวหัวใสมัน หยิบแป้งบายน เอ็งเอยบายน น้อง
ทันสมัย

(ลูกคู่): จ๊ะตึง หน่อง นอย นอย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี่ นอย นอย นอย
หนอย นอย ตึง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
นี่ นอย นอย นอย ตึง นอย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี่ หน้อย นอย นอย
หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี่ หนอย นอย นอย

: นางซิดเสร็จแต่งเสร็จ พี่เอพี่เอยได้สิบเอ็ดวินาที เลื่อนลงจากเก้าอี้ เอ็งเอยเก้าอี้
เร็วพลันทันใด

(ลูกคู่): จ๊ะตึง หน่อง นอย นอย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี่ นอย นอย นอย
หนอย นอย ตึง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
นี่ นอย นอย นอย ตึง นอย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี่ หน้อย นอย นอย
หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี่ หนอย นอย นอย

นางรอง(บทพูด): อย่างกระนั้นเลย ตัวของดิฉันจะต้องรีบหนีหน้าตายายไปก่อนแหละค่ะ

นางรอง(บทร้อง): ออกๆเดิน เอ็งเอยกระท่อมน้อย เอ้อ เอ็ง เอย สาวลอยหน้าเดิน สาวน้อยคอยจน
เพลिन เอง เออ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เออ เอ้อ เอย สาวเดินมาคนเดียว

(ลูกคู่): จ๊ะตึง หน่อง นอย นอย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี่ นอย นอย นอย
หนอย นอย ตึง หน่อง นอย หน้อย นอย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
นี่ นอย นอย นอย ตึง นอย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี่ หน้อย นอย นอย
หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี่ หนอย นอย นอย

: เยื้องๆเท้า เอ็งเอยสาวก้าวเดิน เอ้อ เอ็ง เอย สาวดำเนินมา มุ่งเข้าสู่ราวป่า เอ็ง
เออ เอ้อ เอ้อ เอ้อ เออ เอ้อ เอย สาวเดินมาตอนเที่ยง

(ลูกคู่): จ๊ะตึง หน่อง นอย น้อย นอย หน้อย หนอย นอย หน้อย นี นอย นอย นอย
 หนอย นอย ตึง หน่อง นอย หน้อย น้อย หน้อย นอย หน้อย หนอย นอย นอย
 นี นอย นอย นอย ตึง น้อย หนอย หน้อย ตึง นอย นอย นี หน้อย นอย นอย
 หนอย หนอย นอย หน้อย หน้อย นี หนอย นอย นอย

8. ตอนโจรป่าออกหน้าม่าน

โจรป่า(บทร้อง) : จะกล่าวถึงโจรไพร เอ็งเอ่อ น้องเอ๋ยหัวใจดำดึก เอ็งเอ่อ น้องเอ๋ยหัวใจดำดึก
 สถิตอยู่ สถิตอยู่ป่าพริก โอ นา โอ เห่ โอ เฮ น้องเอ๋ยอยู่มาช้านาน

(ลูกคู่): นอย ตาละหน้อย นอย น้อย หน้อย นอย หน้อย นอย น้อย หน้อย หน้อย นี
 หน้อย นอย นอย น้อย นอย ละหน้อยหนอย หน้อย นอย นี น้อย นอน นอย
 นอย นี นอย หน้อย นอย นี หน้อย นอย นอย

: ผมเป็นโจรใจดำ เอ็งเอ่อ น้องเอ๋ยเอ๋ยหันมา เอ็งเอ่อ น้องเอ๋ยเอ๋ยหันมา
 ประพฤติ ประพฤติความผิด น้องเอ๋ยโจรไม่นึกกลัว

(ลูกคู่): นอย ตาละหน้อย นอย น้อย หน้อย นอย หน้อย นอย น้อย หน้อย หน้อย นี
 หน้อย นอย นอย น้อย นอย ละหน้อยหนอย หน้อย นอย นี น้อย นอน นอย
 นอย นี นอย หน้อย นอย นี หน้อย นอย นอย

โจรป่า(บทพูด) : เฮ้ย ตัวเรานี้มานามว่า โจรคาร์ณ มาวันนี้เสบียงหมดจำเป็นจะต้องออกอุกปล้น ดี
 ชิงวิ่งรวรานาประเทศ อย่างกระนั้นเลยเราจะต้องจัดแจงแต่งตัวสักหน่อย

โจรป่า(บทร้อง) : ว่าจัดแจงแต่งตัว เอ้ยน้องเอ๋ยของนายโจรไพร เอ้ยน้องเอ๋ยของนายโจรไพร
 จัดแล้วก็แต่งเสร็จ เออ น้องเอ๋ย โจรไม่ชักช้า ออกจากล่อออกจากเคหา เอ้อ น้อง
 เอ๋ยโจรมาไวๆ

(ลูกคู่): นอย ตาละหน้อย นอย น้อย หน้อย นอย หน้อย นอย น้อย หน้อย หน้อย นี
 หน้อย นอย นอย น้อย นอย ละหน้อยหนอย หน้อย นอย นี น้อย นอน นอย
 นอย นี นอย หน้อย นอย นี หน้อย นอย นอย

: เอ็งเอ๋ยแก้วเดิน เอ้ยน้องเอ๋ยโจรดำเนินมา มุ่งเข้าสู่มุ่งเข้ารวป่า โอ นา โอ เห่
 โอเฮ น้องเอ๋ยเร็วพลันทันใด

(ลูกคู่): นอย ตาละหน้อย นอย น้อย หน้อย นอย หน้อย นอย น้อย หน้อย หน้อย นี
 หน้อย นอย นอย น้อย นอย ละหน้อยหนอย หน้อย นอย นี น้อย นอน นอย
 นอย นี นอย หน้อย นอย นี หน้อย นอย นอย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวเบญจมาศ ศรีมันตะ
วันเดือนปีเกิด	วันจันทร์ที่ 3 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2521
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลสงขลา จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 172/13 ถนนศรีวิชัย ซอย 27 ต.มะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	- อาจารย์สอนพิเศษดนตรี - อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี - อาจารย์พิเศษ สอนนาฏศิลป์พื้นบ้าน (มโนราห์) - อาจารย์พิเศษ สอนศิลปะการแพ้นท์ผ้า
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	- บ้านเลขที่ 172/13 ถนนศรีวิชัย ซอย 27 ต.มะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000 - มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี - โรงเรียนบ้านทอนหญ้าปล้อง ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี - โรงเรียนบ้านบางชุมโก ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา	
2534	จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเทศบาล 3 (วัดศาลาหัวยาง) ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2540	จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนหารเทา ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
2544	จบการศึกษาปริญญาตรี จากสถาบันราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2554	จบการศึกษาระดับปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร